

B I B L I O T H E C A
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
T E V B N E R I A N A

1234

Q. HORATIVS FLACCVS

OPERA

EDIDIT

D. R. SHACKLETON BAILEY

EDITIO STEREOTYPA
EDITIONIS QVARTAE (MMI)

BEROLINI ET NOVI EBORACI
WALTER DE GRUYTER MMVIII

∞ Gedruckt auf säurefreiem Papier,
das die US-ANSI-Norm über Haltbarkeit erfüllt.

ISBN 978-3-11-020292-2

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in
der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten
sind im Internet über <http://dnb.d-nb.de> abrufbar.

© Copyright 2008 by Walter de Gruyter GmbH & Co. KG, D-10785 Berlin
Dieses Werk einschließlich aller seiner Teile ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwer-
tung außerhalb der engen Grenzen des Urheberrechtsgesetzes ist ohne Zustimmung des
Verlages unzulässig und strafbar. Das gilt insbesondere für Vervielfältigungen, Überset-
zungen, Mikroverfilmungen und die Einspeicherung und Verarbeitung in elektronischen
Systemen.

Printed in Germany
Druck und Bindung: AZ Druck und Datentechnik GmbH, Kempten

PRAEFATIO

Quod ad Horatii codices attinet, eis quae C.O. Brink in *Artis Poeticae* editione¹ disputavit longe maximam partem assentior. Quos igitur adhibui, hi sunt:

B = Bernensis 363 s. IX-X

C et E = Monacensis lat. 14685 s. XI-XII. Duo in unum coniuncti qua ratione distinguantur, post Klingnerum Brink dilucide exposuit.²

K = cod. S. Eugendi (St. Claude), Dép. Jura (Bibl. Municipale), n. 2 s. XI primum a Vollmero introductus.

B et C affines, accedente quidem sed coniunctione minus arta K, eumque consensum magni ponderis esse debere satis constat.

A = Parisinus lat. 7900A (pars abscissa in civica Hamburgensi bibliotheca collocata est) s. IX-X

a = Ambrosianus O. 136 sup. s. IX-X

Par plerumque concors tum demum si quando dissident separatim laudavi.

R = Vaticanus Reg. lat. 1703 s. IX

V = Blandinius sive Blandinianus vetustissimus cum tribus contubernalibus in bibliotheca PP Benedictorum S. Petri

1 *Horace on poetry* II (1971), 1–43. Vide etiam id. III (Epist. II), 1 sq. nec non ea quae nuperrime scripsit R. J. Tarrant in *Texts and transmission* ed. L. D. Reynolds (Oxonii, 1983), 182–6.

2 Op. cit. II, 4–6: ‘Prolonged work ... convinced me that in principle Klingner was right when he based the distinction between C and E on the use of two different sources rather than on the putative difference of scripts, inks, and dates; see F. Klingner, *H*, LXX (1935), 379–81.’

in monte Blandinio (mont Blandin) Gandavii a. 1566, ut videtur, concrematus. Lectiones eius complures in Horatii editionibus suis inde ab a. 1565 servavit Iacobus Cruquius. Hunc codicem traditionem peculiarem pretiosamque repraesentasse vix est quod dubitemus.

Sequuntur sex, quos in dactylicis cum Klingnero siglo Ψ complecti conveniet:

δ = Harleianus 2725 s. IX

π = Parisinus lat. 10310 s. IX–X

λ = Parisinus lat. 7972

l = Leidensis B. P. L. lat. 28 s. IX

φ = Parisinus lat. 7974 s. X

ψ = Parisinus lat. 7971 s. X

Hi ita unius sunt familiae ut δ et π , λ et l , φ et ψ artioribus inter se vinculis cohaereant. Adde etiam alios duos codici δ simillimos a Klingnero in illius identidem deficientis locum subditos:

z = Vossianus lat. Q. 21

d = Harleianus 2688 s. IX–X

In lyricis tamen et iambis λ l ex classe Ψ removi; nam, quod adhuc fefellisse videtur, in hac parte comites saepius deserunt.

Nunc autem de g = Gothano duc. B. 61 s. XV pauca animadvertenda; qui ex recentiorum colluvie ideo eminet quod Blandinii illius vetustissimi traditionem ex aliqua parte conservat. Quod si Housmanio credas: ‘this MS is so often the faithful representative of V that its readings, where the reading of V is not recorded, deserve the highest consideration.’³ Nam Brinkio etiam codicis V apographon esse vide-

3 *JPh* 18 (1890), 19 = *Cl. pap.* 149 sq.; cf. eundem ad Manil. 5, 660 ‘cod. Gothanus Blandiniani vetustissimi adsecula.’

batur.⁴ Cautius et verius alii, velut Klingner:⁵ ‘in g etiam (vestigia) memoriae V insunt.’ Sed ut comminus agamus, in *Sermonibus* quattuor locos inveni, qui affinitatem illam apertius monstrare videantur:

1.6.126 campum lusumque (lusitque g) trigonem Vg : rabiosi tempora signi *cett.*

2.3.303 manibus Vg (ς): demens *cett.*

2.7.72 visa Vg : vasa *cett.*

2.8.88 albae Vg (ς) : albi *cett.*

Sunt autem amplius triginta qui inter V et g discrepantiam exhibeant; quos ne universos laudem, sex eo ordine quo occurrunt proponantur:

1,1,38 patiens (paci-) a B E R g : sapiens Ψ V

1,1,108 qui nemo V : ne non Ψ g : nemon *cett.*

1,2,90 lyncei B R δ V : -is E K λ l φ ψ g

1,2,93 depugis B E R V : depygis a K Ψ g

1,2,110 tolli B K V : illi g : pelli *cett.*

1,3,60 versemur V : versetur *cett.* (g)

Apparet, credo, etiam in dactylicis codicem g inter contaminatos et inquinatos habendum;⁶ quam ob rem hic illic tantum laudavi. ceteros qui apud Klingnerum vel Brinkium rarius advocantur neglexi vel sub siglo ς comprehendi.

Posteriorum manuum correctiones, utpote quae codicum deteriorum turbae auctoritate non praestent, perscribendas non putavi. Alias incertae manus, quibus editores notas ‘var.’ et ‘corr.’ apponunt, plerasque eodem modo notavi.⁷

4 *Horace on poetry* II.8.

5 In editionis p. XXIV. Ceterum Gothanum inter ‘codices contaminatos qui raro adhibentur’ annumerat, re vera in dactylicis frequentissime adhibet. Nam in ceteris negligitur auctore post Kellerum Lenchantin de Gubernatis (ed. alt. p. XIX): ‘ob crebrum cum aliis codicibus contactum contaminata et inquinata praebet ideoque in carminibus neglegi potest.’

6 Vide annotationem superiorem.

7 Ne primis manibus certius assignandas existimem obstat quod fere omnes in una aut altera littera versari video.

Codices qui in quoque loco praesto sunt in omni textus pagina supra apparatus criticum indicantur. Quem, quod ad codicum varias lectiones attinet, multis quae ad textum nullum momentum habent praetermissis brevior feci; idem virorum doctorum coniecturis campum dedi largior. Neque id mihi sumpsit (Klingneri verbis utor) ut aut in ignotis exemplaribus inquirendis aut notis ab integro excutiendis operam impenderem.⁸

Iam ut scholia attingamus, Porphyrii attributa ab Holdero edita ut cuique loco pertinent ex codice longe optimo Vaticano (s. IX) constanter protuli, lemmata ubi cum interpretatione consentiunt uno siglo (P) complexus, alibi separatim (P^l); quem codicem Horatianos vetustissimos antiquitate aequiparare meminisse oportet. Pseudacrontea a Kellero edita neque inter se distinxerunt neque ubi 'Porphyrii' suffragantur commemoravi. Atque adeo nescio an omnino neglegenda fuerint,⁹ quod in eis feci quae apud H. J. Botschuyver sine fructu excussi.¹⁰

8 Cf. Brinkium, *Horace on poetry* II, 1 sq.: No one can deny the possibility that there is textual gold hidden in the uncollated codices ... but there is scarcely much of it and while *Textgeschichte* is likely to profit from a much more extended study, the text of H. is not likely to profit. As for collation, I doubt if anyone can seriously fault Keller's and Holder's painstaking and meticulous work. I have tried to do so ... Except for the details of K, the harvest has been minute. Improvement of text and app. crit. is not to be hoped for from recollation.'

9 Vide quae nuper scripsit J. E. G. Zetzel, *Latin textual criticism in antiquity*, 1981, 170. Sed rem nondum satis enucleatam praecidere nolui.

10 Clementius aeque Brink, op. cit. II, 39: 'the not very useful λ φ ψ scholia.' Vide Enkii (*MPh* 45 (1938), 143–146) et Buechneri (*JAW* 267 (1939), 17 sq.) recensiones. Illud vix intellego, quod quater (ad *Carm.* 2, 1, 38; 3, 4, 69; 3, 20, 8; *Epo.* 5, 87) Lambini recentiorumque coniecturae in lemmatibus exhibentur.

In rebus orthographicis miser esse non studui, nec non lectorem benevolum ad G.P. Gooldii observationes in *HSCP* 69 (1965), 9–11 prolatas libenter revocarim.

Ex editorum commentatorumque legione post Bentleium hos praecipue in manibus habui: F. Bothe (cum aliorum annotationibus), J.G. Orelli, E.H. Peerlkamp, L. Müller, O. Keller et A. Holder, A. Palmer, A. Kiessling – R. Heinze, F. Vollmer, A.Y. Campbell (ed. primam), F. Klingner, M. Lenchantin de Gubernatis (ed. alt. curante D. Bo), D. Bo, C.O. Brink, R.G.M. Nisbet et M.H. Hubbard.

‘I do not think there exists today a fully critical edition of Horace’s poems’ Brink.¹¹ Ecquid hoc libro ad hunc σκοπόν propius accesserim Horatiumque ‘meliorem cultioremque’ reliquerim decernant intellegentes.

Scribebam Cantabrigiae Massachusettensium mense
Ianuario MCMLXXXIV

D.R. SHACKLETON BAILEY

11 *Wolfenbütteler Forschungen* (1981), 15.

ALTERIUS EDITIONIS PRAEFATIO

In hac editione *Carm.* 2.9.1 et *Epist.* 1.12.7 correxisse mihi videor; vide 'Horatian Aftermath,' *Philol.* 134 (1990). 213–228 in fine. Quo scripto nec non altero quod est 'Vindiciae Horatianae,' *Harv. Stud. Cl. Phil.* 89 (1985). 153–170, compluribus de locis disputavi. Ceterum menda aliquot erubescenda, quae in textum editionis prioris irreperant, monente viro docto et amico Iosepho Delz (*Gnomon* 60 [1988]. 496) dataque a bibliopolio Teubneriano facultate in hac tollenda curavimus.

TERTIAE EDITIONIS PRAEFATIO

His tertiis curis perpauca mutavi. Vide tamen ad *Carm.* 3.21.5, *Serm.* 1.3.119–120, 1.10.86. *Epist.* 1.10.37

QUARTAE EDITIONIS PRAEFATIO

Hic quoque menda aliquot cunctabunda eiusdem viri docti Iosephi Delz ope post editionem tertiam indagata tandem aliquando amolitus sum.

SIGLA

- A = Parisinus lat. 7900 A
a = Ambrosianus 0 136 sup.
- B = Bernensis 363
C/E = Monacensis 14 685
K = cod. S. Eugendi (St Claude) 2
- R = Vaticanus Reg. lat. 1703
- δ = Harleianus 2725
z = Vossianus lat. Q. 21
d = Harleianus 2688
π = Parisinus lat. 10 310
- λ = Parisinus lat. 7972
l = Leidensis B. P. L. lat. 28
- φ = Parisinus lat. 7974
ψ = Parisinus lat. 7971
Ψ = Vide praef. p. IV
- V = Blandini(an)us vetustissimus, nunc deperditus
- g = Gothanus duc. B 61, raro citatus
- ς = codd. deteriores
- P = Porphyrius cod. Vaticanus 3314 (interpretatio)
P^l = Eiusdem lemma, interpretatione vel absente vel
dissidente
- σχ = scholia 'Ps.-Acrontea.'
- Comm. Cruq. = Commentator Cruquianus
- (B) = lectio a Benteio in commentario defensa

Brink^a = C. O. Brink, 'Horatian notes', *PCPhS* N. S. 15 (1969), 1–6

Brink^b = Idem, 'Horatian notes II', *ibid.* N. S. 17 (1971), 17–29 (ideo raro a me nominatim citatae quod plerasque in N.–H. (vide infra) secundo volumine ad locos singulos notatas invenias)

Brink^c = Idem, 'Horatian notes III', *ibid.* N. S. 28 (1982), 30–56

N.–H. = R. G. M. Nisbet et M. H. Hubbard, *A commentary on Horace Odes I and II* (Oxonii, 1970 et 1978)

* Asteriscis lectiones notavi de quibus in libello nostro *Profile of Horace* (Londinii et Cantabrigiae Mass. 1982) disputatum est. vide etiam quae in *HSCP* 89 (1985) prolaturus sum.

CARMINUM

LIBER PRIMUS

1

Maecenas, atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum:
sunt quos curriculo pulverem Olympicum
collegisse iuvat, metaque fervidis
evitata rotis palmaque nobilis 5
terrarum dominos evehit ad deos;
hunc, si mobilium turba Quiritium
certat tergemini tollere honoribus;
illum, si proprio condidit horreo
quidquid de Libycis verritur areis; 10
gaudentem patrios findere sarculo
agros Attalicis condicionibus
numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare;
luctantem Icariis fluctibus Africum 15
mercator metuens otium et oppidi
laudat rura sui, mox reficit rates
quassas, indocilis pauperiem pati;
est qui nec veteris pocula Massici

A(a)BERλIΨ

1. 3 Olympico *Heinze* 6 evehit (P) : -here *Bentley*
13 demoveas BR : dim- *cett.* Vøx *Donat. Ter. Ad. 230* 17 tuta
Acidalius (B)

nec partem solido demere de die 20
 spernit, nunc viridi membra sub arbuto
 stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae;
 multos castra iuvant et lituo tubae
 permixtus sonitus bellaque matribus
 detestata; manet sub Iove frigido 25
 venator tenerae coniugis immemor,
 seu visa est catulis cerva fidelibus
 seu rupit teretes Marsus aper plagas.
 Me doctarum hederæ præmia frontium
 dis miscent superis, me gelidum nemus 30
 Nympharumque leves cum Satyris chori
 secernunt populo, si neque tibia
 Euterpe cohibet nec Polyhymnia
 Lesboum refugit tendere barbiton.
 quod si me lyricis vatibus inseres, 35
 sublimi feriam sidera vertice.

2

Iam satis terris nivis atque dirae
 grandinis misit Pater et rubente
 dextera sacras iaculatus arces
 terruit urbem,

A(a) B E R Λ I Ψ

25 detestanda ⚡ *sch. Stat. Th. 3, 377* 32–36 *text. recept., quem pro corrupto habeo, tamen reliqui. melius, opinor, sic: secernunt populo. si ... nec Polyhymnia / Lesbois (ego: cf. 1, 26, 11) : -oum etiam P) refugit tendere barbiton / chordis (Bergk), me lyricis vatibus inserens (idem) / ... vertice* 35 inseris Ψ

terrui gentis, grave ne rediret	5
saeculum Pyrrhae nova monstra questae,	
omne cum Proteus pecus egit altos	
visere montis,	
piscium et summa genus haesit ulmo,	
nota quae sedes fuerat columbis,	10
et superiecto pavidae natarunt	
aequore dammae.	
vidimus flavum Tiberim retortis	
litore Etrusco violenter undis	
ire deiectum monumenta regis	15
templaque Vestae,	
Iliae dum se nimium querenti	
iactat ultorem, vagus et sinistra	
labitur ripa Iove non probante u-	
xorius amnis.	20
audiet civis acuisse ferrum	
quo graves Persae melius perirent,	
audiet pugnas vitio parentum	
rara iuventus.	
quem vocet divum populus ruentis	25
imperii rebus? prece qua fatigent	
virgines sanctae minus audientem	
carmina Vestam?	

A(a) BERλlΨ

2. 10 columbis (*Victorin. GL 6, 157*)] pal- π *corr.* P (B)
 19 non (P)] *anne* num (= *fortasse*)? 21 acuisse ferrum (P)]
 rapuisse f- *Jeep* : iacuisse ferro *Bergk*

cui dabit partis scelus expiandi
 Iuppiter? tandem venias precamur 30
 nube candentis umeros amictus,
 augur Apollo;

 sive tu mavis, Erycina ridens,
 quam Iocus circum volat et Cupido;
 sive neglectum genus et nepotes 35
 respicis auctor,

 heu nimis longo satiate ludo,
 quem iuvat clamor galeaeque leves
 acer et Marsi peditis cruentum
 vultus in hostem; 40

 sive mutata iuvenem figura
 ales in terris imitatis almae
 filius Maiae, patiens vocari
 Caesaris ultor:

 serus in caelum redeas diuque 45
 laetus intersis populo Quirini,
 neve te nostris vitiis iniquum
 ocior aura

 tollat; hic magnos potius triumphos,
 hic ames dici pater atque princeps, 50
 neu sinas Medos equitare inultos
 te duce, Caesar.

A(a) BERλ1Ψ

39 Marsi *Faber* (B) : mauri *codd.* P   Maurum peditis cruenti
Wodrig

3

Sic te diva potens Cypri,
 sic fratres Helenae, lucida sidera,
 ventorumque regat pater
 obstrictis aliis praeter Iapyga,
 navis, quae tibi creditum 5
 debes Vergilium, finibus Atticis
 reddas incolumem precor
 et serves animae dimidium meae.
 illi robur et aes triplex
 circa pectus erat, qui fragilem truci 10
 commisit pelago ratem
 primus, nec timuit praecipitem Africum
 decertantem Aquilonibus
 nec tristis Hyadas nec rabiem Noti,
 quo non arbiter Hadriae 15
 maior, tollere seu ponere vult freta.
 quem mortis timuit gradum
 qui siccis oculis monstra natantia,
 qui vidit mare turbidum et
 infamis scopulos, Acroceraunia? 20
 nequiquam deus abscidit
 prudens Oceano dissociabili⟨s⟩
 terras, si tamen impiae
 non tangenda rates transiliunt vada.

A(a)BERλλΨ

3. 18 siccis (P)] rectis Bentley 19 turbidum AER var.λ IV :
 turgi- RΨοχ 22 dissociabilis Gualterius (B) : -li codd.

audax omnia perpeti 25
     gens humana ruit per vetitum nefas.
 audax Iapeti genus
     ignem fraude mala gentibus intulit;

 post ignem aetheria domo
     subductum macies et nova febrium 30
 terris incubuit cohors,
     semotique prius tarda necessitas

 leti corripuit gradum.
     expertus vacuum Daedalus aera
 pennis non homini datis; 35
     perrupit Acheronta Herculeus labor.

 nil mortalibus ardui est:
     caelum ipsum petimus stultitia neque
 per nostrum patimur scelus
     iracunda Iovem ponere fulmina. 40

4

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni,
     trahuntque siccas machinae carinas,
 ac neque iam stabulis gaudet pecus aut arator igni,
     nec prata canis albicant pruinis.

A(a) BERλIΨ

26 gens] mens *Oudendorp* vetitum et *Duhamel* : -tum in *Bur-*
man 27 audax et hic et in 25 vix sanum] fallax N. *Heinsius*;
 furax *Palmer* 35 pinnis AR α , quod amplius non curabo
 37 ardui (B)] -uum ER

iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna, 5
 iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
 alterno terram quatiunt pede, dum gravis Cyclopum
 Vulcanus ardens versat officinas.
 nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto
 aut flore terrae quem ferunt solutae; 10
 nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
 seu poscat agna sive malit haedo.
 pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
 regumque turris. o beate Sesti,
 vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam; 15
 iam te premet nox fabulaeque Manes
 et domus exilis Plutonia; quo simul mearis,
 nec regna vini sortiēre talis
 nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
 nunc omnis et mox virgines tepebunt. 20

5

Quis multa gracilis te puer in rosa
 perfusus liquidis urget odoribus
 grato, Pyrrha, sub antro?
 cui flavam religas comam,

A(a) BERλlΨ

4. 8 versat *Wade* (*cf. Sen. Phaedr.* 191)] visit AERλl *Sacerd.*
GL 6, 544 : urit Ψ : urget *Scaliger* officinam *Sacerd.* 19 Ly-
 cidan *vel sim.* a R (B)] -am *cett.*

simplex munditiis? heu, quotiens fidem 5
 mutatosque deos flebit! ut aspera
 nigris aequora ventis
 emirabitur insolens,
 qui nunc te fruitur credulus aurea,
 qui semper vacuum, semper amabilem 10
 sperat, nescius aurae
 fallacis! miseri, quibus
 intemptata nites! me tabula sacer
 votiva paries indicat uvida
 suspendisse potenti 15
 vestimenta maris deo.

6

Scriberis Vario fortis et hostium
 victor Maeonii carminis alite,
 qua rem cumque ferox navibus aut equis
 miles te duce gesserit:
 nos, Agrippa, neque haec dicere nec gravem 5
 Pelidae stomachum cedere nescii
 nec cursus duplicis per mare Ulixei
 nec saevam Pelopis domum

A(a)BERλIΨ

5. 6 ut *coni. Cunningham* : et *codd.* 8 ut mirabitur *coni.*
Bentley : heu m- *vir doctus ap. Cunningham* 16 deo (P)] deae
Zielinski

6. 2 alite (P^h)] -ti *Passerat* 3 qua ⚡ (B) (v. *Brink^a*)] quam
codd. P

conamur, tenues grandia, dum Pudor
imbellisque lyrae Musa potens vetat 10
laudes egregii Caesaris et tuas
culpa deterere ingeni.

quis Martem tunica tectum adamantina
digne scripserit aut pulvere Troico
nigrum Merionen aut ope Palladis 15
Tydiden superis parem?

nos convivia, nos proelia virginum
sectis in iuvenes unguibus acrium
cantamus, vacui sive quid urimur,
non praeter solitum leves. 20

7

Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenen
aut Epheson bimarisque Corinthi
moenia vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
insignis aut Thessala Tempe;
sunt quibus unum opus est intactae Palladis urbem 5
carmine perpetuo celebrare
indeque decerptam fronti praeponere olivam;
plurimus in Iunonis honorem

A(a) BERλΨ

13–16 *del. Peerlkamp, post 4 ponit Housman* 13 quis] qui
Housman; num hic? 18 sectis (P)] stric- *Bentley* 19 *de inter-*
punct. v. Brink^a

7. 2 epheson φψ *metricorum* (GL 6) *pars]* -sum *cett. metri-*
corum pars maior 6–7 celebrare / indeque *Bouhier*; -re et /
undique codd.

aptum dicet equis Argos ditisque Mycenae:
 me nec tam patiens Lacedaemon 10
 nec tam Larisae percussit campus opimae
 quam domus Albunae resonantis
 et praeceps Anio ac Tiburni lucus et uda
 mobilibus pomaria rivis.
 albus ut obscuro deterget nubila caelo 15
 saepe Notus neque parturit imbris
 perpetuo, sic tu sapiens finire memento
 tristitiam vitaeque labores
 molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis
 castra tenent seu densa tenebit 20
 Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
 cum fugeret, tamen uda Lyaeo
 tempora populea fertur vinxisse corona,
 sic tristis affatus amicos:
 ‘quo nos cumque feret melior Fortuna parente, 25
 ibimus, o socii comitesque.
 nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro.
 certus enim promisit Apollo
 ambiguam tellure nova Salamina futuram.
 o fortes peioraque passi 30
 mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
 cras ingens iterabimus aequor.’

A(a)BERλlΨ

9 dicet λlδπφ : dicit *cett.* P^l (*Serv. codd.* A. 1, 24 et 11, 246
variant) 17 perpetuo Ψλl (B) : -uos A E R *Serv.* G. 1, 460 (*pro*
nom. sing. accipit Vollmer) 26 post ibimus *plene dist. Bentley*
 27 teucro (*alt.*) Ψλl : -ri *cett.* οχ *Victorin.* GL 6, 115 :
 Phoebō *Bentley* auspice; Teucro (*vel* -ri) / certus *Wade, alii*
 31 curas (P^l)] -am E R

8

Lydia, dic, per omnis
     te deos oro, Sybarin cur properes amando
 perdere. cur apricum
     deserit Campum patiens pulveris atque solis?
 cur neque militaris 5
     inter aequalis equitat, Gallica nec lupatis
 temperat ora frenis?
     cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
 sanguine viperino
     cautius vitat neque iam livida gestat armis 10
 bracchia, saepe disco,
     saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
 quid latet, ut marinae
     filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae
 funera, ne virilis 15
     cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

9

Vides ut alta stet nive candidum
 Soracte, nec iam sustineant onus
     silvae laborantes, geluque
     flumina constiterint acuto?

A(a)BERλIΨ

8. 2 te deos oro φ ψ λ I P^l *Caes. Bass. GL 6, 270, 5 Fortunat. ibid. 300, 20 : hoc d- oro δ π : hoc d- vere cett. σχ Caes. Bass. l.c. v. 14 Fortunat. l.c. v. 27 (dea) Victorin. GL 6, 87 (cf. 166.1) Diomed. GL 1, 508.520 properas π (variant test.) 4 deserit Withof: oderit codd. P 6 equitat δ π (B) : -tet cett. σχ 7 temperat δ (B) : -ret cett.*

9. 4 de interrog. v. N.-H.

dissolve frigus ligna super foco 5
 large reponens atque benignius
 deprome quadrimum Sabina,
 o Thaliarche, merum diota.

 permitte divis cetera, qui simul
 stravere ventos aequore fervido 10
 deproeliantis, nec cupressi
 nec veteres agitantur orni.

 quid sit futurum cras fuge quaerere et
 quem Fors dierum cumque dabit lucro
 appone, nec dulcis amores 15
 sperne puer neque tu choreas,

 donec virenti canities abest
 morosa. nunc et Campus et areae
 lenesque sub noctem susurri
 composita repetantur hora, 20

 nunc et latentis proditor intimo
 gratus puellae risus ab angulo
 pignusque dereptum lacertis
 aut digito male pertinaci.

10

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
 qui feros cultus hominum recentum
 voce formasti catus et decorae
 more palaestrae,

A(a) BERλlΨ

23 direptum δ π λ l ο χ

te canam, magni Iovis et deorum
nuntium curvaeque lyrae parentem,
callidum quidquid placuit iocoso
condere furto. 5

te, boves olim nisi reddidisses
per dolum amotas, puerum minaci
voce dum terret, viduus pharetra
risit Apollo. 10

quin et Atridas duce te superbos
Ilio dives Priamus relictio
Thessalosque ignis et iniqua Troiae
castra fefellit. 15

tu pias laetis animas reponis
sedibus virgaque levem coerces
aurea turbam, superis deorum
gratus et imis. 20

11

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
finem di dederint, Leuconoe, nec Babylonios
temptaris numeros. ut melius, quidquid erit, pati,
seu pluris hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam,
quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum! sapias, vina liques et spatio brevi
spem longam reseces. dum loquimur, fugerit invida
aetas. carpe diem, quam minimum credula postero. 5

A(a) BERλIΨ

10. 15 Troiae (P^l) *improbat Campbell. num circa?*

12

Quem virum aut heroa lyra vel acri
tibia sumis celebrare, Clio?
quem deum? cuius recinet iocosa
nomen imago

aut in umbrosis Heliconis oris
aut super Pindo gelidove in Haemo,
unde vocalem temere insecutae
Orphea silvae,

5

arte materna rapidos morantem
fluminum lapsus celerisque ventos,
blandum et auritas fidibus canoris
ducere quercus?

10

quid prius dicam solitis Parentis
laudibus, qui res hominum ac deorum,
qui mare et terras variisque mundum
temperat horis?

15

unde nil maius generatur ipso
nec viget quidquam simile aut secundum.
proximos illi tamen occupabit
Pallas honores,

20

proeliis audax; neque te silebo,
Liber, et saevis inimica virgo
beluis, nec te, metuende certa,
Phoebe, sagitta.

A(a)BERλlΨ

12. 2 sumis (σλ) (B)] sumes δφψλlV 3 recinet (reti-)
(Vσλ) : -nit A *var.* δφψ 8 belvae G. Wolff : cervae Campbell
11 blandum (P)] doctum Serv. G. 1, 308 12 quercus (P^l)] cau-
tes Jortin 15 et a ER : ac ('quod e v. 14 irrepsit' L. Müller) AB
corr. λl : aut Ψ : om. B *pr.* terram Ψ 19 occupabit R. Ste-
phanus (cf. Brink^a) : -avit codd. (B) 21 proeliis audax *cum se-*
quentibus coniungunt nonnulli

dicam et Alciden puerosque Ledae, 25
hunc equis, illum superare pugnīs
nobilem; quorum simul alba nautis
stella refulsit,

defluit saxis agitatus umor,
concidunt venti fugiuntque nubes, 30
et minax, †quia† sic voluere, ponto
unda recumbit.

Romulum post hos prius an quietum
Pompili regnum memorem an superbos
Tarquini fascis, dubito, an †Catonis† 35
nobile letum.

Regulum et Scauros animaeque magnae
prodigum Paulum superante Poeno
gratus insigni referam Camena
Fabriciumque. 40

hunc et incomptis Curium capillis
utilem bello tulit et Camillum
saeva paupertas et avitus arto
cum Lare fundus.

A(a) BERλIΨ

31 quia (VP)] qui B : quod R (?) : quom *Kreussler* : ut *Vollmer* sic di voluere *edd. vett.* (B) sicut v- *La Penna* minaci (sic v-) *Lenchantin, haud male* 35 an Catonis (*P^l οχ*)] anne Curti *Bentley* (*alium regem desidero; fort. anne Tulli / flebile*) 41 incomptis (*οχ Charis. GL 1, 104 Serv. A. 12, 100*)] intonsis *Quint.* 9, 3, 18; *cf. sch.* λ φ ψ (*Botschuyver*) non tondebatur propter severitatem servandam (incomptis *in lemm.*) 43 saeva (*οχ*)] sancta *Bentley* arto *ed. Mediol. 1477* (B) : apto *codd. P*

crescit occulto velut arbor aevo 45
 fama Marcelli⟨s⟩: micat inter omnis
 Iulium sidus velut inter ignis
 luna minores.

gentis humanae pater atque custos,
 orte Saturno, tibi cura magni 50
 Caesaris fatis data; tu secundo
 Caesare regnes.

ille, seu Parthos Latio imminentis
 egerit iusto domitos triumpho
 sive subiectos Orientis orae 55
 Seras et Indos,

te minor laetum reget aequus orbem;
 tu gravi curru quaties Olympum,
 tu parum castis inimica mittes
 fulmina lucis. 60

13

Cum tu, Lydia, Telephi
 cervicem roseam, cerea Telephi
 laudas bracchia, vae, meum
 fervens difficili bile tumet iecur.

A(a)BERλlΨ

46 Marcellis *Peerlkamp*; -lli *codd. P* 55 aurae *Campbell*

57 laetum ABEοχ : latum RλlΨ regit Ψ

13. 2 cerea (οχ *Serv. B. 2, 53*)] lactea *Caper GL 7, 98*

tum nec mens mihi nec color 5
     certa sede manet, umor et in genas
 furtim labitur, arguens
     quam lentis penitus macerer ignibus.
 uror, seu tibi candidos
     turparunt umeros immodicae mero 10
 rixae sive puer furens
     impressit memorem dente labris notam.
 non, si me satis audias,
     speres perpetuum dulcia barbare
 laedentem oscula, quae Venus 15
     quinta parte sui nectaris imbuit.
 felices ter et amplius
     quos irrupta tenet copula nec malis
 divulsus querimoniis
     suprema citius solvet amor die! 20

14

O navis, referent in mare te novi
 fluctus. o quid agis? fortiter occupa
     portum. nonne vides ut
     nudum remigio latus
 et malus celeri saucius Africo 5
 antemnaeque gemant ac sine funibus
     vix durare carinae
     possint imperiosius

A(a) BERλlΨ

5 tum Ψλl : tunc *cett.* οχ 6 manet B (B) (*cf. Brink^c, p. 33*) :
 -ent *cett.* 19 divulsus (divol-) (οχ)] -sos *Muretus*

14. 2 flatus *Palmer*

aequor? non tibi sunt integra linthea,
 non di, quos iterum pressa voces malo. 10
 quamvis Pontica pinus,
 silvae filia nobilis,

iactes et genus et nomen inutile,
 nil pictis timidus navita puppibus
 fidit. tu, nisi ventis 15
 debes ludibrium, cave.

nuper sollicitum quae mihi taedium,
 nunc desiderium curaue non levis,
 interfusa nitentis
 vites aequora Cycladas. 20

15

Pastor cum traheret per freta navibus
 Idaeis Helenen perfidus hospitam,
 ingrato celeris obruit otio
 ventos ut caneret fera

Nereus fata: 'mala ducis avi domum 5
 quam multo repetet Graecia milite
 coniurata tuas rumpere nuptias
 et regnum Priami vetus.

heu heu, quantus equis, quantus adest viris
 sudor! quanta moves funera Dardanae 10
 genti! iam galeam Pallas et aegida
 currusque et rabiem parat.

A(a) BERλlΨ

10 pressa (P)] prensa N. Heinsius

15. 9 heheu π : cheu δ φ ψ λ l

nequiquam Veneris praesidio ferox
 pectes caesariem grataque feminis
 imbelli cithara carmina divides, 15
     nequiquam thalamo gravis

 hastas et calami spicula Cnosii
 vitabis strepitumque et celerem sequi
 Aiacem; tamen, heu, serus adulteros
     crinis pulvere collines. 20

 non Laertiaden, exitium tuae
 genti, non Pylium Nestora respicis?
 urgent impavidi te Salaminii
     Teucer, te Sthenelus sciens

 pugnae, sive opus est imperitare equis, 25
 non auriga piger. Merionen quoque
 nosces. ecce furit te reperire atrox
     Tydides, melior patre,

 quem tu, cervus uti vallis in altera
 visum parte lupum graminis immemor, 30
 sublimi fugies mollis anhelitu,
     non hoc pollicitus tuae.

 iracunda diem proferet Ilio
 matronisque Phrygum classis Achillei;
 post certas hiemes uret Achaicus 35
     ignis †Iliacas† domos.

A(a)BERλ1Ψ

17 cnosii R : gn- *cett.* 20–32 *om.* B 20 crinis (*cf. N.–H.*)
 -nes A E λ1 V : cultus R Ψ : comptus *Palmer* 22 genti R δ φ ψ :
 -is A E λ1 π (B) 24 te] et E δ : que et ζ (B) 36 Iliacas *vix*
retinendum] Pergameas *van Os* : Dardanias *vel* barbaricas *alii*

16

O matre pulchra filia pulchrior,
 quem crimosus cumque voles modum
     pones iambis, sive flamma
     sive mari libet Hadriano.

non Dindymene, non adytis quatit 5
 mentem sacerdotum incola Pythiis,
     non Liber aequae, non acuta
     sic geminant Corybantes aera,

tristes ut irae; quas neque Noricus 10
 deterret ensis nec mare naufragum
     nec saevus ignis nec tremendo
     Iuppiter ipse ruens tumultu.

fertur Prometheus addere principi
 limo coactam particulam undique,
     desectam et insani leonis 15
     vim stomacho apposuisse nostro.

irae Thyesten exitio gravi
 stravere et altis urbibus ultimae
     stetere causae cur perirent
     funditus imprimeretque muris 20

hostile aratrum exercitus insolens.
 compesce mentem; me quoque pectoris
     temptavit in dulci iuventa
     fervor et in celeris iambos

A(a) BERλIΨ

16. 6 Pythiis *Palmer* (*etiam* adyti (*Hemsterhuys*) ... Pythii) :
 -ius *codd.* 14 coactam *Bentley* : -tus *codd.* οχ

misit furem. nunc ego mitibus
mutare quaero tristia, dum mihi
fias recantatis amica
opprobriis animumque reddas. 25

17

Velox amoenum saepe Lucretilem
mutat Lycae Faunus et igneam
defendit aestatem capellis
usque meis pluviosque ventos.

impune tutum per nemus arbutos 5
quaerunt latentis et thyma deviae
olentis uxores mariti,
nec viridis metuunt colubras

nec Martialis haediliae lupos,
utcumque dolci, Tyndari, fistula 10
valles et Usticae cubantis
levia personuere saxa.

di me tuentur. dis pietas mea
et Musa cordi est. hic tibi copia
manabit ad plenum benigno 15
ruris honorum opulenta cornu.

A(a)BERλIΨ

17. 5 totum ζ (B), *fort. recte* 9 (ha)ediliae (P; *cf.* $\sigma\chi$)] -lia
AE 14 hic π : hinc *cett.* P^l $\sigma\chi$

hic in reducta valle Caniculae
 vitabis aestus et fide Teia
 dices laborantis in uno
 Penelopen vitreamque Circen. 20

hic innocentis pocula Lesbii
 duces sub umbra, nec Semeleius
 cum Marte confundet Thyoneus
 proelia, nec metues protervum

suspecta Cyrum, ne male dispari 25
 incontinentis iniciat manus
 et scindat haerentem coronam
 crinibus immeritamque vestem.

18

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
 circa mite solum Tiburis et moenia Catili.
 siccis omnia nam dura deus proposuit, neque
 mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
 quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat? 5
 quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
 ac ne quis modici transiliat munera Liberi
 Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
 debellata, monet Sithoniis non levis Euhius,
 cum fas atque nefas exiguo fine libidinum 10

A(a) BERλIΨ

18 ictus *Cunningham* (cf. 2, 15, 10) 19 dices (οχ)] discas B

18. 2 catili ζ : cathili λ *corr.* : cat(h)illi *codd.* P 5 crepat
 (V οχ *Non. L* 387 *Serv. A.* 1, 738) : incr- E δ π *post ras.* φ ψ 7 ac
 (P^l) (B)] at ζ munia *L. Müller*

discernunt avidi. non ego te, candide Bassareu,
 invitum quatiā, nec variis obsita frondibus
 sub divum rapiam. saeva tene cum Berecyntio
 cornu tympana, quae subsequitur caecus Amor sui
 et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem 15
 arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

19

Mater saeva Cupidinum
 Thebanaeque iubet me Semelae puer
 et lasciva Licentia
 finitis animum reddere amoribus.
 urit me Glycerae nitor 5
 splendentis Pario marmore purius;
 urit grata protervitas
 et vultus nimium lubricus aspici.
 in me tota ruens Venus
 Cyprum deseruit, nec patitur Scythas 10
 et versis animosum equis
 Parthum dicere nec quae nihil attinent.
 hic vivum mihi caespitem, hic
 verbenas, pueri, ponite turaque
 bimi cum patera meri: 15
 mactata veniet lenior hostia.

A(a) BERλIΨ

15 et tollens (V *P^l Pomp. GL 5, 157*)] atto- π *Serv. A. 9, 630* :
 exto- δ φ ψ : et / adto- *Glareanus*

19. 2 iubent BλI 11–13 om. B 11 et versis RλIΨ *P^l* :
 av- A : v- E : *variant* οχ : aut v- *Cunningham*

20

Vile potabis modicis Sabinum
 cantharis, Graeca quod ego ipse testa
 conditum levi, datus in theatro
 cum tibi plausus,

c⟨l⟩are, Maecenas, eques, ut paterni
 fluminis ripae simul et iocosa
 redderet laudes tibi Vaticani
 montis imago.

5

Caecubum et prelo domitam Caleno
 tu bibas uvam: mea nec Falerni
 temperant vites neque Formiani
 pocula collis.

10

21

Dianam tenerae dicite virgines;
 intonsum, pueri, dicite Cynthium
 Latonamque supremo
 dilectam penitus Iovi.

A(a)BERλIΨ

20. *lac. ante v. 1 suspicatur L. Müller* 1 potabo *H. Schütz* 5 *clare* ζ (B) : *care (vel kare)* codd. P^l* 10 *tu (P^l Serv. G. 2, 60)] tum Porphyrii ad 2, 2, 48 falso tribuit Keller* bibas *Keller* : *bibes codd. P ad 2, 2, 48 : vivis P^l : liquas Delz MH 30 (1973), 52 (liques iam Krüger) : alii alia* 10–12 *Falerni ... collis Ensor* : *-nae ... colles codd. P*

vos laetam fluviis et nemorum coma 5
 quaecumque aut gelido prominet Algido
 nigris aut Erymanthi
 silvis aut viridis Gragi,
 vos Tempe totidem tollite laudibus
 natalemque, mares, Delon Apollinis 10
 insignemque pharetra
 fraternaue umerum lyra.
 hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
 pestemque a populo et principe Caesare in
 Persas atque Britannos 15
 vestra motus aget prece.

22

Integer vitae scelerisque purus
 non eget Mauris iaculis neque arcu
 nec venenatis gravida sagittis,
 Fusce, pharetra,
 sive per Syrtis iter aestuosas 5
 sive facturus per inhospitalem
 Caucasum vel quae loca fabulosus
 lambit Hydaspes.

A(a)BERλλΨ

21. 5 comam aBEφψVσ(B) 6 gelidi ... Algidi L. Müller,
coll 4, 4, 58 8 viridi Crago L. Müller Gragi (P^l)] Cr- *edd.*
olim 12 (h)umerum (P)] -ros Peerlkamp 13 hic (pr.) (σ)]
 hinc B : haec Duhamel (B) 14 et om. Scaliger in om. ABER

22. 2 neque BΨ : nec AER

namque me silva lupus in Sabina,
dum meam canto Lalagen et ultra 10
terminum curis vagor expeditis,
fugit inermem;

quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis
nec Iubae tellus generat, leonum 15
arida nutrix.

pone me pigris ubi nulla campis
arbor aestiva recreatur aura,
quod latus mundi nebulae malusque
Iuppiter urget; 20

pone sub curru nimium propinqui
solis in terra domibus negata:
dulce ridentem Lalagen amabo,
dulce loquentem.

23

Vitas inuleo me similis, Chloe,
quaerenti pavidam montibus aviis
matrem non sine vano
aurarum et siluae metu.

A(a) BERλIΨ

11 expeditis (VP) -tus ζ (B), *fort. recte* 14 Daunias (P') -ia
 $\pi \lambda P$: -ia in *edd. vett.*

23. 1 vitas ζ *Comm. Cruq.* : -at *codd. P metrici*

nam seu mobilibus ve⟨p⟩ris inhorruit
ad ventum foliis seu virides rubum
dimovere lacertae,
et corde et genibus tremit.

atqui non ego te tigris ut aspera
Gaetulusve leo frangere persequor: 10
tandem desine matrem
tempestitiva sequi viro.

24

Quis desiderio sit pudor aut modus
tam cari capitis? praecipe lugubris
cantus, Melpomene, cui liquidam pater
vocem cum cithara dedit.

ergo Quintilium perpetuus sopor
urget: cui Pudor et Iustitiae soror,
incorrupta Fides nudaque Veritas
quando ullum inveniet parem?

multis ille bonis flebilis occidit,
nulli flebilior quam tibi, Vergili. 10
tu frustra pius, heu, non ita creditum
poscis Quintilium deos.

A (a) BERλ1Ψ

5 vepris *Gogavius* (B) : veris *codd.* V P   6 ad ventum *Mure-*
tus : adventus *codd.* V P : ad ventos *Keller*

24. 1–8 *tetrasticha inter se mutat* Campbell, coll. Serm. 2, 5,
101 sq. 6 *et iustitia et Waddel*

quid si Threicio blandius Orphea
 auditam moderere arboribus fidem?
 num vanae redeat sanguis imagini 15
 quam virga semel horrida,
 non lenis precibus fata recludere,
 nigro compulerit Mercurius gregi?
 durum. sed levius fit patientia
 quidquid corrigere est nefas. 20

25

Parcius iunctas quatiunt fenestras
 iactibus crebris iuvenes protervi,
 nec tibi somnos adimunt amatque
 ianua limen,
 quae prius multum facilis movebat 5
 cardines. audis minus et minus iam
 ‘me tuo longas pereunte noctes,
 Lydia, dormis?’
 in vicem moechos anus arrogantis
 flebis in solo levis angiportu, 10
 Thracio bacchante magis sub inter-
 lunia vento,
 cum tibi flagrans amor et libido,
 quae solet matres furiare equorum,
 saeviet circa iecur ulcerosum, 15
 non sine questu

A(a) BERΛIΨ

25. 2 iactibus (V P (?) οχ)] ic·ζ 5 multis *Burman* (*sed* mul-
 tum *adverbium amat poeta*) 7 long. pereunte nocte *P^l* : -gam ...
 -tem *Bentley*

laeta quod pubes hedera virenti
gaudeat pulla magis atque myrto,
aridas frondes hiemis sodali
dedicet Euro.

20

26

Musis amicus tristitiam et metus
tradam protervis in mare Creticum
portare ventis, quid sub Arcto
rex gelidae meditetur orae,

quid Tiridaten terreat, unice
securus. o quae fontibus integris
gaudes, apricos necte flores,
necte meo Lamiae coronam,

5

Piplea dulcis! nil sine te mei
prosunt honores. hunc fidibus novis,
hunc Lesbio sacrare plectro
teque tuasque decet sorores.

10

A(a)BERλlΨ

17 virenti (P^l)] -te Ψ 20 Euro *ed. Ald. 1501* : hebro *codd. P*

26. 3–4 quid ... meditetur *Cornelissen* : quis ... metuatur
codd. : quid *vel* quae ... meditetur *vel* minitetur *Palmer* 5 quid]
quod *L. Müller* 9 piplea (P^l οχ)] -ei P(?) (B(Pimp-)) 10 pos-
sunt οχ *lemm.* (B)

27

Natis in usum laetitiae scyphis
pugnare Thracum est. tollite barbarum
morem verecundumque Bacchum
sanguineis prohibete rixis.

vino et lucernis Medus acinaces 5
immane quantum discrepat. impium
lenite clamorem, sodales,
et cubito remanete presso.

vultis severum me quoque sumere
partem Falerni? dicat Opuntiae 10
frater Megyllae quo beatus
vulnere, qua pereat sagitta.

cessat voluntas? non alia bibam
mercede. quae te cumque domat Venus,
non erubescendis adurit 15
ignibus, ingenuoque semper

amore peccas. quidquid habes, age,
depone tutis auribus. a miser!
quanta laboras <in> Charybdi,
digne puer meliore flamma! 20

quae saga, quis te solvere Thessalis
magus venenis, quis poterit deus?
vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimaera.

A(a) BERλλΨ

27. 1 usus *Serv. GL 4, 470* 5 acinaces R δ π : -cis *cett.*
P^l οχ 6 discrepat (οχ)] -pet B 9 severum *Campbell, coll.*
Epist. 1, 19, 9 : -ri *codd.* 13 voluntas A E R οχ : -uptas *cett.* P
17 fort. pecces 19 laboras in ζ (B) (*cf. Brink^a*) : -ras E δ P :
-abas *cett.* V

28

Te maris et terrae numeroque carentis harenae
 mensorem cohibent, Archyta,
 pulveris exigui prope litus parva Matinum
 munera, nec quidquam tibi prodest
 aerias temptasse domos animoque rotundum 5
 percurrisse polum morituro.
 occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
 Tithonusque remotus in auras,
 et Iovis arcanis Minos admissus, habentque
 Tartara Panthoiden iterum Orco 10
 demissum, quamvis clipeo Troiana refixo
 tempora testatus nihil ultra
 nervos atque cutem morti concesserat atrae;
 iudice te non sordidus auctor
 naturae verique. sed omnis una manet nox 15
 et calcanda semel via leti.
 dant alios Furiae torvo spectacula Marti,
 exitio est avidum mare nautis.
 mixta senum ac iuvenum densentur funera. nullum
 saeva caput Proserpina fugit. 20
 ‘Me quoque devexi rabidus comes Orionis
 Illyricis Notus obruit undis.
 at tu, nauta, vagae ne parce malignus harenae
 ossibus et capiti †inhumato†

A(a)BERλλΨ

28. 3 litus Ψλλ: latus E: latum ABR 5 aetherias *Mei-*
neke 15 nox] mors A(?) aE *var.* R 19 ac] et Ψ 21 rabi-
 dus ζ: rapi- *codd.* 24 intumulato *Peerlkamp* (*cf. Delz MH 30*
(1973), 53): huic inhumato *Sudhaus, Palmer*

particulam dare: sic, quodcumque minabitur Eurus 25
 fluctibus Hesperiiis, Venusinae
 plectantur silvae te sospite, multaue merces
 unde potest tibi defluat aequo
 ab Iove Neptunoque sacri custode Tarenti.
 neglegis immeritis nocituram 30
 postmodo te natis fraudem committere? fors et
 debita iura vicesque superbae
 te maneant ipsum. precibus non linquar inultis,
 teque piacula nulla resolvent.
 quamquam festinas, non est mora longa; licebit 35
 iniecto ter pulvere curras.'

29

Icci, beatis nunc Arabum invides
 gazis et acrem militiam paras?
 non ante devictis Sabaeae
 regibus horribilique Medo
 nectis catenas? quae tibi virginum 5
 sponso necato barbara serviet?
 puer quis ex aula capillis
 ad cyathum statuetur unctis,

A(a)BERλIΨ

31 fors et (*vel* forset) EλIΨV P^l: forsit a R (*cf.* Brink^a): -san
 B π *var.* (*de A n. l.*) 32 superbe *Passerat*

29. 2 *post paras ita distinxi* 4 horribilis (*acc.*) *coni. Bentley*

doctus sagittas tendere Sericas
 arcu paterno? quis neget arduis 10
 pronos relabi posse rivos
 montibus et Tiberim reverti,
 cum tu coemptos undique nobilis
 libros Panaeti Socraticam et domum
 mutare loricis Hiberis, 15
 pollicitus meliora, tendis?

30

O Venus, regina Cnidi Paphique,
 sperne dilectam Cypron et vocantis
 ture te multo Glycerae decoram
 transfer in aedem.
 fervidus tecum puer et solutis 5
 Gratiae zonis properentque Nymphae
 et parum comis sine te Iuventas
 Mercuriusque.

31

Quid dedicatum poscit Apollinem
 vates? quid orat de patera novum
 fundens liquorem? non opimae
 Sardiniae segetes feraces,
 non aestuosae †grata† Calabriae 5
 armenta, non aurum aut ebur Indicum,
 non rura quae Liris quieta
 mordet aqua, taciturnus amnis.

A(a)BERλλΨ

13 nobiles R Ψ λ l

31. 5 Graia Münch, Peerlkamp

premant Calena falce, quibus dedit
 Fortuna, vitem, dives et aureis 10
 mercator exsiccet culillis
 vina Syra reparata merce,
 dis carus ipsis, quippe ter et quater
 anno revisens aequor Atlanticum
 impune. me pascunt olivae, 15
 me cichorea levesque malvae.
 frui paratis et valido mihi,
 Latoe, dones et precor integra
 cum mente, nec turpem senectam
 degere nec cithara carentem. 20

32

Poscimus. si quid vacui sub umbra
 lusimus tecum quod et hunc in annum
 vivat et pluris, age, dic Latinum,
 barbite, carmen,
 Lesbio primum modulate civi, 5
 qui ferox bello tamen inter arma,
 sive iactatam religarat udo
 litore navim,

A(a)BERλIΨ

9 Calena] -am *P^l Put vid. (B)* 10 et AE π οχ (*cf. Brink^a*) : ut
cett. π var. (B) 11 culil(l)is (οχ)] culul(l)is Ψ λ I *P^l* 15 pascant
Faber 18 et precor *Lambinus* : at p- *codd. οχ* : adp- ζ *Housman*

32. 1 poscimus R Ψ λ *P^l οχ Serv. B. 1, 10 Victorin. GL 6, 175*
(cf. Mayer, Agon 3 (1969), 15–23) : -mus ABE δ *var. I Diomed.*
GL 1, 523 Serv. GL 4, 469

Liberum et Musas Veneremque et illi
semper haerentem puerum canebat 10
et Lycum nigris oculis nigroque
crine decorum.

o decus Phoebi et dapibus supremi
grata testudo Iovis, o laborum
dulce lenimen medicumque, salve 15
rite vocanti!

33

Albi, ne doleas plus nimio memor
immitis Glycerae, neu miserabilis
decantes elegos, cur tibi iunior
laesa praeniteat fide.

insignem tenui fronte Lycorida 5
Cyri torret amor, Cyrus in asperam
declinat Pholoen; sed prius Apulis
iungentur capreae lupis

quam turpi Pholoe peccet adultero.
sic visum Veneri, cui placet imparis 10
formas atque animos sub iuga aenea
saevo mittere cum ioco.

A(a)BERλλΨ

15 medicumque *Lachmann* : mihi c- *codd.* P (mihi rite salve c-
P^l) σχ : mihi Cynthie *Onians*, *PCPhS* 178 (1941–5), 27

33. ad (Albium) Tibullum *codd.* *inscr. praeter aE itemque*
σχ 1–34, 16 *om.* B 10 Veneri (P)] *num* Cypriae vel Paphiae
(*cf.* 13)?

ipsum me, melior cum peteret Venus,
 grata detinuit compede Myrtale
 libertina, fretis acrior Hadriae
 curvantis Calabros sinus. 15

34

Parcus deorum cultor et infrequens
 insanientis dum sapientiae
 consultus erro, nunc retrorsum
 vela dare atque iterare cursus
 cogor relectos. namque Diespiter 5
 igni corusco nubila dividens
 plerumque, per purum tonantis
 egit equos volucremque currum,
 quo bruta tellus et vaga flumina,
 quo Styx et invisi horrida Taenari 10
 sedes Atlanteusque finis
 concutitur. valet ima summis
 mutare et insignem attenuat deus,
 obscura promens. hinc apicem rapax
 Fortuna cum stridore acuto 15
 sustulit, hic posuisse gaudet.

A(a) BERλIΨ

15–16 *virgulam post Myrtale (non post libertina) ponere volunt*
 N.–H.

34. 5 relectos N. Heinsius (B) : relic- codd. Eutyck. GL 5,
 481 13 insignem (P)] -ne Bentley : -nia Cunningham

35

O diva, gratum quae regis Antium,
 praesens vel imo tollere de gradu
 mortale corpus vel superbos
 vertere funeribus triumphos,
 te pauper ambit sollicita prece 5
 ruris colonus, te dominam aequoris
 quicumque Bithyna laccessit
 Carpathium pelagus carina.
 te Dacus asper, te profugi Scythae,
 urbesque gentesque et Latium ferox 10
 regumque matres barbarorum et
 purpurei metuunt tyranni,
 iniurioso ne pede proruas
 stantem columnam, neu populus frequens 15
 ad arma cessantis, ad arma
 concitet imperiumque frangat.
 te semper anteit saeva Necessitas,
 clavos trabalis et cuneos manu
 gestans aena, nec severus 20
 uncus abest liquidumque plumbum.
 te Spes et albo rara Fides colit
 velata panno, sed comitem abnegat
 utcumque mutata potentis
 veste domos inimica linquis.

A(a)BERλλΨ

35. 1 regis (P)] te- *Campbell* 14 frequens (P^l)] fremens
coni. Bentley 17 saeva Ψλλ (B) : serva *cett.* VP 22 sed*
Peerlkamp : nec *codd.* P

at vulgus infidum, ut meretrix, retro, 25
 periura, cedit, diffugiunt cadis
 cum faece siccatis amici
 ferre iugum pariter dolosi.
 serves iturum Caesarem in ultimos
 orbis Britannos et iuvenum recens 30
 examen Eois timendum
 partibus Oceanoque rubro.
 heu heu, cicatricum et sceleris pudet
 fratrumque. quid nos dura refugimus
 aetas? quid intactum nefasti 35
 liquimus? unde manum iuventus
 metu deorum continuit? quibus
 pepercit aris? o utinam nova
 incude diffingas retusum in
 Massagetas Arabasque ferrum! 40

36

Et ture et fidibus iuvat
 placare et vituli sanguine debito
 custodes Numidae deos;
 qui nunc Hesperia sospes ab ultima

A(a) BERλlΨ

25 ut *Cunningham* : et *codd.* P^l 33 heu heu Bπ : heheu
 ψλl : cheu δφ : heu AERV P^l 36 liquimus (P^lοχ)] linq-
 aBE 39 diffingas (P^l)] def(f)- Bλlψ (B) : diffindas π

caris multa sodalibus, 5
     nulli plura tamen dividit oscula
 quam dulci Lamiae, memor
     actae non alio rege puertiae
 mutataeque simul togae.
     Cressa ne careat pulchra dies nota, 10
 neu promptae modus amphorae
     neu morem in Salium sit requies pedum,
 neu multi Damalis meri
     Bassum Threicia vincat amystide,
 neu desint epulis rosae 15
     neu vivax apium neu breve lilium.
 omnes in Damalin putris
     deponent oculos, nec Damalis novo
 divelletur adultero
     lascivis hederis ambitiosior. 20

37

Nunc est bibendum, nunc pede libero
 pulsanda tellus, nunc Saliaribus
     ornare pulvinar deorum
     tempus erat dapibus, sodales.

A(a)BERλIΨ

36. 11 neu] nec RΨ P^l 12 neu] ne^u A : nec RΨ P^l
 13–14 *vix sana haec; v. N.–H. post 16 transp. Peerlkamp*
 13 neu (P^l)] nec A *pr.* Ψ 14 *anne* Bassam? 15 ne^u A; nec
 R 17 damalin Ψ : -im *cett.* (*de R n. l.*)

37. 3 ornare (P^l οχ)] ornasse *Usener*

antehac nefas depromere Caecubum cellis avitis, dum Capitolio regina †dementis† ruinas funus et imperio parabat	5
contaminato cum grege turpium, morbo virorum, quidlibet impotens sperare fortunaque dulci ebria. sed minuit furorem	10
vix una sospes navis ab ignibus mentemque lymphatam Mareotico redegit in veros timores Caesar ab Italia volantem	15
remis adurgens, accipiter velut mollis columbas aut leporem citus venator in campis nivalis Haemoniae, daret ut catenis	20
fatale monstrum; quae generosius perire quaerens nec muliebriter expavit ensem nec latentis classe cita reparavit oras,	
ausa et iacentem visere regiam vultu sereno, fortis et asperas tractare serpentis, ut atrum corpore combiberet venenum,	25

A(a)BERλIΨ

7 dementis (οχ)] -ter *Palmer* : demens et *Campbell* : fort. demens, heu (*vel vae vel iam*) 9 *distinxi* (*cf. Brink^b, p. 17 et Iuv. 4.3 solaue libidine fortes/deliciae*) 18 citus] canis *Wyngaarden* : catus *Palmer* 24 reparavit* (*P^l P(?)*)] penetr- *Bentley* 25 iacentem (οχ)] tā- ζ (B) : vacantem *Campbell* 28 pectore ζ

deliberata morte ferocior,
saevis Liburnis scilicet invidens 30
privata deduci superbo
non humilis mulier triumpho.

38

Persicos odi, puer, apparatus.
displicent nexae philyra coronae;
mitte sectari, rosa quo locorum
sera moretur.

simplici myrto nihil allabores 5
sedulus curo. neque te ministrum
dedecet myrtus neque me sub arta
vite bibentem.

A(a) BERλIΨ

30 parvis *Campbell*

38. 6 cura (*imper.*) *Bentley*

CARMINUM

LIBER SECUNDUS

1

Motum ex Metello consule civicum
bellique causas et vitia et modos
ludumque Fortunae gravisque
principum amicitias et arma

nondum expiatis uncta cruoribus, 5
periculosae plenum opus aleae,
tractas et incedis per ignis
suppositos cineri doloso.

paulum severae Musa tragoediae
desit theatri: mox, ubi publicas 10
res ordinari, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

insigne maestis praesidium reis
et consulenti, Pollio, Curiae,
cui laurus aeternos honores 15
Delmatico peperit triumpho.

A(a)BERλIΨ

1. 16 dalmatico ΨλI *Serv. B. 3, 88 (cf. P ad v. 15)*

iam nunc minaci murmure cornuum
 perstringis auris, iam litui strepunt,
 iam fulgor armorum fugacis
 terret equos equitumque vultus. 20

videre magnos iam videor duces
 non indecoro pulvere sordidos
 et cuncta terrarum subacta
 praeter atrocem animum Catonis.

Iuno et deorum quisquis amicior 25
 Afris inulta cesserat impotens
 tellure victorum nepotes
 rettulit inferias Iugurthae.

quis non Latino sanguine pinguior 30
 campus sepulcris impia proelia
 testatur auditumque Medis
 Hesperiae sonitum ruinae?

qui gurges aut quae flumina lugubris
 ignara belli? quod mare Dauniae
 non decoloravere caedes? 35
 quae caret ora cruore nostro?

sed ne relictis, Musa procax, iocis
 Ceae retractes munera neniae,
 mecum Dionaeo sub antro
 quaere modos levioire plectro. 40

A(a)BERλλΨ

21 videre* *Beroaldus* (B) : audire *codd.* P 38 Ceae ... mu-
 nera neniae (que ... munera n. P^l)] Cea ... vulnera (ς : funera N.
Heinsius) nenia *Peerlkamp*

2

Nullus argento color est avaris
 abdito terris, inimice lamnae
 Crispe Sallusti, nisi temperato
 splendeat usu.

vivet extento Proculeius aevo 5
 notus in fratres animi paterni;
 illum aget penna metuente solvi
 Fama superstes.

latius regnes avidum domando 10
 spiritum quam si Libyam remotis
 Gadibus iungas et uterque Poenus
 serviat uni.

crescit indulgens sibi dirus hydrops,
 nec sitim pellas, nisi causa morbi
 fugerit venis et aquosus albo 15
 corpore languor.

redditum Cyri solio Phraaten
 dissidens plebi numero beatorum
 eximit Virtus populumque falsis
 dedocet uti 20

vocibus, regnum et diadema tutum
 deferens uni propriamque laurum,
 quisquis ingentis oculo irretorto
 spectat acervos.

A(a) BERλIΨ

2. 2 inimice (P)] minuitque *Housman* 7 aget (σλ) (B)] agit
 ΨλI P 14 pellas *Peerlkamp*: pellit *codd.*: pellis *Peil*
 17 phraaten A (*cf. Epist.* 1, 12, 27): p(h)rahaten (-em λ) *cett.*
 VP 21 *num* lancibus? 23 si quis *Cunningham* 24 spreuit
Crusius: spernit *L. Müller*

3

Aequam memento rebus in arduis
 servare mentem non secus ut bonis
 ab insolenti temperatam
 laetitia, moriture Delli,
 seu maestus omni tempore vixeris, 5
 seu te in remoto gramine per dies
 festos reclinatum bearis
 interiore nota Falerni,
 qua pinus ingens albaque populus
 umbram hospitalem consociare amant 10
 ramis et obliquo laborat
 lympa fugax trepidare rivo.
 huc vina et unguenta et nimium brevis
 flores amoenae ferre iube rosae,
 dum res et aetas et sororum 15
 fila trium patiuntur atra.
 cedes coemptis saltibus et domo
 villaque flavus quam Tiberis lavit,
 cedes, et exstructis in altum
 divitiis potietur heres. 20
 divesne prisco natus ab Inacho
 nil interest an pauper et infima
 de gente sub divo moreris,
 victima nil miserantis Orci.

A(a)BERλΨ

3. 2 ut *Housman* : in *codd.* : ac ζ (B) 9 qua ζ (B) : quo
codd. 11 et *Fea* : quid ABRλΨV *cum litura* P^l : quo aEl
 14 amoenos *Cunningham* 18 lavit (*Eutych. GL 5, 484*)] lavat
 AB 21 prisco et *Cunningham* 23 divo (P^l)] dio ABλσχ

omnes eodem cogimur, omnium
 versatur urna serius ocius
 sors exitura et nos in aeternum
 exsilium impositura cumbae. 25

4

Ne sit ancillae tibi amor pudori,
 Xanthia Phoceu; prius insolentem
 serva Briseis niveo colore
 movit Achillem,
 movit Aiace Telamone natum 5
 forma captivae dominum Tecmessae,
 arsit Atrides medio in triumpho
 virgine rapta,
 barbarae postquam cecidere turmae
 Thessalo victore et ademptus Hector 10
 tradidit fessis leviora tolli
 Pergama Graeis.
 nescias an te generum beati
 Phyllidis flavae decorent parentes;
 regium certe genus et Penatis 15
 maeret iniquos.
 crede non illam tibi de scelestas
 plebe dilectam, neque sic fidelem,
 sic lucro aversam potuisse nasci
 matre pudenda. 20

A(a)BERλλΨ

4. 18 dilectam (V)] del- aER   19 lucrum *vel* -ra Palmer,
metri causa

bracchia et vultum teretesque suras
integer laudo; fuge suspicari
cuius octavum trepidavit aetas
claudere lustrum.

5

Nondum subacta ferre iugum valet
cervice, nondum munia comparis
aequare nec tauri ruentis
in Venerem tolerare pondus.

circa virentis est animus tuae
campos iuvencae, nunc fluviis gravem
solantis aestum, nunc in udo
ludere cum vitulis salicto

5

praegestientis. tolle cupidinem
immitis uvae. iam tibi lividos
distinguet autumnus racemos
purpureo varius colore,

10

iam te sequetur; currit enim ferox
aetas et illi quos tibi dempserit
apponet annos. iam proterva
fronte petet Lalage maritum,

15

dilecta quantum non Pholoe fugax,
non Chloris, albo sic umero nitens
ut pura nocturno renidet
luna mari, Cnidiusve Gyges;

20

A(a) BERλIΨ

5. 13 currit (*P*^l) (*B*)] curret RΨλI fugax *Cruquius*
14–15 quos ... annos (*P*)] quot (*vel* quod ... annus) *Bentley*
17 ferox *Cruquius*

quem si puellarum insereres choro,
 mire sagacis falleret hospites
 discrimen obscurum solutis
 crinibus ambiguoque vultu.

6

Septimi, Gadis aditure mecum et
 Cantabrum indoctum iuga ferre nostra et
 barbaras Syrtis, ubi Maura semper
 aestuat unda,

Tibur Argeo positum colono 5
 sit meae sedes utinam senectae,
 sit modus lasso maris et viarum
 militiaeque.

unde si Parcae prohibent iniquae, 10
 dulce pellitis ovibus Galaesi
 flumen et regnata petam Laconi
 rura Phalantho.

ille terrarum mihi praeter omnis
 angulus ridet, ubi non Hymetto
 mella decedunt viridique certat 15
 baca Venafro,

ver ubi longum tepidasque praebet
 Iuppiter brumas et amicus Aulon
 fertili Baccho minimum Falernis
 invidet uvis. 20

A(a)BERλλΨ

6. 7 modus (P)] domus *Peerlkamp* 18 amicus (P^l)] : -ctus
 N. *Heinsius* : apricus *Bentley* : amatus *Campbell* 19 fertili (P^l)]
 -lis φ ψ λ l *Serv.* A. 3, 553 (B)

ille te mecum locus et beatae
 postulant arces; ibi tu calentem
 debita sparges lacrima favillam
 vatis amici.

7

O saepe mecum tempus in ultimum
 deducte Bruto militiae duce,
 quis te redonavit Quiritem
 dis patriis Italoque caelo,

Pompei, meorum prime sodalium? 5
 cum quo morantem saepe diem mero
 fregi coronatus nitentis
 malobathro Syrio capillos.

tecum Philippos et celerem fugam 10
 sensi relictā non bene parmula,
 cum fracta virtus et minaces
 turpe solum tetigere mento.

sed me per hostis Mercurius celer
 denso paventem sustulit aere;
 te rursus in bellum resorbens 15
 unda fretis tulit aestuosus.

ergo obligatam redde Iovi dapem
 longaue fessum militia latus
 depone sub lauru mea, nec
 parce cadis tibi destinatis. 20

A(a) BERλlΨ

7. 5 pompeii B *inscr.* R *P ad 15* : -pi A B E λ σχ : -pili R Ψ l

oblivioso levia Massico
 ciboria exple, funde capacibus
 unguenta de conchis. quis udo
 deproperare apio coronas

curatve myrto? quem Venus arbitrum 25
 dicet bibendi? non ego sanius
 bacchabor Edonis. recepto
 dulce mihi furere est amico.

8

Ulla si iuris tibi perierati
 poena, Barine, nocuisset umquam,
 dente si nigro fieres vel albo
 turpior ungui,

crederem; sed tu, simul obligasti 5
 perfidum votis caput, enitescis
 pulchrior multo iuvenumque prodis
 publica cura.

expedit matris cineres opertos
 fallere et toto taciturna noctis 10
 signa cum caelo gelidaque divos
 morte carentis.

ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
 simplices Nymphae ferus et Cupido,
 semper ardentis acuens sagittas 15
 cote cruenta.

A(a) BERλIΨ

8. 1 perierati B R P^l (cf. *Diomed. codd.* AM GL 1, 524) : peie-
 cett. οχ barin(a)e (P^l οχ) (B)] va- AB var. E P οχ 3 albo *Usener*
 (cf. 3, 27, 18 sq.) : uno *codd.* : unco *Horkel*

adde quod pubes tibi crescit omnis,
servitus †crescit† nova, nec priores
impiae tectum dominae relinquunt
saepe minati. 20

te suis matres metuunt iuencis,
te senes parci miseraeque nuper
virgines nuptae, tua ne retardet
aura maritos.

9

Non semper imbres nubibus hispidis
manant in agros aut mare Caspium
vexant inaequales procellae
usque, nec Armeniis in oris,

amice Valgi, stat glacies iners 5
mensis per omnis aut Aquilonibus
querqueta Gargani laborant
et foliis viduantur orni:

tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademptum, nec tibi Vespero 10
surgente decedunt amores
nec rapidum fugiente solem.

A(a) BERλIΨ

18 crescit] ut sit *Lehrs* (*melius* quae sit, *ut monent* N.–H.) : *alii alia* 23–24 retardet aura (*P Serv. A. 6, 204*) : -et cura ζ (B) : -ent ora *Schrader*

9. 1 hispidis *scripsi* : – dos *codd.* : *Histicis nescio quis. nubi-*
bus sine epitheto flaccere monet Campbell

at non ter aevo functus amabilem
 ploravit omnis Antilochum senex
 annos, nec impubem parentes 15
 Troilon aut Phrygiae sorores
 flevere semper. desine mollium
 tandem querelarum et potius nova
 cantemus Augusti tropaea
 Caesaris et rigidum Niphaten 20
 Medumque flumen gentibus additum
 victis minores volvere vertices
 intraque praescriptum Gelonos
 exiguis equitare campis.

10

Rectius vives, Licini, neque altum
 semper urgendo neque, dum procellas
 cautus horrescis, nimium premendo
 litus iniquum.

auream quisquis mediocritatem 5
 diligit, tutus caret obsoleti
 sordibus tecti, caret invidenda
 sobrius aula.

saevius ventis agitur ingens
 pinus et celsae graviore casu 10
 decidunt turres feriuntque summos
 fulgura montis.

A(a)BERλ1Ψ

10. 6 diligit tutus, caret *Bentley* 9 saevius *ed. Rothomag.*
 1701, *coni. Burman sen., legisse vid. Fronto* 209 N *et Isid. Syn.* 2,
 89 : saepius *codd. P^l*

sperat infestis, metuit secundis
 alteram sortem bene praeparatum
 pectus. informis hiemes reducit 15
 Iuppiter, idem

summovet. non, si male nunc, et olim
 sic erit. quondam cithara tacentem
 suscitāt Musam neque semper arcum
 tendit Apollo. 20

rebus angustis animosus atque
 fortis appare; sapienter idem
 contrahes vento nimium secundo
 turgida vela.

11

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
 Hirpine Quinti, cogitet Hadria
 divisus obiecto, remittas
 quaerere, nec trepides in usum

poscentis aevi pauca; fugit retro 5
 levis iuventas et decor, arida
 pellente lascivos amores
 canitie facilemque somnum.

non semper idem floribus est honor
 vernis, neque uno luna rubens nitet 10
 vultu. quid aeternis minorem
 consiliis animum fatigas?

A(a)BERλIΨ

18 cithar(a)e Ψ

11. 2 quinti a E Ψ λ I σ χ : -te B (cf. P) : quincti A R

cur non sub alta vel platano vel hac
 pinu iacentes sic temere et rosa
 canos odorati capillos, 15
 dum licet, Assyriaque nardo
 potamus uncti? dissipat Euhius
 curas edacis. quis puer ocius
 restinguet ardentis Falerni
 pocula praetereunte lympa? 20
 quis devium scortum eliciet domo
 Lyden? eburna dic, age, cum lyra
 maturet incomptam Lacaenae
 more comam religata nodo.

12

Nolis longa ferae bella Numantiae
 nec durum Hannibalem nec Siculum mare
 Poeno purpureum sanguine mollibus
 aptari citharae modis,
 nec saevos Lapithas et nimium mero 5
 Hylaeum domitosque Herculea manu
 Telluris iuvenes, unde periculum
 fulgens contremuit domus

A(a)BERλIΨ

15 canos οχ)] cinctos *Lehrs*: comptos *Fritzsche* 16 assyria
 (P)] -io B 17 dissipat (P^l)] -pet N. *Heinsius* 21 devium scor-
 tum (P)] -ia scitam (*vel flavam*) *Palmer* 23 incom(p)tam ζ(B) :
 in comptum (inc-) *codd.* P^l οχ 24 comam Ψ : -as a (?) ER P^l οχ :
 -ae ABλI nodo *Torrentius* (B) : nodum *codd.* P^l

12. 2 durum (V οχ) (B)] dirum ζ 6 domitosve *Cunningham*

Saturni veteris; tuque pedestribus
dices historiis proelia Caesaris, 10
Maecenas, melius ductaque per vias
regum colla minacium.

me dulces dominae Musa Licymniae
cantus, me voluit dicere lucidum
fulgentis oculos et bene mutuis 15
fidum pectus amoribus,

quam nec ferre pedem dedecuit choris
nec certare ioco nec dare bracchia
ludentem nitidis virginibus sacro
Dianae celebris die. 20

num tu quae tenuit dives Achaemenes
aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes
permutare velis crine Licymniae
plenas aut Arabum domos,
cum flagrantia detorquet ad oscula 25
cervicem aut facili saevitia negat
quae poscente magis gaudeat eripi,
interdum rapere occupat?

13

Ille et nefasto te posuit die,
quicumque, primum et sacrilega manu
produxit, arbos, in nepotum
perniciem opprobriumque pagi;

A(a) BERλIΨ

25 cum (*P*^l)] dum Ψ 28 occupat δ π (B) : -pet *cett.* P

13. 2 *dist.* N.-H. 5-2, 16, 19 *deest* δ, *adhibebitur* z

illum et parentis crediderim sui 5
 fregisse cervicem et penetralia
 sparsisse nocturno cruore
 hospitis; ille venena Colcha
 et quidquid usquam concipitur nefas
 tractavit, agro qui statuit meo 10
 te, triste lignum, te, caducum
 in domini caput immerentis.
 quid quisque vitet numquam homini satis
 cautum est in horas. navita Bosphorum
 † Poenus † perhorrescit neque ultra 15
 caeca timet aliunde fata;
 miles sagittas et celerem fugam
 Parthi, catenas Parthus et Italum
 robur: sed improvisa leti
 vis rapuit rapietque gentis. 20
 quam paene furvae regna Proserpinae
 et iudicantem vidimus Aeacum
 sedesque discretas piorum et
 Aeoliis fidibus querentem
 Sappho puellis de popularibus, 25
 et te sonantem plenius aureo,
 Alcaeae, plectro dura navis,
 dura fugae mala, dura belli!

A(a) BERλlΨ (= zπφψ)

15 Poenus (P)] Thynus *Lachmann* (cf. *Brink*^b, p. 28 n. 5) : *alii alia* 16 timetve *Lachmann* (cf. *Brink*^b) 17 celerem (σλ)] *reducem coni. Bentley* 23 discretas z φ ψ λ l (cf. P) (B) : *discriptas* AB : *descriptas* ER π P^l

utrumque sacro digna silentio
 mirantur umbrae dicere, sed magis 30
     pugnas et exactos tyrannos
     densum umeris bibit aure vulgus.

quid mirum, ubi illis carminibus stupens
 demittit atras belua centiceps
     auris et intorti capillis 35
     Eumenidum recreantur angues?

quin et Prometheus et Pelopis parens
 dulci laborem decipitur sono,
     nec curat Orion leones
     aut timidos agitare lyncas. 40

14

Eheu fugaces, Postume, Postume,
 labuntur anni, nec pietas moram
     rugis et instanti senectae
     afferet indomitaeque morti,

 non si trecentis quotquot eunt dies, 5
 amice, places illacrimabilem
     Plutona tauris, qui ter amplum
     Geryonen Tityonque tristi

compescit unda, scilicet omnibus
 quicumque terrae munere vescimur 10
     enaviganda, sive reges
     sive inopes erimus coloni.

A(a) BERλlΨ (= zπφψ)

32 (h)umeris (P) *vix sanum*] avida *coni.* Bentley : alacri (*et ore*)
 Campbell 38 laborem A B Ψ P^l (B) : -rum E λ l V οχ

14. 1 eheu (*test. nonnulla*)] heuheu *test. alia* : heu P^l 5 tre-
 centis z π λ : tric- *cett.* V 8 geryonem A E λ l z ψ οχ

frustra cruento Marte carebimus
 fractisque-rauci fluctibus Hadriae,
 frustra per autumnos nocentem
 corporibus metuemus Austrum: 15

visendus ater flumine languido
 Cocytos errans et Danaï genus
 infame damnatusque longi
 Sisyphus Aeolides laboris. 20

linquenda tellus et domus et placens
 uxor, neque harum quas colis arborum
 te praeter invisas cupressos
 ulla brevem dominum sequetur.

absumet heres Caecuba dignior
 servata centum clavibus et mero
 tinget pavimentum superbo,
 pontificum potiore cenis. 25

15

Iam pauca aratro iugera regiae
 moles relinquent, undique latius
 extenta visentur Lucrino
 stagna lacu, platanusque caelebs

evincet ulmos; tum violaria et
 myrtus et omnis copia narium
 spargent olivetis odorem
 fertilibus domino priori, 5

A(a) BERλlΨ (= zπφψ)

27 superbo (V P)] -bum ⊆ *Lambinus* : -bus ⊆ *Barth* : -bis
Lynford

15. 7 fort. sparget; v. *Brink*^c, p. 33

tum spissa ramis laurea fervidos
excludet ictus. non ita Romuli 10
praescriptum et intonsi Catonis
auspiciis veterumque norma.

probatus illis census erat brevis,
commune magnum: nulla decempedis
metata privatis opacam 15
porticus excipiebat Arcton,

nec fortuitum spernere caespitem
leges sinebant, oppida publico
sumptu iubentes et deorum
templa novo decorare saxo. 20

16

Otium divos rogat in patenti
prensus Aegaeo, simul atra nubes
condidit lunam neque certa fulgent
sidera nautis,

otium bello furiosa Thrace, 5
otium Medi pharetra decori,
Grosophe, non gemmis neque purpura ve-
nale neque auro.

non enim gazae neque consularis
summovet lictor miseros tumultus 10
mentis et curas laqueata circum
tecta volantis.

A(a) BERλlΨ (= zπφψ)

13 probatus *coni. N.-H. : priva-* *codd. P^l* 20 *hinc usque ad*
19,4 *def.1*

vivitur parvo bene, cui paternum
splendet in mensa tenui salinum
nec levis somnos timor aut cupido
sordidus aufert. 15

quid brevi fortes iaculamur aevo
multa? quid terras alio calentis
sole mutamus? patriae quis exsul
se quoque fugit? 20

scandit aeratas vitiosa navis
Cura nec turmas equitum relinquit,
ocior cervis et agente nimbos
ocior Euro.

laetus in praesens animus quod ultra est 25
oderit curare et amara lento
temperet risu. nihil est ab omni
parte beatum.

abstulit clarum cita mors Achillem,
longa Tithonum minuit senectus, 30
et mihi forsan, tibi quod negarit,
porriget hora.

te greges centum Siculaeque circum
mugiunt vaccae, tibi tollit hinnitum
apta quadrigis equa, te bis Afro 35
murice tinctae

vestiunt lanae: mihi parva rura et
spiritum Graiae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit et malignum
spernere vulgus. 40

A(a) BERλIΨ (= zπφψ)

16. 20 *redit* δ 21–24 (P) *del. Prien* 26 *lento* (P^l) leni
Bentley 31 *forset vel* fors et R (?) Ψ (*cf. ad 1, 28, 31*)

17

Cur me querelis exanimas tuis?
 nec dis amicum est nec mihi te prius
     obire, Maecenas, mearum
     grande decus columenque rerum.

a, te meae si partem animae rapit 5
 maturior vis, quid moror alteram,
     nec carus aeque nec superstes
     integer? ille dies utramque

ducet ruinam. non ego perfidum 10
 dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
     utcumque praecedes, supremum
     carpere iter comites parati.

me nec Chimaerae spiritus igneae
 nec, si resurgat, centimanus Gyges 15
     divellet umquam. sic potenti
     Iustitiae placitumque Parcis.

seu Libra seu me Scorprios aspicit
 formidolosus, pars violentior
     natalis horae, seu tyrannus 20
     Hesperiae Capricornus undae,

utrumque nostrum incredibili modo
 consentit astrum. te Iovis impio
     tutela Saturno refulgens
     eripuit volucrisque Fati

A(a) BERλIΨ

17. 1 cur ... exanimas (P^l)] quid ... exagitas *Victorin.* GL 6,
 179 6 moror (P^lσχ)] *anne* morer? alteram *Burman* (cf. P
 σχ N.-H.) : -ra *codd.* P^l 13 me (P)] nos *Campbell* 14 Gyges
Muretus (B) : gigas *codd.* V P^l *Prisc.* (cf. ad 3, 4, 69) : Gyas *Lambi-*
nus 17 scorprios B R φ ψ : -ius *cett. sch.* *Pers.* 5, 48

tardavit alas, cum populus frequens 25
 laetum theatri ter crepuit sonum:
     me truncus illapsus cerebro
     sustulerat, nisi Faunus ictum
 dextra levasset, Mercurialium
 custos virorum. reddere victimas 30
     aedemque votivam memento:
     nos humilem feriemus agnam.

18

Non ebur neque aureum
     mea renidet in domo lacunar,
 non trabes Hymettiae
     premunt columnas ultima recisas
 Africa, neque Attali 5
     ignotus heres regiam occupavi,
 nec Laconicas mihi
     trahunt honestae purpuras clientae.
 at fides et ingeni
     benigna vena est pauperemque dives 10
 me petit: nihil supra
     deos lacezzo, nec potentem amicum
 largiora flagito,
     satis beatus unicus Sabinis.
 truditur dies die 15
     novaeque pergunt interire lunae:

A(a)BERλ|Ψ

25 cum (σχ; cf. P)] tum R : te Ψ : cui *Lachmann*

18. 14 unicus (cf. P uno fundo Sabino *et quae scripsi in HSCP*
 89 (1985)] iugeris N.—H. unico Sabino *L. Müller*

tu secunda marmora
     locas sub ipsum funus et sepulcri
 immemor struis domos
     marisque Bais obstrepentis urges 20

 summovere litora
     parum locuples continente ripa.
 quid quod usque proximos
     revellis agri terminos et ultra

 limites clientium 25
     salis avarus? pellitur paternos
 in sinu ferens deos
     et uxor et vir sordidosque natos.

 nulla certior tamen
     rapacis Orci fine destinata 30
 aula divitem manet.
     erum quid ultra tendis? aequa tellus

 pauperi recluditur
     regumque pueris, nec satelles Orci
 callidum Promethea 35
     revexit auro captus. hic superbum

 Tantalum atque Tantali
     genus coercet, hic levare functum
 pauperem laboribus
     vocatus atque non vocatus audit. 40

A(a)BERλλΨ

23 proximos (*P*^l)] *anne* -mi? *sed enallage ferenda* 25 limitem
 δπ 30 fine (*P*^l σχ *Serv. A. 6, 609 codd. praeter M*)] sede ζ *Serv.*
cod. M (B) 31–32 *post manet dist. N.–H., post erum vulg.*
 34 satelles *Charon, non Mercurius (cf. N.–H.), magni Iovis et*
deorum nuntius 36 *revi(n)xit* Ψ1

19

Bacchum in remotis carmina rupibus
vidi docentem (credite, posteri)

Nymphasque discentis et auris
capripedum Satyrorum acutas.

euhoē! recenti mens trepidat metu 5
plenoque Bacchi pectore turbidum
laetatur. euhoē! parce, Liber,
parce, gravi metuende thyrsō.

fas pervicacis est mihi Thyiadas 10
vinique fontem lactis et uberes
cantare rivos atque truncis
lapsa cavis iterare mella;

fas et beatae coniugis additum
stellis honorem tectaque Penthei
disiecta non leni ruina 15
Thracis et exitium Lycurgi.

tu flectis amnis, tu mare barbarum,
tu separatis uvidus in iugis
nodo coerces viperino
Bistonidum sine fraude crinis. 20

tu, cum parentis regna per arduum
cohors Gigantum scanderet impia,
Rhoetum retorsisti leonis
unguibus horribilique mala,

A(a)BERλ1Ψ

19. 5 *redit* l 9 est (P)] sit Bentley 24 horribili (P)] -lis
Bochart (B), fort. recte (cf. οχ maxilla metuendus) : -lem Trendelen-
burg

quamquam choreis aptior et iocis 25
 ludoque dictus non sat idoneus
     pugnae ferebaris; sed idem
     pacis eras mediusque belli.

te vidit insons Cerberus aureo
 cornu decorum leniter atterens 30
     caudam et recedentis trilingui
     ore pedes tetigitque crura.

20

Non usitata nec tenui ferar
 penna biformis per liquidum aethera
     vates, neque in terris morabor
     longius invidiaque maior

urbis relinquam. non ego pauperum 5
 sanguis parentum, non ego quem vocas,
     dilecte Maecenas, obibo
     nec Stygia cohibebor unda.

iam iam residunt cruribus asperae
 pelles et album mutor in alitem 10
     superne, nascunturque leves
     per digitos umerosque plumae.

A(a) BERλIΨ

20. 3 terra Ψ 6 quem vocas (σχ) *i. e., opinor, 'Horatius'* (*cf. Cic. Dom. 50 legem istam, quam vocas*) q- vocant *Bentley, alii alia*

iam Daedaleo notior Icaro
 visam gementis litora Bosphori
 Syrtisque Gaetulas canorus
 ales Hyperboreosque campos. 15

me Colchus et qui dissimulat metum
 Marsae cohortis Dacus et ultimi
 noscent Geloni, me † peritus †
 discet Hiber Rhodanique potor. 20

absint inani funere neniae
 luctusque turpes et querimoniae;
 compesce clamorem ac sepulcri
 mitte supervacuos honores.

A(a)BERλλΨ

13 notior (*P^l*)] ocior EΨ : tutior *coni. Bentley, alii alia*
 19 peritus *vix sanum*] revictus *Cornelissen* : politus *Campbell, Palmer* : *anne* remotus?

CARMINUM

LIBER TERTIUS

1

Odi profanum vulgus et arceo.
favete linguis: carmina non prius
audita Musarum sacerdos
virginibus puerisque canto.

regum timendorum in proprios greges, 5
reges in ipsos imperium est Iovis,
clari Giganteo triumpho
cuncta supercilio moventis.

est ut viro vir latius ordinet
arbusta sulcis, hic generosior 10
descendat in Campum petitor,
moribus hic meliorque fama

contendat, illi turba clientium
sit maior: aequa lege Necessitas
sortitur insignis et imos; 15
omne capax movet urna nomen.

destrictus ensis cui super impia
cervice pendet, non Sicalae dapes
dulcem elaborabunt saporem,
non avium citharaeque cantus 20

A(a)BERλIΨ

1. 20 avium] fidium *Cornelissen*

somnum reducent: somnus agrestium
 lenis virorum non humilis domos
     fastidit umbrosamque ripam,
     non Zephyris agitata tempe.

desiderantem quod satis est neque 25
 tumultuosum sollicitat mare
     nec saevus Arcturi cadentis
     impetus aut orientis Haedi,

non verberatae grandine vineae
 fundusque mendax, arbore nunc aquas 30
     culpante, nunc torrentia agros
     sidera, nunc hiemes iniquas.

contracta pisces aequora sentiunt
 iactis in altum molibus; huc frequens
     caementa demittit redemptor. 35
     tum famuli dominusque terrae

fastidiosus, sed Timor et Minae
 scandunt eodem quo dominus; neque
     decedit aerata triremi et
     post equitem sedet atra Cura. 40

quod si dolentem nec Phrygius lapis
 nec purpurarum Sidone clarior
     delenit usus nec Falerna
     vitis Achaemeniumque costum,

A(a) BERλIΨ

36 tum famuli* *scripsi, distinctione nova* : cum famulis *codd.*
 39 et δ(?)π : *om. cett. P^l* 40 postque *coni. Bentley* 42 Si-
 done *Nisbet, LCM 5 (1980), 151 sq. : sidere codd. (P)* 44 que
 (P^l)] *ve Bentley*

cur invidendis postibus et novo
sublime ritu moliar atrium? 45
cur valle permutem Sabina
divitias operosiores?

2

Angustam †amice† pauperiem pati
robustus acri militia puer
condiscat et Parthos ferocis
vexet eques metuendus hasta
vitamque sub divo et trepidis agat 5
in rebus. illum ex moenibus hosticis
matrona bellantis tyranni
prospiciens et adulta virgo
suspiret, eheu, ne rudis agminum
sponsus lacessat regius asperum 10
tactu leonem, quem cruenta
per medias rapit ira caedes.
dulce et decorum est pro patria mori.
mors et fugacem persequitur virum,
nec parcit imbellis iuventae 15
poplitibus timidove tergo.
Virtus repulsae nescia sordidae
intaminatis fulget honoribus,
nec sumit aut ponit securis
arbitrio popularis aurae. 20

A(a) BERλIΨ

2. 1 amice (V P^l *metrici*)] -ci *codd. inscr.* οχ (B) : *anne et aequae*
(*sc. acri militia aequae et condiscat pauperiem pati et Parthos vexet;*
cf. TLL 1, 1043, 21)? 16 ve AB (B) : *que cett.* 17-3, 72 *deest*
B 18 *interminatis Wade*

Virtus, recludens immeritis mori
caelum, negata temptat iter via
coetusque vulgaris et udam
spernit humum fugiente penna.

est et fideli tuta silentio 25
merces: vetabo, qui Cereris sacrum
vulgarit arcanæ, sub isdem
sit trabibus fragilemque mecum

solvat phaselon. saepe Diespiter
neglectus incesto addidit integrum. 30
raro antecedentem scelestum
deseruit pede Poena claudo.

3

Iustum et tenacem propositi virum
non civium ardor prava iubentium,
non vultus instantis tyranni
mente quatit solida neque Auster,

dux inquieti turbidus Hadriae, 5
nec fulminantis magna manus Iovis:
si fractus illabatur orbis,
impavidum ferient ruinae.

A(a)BERλλΨ

22 iter Ψ : inter P^l : ire *cett.* 27 vulgaverit P^l (-arit *cod. M*
pr.) : -avit A E οχ 28 que] ve *Broekhusius* (B)

3. 7 illabatur (inl-) (*Hieron. Ep. 6, 2, alibi*)] -betur Aλλ

hac arte Pollux et vagus Hercules
 enisus arcis attigit igneas, 10
 quos inter Augustus recumbens
 purpureo bibet ore nectar;
 hac te merentem, Bacche pater, tuae
 vexere tigres indocili iugum
 collo trahentes; hac Quirinus 15
 Martis equis Acheronta fugit,
 gratum elocuta consiliantibus
 Iunone divis: 'Ilion, Ilion
 fatalis incestusque iudex
 et mulier peregrina vertit 20
 in pulverem, ex quo destituit deos
 mercede pacta Laomedon, mihi
 castaeque damnatum Minervae
 cum populo et duce fraudulento.
 iam nec Lacaenae splendet adulterae 25
 famosus hospes nec Priami domus
 periura pugnacis Achivos
 Hectoreis opibus refringit,
 nostrisque ductum seditionibus
 bellum resedit. protinus et gravis 30
 iras et invisum nepotem,
 Troica quem peperit sacerdos,

A(a)BERλλΨ

10 enisus AER (?) λlV : inn- Ψσx (incumbens) 12 bibit
 EΨP^l 16 Martis (σx)] patris ζ (B) (cf. *Comm. Cruq.* patria
 virtute) 23 damnatum (σx)] -tam *Glareanus* (B)

Marti redonabo. illum ego lucidas
 inire sedes, ducere nectaris
 sucos et ascribi quietis 35
 ordinibus patiar deorum.

dum longus inter saeviat Ilion
 Romamque pontus, qualibet exsules
 in parte regnanto beati;
 dum Priami Paridisque busto 40

insultet armentum et catulos ferae
 celent inultae, stet Capitolium
 fulgens triumphatisque possit
 Roma ferox dare iura Medis.

horrenda late nomen in ultimas 45
 extendat oras, qua medius liquor
 secernit Europen ab Afro,
 qua tumidus rigat arva Nilus.

aurum, irreperitum et sic melius situm
 cum terra celat, spernere fortior 50
 quam cogere humanos in usus
 omne sacrum rapiente dextra,

quicumque mundo terminus obstitit,
 hunc tangat armis, visere gestiens
 qua parte debacchentur ignes, 55
 qua nebulae pluviique rores.

sed bellicosis fata Quiritibus
 hac lege dico, ne nimium pii
 rebusque fidentes avitae
 tecta velint reparare Troiae. 60

A(a) BERλIΨ

34 ducere AλIσx : disc- *cett. P^l* 54 tangat ζ (B) : -get *codd.* :
 tentet *Cornelissen* 57 fata] fausta *Palmer*

Troiae renascens alite lugubri
 fortuna tristi clade iterabitur,
 ducente victricis catervas
 coniuge me Iovis et sorore.

ter si resurgat murus aeneus 65
 auctore Phoebo, ter pereat meis
 excisus Argivis, ter uxor
 capta virum puerosque ploret.'

non hoc iocosae conveniet lyrae.
 quo, Musa, tendis? desine pervicax 70
 referre sermones deorum et
 magna modis tenuare parvis.

4

Descende caelo et dic, age, tibia
 regina longum Calliope melos,
 seu voce nunc mavis acuta,
 seu fidibus citharaque Phoebi.

auditis? an me ludit amabilis 5
 insania? audire et videor pios
 errare per lucos, amoenae
 quos et aquae subeunt et aerae.

me fabulosae Vulture in Apulo
 nutricis extra limina Pulliae 10
 ludo fatigatumque somno
 fronde nova puerum palumbes

A(a)BERλλΨ

66 structore *Bentley*

4. *redit B* 4 que δ *pr.* (?) (B)] *ve cett. Victorin. GL 6, 180*
 10 *nutricis (P)] alt- δφ var. ψ var. limina Pulliae (σλ; cf. P)]*
limen apuliae EλλΨ : limina Daunia Paldamus, alii alia

texere, mirum quod foret omnibus
 quicumque celsae nidum Aceruntiae
 saltusque Bantinos et arvum 15
 pingue tenent humilis Ferenti,
 ut tuto ab atris corpore viperis
 dormirem et ursis, ut premerer sacra
 lauroque collataque myrto,
 non sine dis animosus infans. 20
 vester, Camenae, vester in arduos
 tollor Sabinos, seu mihi frigidum
 Praeneste seu Tibur supinum
 seu liquidae placuere Baiae.
 vestris amicum fontibus et choris 25
 non me Philippis versa acies retro,
 devota non exstinxit arbor,
 nec Sicola Palinurus unda.
 utcumque mecum vos eritis, libens
 insanientem navita Bosphorum 30
 temptabo et urentis harenas
 litoris Assyrii viator;
 visam Britannos hospitibus feros
 et laetum equino sanguine Concanum,
 visam pharetratos Gelonos 35
 et Scythicum inviolatus amnem.

A(a)BERλIΨ

14 Aceruntiae (*cf. Hülsen, R E s.v.*)] ache- R Ψ : acheront(h)iae
 AEλI 16 ferenti ΨλI P (*cf. Pariente, Emerita 15 (1947),*
 123–132) : for- AER οχ 31 arentis (-tes) Ψ

vos Caesarem altum, militia simul
 fessas cohortis addidit oppidis,
 finire quaerentem labores
 Pierio recreatis antro. 40

vos lene consilium et datis et dato
 gaudetis almae. scimus ut impios
 Titanas immanemque turbam
 fulmine sustulerit caduco,

qui terram inertem, qui mare temperat 45
 ventosum et umbras regnaque tristia
 divosque mortalisque turmas
 imperio regit unus aequo.

magnum illa terrorem intulerat Iovi
 fidens iuventus horrida bracchiis 50
 fratresque tendentes opaco
 Pelion imposuisse Olympo.

sed quid Typhoeus et validus Mimas,
 aut quid minaci Porphyryon statu,
 quid Rhoetus evulsisque truncis 55
 Enceladus iaculator audax

contra sonantem Palladis aegida
 possent ruentes? hinc avidus stetit
 Vulcanus, hinc matrona Iuno et
 numquam umeris positurus arcum, 60

A(a)BERλλΨ

38 addidit B φ ψ P^l : abd- A E R (?) λ λ σ χ : redditis δ π : reddidit
 ζ (B) 39–52 om. B 43 turbam (P^l σ χ)] turbam Ψ λ
 44 caduco (σ χ)] corusco Bentley 46 umbras* Bentley : urbes
 codd. 47 turmas (V (?))] turbas E R σ χ 58 avidus (P) mirum
 sane. 'de validus ne cogites, vetat 53' (Campbell), nisi illic de
 rabidus

qui rore puro Castaliae lavit
 crinis solutos, qui Lyciae tenet
 dumeta natalemque silvam,
 Delius et Patareus Apollo.

vis consili expers mole ruit sua: 65
 vim temperatam di quoque provehunt
 in maius, idem odere viris
 omne nefas animo moventis.

testis mearum centimanus Gyges 70
 sententiarum, notus et integrae
 temptator Orion Dianae
 virginea domitus sagitta.

iniecta monstris Terra dolet suis
 maeretque partus fulmine luridum
 missos ad Orcum; nec peredit 75
 impositam celer ignis Aetnen

incontinentis nec Tityi iecur
 reliquit ales, nequitiae additus
 custos; amatorem trecentae
 Pirithoum cohibent catenae. 80

5

Caelo tonantem credidimus Iovem
 regnare: praesens divus habebitur
 Augustus adiectis Britannis
 imperio gravibusque Persis.

A(a)BERλIΨ

69 Gyges Bentley (cf. 2, 17, 14) : gigas codd. Prisc. GL 3, 182.
 2, 268 : Gyas Lambinus 76 Aetnen (P^l) -nam vel sim. EIΨ
 (ethan ψ)

milesne Crassi coniuge barbara 5
 turpis maritus vixit et hostium
 (pro Curia inversique mores!)
 consenuit socerorum in arvis
 sub rege Medo Marsus et Apulus,
 anciliorum et nominis et togae 10
 oblitus aeternaeque Vestae
 incolumi Iove et urbe Roma?
 hoc caverat mens provida Reguli
 dissentientis condicionibus
 foedis et exempli trahentis 15
 perniciem veniens in aevum,
 si non periret immiserabilis
 captiva pubes. 'signa ego Punicis
 affixa delubris et arma
 militibus sine caede' dixit 20
 'derepta vidi; vidi ego civium
 retorta tergo bracchia libero
 portasque non clausas et arva
 Marte coli populata nostro.
 auro repensus scilicet acrior 25
 miles redibit. flagitio additis
 damnum; neque amissos colores
 lana refert medicata fuco

A(a)BERλIΨ

5. 7 Curia (P)] saecula *Cornelissen* 8 arvis (*cf.* 23) *Faber*
 (B) : armis *codd.* P 10 et nominis et Ψ V *test. nonnulla* : et n-
 P^l : n- et *cett. test. alia* 15 exempli *coni. Bentley* : -lo *codd.* P
 trahentis (P^lσχ) (B)] -i *Comm. Cruq.* 17 periret (P^lσχ)] -irent
Glareanus : -ires *Lachmann* immiserabilis (inm-) (P^l)] -les σχ
lemm. (B) 21 derepta R : dir- (-te E) *cett.* 22 libero (σχ) :
 livido *Cornelissen* 27 neque (P^l)] nec E R

nec vera virtus, cum semel excidit,
 curat reponi deterioribus. 30
     si pugnat extricata densis
     cerva plagis, erit ille fortis

 qui perfidis se credidit hostibus,
 et Marte Poenos proteret altero,
     qui lora restrictis lacertis 35
     sensit iners timuitque mortem.

 †hic† unde vitam sumeret inscius
 pacem duello miscuit? o pudor,
     o magna Carthago, probrosis
     altior Italiae ruinis! 40

 fertur pudicae coniugis osculum
 parvosque natos ut capitis minor
     ab se removisse et virilem
     torvus humi posuisse vultum,

 donec labantis consilio patres 45
 firmaret auctor numquam alias dato
     interque maerentis amicos
     egregius properaret exsul.

 atqui sciebat quae sibi barbarus
 tortor pararet; non aliter tamen 50
     dimovit obstantis propinquos
     et populum redivit morantem

A(a)BERλIΨ

33 dedit *sive* tradidit Bentley 37 hic (αχ)] sic Campbell
 unde ... inscius (P^l)] *obscura haec et fort. corrupta; ceterum inter-*
rog. feci inscius] aptius δ (*cf. Bentley*) 43 ab se (P^l)] a se
 ER 51 amicos Ψ

quam si clientum longa negotia
 diiudicata lite relinqueret
 tendens Venafranos in agros 55
 aut Lacedaemonium Tarentum.

6

Delicta maiorum immeritus lues,
 Romane, donec templa refeceris
 aedisque labentis deorum et
 foeda nigro simulacra fumo.
 dis te minorem quod geris, imperas. 5
 hinc omne principium, huc refer exitum:
 di multa neglecti dederunt
 Hesperiae mala luctuosae.
 iam bis Monaeses et Pacori manus
 non auspicatos contudit impetus 10
 nostros et adiecisse praedam
 torquibus exiguis renidet.
 paene occupatam seditionibus
 delevit urbem Dacus et Aethiops,
 hic classe formidatus, ille 15
 missilibus melior sagittis.

A(a)BERλλΨ

6. 10 non auspicatos (*Prisc. GL 2, 518*)] inau- ABλλ
 11–13 *om.* B 11 nostris *Prisc. (B) : -rorum coni. Bentley*
 (-ratem *mallem, si poetae hoc vocabulum usurparent; anne Roma-*
nam?) 15–48 *om.* B

fecunda culpa saecula nuptias
 primum inquinavere et genus et domos;
 hoc fonte derivata labes
 in patriam populumque fluxit. 20

motus doceri gaudet Ionicos
 innupta virgo et fingitur artibus
 iam nunc et incestos amores
 de tenero meditatur ungui;

mox iuniores quaerit adulteros 25
 inter mariti vina, neque eligit
 cui donet impermissa raptim
 gaudia luminibus remotis,

sed iussa coram non sine conscio
 surgit marito, seu vocat institor 30
 seu navis Hispanae magister,
 dedecorum pretiosus emptor.

non his iuventus orta parentibus
 infecit aequor sanguine Punico,
 Pyrrhumque et ingentem cecidit 35
 Antiochum Hannibalemque dirum,

sed rusticorum mascula militum
 proles, Sabellis docta ligonibus
 versare glebas et severae
 matris ad arbitrium recisos 40

A(a) BERλIΨ

19 labes *Peerlkamp* (cf. *Sil.* 14, 596 *serpere labes*) : clades *codd.*
P^l (cf. *P* *turpes, inquit, coitus feminarum*) : tabes *Palmer* 20 in-
 que patres populumque *Bentley*, *vereor ne recte* 22 innupta
scripsi (cf. 2, 8, 23) : matura *codd.* : Romana *Lehrs* (Latina *ad*
traditum propius accederet) artubus ΨI (cf. *P* 'artubus' le-
 gendum) 25. 26. 30 quaeret ... eliget (-git *P*) ... surget *Camp-*
bell 36 dirum (*Quint.* 8, 2, 9)] durum ϕ ψ οχ

portare fustis, sol ubi montium
mutaret umbras et iuga demeret
bobus fatigatis, amicum
tempus agens abeunte curru.

damnosa quid non imminuit dies? 45
aetas parentum peior avis tulit
nos nequiores, mox daturos
progeniem vitiosiore.

7

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
primo restituent vere Favonii
Thyna merce beatum,
constantis iuvenem fide,

Gygen? ille Notis actus ad Oricum 5
post insana Caprae sidera frigidus
noctes non sine multis
insomnis lacrimis agit.

atqui sollicitae nuntius hospita,
suspirare Chloen et miseram tuis 10
dicens ignibus uri,
temptat mille vafer modis.

ut Proetum mulier perfida credulum
falsis impulerit criminibus nimis
casto Bellerophontae 15
maturare necem refert;

A(a) BERλIΨ

43 bobus (*Prisc. GL 2, 357*) bubus A R π

7. 4 fide π(?) ζ : -ei *cett. Victorin. GL 6, 176*

narrat paene datum Pelea Tartaro
 Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens,
 et peccare docentis
 fallax historias movet, 20
 frustra. nam scopulis surdior Icari
 voces audit adhuc integer. at tibi
 ne vicinus Enipeus
 plus iusto placeat cave,
 quamvis non alius flectere equum sciens 25
 aequae conspicitur gramine Martio,
 nec quisquam citus aequae
 Tusco denatat alveo.
 prima nocte domum claude neque in vias
 sub cantu querulae despice tibiae, 30
 et te saepe vocanti
 duram difficilis mane.

8

Martiis caelebs quid agam Kalendis,
 quid velint flores et acerra turis
 plena miraris positusque carbo in
 caespite vivo,

A(a)BERλλΨ

20 fallax (*P*^l)] pellax *coni. Bentley* movet φψλ (*B*)] monet
cett. P^l 22 audit] ludit A : *om.* Ψ 30 cantu (*P*^l)] -um R δ π
ante ras.

8. 3 in *om.* ABλλ

docte sermones utriusque linguae? voveram dulcis epulas et album Libero caprum prope funeratus arboris ictu.	5
hic dies anno redeunte festus corticem adstrictum pice dimovebit amphorae fumum bibere institutae consule Tullo.	10
sume, Maecenas, cyathos amici sospitis centum et vigiles lucernas perfer in lucem: procul omnis esto clamor et ira.	15
mitte civilis super urbe curas: occidit Daci Cotisonis agmen, Medus infestus sibi luctuosis dissidet armis,	20
servit Hispanae vetus hostis orae, Cantaber, sera domitus catena, iam Scythae laxo meditantur arcu cedere campis.	
neglegens ne qua populus laboret parce privatus nimium cavere et dona praesentis cape laetus horae, linque severa.	25

A(a)BERλλΨ

5 sermones R *Donat. Ter. Eun.* 478 : -nis *cett.* V(?) P 19 in-
festis (P^l) ... luctuosus ζ N. *Heinsius* (*cf. Bentley*) 25 neglegens
(necl- R : neglig- B π *corr.*) (P)] ne cliens *Edwards* 26 parte
Bonfinius privatus (P) *iocose, opinor*; privatis (*i. e. singulis civi-*
bus) *temptaveram* et *del. Bentley* 27 rape δ φ ψ horae et ζ
Bentley (*cf. Leo, Plaut. Forsch. p. 358*) 28 ac linque A

9

‘Donec gratus eram tibi
 nec quisquam potior bracchia candidae
 cervici iuvenis dabat,
 Persarum vigui rege beatior.’

‘donec non alia magis 5
 arsisti neque erat Lydia post Chloen,
 multi Lydia nominis
 Romana vigui clarior Ilia.’

‘me nunc Thressa Chloe regit,
 dulcis docta modos et citharae sciens, 10
 pro qua non metuam mori,
 si parcent animae fata superstiti.’

‘me torret face mutua
 Thurini Calais filius Ornyti,
 pro quo bis patiar mori 15
 si parcent puero fata superstiti.’

‘quid si prisca redit Venus
 diductosque iugo cogit aeneo,
 si flava excutitur Chloe
 reiectoque patet ianua Lydiae?’ 20

‘quamquam sidere pulchrior
 ille est, tu levior cortice et improbo
 iracundior Hadria,
 tecum vivere amem, tecum obeam libens.’

A(a)BERλIΨ

9. 5 alia (V P^l)] -am l 20 reiecto* iam Peerlkamp : -tae
 codd. 21 quamquam (P^l)] quamvis Ψ clarior P^l (cf. ad 3, 1,
 42)

10

Extremum Tanain si biberes, Lyce,
saevo nupta viro, me tamen asperas
porrectum ante foris obicere incolis
plorares Aquilonibus.

audis quo strepitu ianua, quo nemus
inter pulchra satum tecta remugiat
ventis, et positas ut glaciet nives
puro numine Iuppiter?

5

ingratam Veneri pone superbiam,
ne currente retro funis eat rota.
non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

10

o quamvis neque te munera nec preces
nec tinctus viola pallor amantium
nec vir Pieria paelice saucius
curvat, supplicibus tuis

15

parcas, nec rigida mollior aesculo
nec Mauris animum mitior anguibus.
non hoc semper erit liminis aut aquae
caelestis patiens latus.

20

A(a)BERλIΨ

10. 1 biberes (*Victorin. GL 6, 174*)] -ris ABIP^lP *ad 4, 13, 1*
Serv. GL 4, 470 3 porrectum (P^l) (*cf. Epod. 10, 22; Serm. 2, 3,*
112)] proi- *Bentley* 7 sentis *Bentley* 8 puro (P)] duro *Bent-*
ley 18 animum (P) (B)] -mo EλIσx : -mi *Palmer*

11

Mercuri (nam te docilis magistro
movit Amphion lapides canendo)
tuque, testudo, resonare septem
callida nervis,

nec loquax olim neque grata, nunc et
divitum mensis et amica templis,
dic modos Lyde quibus obstinatas
applicet auris,

5

quae velut latis equa trima campis
ludit exsultim metuitque tangi,
nuptiarum expers et adhuc protervo
cruda marito.

10

tu potes tigris comitesque silvas
ducere et rivos celeris morari;
cessit immanis tibi blandienti
ianitor aulae,

15

Cerberus, quamvis furiale centum
muniant angues caput aestuetque
spiritus taeter saniesque manet
ore trilingui.

20

quin et Ixion Tityosque vultu
risit invito, stetit urna paulum
sicca, dum grato Danai puellas
carmine mulces.

A(a)BERλIΨ

11. 13 silvas] cervas *Campbell* 17–20 (P) *damnat Butt-*
mann 18 aestuetque *Cunningham* : eius at- *codd.* : effluat- *Ges-*
ner : exeat- *Bentley* : alii alia

audiat Lyde scelus atque notas 25
 virginum poenas et inane lymphae
 dolium fundo pereuntis imo
 seraque fata,
 quae manent culpas etiam sub Orco.
 impiae nam (quid potuere maius?), 30
 impiae sponso potuere duro
 perdere ferro.
 una de multis face nuptiali
 digna, periurum, fuit, in parentem
 splendide mendax et in omne virgo 35
 nobilis aevum;
 ‘surge’ quae dixit iuveni marito,
 ‘surge, ne longus tibi somnus, unde
 non times, detur; socerum et scelestas
 falle sorores, 40
 quae velut nactae vitulos leaenae
 singulos eheu lacerant: ego illis
 mollior nec te feriam neque intra
 claustra tenebo.
 me pater saevis oneret catenis 45
 quod viro clemens misero peperci,
 me vel extremos Numidarum in agros
 classe releget:
 i pedes quo te rapiunt et aerae,
 dum favet nox et Venus, i secundo 50
 omine et nostri memorem sepulcro
 scalpe querelam.’

A(a)BERλIΨ

30 nam ... maius? *in parenth. plerique* 34 *distinxi, ne hyper-*
baton falleret

12

Miserarum est neque amorī dare ludum neque dulci
mala vino lavere, aut exanimari metuentis
patruae verbera linguae.

tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas
operosaeque Minervae studium aufert, Neobule, 5
Liparaei nitor Hebri,

simul unctos Tiberinis umeros lavit in undis,
eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
neque segni pede victus,

catus idem per apertum fugientis agitato 10
grege cervos iaculari et celer arto latitantem
fruticeto excipere aprum.

13

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
dulci digne mero non sine floribus,
cras donaberis haedo,
cui frons turgida cornibus

primis et Venerem et proelia destinat, 5
frustra: nam gelidos inficiet tibi
rubro sanguine rivos
lascivi suboles gregis.

te flagrantis atrox hora Caniculae
nescit tangere, tu frigus amabile 10
fessis vomere tauris
praebes et pecori vago.

A(a) BERλIΨ

12. 11 et *om.* ABλIδ arto RΨλIV(B) : alto ABE

fies nobilium tu quoque fontium,
me dicente cavis impositam ilicem
saxis, unde loquaces
lympphae desiliunt tuae. 15

14

Herculis ritu modo dictus, o plebs,
morte venalem petiisse laurum
Caesar Hispana repetit Penatis
victor ab ora.

unico gaudens mulier marito 5
prodeat iustis operata sacris,
et soror clari ducis et decorae
supplice vitta

virginum matres iuvenumque nuper
sospitum. vos, o pueri et puellae 10
non virum expertae, male ⟨i⟩nominatis
parcite verbis.

hic dies vere mihi festus atras
exiget curas; ego nec tumultum
nec mori per vim metuam tenente 15
Caesare terras.

A(a)BERλλΨ

13. 16 lympphae (*P^lσχ*)] ny- *vel sim.* Ψ P

14. 6 iustis (*P^lσχ*)] cas- *Bentley* sacris ABλλπφ *var.* (B) :
divis ERδφψπ *var.* λ *var.* P : votis *Palmer* 7 cari RΨP^l
11 non virum *Bentley* : iam v- *codd.* σχ : coniugi *Delz*, MH 30
(1973), 53sq. expertes *Cunningham*, *Delz* male inominatis
Bentley : male n- ABRλλΨP^lσχ : male o- EV P(?) : ab ino- *Delz*
(*cf.* Liv. 25.25.6) 14 exiget B : -git π *Prisc.* GL 3, 189 : eximet
cett. (*de R n.l.*)

i, pete unguentum, puer, et coronas
et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si qua potuit vagantem
fallere testa.

20

dic et argutae properet Neaerae
murream nodo cohibere crinem;
si per invisum mora ianitorem
fiet, abito.

lenit albescens animos capillus
litium et rixae cupidos protervae;
non ego hoc ferrem calidus iuventa
consule Planco.

25

15

Uxor pauperis Ibyci
tandem nequitiae fige modum tuae
famosisque laboribus;
maturo propior desine funeri
inter ludere virgines
et stellis nebulam spargere candidis.
non, si quid Pholoen satis,
et te, Chlori, decet: filia rectius
expugnat iuvenum domos,
pulso Thyias uti concita tympano.
illam cogat amor Nothi
lascivae similem ludere capreae:

5

10

A(a) BERλIΨ

19 vagantem (*P'* σχ)] vagacem *Charis*. GL 1, 66 22 cohibente
Muretus (B)

15. 2 fige (V (?) *P'*)] pone ER : sine *Victorin*. GL 6, 175
11 cogat *L. Müller* : cogit *codd*.

te lanae prope nobilem
 tonsae Luceriam, non citharae decent
 nec flos purpureus rosae
 nec poti vetulam faece tenus cadi. 15

16

Inclusam Danaen turris aenea
 robustaeque fores et vigilum canum
 tristes excubiae munierant satis
 nocturnis ab adulteris,
 si non Acrisium virginis abditae 5
 custodem pavidum Iuppiter et Venus
 risissent: fore enim tutum iter et patens
 converso in pretium deo.
 aurum per medios ire satellites
 et perrumpere amat saxa potentius 10
 ictu fulmineo; concidit auguris
 Argivi domus ob lucrum
 demersa exitio; diffidit urbium
 portas vir Macedo et subruit aemulos
 reges muneribus; munera navium 15
 saevos illaqueant duces.
 crescentem sequitur cura pecuniam
 maiorumque fames. iure perhorru
 late conspicuum tollere verticem,
 Maecenas, equitum decus. 20

A(a) BERλIΨ

16 vetulam R P οχ (B) : -a cett. P^l P interpol.

16. 7-27 om. B 7 risissent (P^l) misisset sch. Stat. Th. 6,
 265 : risisset Bentley, fort. recte (cf. Brink^c, p. 34)

quanto quisque sibi plura negaverit,
 ab dis plura feret. nil cupientium
 nudus castra peto et transfuga divitum
 partis linquere gestio,

contemptae dominus splendidior rei 25
 quam si quidquid arat impiger Apulus
 occultare meis dicerer horreis,
 magnas inter opes inops.

purae rivus aquae silvaeque iugerum
 paucorum et segetis certa fides meae 30
 fulgente imperio fertilis Africae
 fallit sorte beatior.

quamquam nec Calabriae mella ferunt apes
 nec Laestrygonia Bacchus in amphora
 languescit mihi nec pinguis Gallicis 35
 crescunt vellera pascuis,

importuna tamen pauperies abest,
 nec, si plura velim, tu dare deneges.
 contracto melius parva cupidine
 vectigalia porrigam 40

quam si Mygdoniis regnum Alyattei
 campis continuem. multa petentibus
 desunt multa. bene est cui deus obtulit
 parca quod satis est manu.

A(a) BERλIΨ

29–44 *om.* B   31 *fulgente Bentley* : -tem *codd.* P   41 *Aly-*
attei Faber (B) : *alia, ut* -ttici *codd.* P

17

Aeli, vetusto nobilis ab Lamo,
 quando et priores hinc Lamias ferunt
     denominatos et nepotum
     per memores genus omne fastos

auctore ab illo ducet originem, 5
 qui Formiarum moenia dicitur
     princeps et innantem Maricae
     litoribus tenuisse Lirim

late tyrannus: cras foliis nemus
 multis et alga litus inutili 10
     demissa tempestas ab Euro
     sternet, aquae nisi fallit augur

annosa cornix. dum potes, aridum
 compone lignum. cras Genium mero
     curabis et porco bimestri 15
     cum famulis operum solutis.

18

Faune, Nympharum fugientum amator,
 per meos finis et aprica rura
 lenis incedas abeasque parvis
     aequus alumni,

A(a)BERλλΨ

17. 4 fastos (*Serv. A. 12, 530*)] -tus RΨ (*utrumque Prisc. GL 2, 256*) 5 ducet* *scripsi*: ducis *codd.*: -it *D. Heinsius (B)*
 13 potes (*P^l*)] potis δ l φ *var. ψ var. l (B)* 15 porca *P^l*

si tener pleno cadit haedus anno, 5
 larga nec desunt Veneris sodali
 vina creterrae, vetus ara multo
 fumat odore.

ludit herboso pecus omne campo,
 cum tibi Nonae redeunt Decembres; 10
 festus in pratis vacat otioso
 cum bove pagus;

inter audacis lupus errat agnos,
 spargit arentis ubi silva frondis,
 gaudet invisam pepulisse fossor 15
 ter pede terram.

19

Quantum distet ab Inacho

Codrus pro patria non timidus mori
 narras et genus Aeaci
 et pugnata sacro bella sub Ilio:

quo Chium pretio cadum 5
 mercemur, quis aquam temperet ignibus,
 quo praebente domum et quota
 Paelignis caream frigoribus, taces.

A(a)BERλIΨ

18. 7 creterrae (*v. Clausen, CQ* 13 (1968), 855 *sqq.*) ΨλI P :
 craterae ABERσχ 12 pagus (σχ)] pardus A *var.* R(?)δ *var.*
 πφψ 14 arentis (*Cornelissen*) ubi *L. Müller* : agrestis (-tes) tibi
codd.

19. 2 pro patria non timidus (*P^l Victorin. GL* 6, 175)] non t-
 pro p- Ψ 4 sacro (P)] -ra π

da lunae propere novae,
 da noctis mediae, da, puer, auguris 10
 Murenae; tribus aut novem
 miscentor cyathis pocula commodis.

 qui Musas amat imparis,
 ternos ter cyathos attonitus petet
 vates. tris prohibet supra 15
 rixarum metuens tangere Gratia
 nudis iuncta sororibus.
 insanire iuvat: cur Berecynthiae
 cessant flamina tibiae?
 cur pendet tacita fistula cum lyra? 20
 parcentis ego dexteras
 odi. sparge rosas; audiat invidus
 dementem strepitum Lycus
 et vicina seni non habilis Lyco.

 spissa te nitidum coma, 25
 puro te similem, Telephe, Vespero
 tempestiva petit Rhode:
 me lentus Glycerae torret amor meae.

20

Non vides quanto moveas periclo,
 Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
 dura post paulo fugies inaudax
 proelia raptor,

A(a)BERλλΨ

12 miscentor *Rutgers* (B) : -tur *codd.* P^l : misce tu *Campbell*
 27 Rhode (P^l οχ)] chloe *vel sim.* Ψ l *var.*

cum per obstantis iuvenum catervas 5
 ibit insignem repetens Nearchum,
 grande certamen, tibi praeda cedat,
 maior an illa.

interim, dum tu celeris sagittas
 promis, haec dentes acuit timendos, 10
 arbiter pugnae posuisse nudo
 sub pede palmam

fertur et leni recreare vento
 sparsum odoratis umerum capillis,
 qualis aut Nireus fuit aut aquosa 15
 raptus ab Ida.

21

O nata mecum consule Manlio,
 seu tu querelas sive geris iocos
 seu rixam et insanos amores
 seu facilem, pia testa, somnum,
 quocumque lectum nomine Massicum 5
 servas, moveri digna bono die,
 descende, Corvino iubente
 promere languidiora vina.

A(a)BERλ1Ψ

20. 8 maior (P^l)] mollis *coni.* L. Müller (*malim* cedat; *cf.* *Epist.* 1, 16, 59) illa *Peerlkamp* : illi *codd.* (*de R n.l.*) P^lσχ
 15 nireus R : ner- *cett.* P (*et Νηρεύς citato Il. 2, 673; cf. Epod. 15, 22*)

21. 5 nomine (σχ)] num- BR. *sollemnis precatationis formula facete usurpatur.* lectum enim pro adiectivo habendum nunc puto

non ille, quamquam Socraticis madet
 sermonibus, te negleget horridus. 10
 narratur et prisci Catonis
 saepe mero caluisse virtus.

tu lene tormentum ingenio admoves
 plerumque duro; tu sapientium
 curas et arcanum iocoso 15
 consilium retegis Lyaeo;

tu spem reducis mentibus anxiis
 virisque et addis cornua pauperi
 post te neque iratos trementi
 regum apices neque militum arma; 20

te Liber et, si laeta aderit, Venus
 segnesque nodum solvere Gratiae
 vivaeque producent lucernae,
 dum rediens fugat astra Phoebus.

22

Montium custos nemorumque, Virgo,
 quae laborantis utero puellas
 ter vocata audis adimisque leto,
 diva triformis,

imminens villae tua pinus esto, 5
 quam per exactos ego laetus annos
 verris obliquum meditantis ictum
 sanguine donem.

A(a) BERλIΨ

10 negleget *vel sim.* a EλΨ : -git AB I P (*de R n. l.*) 12 cal-
 uisse (*cf. Maximian. 1, 49*)] inc- Victorin. GL 6, 159 (B)

23

Caelo supinas si tuleris manus
 nascente luna, rustica Phidyle,
 si ture placaris et horna
 fruge Lares avidaque porca,
 nec pestilentem sentiet Africum 5
 fecunda vitis nec sterilem seges
 robiginem aut dulces alumni
 pomifero grave tempus anno.
 nam quae nivali pascitur Algido
 devota quercus inter et ilices 10
 aut crescit Albanis in herbis
 victima pontificum securis
 cervice tinget: te nihil attinet
 temptare multa caede bidentium
 parvos coronantem marino 15
 rore deos fragilique myrto.
 immunis aram si tetigit manus,
 non sumptuosa blandior hostia
 mollivit aversos Penatis
 farre pio et saliente mica. 20

A(a) BERλIΨ

23. 12–20 *om.* B 12 securis (-es)] -im δ (B) 19 mollivit
 E (-vi) R σχ (B) : -ibit *cett.*

24

Intactis opulentior
 thesauris Arabum et divitis Indiae
 caementis licet occupes
 Tyrrhenum omne tuis et mare sublicis,
 si figit adamantinos 5
 summis verticibus dira Necessitas
 clavos, non animum metu
 non mortis laqueis expedies caput.
 campestres melius Scythae,
 quorum plaustra vagas rite trahunt domos, 10
 vivunt et rigidi Getae,
 immetata quibus iugera liberas
 fruges et Cererem ferunt
 nec cultura placet longior annua
 defunctumque laboribus 15
 aequali recreat sorte vicarius.
 illic matre carentibus
 privignis mulier temperat innocens,
 nec dotata regit virum
 coniunx nec nitido laedit adultero. 20
 dos est magna parentium
 virtus et metuens alterius viri
 certo foedere castitas
 et peccare nefas, aut pretium emori.

A(a)BERλλΨ

24. 4 Tyrrhenum (*varie scriptum*)] terre- $\dot{P}$, *ut vid.*, *ad v. 1*
 $\sigma\chi$ *Lachmann* sublicis *Palmer*: publicum R π *pr.* V $\sigma\chi$: apuli-
vel -a p- E $\delta\pi$ *corr.* $\varphi\psi$: ponti- ABλλ 6 dira (P)] dura *Bent-*
ley 20 laedit *scripsi* (*cf. TLL* 7, 2, 868, 64–66): fidit *codd.*
 $\sigma\chi$ 22 *om.* B tori ζ *Palmer* 24 emori (*mori plures*) ζ : est
m- codd. P^l

o quisquis volet impias 25
     caedis et rabiem tollere civicam,
 si quaeret pater urbium
     subscribi statuis, indomitam audeat
 refrenare licentiam,
     clarus postgenitis: quatenus, heu nefas, 30
 virtutem incolumem odimus,
     sublatam ex oculis quaerimus invidi.
 quid tristes querimoniae,
     si non supplicio culpa reciditur,
 quid leges sine moribus 35
     vanae proficiunt, si neque fervidis
 pars inclusa caloribus
     mundi nec Boreae finitimum latas
 durataeque solo nives
     mercatores abigunt, horrida callidi 40
 vincunt aequora navitae,
     magnum pauperies opprobrium iubet
 quidvis et facere et pati
     virtutisque viam deserit arduae?
 vel nos in Capitolium, 45
     quo clamor vocat et turba faventium,
 vel nos in mare proximum
     gemmas et lapides aurum et inutile,

A(a) BERλλΨ

25 quis quis aλλφψ (B) 26 et] aut Ψ 27 quaeret (P^l)] -rit
 Ψ 30-64 om. B 32 invidi (P)] irriti *Cornelissen* 33 quid
 (σλ)] quo *Palmer* 39 solo (σλ)] gelu *Bentley*: polo *Wyngaarden*
 41 findunt *Cornelissen* 44 deserit (P^l)] deserere *Bentley*,
fort. recte

summi materiem mali,
 mittamus, scelerum si bene paenitet. 50
 eradenda cupidinis
 pravi sunt elementa et tenerae nimis
 mentes asperioribus
 firmandae studiis. nescit equo rudis
 haerere ingenuus puer 55
 venarique timet, ludere doctior
 seu Graeco iubeas trocho
 seu malis vetita legibus alea;
 cum periura patris fides
 consortem <et> socium fallat et hospitem, 60
 indignoque pecuniam
 heredi properet. scilicet improbae
 crescunt divitiae; tamen
 curtae nescio quid semper abest rei.

25

Quo me, Bacche, rapis tui
 plenum? quae nemora aut quos agor in specus
 velox mente nova? quibus
 antris egregii Caesaris audiar
 aeternum meditans decus 5
 stellis inserere et consilio Iovis?
 dicam insigne, recens, adhuc
 indictum ore alio. non secus in iugis

A(a) BERλIΨ

54 firmandae Bentley : for- codd. P rudis (P^l)] -i Cornelissen,
 fort. recte (cf. Serm. 2, 2, 9 sq.) 60 et add. Bentley (cf. Cic. Brut.
 2) hospitem π φ ψ P^l P (?) : -es cett. V (?) (B) 64 partae Cor-
 nelissen

25. 6 consilio (V)] concii- RΨ 8-9 om. B

Edonis stupet Euhias
 Hebrum prospiciens et nive candidam 10
 Thracen ac pede barbaro
 lustratam Rhodopen, ut mihi devio
 ripas et vacuum nemus
 mirari libet. o Naiadum potens
 Baccharumque valentium 15
 proceras manibus vertere fraxinos,
 nil parvum aut humili modo,
 nil mortale loquar. dulce periculum est,
 o Lenaeae, sequi deum
 cingentem viridi tempora pampino. 20

26

Vixi, puellis nuper idoneus,
 et militavi non sine gloria:
 nunc arma defunctumque bello
 barbiton hic paries habebit,
 laevum marinae qui Veneris latus 5
 custodit. hic, hic ponite lucida
 funalia et vectis †et arcus†
 oppositis foribus minacis.

A(a) ΒΕΡΛΙΨ

9 Edonis Bentley: ex(s)omnis codd. σχ (πάννυχτοι χορεύουσι
 Θυιάδες, non πανηγύριοι) 12 ut] quam P^l: ac Σ (B), quo
 recepto et pede in 11 ed. Gesneriana 1772 13 ripas vix sanum]
 rupes Muretus: rivos Bentley 16 vertere (P)] vellere Cornelis-
 sen 19 o ... deum] te ... ducem coni. Bentley

26. 1 virgulam post vixi ponit Campbell 7 et arcus (P^l)] et
 uncus Bisconius: aduncos Giangrande, Eranos 64 (1966), 82–84,
 fort. recte: securesque Bentley

o quae beatam diva tenes Cyprum et
Memphin carentem Sithonia nive, 10
regina, sublimi flagello
tange Chloen semel arrogantem!

27

Impios parrae recinentis omen
ducat et praegnans canis aut ab agro
rava decurrens lupa Lanuvino
fetaque vulpes;
rumpat et serpens iter institutum, 5
si per obliquum similis sagittae
terrui mannos: ego cui timebo
providus auspex,
antequam stantis repetat paludes
imbrium divina avis imminetum, 10
oscinem corvum prece suscitabo
solis ab ortu.
sis (licet) felix ubicumque mavis,
et memor nostri, Galatea, vivas
teque nec laevus vetet ire picus 15
nec vaga cornix.
sed vides quanto trepidet tumultu
pronus Orion. ego quid sit ater
Hadriae novi sinus et quid albus
peccet Iapyx. 20

A(a)BERλλΨ

27. *def.* E, *inc.* C 5 rumpat (σλ)] -pit R(?) Ψ P (B)
10 imminetum (inm-) R Ψ P σλ (*cf.* Nilsson, *Eranos* 67 (1969),
211–213) : -tium *cett.* : -tem P^l 13 *parenthesin agnoscit Page in*
comm.* 15 vetat C *pr.* : petet B

hostium uxores puerique caecos
sentiant motus orientis Austri et
aequoris nigri fremitum et trementis
verbere costas.

sic et Europe niveum doloso 25
credidit tauro latus et scatentem
beluis pontum mediasque fraudes
palluit audax.

nuper in pratis studiosa florum et
debitae Nymphis opifex coronae, 30
nocte sublustri nihil astra praeter
vidit et undas.

quae, simul centum tetigit potentem
oppidis Creten, 'pater, o relictum
filiae nomen pietasque' dixit 35
'victa furore,

unde quo veni? levis una mors est
virginum culpa. vigilansne ploro
turpe commissum an vitiis carentem
ludit imago 40

vana, quae porta fugiens eburna
somnia ducit? meliusne fluctus
ire per longos fuit an recentis
carpere flores?

si quis infamem mihi nunc iuvenum 45
dedat iratae, lacerare ferro et
frangere enitar modo multum amati
cornua monstri.

A(a) B E R λ I Ψ

23 trementis (-tes) (*P^l*)] gem- Bentley 24 costas (*sc. navis*; cf. *Epod.* 10, 3) *scripsi* : *ripas codd.* *P^l* 41 quae (*P^l*)] quam *Sandon*, *fort. recte*

impudens liqui patrios Penatis,
 impudens Orcum moror. o deorum 50
 si quis haec audis, utinam inter errem
 nuda leones!

antequam turpis macies decentis
 occupet malas teneraeque sucus
 defluat praedae, speciosa quaero 55
 pascere tigris.

“vilis Europe,” pater urget absens,
 “quid mori cessas? potes hac ab orno
 pendulum zona bene te secuta e-
 lidere collum. 60

sive te rupes et acuta leto
 saxa delectant, age, te procellae
 crede veloci; nisi erile mavis
 carpere pensum

regius sanguis, dominaeque tradi 65
 barbarae paelex.”” aderat querenti
 perfidum ridens Venus et remisso
 filius arcu.

mox, ubi lusit satis: ‘abstineto’
 dixit ‘irarum calidaeque rixae; 70
 non tibi invisus laceranda reddet
 cornua taurus.

A(a)BERλIΨ

55 defluat Ψ : -uit *cett.* 59 bene (P)] *vide ne* male, *utpote quae soluta esset* (cf. *Mosch. Eur.* 73.164) 59–60 e lidere ζ (B) : l(a)ed- *codd.* 71 non *Fabricius* : cum *codd.* P : iam *Bentley* visus Ψ λ l : iniussus *Bentley* reddet R Ψ P : reddit *cett.*

uxor invicti Iovis esse nescis.
 mitte singultus, bene ferre magnam
 disce fortunam; tua sectus orbis
 nomina ducet.'

75

28

Festo quid potius die
 Neptuni faciam? prome reconditum,
 Lyde, strenua Caecubum
 munitaeque adhibe vim sapientiae.

inclinare meridiem
 sentis et, veluti stet volucris dies,
 parcis deripere horreo
 cessantem Bibuli consulis amphoram.

5

nos cantabimus invicem
 Neptunum et viridis Nereidum comas;
 tu curva recines lyra
 Latonam et celeris spicula Cynthiae,

10

summo carmine quae Cnidon
 fulgentisque tenet Cycladas et Paphon
 iunctis visit oloribus.
 dicetur merita Nox quoque nenia.

15

29

Tyrrhena regum progenies, tibi
 non ante verso lene merum cado
 cum flore, Maecenas, rosarum et
 pressa tuis balanus capillis

A(a)BERλIΨ

28. 2 facias *Bentley* 6 et] ac RΨ 9 in vices (inv-)
 RΨ 11 tum *Lachmann* 14 paphon δ φ ψ : -hum *cett.* (B)

29. 2 verso RΨλ *var.* : -sum *cett.*

iamdudum apud me est. eripe te morae, 5
 ne semper udum Tibur et Aefulae
 declive contempleris arvum et
 Telegoni iuga parricidae.

fastidiosam desere copiam et
 molem propinquam nubibus arduis; 10
 omitte mirari beatae
 fumum et opes strepitumque Romae.

plerumque gratae divitibus vices
 mundaеque parvo sub Lare pauperum
 cenae sine aulaeis et ostro 15
 sollicitam explicuere frontem.

iam clarus occultum Andromedae Pater
 ostendit ignem, iam Procyon furit
 et stella vesani Leonis,
 sole dies referente siccos; 20

iam pastor umbras cum grege languido
 rivumque fessus quaerit et horridi
 dumeta Silvani, caretque
 ripa vagis taciturna ventis.

tu civitatem quis deceat status 25
 curas et urbi sollicitus times
 quid Seres et regnata Cyro
 Bactra parent Tanaisque discors.

A(a)BERλIΨ

6 ne (*P'*)] nec ABC 7 contempleris (*P*)] contempnatur *coni.*
L. Müller 17 Pater *v. Riedel, Philol.* 95 (1943), 308 sq.
 28 discors (*P*)] dissors *Bentley*

prudens futuri temporis exitum
 caliginosa nocte premit deus 30
 ridetque si mortalis ultra
 fas trepidat. quod adest memento

componere aequus; cetera fluminis
 ritu feruntur, nunc medio alveo
 cum pace delabentis Etruscum 35
 in mare, nunc lapides adesos

stirpisque raptas et pecus et domos
 volventis una non sine montium
 clamore vicinaeque silvae,
 cum fera diluvies quietos 40

irritat amnis. ille potens sui
 laetusque deget, cui licet in diem
 dixisse 'vixi. cras vel atra
 nube polum Pater occupato

vel sole puro: non tamen irritum 45
 quodcumque retro est efficiet, neque
 diffinget infectumque reddet
 quod fugiens semel hora vexit.'

Fortuna saevo laeta negotio et
 ludum insolentem ludere pertinax 50
 transmutat incertos honores,
 nunc mihi, nunc alii benigna.

laudo manentem; si celeris quatit
 pennas, resigno quae dedit et mea
 virtute me involvo probamque 55
 pauperiem sine dote quaero.

A(a) BERλIΨ

34 alveo (P^lοχ)] aequare Ψ

non est meum, si mugiat Africis
 malus procellis, ad miseras preces
 decurrere et votis pacisci
 ne Cypriae Tyriaeque merces 60
 addant avaro divitias mari.
 tunc me biremis praesidio scaphae
 tutum per Aegaeos tumultus
 aura ferat geminusque Pollux.

30

Exegi monumentum aere perennius
 regalique situ pyramidum altius,
 quod non imber edax, non Aquilo impotens
 possit diruere aut innumerabilis
 annorum series et fuga temporum. 5
 non omnis moriar multaue pars mei
 vitabit Libitinam. usque ego postera
 crescarn laude recens, dum Capitolium
 scandet cum tacita virgine pontifex.
 dicar, qua violens obstrepat Aufidus 10
 et qua pauper aquae Daunus agrestium
 regnavit populorum, ex humili potens
 princeps Aeolium carmen ad Italos
 deduxisse modos. sume superbiam
 quaesitam meritis et mihi Delphica 15
 lauro cinge volens, Melpomene, comam.

A(a)BERλλΨ

60 syriae δ P^l 62 tunc (P)] tum Ψ 64 ferat ζ (B) : feret
codd.

30. 7 vitavit AB

CARMINUM

LIBER QUARTUS

1

Intermissa, Venus, diu
rursus bella moves? parce precor, precor.
non sum qualis eram bonae
sub regno Cinarum. desine, dulcium

mater saeva Cupidinum, 5
circa lustra decem flectere mollibus
iam durum imperiis; abi
quo blandae iuvenum te revocant preces.

tempestivius in domum
Pauli purpureis ales oloribus 10
comissabere Maximi,
si torrere iecur quaeris idoneum.

namque et nobilis et decens
et pro sollicitis non tacitus reis
et centum puer artium 15
late signa feret militiae tuae,

A (a) BCRλIΨ

1. 9 domum RΨ P^l: domo *cett.* 16 militiae signa feret
Meineke

et, quandoque potentior
     largi muneribus riserit aemuli,
 Albanos prope te lacus
     ponet marmoream sub trabe citrea. 20

illic plurima naribus
     duces tura lyraque et Berecynthia
 delectabere tibia
     mixtis carminibus non sine fistula;

illic bis pueri die 25
     numen cum teneris virginibus tuum
 laudantes pede candido
     in morem Salium ter quatient humum.

me nec femina nec puer
     iam nec spes animi credula mutui 30
 nec certare iuvat mero
     nec vincere novis tempora floribus.

sed cur, heu, Ligurine, cur
     manat rara meas lacrima per genas?
 cur facunda parum decoro 35
     inter verba cadit lingua silentio?

nocturnis ego somniis
     iam captum teneo, iam volucrem sequor
 te per gramina Martii
     Campi, te per aquas, dure, volubilis. 40

A (a) BCRλlΨ

18 largi ABC: -is RΨλl 22–23 lyra ... berecynthia ... ti-
 bia V (B): -ae ... -ae ... -ae (-a Rφ) *codd.* 28 quatient Cπ:
 -iunt *cett.*

2

Pindarum quisquis studet aemulari,
 Iulle, ceratis ope Daedalea
 nititur pennis vitreo daturus
 nomina ponto.

monte decurrens velut amnis, imbres 5
 quem super notas aluere ripas,
 fervet immensusque ruit profundo
 Pindarus ore,

laurea donandus Apollinari,
 seu per audacis nova dithyrambos 10
 verba devolvit numerisque fertur
 lege solutis,

seu deos regesve canit, deorum
 sanguinem, per quos cecidere iusta
 morte Centauri, cecidit tremendae 15
 flamma Chimaerae,

sive, quos Elea domum reducit
 palma caelestis, pugilemve equumve
 dicit et centum potiore signis
 munere donat, 20

flebili sponsae iuvenemve raptum
 plorat et viris animumque moresque
 aureos educit in astra nigroque
 invidet Orco.

A (a) BCRλIΨ

2. 2 iulle RΨ (*cf. P ad Antonium Iulium*) : iule B C λ I : iuli A :
 ille *Peerlkamp* 6 quem ... aluere (σλ) (B)] cum ... sa- (salire
 δ π V) Ψ V 7 fervit AB 13 ve δ π (B) : que *cett.*

multa Dircaeum levat aura cycnum, 25
 tendit, Antoni, quotiens in altos
 nubium tractus: ego apis Matinae
 more modoque
 grata carpentis thyma per laborem
 plurimum circa nemus uvidique 30
 Tiburis ripas operosa parvus
 carmina fingo.
 concines maiore poeta plectro
 Caesarem, quandoque trahet ferocis
 per sacrum clivum merita decorus 35
 fronde Sygambros,
 quo nihil maius meliusve terris
 fata donavere bonique divi
 nec dabunt, quamvis redeant in aurum
 tempora priscum; 40
 concines laetosque dies et urbis
 publicum ludum super impetrato
 fortis Augusti reditu Forumque
 litibus orbum.
 tum meae, si quid loquor audiendum, 45
 vocis accedet bona pars et 'o sol
 pulcher, o laudande!' canam recepto
 Caesare felix.

A (a) BCRλ|Ψ

27 apis (P)] alpis R : avis ABC 30 plurimum *cum* nemus
coniungit Bentley, qui etiam floreum coni. 31 ripas] rivos *Bent-*
ley 35 decoros ABC δ *pr.(?)* π *pr.* 45 loquor δ (B) : -uar
cett. P (cf. 4, 9, 4)

†teque dum procedit† ‘io Triumphe!’
 non semel dicemus, ‘io Triumphe!’ 50
 civitas omnis dabimusque divis
 tura benignis.

te decem tauri totidemque vaccae,
 me tener solvet vitulus, relictā
 matre qui largis iuvenescit herbis 55
 in mea vota,

fronte curvatos imitatus ignis
 tertium lunae referentis ortum,
 qua notam duxit, niveus videri,
 cetera fulvus. 60

3

Quem tu, Melpomene, semel
 nascentem placido lumine videris,
 illum non labor Isthmius
 clarabit pugilem, non equus impiger
 curru ducet Achaico 5
 victorem, neque res bellica Deliis
 ornatum foliis ducem,
 quod regum tumidas contuderit minas,
 ostendet Capitolio:
 sed quae Tibur aquae fertile praefluunt 10
 et spissae nemorum comae
 fingent Aeolio carmine nobilem.

A (a) BCRλlΨ

49 teque (V(?) P)] tuque ζ *Hansel* : isque *Bentley* : atque *Mei-*
neke : terque *Pauli* : ioque *Gow* : *anne* usque (*cf. Liv. 10, 2, 8*)?
 procedit B C (B) : -dis *cett.* V(?) οχ : -des *P^l* 50 nos simul *Hansel*

3. 2 numine φ *var. λ var. P^l* 10 qu(a)e (*P^l*)] qua A C λ l : qui R

Romae, principis urbium,
 dignatur suboles inter amabilis
 vatum ponere me choros, 15
 et iam dente minus mordeor invido.

o, testudinis aureae
 dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
 o mutis quoque piscibus
 donatura cycni, si libeat, sonum, 20

totum muneris hoc tui est
 quod monstror digito praetereuntium
 Romanae fidicen lyrae:
 quod spiro et placeo, si placeo, tuum est.

4

Qualem ministrum fulminis alitem,
 cui rex deorum regnum in avis vagas
 permisit expertus fidelem
 Iuppiter in Ganymede flavo,
 olim iuventas et patrius vigor 5
 nido laborum propulit inscium,
 vernique iam nimbis remotis
 insolitos docuere nisus
 venti paventem, mox in ovilia
 demisit hostem vividus impetus, 10
 nunc in reluctantis dracones
 egit amor dapis atque pugnae,

A (a) BCRλlΨ

15 vatum (*P'*) vatem *Anchensen, Buecheler*

4. 6 propulit δπλl: protu- *cett.* 7 verni ABC: -is
 R(?) Ψλl(B)

qualemve laetis caprea pascuis
 intenta fulvae matris ab ubere
 iam †lacte† depulsum leonem 15
 dente novo peritura vidit,
 videre †Raeti† bella sub Alpibus
 Drusum gerentem Vindelici; quibus
 mos unde deductus per omne
 tempus Amazonia securi 20
 dextras obarmet, quaerere distuli,
 nec scire fas est omnia – sed diu
 lateque victrices catervae
 consiliis iuvenis repressae
 sentire quid mens rite, quid indoles 25
 nutrita faustis sub penetralibus
 posset, quid Augusti paternus
 in pueros animus Neronēs.
 fortes creantur fortibus et bonis;
 est in iuvenis, est in equis patrum 30
 virtus, neque imbellem feroces
 progenerant aquilae columbam.

A (a) BCRλIΨ

15 lacte *iure Bentleio suspectum; nec placet iam pro modo. fort.*
 ubere, / iam iamque, depulsum leonem, / d- n- peritura (*cf. Hous-*
man, Cl. pap. 139 sqq.) 17 r(a)eti(i) (P)] *om. π pr. : -is* ζ (B) : -i
 et *coni. Vollmer : taetri Palmer : taetris Campbell* 18 et vinde-
 lici ζ (*cf. οχ*) 22 nec scire A P : nesc- *cett.* 24 repressae δ *var.*
P^l (B) : revictae (reduc- R) codd. (cf. οχ superati) 26 sanctis
Bentley 31 nec Ψ P^l

doctrina sed vim promovet insitam
 rectique cultus pectora roborat;
 utcumque defecere mores, 35
 indecorant bene nata culpa.

 quid debeas, o Roma, Neronibus
 testis Metaurum flumen et Hasdrubal
 devictus et pulcher fugatis
 ille dies Latio tenebris, 40

 qui primus alma risit adorea
 dirus per urbis Afer ut Italas
 ceu flamma per taedas vel Euris
 per Siculas equitavit undas.

 post hoc secundis usque laboribus 45
 Romana pubes crevit et impio
 vastata Poenorum tumultu
 fana deos habuere rectos,

 dixitque tandem perfidus Hannibal:
 'cervi, luporum praeda rapacium, 50
 sectamur ultro quos opimus
 fallere et effugere est triumphus.

 gens, quae cremato fortis ab Illo
 iactata Tuscis aequoribus sacra
 natosque maturosque patres 55
 pertulit Ausonias ad urbis,

A (a) BCRλλΨ

34 'recti' genitivi casus est numerus singularis *Porph.* (*cf. Serm.*
 2, 6, 75 *al.*) roborat *scripsi* : -ant *codd.* P *Eutych.* GL 5, 481
 36 indecorant RΨP (B) : ded- *cett. sch.* Iuv. 14, 1 41 alma
 (P^l)] arma Ψλλ 42 durus lς

duris ut ilex tonsa bipennibus
 nigrae feraci frondis in Algido,
 per damna, per caedis ab ipso
 ducit opes animumque ferro. 60

non Hydra secto corpore firmior
 vinci dolentem crevit in Herculem
 monstrumve submittere Colchi
 maius Echioniaeve Thebae.

merses profundo, pulchrior evenit; 65
 luctere, multa proruet integrum
 cum laude victorem †geretque
 proelia coniugibus loquenda†.

Carthagini iam non ego nuntios
 mittam superbos: occidit, occidit 70
 spes omnis et fortuna nostri
 nominis Hasdrubale interempto.’

nil Claudiae non perficient manus,
 quas et benigno numine Iuppiter
 defendit et curae sagaces 75
 expediunt per acuta belli.

A (a) BCRλlΨ

65 merses R δ π (?) σχ : -sae φ ψ : -sus A B C λ l fortior *vel* fir-
 mior *exspectarem* exiet ζ : ex(s)ilit Peerlkamp (cf. Rutil. Nam.
 1, 130) : enitet Campbell 66 luctere (σχ)] ductore R δ (?) π φ
 proruet (σχ)] -uit δ π 67–68 geretque / ... loquenda (P) *vix*
sana] feretque / praemia Campbell, *haud male hoc quidem, cetera*
inepta 68 coniugibus] carminibus Peerlkamp : Pieris Hunt, A C
 43 (1974), 355 sq. 73–76 poetae tribuit P, Hannibali edd.
nonnulli 73 perficiunt V : -iant φ ψ

5

Divis orte bonis, optime Romulae
 custos gentis, abes iam nimium diu;
 maturum reditum pollicitus patrum
 sancto concilio, redi.

lucem redde tuae, dux bone, patriae. 5
 instar veris enim vultus ubi tuus
 affulsit populo, gratior it dies
 et soles melius nitent.

ut mater iuvenem, quem Notus invido
 flatu Carpathii trans maris aequora 10
 cunctantem spatio longius annuo
 dulci distinet a domo,

votis ominibusque et precibus vocat,
 curvo nec faciem litore dimovet,
 sic desiderio icta fidelibus 15
 quaerit patria Caesarem.

tutus bos etenim rura perambulat,
 nutrit rura Ceres almaque Faustitas,
 pacatum volitant per mare navitae,
 culpari metuit fides, 20

nullis polluitur casta domus stupris,
 mos et lex maculosum edomuit nefas,
 laudantur simili prole puerperae,
 culpam poena premit comes.

A (a) BCRλIΨ

5. 4 consilio λ *Victorin.* GL 6, 177 14 demovet R δ φ ψ
 17 rura] prata *Faber* 18 nutrit rura* (π *corr. P^l*)] nutritura
 CΨ : -rit farra *Bentley*

quis Parthum paveat, quis gelidum Scythen, 25
 quis Germania quos horrida parturit
 fetus, incolumi Caesare, quis ferae
 bellum curet Hiberiae?

 condit quisque diem collibus in suis
 et vitem viduas ducit ad arbores; 30
 hinc ad tecta redit laetus et alteris
 te mensis adhibet deum,

 te multa prece, te prosequitur mero
 defuso pateris et Laribus tuum
 miscet numen, uti Graecia Castoris 35
 et magni memor Herculis.

 'longas o utinam, dux bone, ferias
 praestes Hesperiae!' dicimus integro
 sicci mane die, dicimus uvidi
 cum sol Oceano subest. 40

6

Dive, quem proles Niobea magnae
 vindicem linguae Tityosque raptor
 sensit et Troiae prope victor altae
 Pthius Achilles,

 ceteris maior, tibi miles impar, 5
 filius quamvis Thetidis marinae
 Dardanas turris quateret tremenda
 cuspide pugnax –

A (a) BCRλλΨ

25 scythem *vel sim.* A C λ l 31 tecta *scripsi* (*cf. Verg. G. 4, 186 sq. 132 sq. Epist. 1, 6, 20*) : vina (*ob vitem, opinor*) *codd.*
 venit δ (B) 34 defuso (V)] *diff-* A B C λ l π 35 nomen *Faber*

ille, mordaci velut icta ferro
 pinus aut impulsa cupressus Euro, 10
 procidit late posuitque collum in
 pulvere Teucro.

 ille non inclusus equo Minervae
 sacra mentito male feriatos
 Troas et laetam Priami choreis 15
 falleret aulam,

 sed palam captis gravis, heu nefas, heu,
 nescios fari pueros Achivis
 ureret flammis etiam latentem
 matris in alvo, 20

 ni tuis flexus Venerisque gratae
 vocibus divum pater annuisset
 rebus Aeneae potiore ductos
 alite muros.

 doctor argutae fidicen Thaliae, 25
 Phoebe, qui Xantho lavis amne crinis,
 Dauniae defende decus Camenae,
 levis Agyieus.

 spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
 carminis nomenque dedit poetae. 30
 virginum primae puerique claris
 patribus orti,

A (a) BCRλlΨ

6. 10 impulsa (inp-) RΨ : impressa (inp-) ABCλl 17 cap-
 tis om. Ψ : victor ζ : cautis Housman, sed intellegendum : quos
 (i. e. quorum urbem) palam, non astu, cepisset 21 flexus V (B) :
 victus codd. sch. Stat. Th. 5, 277 25 argivae δ var. π (B)
 28 levis (P^lοχ)] laetus V (cf. ad Carm. saec. 52) 29 novum
 carmen facit Sanadon, haud absurde

Deliae tutela deae fugacis
lynchas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem meique
pollicis ictum, 35

rite Latonae puerum canentes,
rite crescentem face Noctilucam,
prosperam frugum celeremque pronos
volvere mensis. 40

nupta iam dices 'ego dis amicum,
saeculo festas referente luces,
reddidi carmen, docilis modorum
vatis Horati.'

7

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis
arboribusque comae;
mutat terra vices et decrescentia ripas
flumina praetereunt.

Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet 5
ducere nuda choros.
immortalia ne speres, monet annus et alnum
quae rapit hora diem.

frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas
interitura, simul 10
pomifer autumnus fruges effuderit; et mox
bruma recurrit iners.

damna tamen celeres reparant caelestia lunae:
 nos ubi decidimus
 quo pius Aeneas, quo Tullus dives et Ancus, 15
 pulvis et umbra sumus.
 quis scit an adiciant hodiernae crastina summae
 tempora di superi?
 cuncta manus avidas fugient heredis, amico
 quae dederis animo. 20
 cum semel occideris et de te splendida Minos
 fecerit arbitria,
 non, Torquate, genus, non te facundia, non te
 restituet pietas.
 infernis neque enim tenebris Diana pudicum 25
 liberat Hippolytum,
 nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
 vincula Pirithoo.

8

Donarem pateras grataque commodus,
 Censorine, meis aera sodalibus,
 donarem tripodas, praemia fortium
 Graiorum, neque tu pessima munerum

A (a) BCRλlΨ

7. 15 pius (P^l) pater δπV tullus dives (P^l) d- t- *vel sim.*
 Ψ 17–20 *a nonnullis sine causa suspecti* 17 summae (P) vi-
 tae δπV 19 avidi *coni. Bentley* 21 *def. C* splendide*
Hartmann 28 pirithoo Rλ *corr. π corr. φ ψ P : per- cett. (va-*
riant σχ)

8. *carmen damnat Lehrs* 1 *crassaue Campbell*

ferres, divite me scilicet artium 5
 quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,
 hic saxo, liquidis ille coloribus
 sollers nunc hominem ponere, nunc deum:

 sed non haec mihi vis, nec tibi talium 10
 res est aut animus deliciarum egens.
 gaudes carminibus; carmina possumus
 donare et pretium dicere muneri.

 non incisa notis marmora publicis,
 per quae spiritus et vita redit bonis 15
 post mortem ducibus, [non celeres fugae
 reiectaeque retrorsum Hannibalis minae,
 non incendia Karthaginis impiae
 eius qui domita nomen ab Africa
 lucratus rediit] clarius indicant
 laudes quam Calabrae Pierides; neque 20

 si chartae sileant quod bene feceris,
 mercedem tuleris. quid foret Iliae
 Mavortisque puer, si taciturnitas
 obstaret meritis invida Romuli?

 ereptum Stygiis fluctibus Aeacum 25
 virtus et favor et lingua potentium
 vatum divitibus consecrat insulis.
 [dignum laude virum Musa vetat mori]
 caelo Musa beat. sic Iovis interest

A (a) BRλlΨ

6 quas aut (q- ut *P^l*)] qualis *Serv* A. 6, 20 protulit (*P^l*)] prodi-
 dit *Serv.* 9 nec δ V: non *cett.* 12 muneri (*P^l*)] -is ⚭
 15 non – 19 rediit *del. Lachmann*, 14–17 *Peerlkamp*, 17 *Bentley*;
 14. 15. 18 *habuit P*, 14–18 ⚭ 15 *celeris fuga* A B λ l 28 et 33
del. Lachmann

optatis epulis impiger Hercules, 30
clarum Tyndaridae sidus ab infimis
quassas eripiunt aequoribus ratis,
[ornatus viridi tempora pampino]
Liber vota bonos ducit ad exitus.

9

Ne forte credas interitura quae
longe sonantem natus ad Aufidum
non ante vulgatas per artis
verba loquor socianda chordis:

non, si priores Maeonius tenet 5
sedes Homerus, Pindaricae latent
Caeaeque et Alcaeï minaces
Stesichorive graves Camenae,

nec, si quid olim lusit Anacreon, 10
delevit aetas; spirat adhuc amor
vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae.

non sola comptos arsit adulteri
crinis et aurum vestibus illitum
mirata regalisque cultus 15
et comites Helene Lacaena,

primusve Teucer tela Cydonio
direxit arcu; non semel Ilios
vexata; non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus 20

A (a) BRλIΨ

34 ducit R ψ οχ : duxit A B λ I

9. 4 loquar R π φ ψ *Victorin. GL, 6, 181* 8 que R Ψ : ve
cett. 17 ve] que R π φ ψ : *om. δ* 19 non] nec R φ ψ 20 ve
R φ ψ : que *cett.*

dicenda Musis proelia; non ferox
Hector vel acer Deiphobus gravis
excepit ictus pro pudicis
coniugibus puerisque primus.

vixere fortes ante Agamemnona 25
multi; sed omnes illacrimabiles
urgentur ignotique longa
nocte, carent quia vate sacro.

paulum sepultae distat inertiae
celata virtus. non ego te meis 30
chartis inornatum silebo
totve tuos patiar labores

impune, Lolli, carpere lividas
obliviones. est animus tibi
rerumque prudens et secundis 35
temporibus dubiisque rectus,

vindex avarae fraudis et abstinens
ducentis ad se cuncta pecuniae
consulque non unius anni
sed quotiens bonus atque fidus 40

iudex honestum praetulit utili,
reiecit alto dona nocentium
vultu, per obstantis catervas
explicuit sua victor arma.

non possidentem multa vocaveris 45
recte beatum; rectius occupat
nomen beati, qui deorum
muneribus sapienter uti

A (a) BRλIΨ

31 silebo (B)] -eri RΨ 35 que om. ABλI 39–44 locus
perdifficilis, ut ait Bentley; quattuor versus post 38 excidisse suspi-
cor 41 utili (P^l)] -li et Aldus (B)

duramque callet pauperiem pati
 peiusque leto flagitium timet,
 non ille pro caris amicis
 aut patria timidus perire. 50

10

O crudelis adhuc et Veneris muneribus potens,
 insperata tuae cum veniet †pluma† superbiae
 et quae nunc umeris involitant deciderint comae,
 nunc et qui color est puniceae flore prior rosae
 mutatus, Ligurine, in faciem verterit hispidam,
 dices 'heu', quotiens te in speculo videris alterum, 5
 'quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit,
 vel cur his animis incolumes non redeunt genae?'

11

Est mihi nonum superantis annum
 plenus Albani cadus, est in horto,
 Phylli, nectendis apium coronis,
 est hederæ vis
 multa, qua crinis religata fulges; 5
 ridet argento domus; ara castis
 vincta verbenis avet immolato
 spargier agno.

A (a) BRλlΨ

52 perire R Ψ V : -ibit A B λ l

10. 2 pluma (P)] bruma (*quod adulescentiae vel virili aetati male convenit*) Bentley : ruga Markland : poena Withof : plaga Lawinski : multa Housman 5 ligurine ζ (B) : -num codd. 6 in speculo (cf. σλ) (B)] sp- R Ψ

cuncta festinat manus, huc et illuc
 cursitant mixtae pueris puellae; 10
 sordidum flammae trepidant rotantes
 vertice fumum.

ut tamen noris quibus advoceris
 gaudiis, Idus tibi sunt agenda,
 qui dies mensem Veneris marinae 15
 findit Aprilem,

iure sollemnis mihi sanctiorque
 paene natali proprio, quod ex hac
 luce Maecenas meus affluentis 20
 ordinat annos.

Telephum, quem tu petis, occupavit
 non tuae sortis iuvenem puella
 dives et lasciva tenetque grata
 compede vinctum.

terret ambustus Phaethon avaras 25
 spes et exemplum grave praebet ales
 Pegasus terrenum equitem gravatus
 Bellerophonten,

semper ut te digna sequare et ultra
 quam licet sperare nefas putando 30
 disparem vites. age iam, meorum
 finis amorum

(non enim posthac alia calebo
 femina), condisce modos amanda
 voce quos reddas; minuentur atrae 35
 carmine curae.

A (a) BRλlΨ

11. 11–12, 21 *deest* R 11 trepidant (*P*^l (-diant) οχ)] crepi-
 tant *coni. Bentley* 24 vinctum (*P*)] vic- ABλlπ *pr.* 28 Belle-
 rophonten *Bentley* (*cf. Housman, Cl. pap.* 829)] -tem *codd.*

12

Iam veris comites, quae mare temperant,
impellunt animae linthea Thraciae;
iam nec prata rigent nec fluvii strepunt
hiberna nive turgidi.

nidum ponit Ityn flebiliter gemens 5
infelix avis, heu, Cecropiae domus
aeternum opprobrium, quod male barbaras
regum est ultra libidines.

dicunt in tenero gramine pinguium
custodes ovium carmina fistula 10
delectante deum cui pecus et nigri
colles Arcadiae placent.

adduxere sitim tempora, Vergili;
sed pressum Calibus ducere Liberum
si gestis, iuvenum nobilium cliens, 15
nardo vina merebere.

nardi parvus onyx eliciet cadum
qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
spes donare novas largus amaraque
curarum eluere efficax. 20

ad quae si properas gaudia, cum tua
velox merce veni; non ego te meis
immunem meditor tingere poculis,
plena dives ut in domo.

A (a) BλIΨ

12. 6 heu *Campbell*: et *codd.* P^l 11 delectante(m) Ψ :
-ntque *cett.* nigri (P^lοχ)] -rae Σ (B) 16 merebere (P^lοχ)] -beris
Ψ 22 *redit* R

rerum pone moras et studium lucri 25
 nigrorumque memor, dum licet, ignium
 misce stultitiam consiliis brevem.
 dulce est desipere in loco.

13

Audivere, Lyce, di mea vota, di
 audivere, Lyce: fis anus; et tamen
 vis formosa videri
 ludisque et bibis impudens
 et cantu tremulo pota Cupidinem 5
 lentum sollicitas. ille virentis et
 doctae psallere Chiaae
 pulchris excubat in genis.
 importunus enim transvolat aridas
 quercus et refugit te, quia luridi 10
 dentes, te, quia rugae
 turpant et capitis nives.
 nec Coae referunt iam tibi purpurae
 nec cari lapides tempora quae semel
 notis condita fastis 15
 inclusit volucris dies.
 quo fugit Venus, heu, quove color, decens
 quo motus? quid habes illius, illius
 quae spirabat amores,
 quae me surpuerat mihi, 20

A (a) BRλlΨ

25 rerum *Campbell* : ve- *codd.* (*cf. Epist. 1, 17, 21*)

13. 14 cari R Ψ V P^lσχ : clari ABλl

felix post Cinaram notaque et artium
gratarum facies? sed Cinarae brevis
annos fata dederunt,
servatura diu parem

cornicis vetulae temporibus Lycen, 25
possent ut iuvenes visere fervidi
multo non sine risu
dilapsam in cineres facem.

14

Quae cura patrum quaeve Quiritium
plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
per titulos memoresque fastos

aeternet, o, qua sol habitabilis 5
illustrat oras, maxime principum?
quem legis expertes Latinae
Vindelici didicere nuper,

quid Marte posses. milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus, 10
Breunosque velocis et arces
Alpibus impositas tremendis

deiecit acer plus vice simplici;
maior Neronum mox grave proelium
commisit immanisque Raetos 15
auspiciis pepulit secundis,

A (a) BRλlΨ

21 et artium (*P*^l)] dotium *Palmer* (*cf. P* secunda pulchritudine a
Cinara ... felix pulchritudine) 26 possint R (?) φ ψ λ l 28 di-
lapsam R Ψ *P* (*B*) : del- A B R λ : delatam l (*cf. ad Serm. 1, 10, 68*)

14. 4 fastos δ λ *pr.* : -tus *cett.* : fasces *P*^l 5–15, 32 *om.* B
5 sol R Ψ : lux A λ l

spectandus in certamine Martio,
 devota morti pectora liberae
 quantis fatigaret ruinis,
 indomitus prope qualis undas 20
 exercet Auster, Pleiadum choro
 scindente nubis, impiger hostium
 vexare turmas et frementem
 mittere equum medios per ignis.
 sic tauriformis volvitur Aufidus, 25
 qui regna Dauni praefluit Apuli,
 cum saevit horrendamque cultis
 diluvium meditatur agris,
 ut barbarorum Claudius agmina
 ferrata vasto diruit impetu 30
 primosque et extremos metendo
 stravit humum sine clade victor,
 te copias, te consilium et tuos
 praebente divos. nam tibi, quo die
 portus Alexandria supplex 35
 et vacuum patefecit aulam,
 Fortuna lustris prospera tertio
 belli secundos reddidit exitus,
 laudemque et optatum peractis
 imperiis decus arrogavit. 40

A (a) RλlΨ

20 indomitus ζ (*cf.* ϱ) (B) : -tas *codd.* P^l 24 ignis (ignes) (P)]
 enses *coni. Bentley* 26 qui] qua *coni. Bentley, probabiliter*
 28 mediatur a R P (*interp.*) *Serv.* A. 4, 171, G. 3, 153 : minit- *cett.*
 P Non. L 299 (minatur) ('*utrumque probum*' Bentley)

te Cantaber non ante domabilis
 Medusque et Indus, te profugus Scythes
 miratur, o tutela praesens
 Italiae dominaeque Romae.

te fontium qui celat origines 45
 Nilusque et Hister, te rapidus Tigris,
 te beluosus qui remotis
 obstrepat Oceanus Britannis,

te non paventis funera Galliae
 duraeque tellus audit Hiberiae, 50
 te caede gaudentes Sygambri
 compositis venerantur armis.

15

Phoebus volentem proelia me loqui
 victas et urbis increpuit lyra,
 ne parva Tyrrhenum per aequor
 vela darem. tua, Caesar, aetas

fruges et agris rettulit uberes 5
 et signa nostro restituit Iovi
 derepta Parthorum superbis
 postibus et vacuum duellis

Ianum Quirini clausit et ordinem
 rectum evaganti frena licentiae 10
 iniecit emovitque culpas
 et veteres revocavit artis,

A (a) RλlΨ

49 paventis (P)] -tes A π *pr.* P^l (B)

15. 7 derepta ζ : dir- *codd.* 9 Quirini (P^l)] -num *Passerat*

per quas Latinum nomen et Italae
 crevere vires, famaue et imperi
 porrecta maiestas ad ortus
 solis ab Hesperio cubili. 15

custode rerum Caesare non furor
 civilis aut vis exiget otium,
 non ira, quae procudit ensis
 et miseras inimicat urbis. 20

non qui profundum Danuvium bibunt
 edicta rumpent Iulia, non Getae,
 non Seres infidique Persae,
 non Tanain prope flumen orti;

nosque et profestis lucibus et sacris 25
 inter iocosi munera Liberi
 cum prole matronisque nostris
 rite deos prius apprecati

virtute functos more patrum duces
 Lydis remixto carmine tibiis 30
 Troiamque et Anchisen et almae
 progeniem Veneris canemus.

A (a) RλλΨ

18 exiget (-git A) (P) (B)] eximet δ φ ψ 23 que] ve Ψ

CARMEN SAECULARE

Phoebe silvarumque potens Diana,
lucidum caeli decus, o colendi
semper et culti, date quae precamur
tempore sacro,

quo Sibyllini monuere versus 5
virgines lectas puerosque castos
dis, quibus septem placuere colles,
dicere carmen.

alme Sol, curru nitido diem qui 10
promis et celas aliusque et idem
nasceris, possis nihil urbe Roma
visere maius.

rite maturos aperire partus
lenis, Ilithyia, tuere matres,
sive tu Lucina probas vocari 15
seu Genetyllis:

diva, producas subolem, patrumque
prosperes decreta super iugandis
feminis prolisque novae feraci
lege marita, 20

A (a) BCRλIΨ

4 sacro (*P*^lσχ)] prisco *P* 5 quo π : quos *R* (?) δ φ ψ σχ : quod
ABCλIV 14 ilethyuia *vel sim.* ABCI 16 Genetyllis *Bent-*
ley : genitalis *codd.* σχ

certus undenos decies per annos
orbis ut cantus referatque ludos
ter die claro totiensque grata
nocte frequentis.

vosque veraces cecinisse, Parcae, 25
quod semel dictum stabilis per aevum
terminus servet, bona iam peractis
iungite fata.

fertilis frugum pecorisque tellus 30
spicea donet Cererem corona;
nutriant fetus et aquae salubres
et Iovis aerae.

condito mitis placidusque telo
supplices audi pueros, Apollo;
siderum regina bicornis, audi, 35
Luna, puellas.

Roma si vestrum est opus Iliaeque
litus Etruscum tenuere turmae,
iussa pars mutare Lares et urbem
sospite cursu, 40

cui per ardentem sine fraude Troiam
castus Aeneas patriae superstes
liberum munivit iter, daturus
plura relictis,

A (a) BCRλlΨ

23 totiens a R π *post ras.*: po- δφψ: totidem ABCλl
26 dictum] -us R: -um est ABλl P *Serv. B. 4, 47* stabilis per
aevum *Bentley*: -isque rerum *codd.* 39 urbem a R Ψ P (or-) : -es
ABCλl

di, probos mores docili iuventae, 45
di, senectuti placidae quietem,
Romulae genti date remque prolemque
et decus omne.

quaeque vos bobus veneratur albis
clarus Anchisae Venerisque sanguis, 50
impetret, bellante prior, iacentem
lenis in hostem.

iam mari terraque manus potentis
Medus Albanasque timet securis,
iam Scythae responsa petunt superbi 55
nuper et Indi.

iam Fides et Pax et Honos Pudorque
priscus et neglecta redire Virtus
audet, apparetque beata pleno
Copia cornu. 60

augur et fulgente decorus arcu
Phoebus acceptusque novem Camenis,
qui salutari levat arte fessos
corporis artus,

si Palatinas videt aequus arces, 65
remque Romanam Latiumque felix
alterum in lustrum meliusque semper
prorogat aevum,

A (a) BCRλlΨ

45 docilis ζ (B) 46 senectutis a R *ante ras.*(?) δ π *ante ras.*
(B) 49 bobus a B δ *Prisc.* GL 2, 357 : bubus *cett.* 52 lenis
(P^l) : laetus B (C *evanuit*) 53 manus potentis (P)] -um -tem
Bentley 57 honos Ψ λ l (B) : honor A B C R ο χ 65 arces (P^l)
(B)] aras a *var.* λ *var.* R π V P ο χ

quaeque Aventinum tenet Algidumque,
quindecim Diana preces virorum 70
curat et votis puerorum amicas
applicat auris.

haec Iovem sentire deosque cunctos
spem bonam certamque domum reporto,
doctus et Phoebi chorus et Dianae 75
dicere laudes.

A (a) BCRλIΨ

71 curet ζ

EPODON

LIBER

1

Ibis Liburnis inter alta navium,
 amice, propugnacula,
 paratus omne Caesaris periculum
 subire, Maecenas, tuo.
 quid nos, quibus te vita si superstita
 iucunda, si contra, gravis?
 utrumne iussi persequemur otium,
 non dulce ni tecum simul,
 an hunc laborem, mente latenti decet
 qua ferre non mollis viros,
 feremus, et te vel per Alpium iuga
 inhospitalem et Caucasum
 vel Occidentis usque ad ultimum sinum
 forti sequemur pectore?
 roges tuum labore quid iuvem meo
 imbellis ac firmus parum:
 comes minore sum futurus in metu,
 qui maior absentis habet,
 ut adsidens implumibus pullis avis
 serpentium allapsus timet

A (a) BR λ 1 Ψ

1. 3 Caesaris (P)] -ri π *post ras.* (cf. Brink^c) 4 tui Wake-
field 5 si (P) (B)] *om.* a : sit Aldus 9-14* *dist.* Housman
10 qua ABRP^l: quem Ψ (π *post ras.*) λ l 15 labore Glare-
anus : -em *codd.* 17 sum (P^l; cf. σ x)] sim (cf. P) N. Heinsius (B)

magis relictis, non, ut adsit, auxili
 latura plus praesentibus.
 libenter hoc et omne militabitur
 bellum in tuae spem gratiae,
 non ut iuencis illigata pluribus 25
 aratra nitantur mea
 pecusve Calabris ante sidus fervidum
 Lucana mutet pascuis,
 neque ut superne villa candens Tusculi
 Circaea tangat moenia. 30
 satis superque me benignitas tua
 ditavit; haud paravero
 quod aut avarus ut Chremes terra premam
 discinctus aut perdat nepos.

2

‘Beatus ille qui procul negotiis,
 ut prisca gens mortalium,
 paterna rura bobus exercet suis
 solutus omni faenore,
 neque excitatur classico miles truci 5
 neque horret iratum mare,
 Forumque vitat et superba civium
 potentiorum limina.

A (a) BRλlΨ

21–22 *vix sana* (cf. *Brink^c*) 21 ut adsit ABλlP : ut sit RΨ :
 uti sit ζ (B) 22 praesentibus (P)] *anne* precantibus? 24 *redit*
 C 26 mea ζ (B) : meis *codd.* (cf. *Brink^c*) 28 pascuis RΨVP
 (B) : -ua ACλl : -ula B 29 nec RΨοχ superne R(?)π (cf.
Brink^c) : -ni *cett.* οχ : supini *Bentley* : superbi *Markland* 34 per-
 dat *scripsi* (cf. *Epist.* 2, 2, 191) : -am ABCλl *sch. Pers.* 3, 31 : -am
 ut RΨ

2. 3 bobus (*Prisc. GL* 2, 356)] bubus AC Rπ 6 nec RΨ

ergo aut adulta vitium propagine
 altas maritat populos 10
 aut in reducta valle mugientium
 prospectat errantis greges
 inutilisve falce ramos amputans
 feliciores inserit
 aut pressa puris mella condit amphoris 15
 aut tondet infirmas ovis;
 vel cum decorum mitibus pomis caput
 Autumnus agris extulit,
 ut gaudet insitiva decerpens pira
 certantem et uvam purpurae, 20
 qua muneretur te, Priape, et te, pater
 Silvane, tutor finium!
 libet iacere modo sub antiqua ilice,
 modo in tenaci gramine;
 labuntur altis interim ripis aquae, 25
 queruntur in silvis aves,
 frondesque lymphis obstrepunt manantibus,
 somnos quod invitet levis.
 at cum tonantis annus hibernus Iovis
 imbris nivesque comparat, 30
 aut trudit acris hinc et hinc multa cane
 apros in obstantis plagas
 aut amite levi rara tendit retia,
 turdis edacibus dolos,

A (a) BCRλIΨ

13–14 *ante* 11–12 *Fabricius* 13 *ve Bentley*: que *codd.*
 18 agris (V) (B)] arvis R: uvis π 20 purpura R *post ras.* V
 23 *novum carmen inc.* ACλL, *intervallum facit* B: *continuant*
cett. 25 ripis (B)] rivis B *pr.* δ φ ψ V: risis R 27 frondes
Markland, coll. Prop. 4, 4, 4: fontes *codd.* P 29 aut B C P^l

pavidumque leporem et advenam laqueo gruem 35
 iucunda captat praemia.
 quis non malarum Roma quas curas habet
 haec inter obliviscitur?
 quod si pudica mulier in partem iuvet
 domum atque dulcis liberos, 40
 Sabina qualis aut perusta solibus
 pernicious uxor Apuli,
 sacrumque tostis exstruat lignis focum
 lassi sub adventum viri
 claudensque textis cratibus laetum pecus 45
 distenta siccet ubera
 et horna dulci vina promens dolio
 dapes inemptas apparet.
 non me Lucrina iuverint conchyliis
 magisve rhombus aut scari, 50
 si quos Eois intonata fluctibus
 hiems ad hoc vertat mare,
 non Afra avis descendat in ventrem meum,
 non attagen Ionicus
 iucundior quam lecta de pinguissimis 55
 oliva ramis arborum
 aut herba lapathi prata amantis et gravi
 malvae salubres corpori
 vel agna festis caesa Terminalibus
 vel haedus ereptus lupo. 60
 has inter epulas ut iuvat pastas ovis
 videre properantis domum,

A (a) BCRλIΨ

35 pavidumve Bentley 37–70 om. B 37 malarum] avara
 Campbell Roma quas Scrinierius, Campbell (cf. Epist. 1, 10,
 18) : quas amor codd. οχ 39 iuvans Turnebus 43 que (Lam-
 binus) tostis (= δανοῖς) scripsi, auctore Ross, AJP 100 (1979)
 241–244 (ve t-) : vetustis codd. P^l οχ 48 plene distinxi

videre fessos vomerem inversum boves
 collo trahentis languido
 positosque vernas, ditis examen domus,
 circum renidentis Lares!' 65

Haec ubi locutus faenerator Alfius,
 iam iam futurus rusticus,
 omnem redegit Idibus pecuniam,
 quaerit Kalendis ponere. 70

3

Parentis olim si quis impia manu
 senile guttur fregerit,
 edit cicutis alium nocentius.
 o dura messorum ilia!
 quid hoc veneni saevit in praecordiis? 5
 num viperinus his cruor
 incoctus herbis me fefellit, an malas
 Canidia tractavit dapes?
 ut Argonautas praeter omnis candidum
 Medea mirata est ducem, 10
 ignota tauris illigaturum iuga
 perunxit hoc Iasonem;
 hoc delibutis ulta donis paelicem
 serpente fugit alite.
 nec tantus umquam siderum insedit vapor 15
 siticulosae Apuliae,
 nec munus umeris efficacis Herculis
 inarsit aestuosius.

A (a) CRλlΨ

65 positos (*P'*)] postos R

3. 9–22 *om.* B

at si quid umquam tale concupiveris,
 iocose Maecenas, precor 20
 manum puella savio opponat tuo
 extrema et in sponda cubet.

4

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
 tecum mihi discordia est,
 Hibericis peruste funibus latus
 et crura dura compede.
 licet superbus ambules pecunia, 5
 Fortuna non mutat genus.
 videsne, Sacram metiente te viam
 cum bis trium ulnarum toga,
 ut ora vertat huc et huc euntium
 liberrima indignatio? 10
 'sectus flagellis hic triumviralibus
 praeconis ad fastidium
 arat Falerni mille fundi iugera
 et Appiam mannīs terit
 sedilibusque magnus in primis eques 15
 Othone contempto sedet!
 quid attinet tot ora navium gravi
 rostrata duci pondere
 contra latrones atque servilem manum
 hoc, hoc tribuno militum?' 20

A (a) CRλIΨ

19 concupiveris* (*P*^l)] *anne* tu conceperis (*i. e. excogitaveris*)?
 20 iocose (*P*)] -sa Markland

4. 8 trium Barth : ter codd. *P* : om. *P* ad Epist. 1, 18, 30
 17 aera Bentley

5

‘At, o deorum quidquid in caelo regit
 terras et humanum genus,
 quid iste fert tumultus? aut quid omnium
 vultus in unum me truces?
 per liberos te, si vocata partubus 5
 Lucina veris affuit,
 per hoc inane purpurae decus precor,
 per improbaturum haec Iovem,
 quid ut noverca me intueris aut uti
 petita ferro belua?’ 10
 ut haec trementi questus ore constitit
 insignibus raptis puer,
 impube corpus, quale posset impia
 mollire Thracum pectora,
 Canidia, brevibus implicata viperis 15
 crinis et incomptum caput,
 iubet sepulcris caprificos erutas,
 iubet cupressos funebris
 et uncta turpis ova ranae sanguine
 plumamque nocturnae strigis 20
 herbasque quas Iolcos atque Hiberia
 mittit venenorum ferax,
 et ossa ab ore rapta ieiunae canis
 flammis aduri Colchicis.

A (a) BCRλlΨ

5. 1 regit (V(?) *P test. aliquot*)] -is Ψλl 3 aut (*P^l*)] et
 RΨV(?) 15 implicata (inp-) Ψ *P^l* (-cita) οχ] illigata ABCλl
P (?) 18 cupressus RΨλl *Porph. cod. W* (*cf. Brink^c*) : -sses *P*
 21 atque RΨ *P^l Serv. A. 9, 582*] aut ABCλl

at expedita Sagana per totam domum	25
spargens Avernalis aquas	
horret capillis ut marinus asperis	
echinus aut Laurens aper.	
abacta nulla Veia conscientia	
ligonibus duris humum	30
exhauriebat ingemens laboribus,	
quo posset infossus puer	
longo die bis terque mutatae dapis	
inemori spectaculo,	
cum promineret ore, quantum exstant aqua	35
suspensa mento corpora,	
exsuka uti medulla et aridum iecur	
amoris esset poculum,	
interminato cum semel fixae cibo	
intabuissent pupulae.	40
non defuisse masculae libidinis	
Ariminensem Foliam	
et otiosa credidit Neapolis	
et omne vicinum oppidum,	
quae sidera excantata voce Thessala	45
lunamque caelo deripit.	
hic irresectum saeva dente livido	
Canidia rodens pollicem	
quid dixit aut quid tacuit? 'o rebus meis	
non infidelis arbitra	50

A (a) BCRλlΨ

28 Laurens N. *Heinsius* (B)] *currens codd.* οχ 34 inemori
A C R λ π *post ras.*] *inmem- vel sim.* Ψ l : īnem- B : interm- L. *Müller*
37 *exsuc(c)a* ζ (*cf. Brink^c et Sen. Contr.* 7, 5, 15 *aridus et*
exucus declamator) : *ex(s)ecta codd.* V P^l : *ex(s)sucta* ζ : *exesa* N.
Heinsius (B) 50 *infidelis (cod. B) arbitra Palmer, coll. Ov. Met.*
7, 192 ('*hoc librationi sufficit*' *Campbell*) : -les -rae *cett.* P^l οχ

Nox, et Diana, quae silentium regis
 arcana cum fiunt sacra,
 nunc, nunc adeste, nunc in hostilis domos
 iram atque numen vertite!
 55 formidulosis dum latent silvis ferae
 dulci sopore languidae,
 senem, quod omnes rideant, adulterum
 latrant Suburanae canes
 nardo perunctum, quale non perfectius
 60 meae laborarint manus.
 quid accidit? cur dira barbarae minus
 venena Medae valent,
 quibus superbam fugit ulta paelicem,
 magni Creontis filiam,
 65 cum palla, tabo munus imbutum, novam
 incendio nuptam abstulit?
 atqui nec herba nec latens in asperis
 radix fefellit me locis.
 an dormit unctis omnium cubilibus
 oblivione paelicum?
 70 a! a! solutus ambulat veneficae
 scientioris carmine.
 non usitatis, Vare, potionibus,
 o multa fleturum caput,
 75 ad me recurre, nec vocata mens tua
 Marsis redibit vocibus:

A (a) BCRλ|Ψ

55 formidulosis (B)] -sae ζ   dum Ψ : cum *cett.*   58 la-
 trant* *Housman* : -rent *codd.* οχ   60 laborarint Ψ V : -arunt
cett.   63 superbam (V) (B)] -ba A B C π οχ   65 imbutum (inb-)
 (P^l)] infectum A B C (*cf.* οχ)   69 an dormit* *scripsi* : ind- *codd.* P
 71 a(h) a(h) (P^l)] *om.* B C R λ : aha ζ (B)

maius parabo, maius infundam tibi
 fastidienti poculum
 priusque caelum sidet inferius mari
 tellure porrecta super 80
 quam non amore sic meo flagres uti
 bitumen atris ignibus.
 sub haec puer iam non, ut ante, mollibus
 lenire verbis impias,
 sed dubius unde rumperet silentium 85
 misit Thyesteas preces:
 ‘venena miscent fas nefasque, non valent
 convertere humanam vicem.
 diris agam vos; dira detestatio
 nulla expiatur victima. 90
 quin, ubi perire iussus exspiravero,
 nocturnus occurram Furor
 petamque vultus umbra curvis unguibus,
 quae vis deorum est Manium,
 et inquietis adsidens praecordiis 95
 pavore somnos auferam.
 vos turba viciatim hinc et hinc saxis petens
 contundet obscenas anus,
 post insepulta membra different lupi
 et Esquilinae alites, 100
 neque hoc parentes, heu, mihi superstites
 effugerit spectaculum.

A (a) BCRλlΨ

79 mare RΨ 87 miscent *Giangrande* CQ 17 (1967),
 327sq.: magnum *codd.* P: maga non *Haupt*: magica *Bentley*
 88 convertere humanam vicem (P^l)] non v- humanas vices *Bentley*
 98 contundet RΨ: -dat *cett.* P^l 102 effugerit (P)] -int
 ABCλlπ *ante ras.*

6

Quid immerentis hospites vexas canis
 ignavus adversus lupos?
 quin huc inanis verte, si potes, minas
 et me remorsurum pete.
 nam qualis aut Molossus aut fulvus Lacon, 5
 amica vis pastoribus,
 agam per altas aure sublata nives
 quaecumque praecedet fera:
 tu, cum timenda voce complesti nemus,
 proiectum odoraris cibum. 10
 cave, cave: namque in malos asperrimus
 parata tollo cornua,
 qualis Lycambae spretus infido gener
 aut acer hostis Bupalos.
 an, si quis atro dente me petiverit, 15
 inultus ut flebo puer?

7

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
 aptantur enses conditi?
 parumne campis atque Neptuno super
 fusum est Latini sanguinis,
 non ut superbas invidae Carthaginiis 5
 Romanus arces ureret
 intactus aut Britannus ut descenderet
 Sacra catenatus via,

A (a) BCRλlΨ

6. in Cassium Severum *inscr.* R Ψ λ l 2 adversus C φ ψ : -sos
 B : -sum *cett.* 3 verte, si potes *Fabricius* : si p- v- δ φ ψ V : si p-
 vertis *cett.* 4 pete δ φ ψ V (?) : petis *cett.* 5 lacon (*Sacerd. GL*
 6, 527)] -o A B C

7. 5 karthaginiis B R Ψ

sed ut secundum vota Parthorum sua
 urbs haec periret dextera? 10
 neque hic lupis mos nec fuit leonibus,
 <n>umquam nisi in dispar feris.
 furorne caecos an rapit vis acrior
 an culpa? responsum date.
 tacent et albus ora pallor inficit 15
 mentesque percussae stupent.
 sic est: acerba fata Romanos agunt
 scelusque fraternae necis,
 ut immerentis fluxit in terram Remi
 sacer nepotibus cruor. 20

8

Rogare longo putidam te saeculo
 viris quid enervet meas,
 cum sit tibi dens ater et rugis vetus
 frontem senectus exaret
 hietque turpis inter aridas natis 5
 podex velut crudae bovis!
 sed incitat me pectus et mammae putres,
 equina qualia ubera,
 venterque mollis et femur tumentibus
 exile suris additum. 10

A (a) BCRλlΨ

12 numquam *ed. Venet. 1490* (B) : u- *codd. P^l* 13 caecos ζ *P^l*
 (B) (*cf. Brink^c*) : -cus *codd.* 15 albus ora pallor (*P^l*) (B)] ora p-
 a- RΨ 17 premunt *sch. Stat. Th. 4, 207*

8. 8 qualia *Madvig* : -lis (-les δ π *corr. φ ψ*) *codd.* : malis *Senger*
 (*v. Campbell, ed. 2, qui* hirquinaque ala exuberans *commentus*
erat, tum et aequa talis ubera (*Edwards*) *maluit*)

esto beata, funus atque imagines
 ducant triumphales tuum,
 nec sit marita quae rotundioribus
 onusta bacis ambulet;
 quid quod libelli Stoici inter Sericos 15
 iacere pulvillos amant?
 illitterati num magis nervi rigent
 minusve languet fascinum?
 quod ut superbo provoces ab inguine,
 ore allaborandum est tibi. 20

9

Quando repostum Caecubum ad festas dapes
 victore laetus Caesare
 tecum sub alta (si Iovi gratum) domo,
 beate Maecenas, bibam
 sonante mixtum tibiis carmen lyra, 5
 hac Dorium, illis barbarum,
 ut nuper, actus cum freto Neptunius
 dux fugit ustis navibus,
 minatus urbi vincla quae detraxerat
 servis amicus perfidis? 10
 Romanus, eheu (posterius negabit),
 emancipatus feminae

A (a) BCRλlΨ

17 num] non *P^l* magis *N. Heinsius* (cf. *P*) : minus *codd.* *P^l*
 rigent (*P*)] pigrent *Housman*

9. 1 quando (*P^l*)] -do o *N. Heinsius* (*B*) repostum δ φ ψ λ l
Diomed. GL 1, 528 : reposit- *cett.* (π ante ras.) *P Serv. GL 4, 471*
 3 si* *scripsi* : sic *codd.* 9 vincla (*P^l*)] -cula R δ φ ψ λ l

fert vallum et arma miles et spadonibus
 servire rugosis potest
 interque signa turpe militaria 15
 sol aspicit conopium.
 †ad hunc† frementis verterunt bis mille equos
 Galli canentes Caesarem
 hostiliumque navium portu latent
 puppes sinistrorsum citae. 20
 io Triumphe, tu moraris aureos
 currus et intactas boves?
 io Triumphe, nec Iugurthino parem
 bello reportasti ducem
 neque Africanum, quo super Carthaginem 25
 Virtus sepulcrum condidit.
 terra marique victus hostis punico
 lugubre mutavit sagum.
 aut ille centum nobilem Cretam urbibus,
 ventis iturus non suis, 30
 exercitatas aut petit Syrtis Noto
 aut fertur incerto mari.
 capaciores affer huc, puer, scyphos
 et Chia vina aut Lesbia
 vel, quod fluentem nauseam coerceat, 35
 metire nobis Caecubum:
 curam metumque Caesaris rerum iuvat
 dulci Lyaeo solvere.

A (a) CRλλΨ

13–38 *om.* B 16 conopium (can- C) (P)] -peum ψ λ l *sch. Iuv.*
 6, 80 17 ad hunc (P^l οχ *Serv. A.* 6, 612)] adhuc C *pr.* λ l : at huc
 V (*var.?*) οχ : ad hoc *Bentley* : ab hoc N. *Heinsius* : at hinc *Cun-*
ningham : at nunc *Housman* 25 af(f)ricano π *post. ras.*
 φ ψ λ l quo *coni. Bentley* : cui *codd.* οχ 28–30 *de distinctione*
v. Brink^c, pp. 48 sq. 28 mutavit (P)] -abit *Lachmann*

10

Mala soluta navis exit alite
 ferens olentem Mevium.
 ut horridis utrumque verberes latus,
 Auster, memento fluctibus;
 niger rudentis Euris inverso mari 5
 fractosque remos differat;
 insurgat Aquilo quantus altis montibus
 frangit trementis ilices;
 nec sidus atra nocte amicum appareat,
 qua tristis Orion cadit, 10
 quietiore nec feratur aequore
 quam Graia victorum manus,
 cum Pallas usto vertit iram ab Illo
 in impiam Aiaceis ratem.
 o quantus instat navitis sudor tuis 15
 tibi que pallor luteus
 et illa non virilis eiulatio
 preces et aversum ad Iovem,
 Ionius udo cum remugiens sinus
 Noto carinam ruperit! 20
 opima quod si praeda curvo litore
 porrecta mergos iuveris,
 libidinosus immolabitur caper
 et agna Tempestatibus.

A (a) BCRλlΨ

10. *redit* B 2 *mevium*] *mae-* aBRλl P *Serv. B. 3, 90 codd. plerique* : *maeium* C 3 *ut* (P^l)] at *Palmer* 8 *frangit post fractos improbat Bentley*] *plangit nescio quis ap. Peerlkamp* (cf. *Sil. 1, 588*) 18 *aversum* (σλ; 18–20 *om. B*)] *adv-* δφψλl 19–20 *sinu/notus* ACV : *-us/-us* λ(?) l(?) : *-us/nota* R *pr.* 22 *porrecta* (σλ)] *proie-* *Bentley* (cf. *ad Carm. 3, 10, 3*) *iuveris* ζ (B) (cf. *Brink*^c) : *-it codd.*

11

Petti, nihil me, sicut antea, iuvat
 scribere versiculos amore percutsum gravi,
 amore, qui me praeter omnis expetit
 mollibus in pueris aut in puellis urere. 5
 hic tertius December ex quo destiti
 Inachia furere silvis honorem decutit.
 heu me, per urbem (nam pudet tanti mali)
 fabula quanta fui! conviviorum et paenitet
 in quis amantem languor et silentium
 arguit et latere petitus imo spiritus. 10
 'contrane lucrum nil valere candidum
 pauperis ingenium?' querebar applorans tibi,
 simul calentis inverecundus deus
 fervidiore mero arcana promorat loco.
 'quod si meis inaestuet praecordiis 15
 libera bilis, adhuc ingrata ventis dividam
 fomenta vulnus nil malum levantia;
 desinet imparibus certare summotus pudor.'
 ubi haec severus te palam laudaveram,
 iussus abire domum ferebar incerto pede 20
 ad non amicos, heu, mihi postis et, heu,
 limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
 nunc gloriantis quamlibet mulierculam
 vincere mollitie amor Lycisci me tenet,

A (a) BCRλλΨ

11. 2 percutsum AB (B) : -ulsum C R λ λ Ψ (*utrumque exhibent test.*) 4 in pueris] aut p- *coni. Bentley, nescio an recte* 8 et *om. Sacerd. GL 6, 544 : ut Bentley 13-28 om. B* 16 adhuc *Campbell : ut haec codd.* dividam *H. Schuetz : -at codd.* 17 *anne* levantia et? 18 *anne* desinat? summotus (*P^l*) *obscure dictum. anne* commotus? 24 mollitie R *pr.(?)* ζ (B) : -tia *cett.*

unde expedire non amicorum queant 25
libera consilia nec contumeliae graves,
sed alius ardor aut puellae candidae
aut teretis pueri longam renodantis comam.

12

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
munera quid mihi quidve tabellas
mittis nec firmo iuveni neque naris obesae?
namque sagacius unus odoror
polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis 5
quam canis acer ubi lateat sus.
qui sudor vietis et quam malus undique membris
crescit odor, cum pene soluto
indomitam properat rabiem sedare! neque illi
iam manet umida creta colorque 10
stercore fucatus crocodili iamque subando
tenta cubilia tectaque rumpit.
vel mea cum saevis agitat fastidia verbis:
‘Inachia langues minus ac me;
Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum 15
mollis opus. pereat male quae te
Lesbia quaerenti taurum monstravit inertem,
cum mihi Cous adesset Amyntas,
cuius in indomito constantior inguine nervus
quam nova collibus arbor inhaeret. 20

A (a) BRλlΨ

27 ardor alius *L. Müller, metri gratia*

12. 2 quid ABC σχ : cur RΨλl (*variant test.*) quidve (*Vic-*
torin. GL 6, 170)] curve *Fortunat. GL 6, 303* 3 mittis (σχ *Victo-*
rin.)] mittes ABλl 8 crescit (*P^l*)] -cat RΨ

muricibus Tyriis iteratae vellera lanae
 cui properabantur? tibi nempe,
 ne foret aequalis inter conviva magis quem
 diligeret mulier sua quam te.
 o ego non felix, quam tu fugis ut pavet acris
 agna lupos capreaeque leones!

25

13

Horrida tempestas caelum contraxit et imbres
 nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc silvae
 Threicio Aquilone sonant. rapiamus, Amici,
 occasionem de die, dumque virent genua
 et decet, obducta solvatur fronte senectus.
 tu vina Torquato move consule pressa meo.
 cetera mitte loqui; deus haec fortasse benigna
 reducet in sedem vice. nunc et Achaemenio
 perfundi nardo iuvat et fide Cyllenea
 levare duris pectora sollicitudinibus,
 nobilis ut cecinit grandi Centaurus alumno:
 'invicte, mortalis dea nate puer Thetide,
 te manet Assaraci tellus, quam frigida †parvi†
 findunt Scamandri flumina lubricus et Simois,

5

10

A (a) BCRλlΨ

22 properabuntur A R λ l

13. 3 Amici *Housman* (cf. *Brink*^c; *Apici et alia priores*) : a-
vulg. : amice *Bentley* : amica *Palmer* 10 duris ς (B) : diris
codd. 11 cecinit grandi (*P*^l) g- c- RΨ 13 parvi] pravi
Comm. Cruq. (cf. *Giangrande, Eranos* 64 (1966), 157–160) : flavi
N. Heinsius : proni *coni. Bentley* : puri *Peerlkamp* : tardi *Mei-*
neke : ravi *Oberdick* : *numerum expleat* curvi

unde tibi reditum certo subtemine Parcae 15
 rupere, nec mater domum caerula te revehet.
 illic omne malum vino cantuque levato
 deformis aegrimoniae, dulcibus alloquiis.'

14

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
 oblivionem sensibus,
 pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
 arente fauce traxerim,
 candide Maecenas, occidis saepe rogando. 5
 deus, deus nam me vetat
 inceptos olim, promissum carmen, iambos
 ad umbilicum adducere.
 non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
 Anacreonta Teium, 10
 qui persaepe cava testudine flevit amorem
 non elaboratum ad pedem.
 ureris ipse miser; quod si non pulchrior ignis
 accendit obsessam Ilion,
 gaude sorte tua; me libertina neque uno 15
 contenta Phryne macerat.

A (a) BRλIΨ

15 certo (*P^l*)] curto Bentley, fort. recte subtemine] -egmine
 AB *P^l* 18 sine virgula vulg. ac ante dulcibus addendum cen-
 set Bentley, et add. ζ, alterutrum fort. recte

14. 7 Cf. *P* utrum olim promissum an olim inceptos, ambi-
 guum est et Brink^c, pp. 49 sq. 13 quod (*P^l*)] quo Meineke (sen-
 sus est : etsi miser ureris, felix es tamen, si quidem ...)

15

Nox erat et caelo fulgebat luna sereno
 inter minora sidera,
 cum tu magnorum numen laesura deorum
 in verba iurabas mea,
 artius atque hedera procera astringitur ilex 5
 lentis adhaerens bracchiis,
 dum pecori lupo et nautis infestus Orion
 turbaret hibernum mare
 intonsosque agitare Apollinis aura capillos,
 fore hunc amorem mutuum, 10
 o dolitura mea multum virtute Neaera!
 nam si quid in Flacco viri est,
 non feret assiduas potiori te dare noctes
 et quaeret iratus parem,
 nec semel offensi cedet constantia formae, 15
 si certus intrarit dolor.
 et tu, quicumque es felicior atque meo nunc
 superbus incedis malo,
 sis pecore et multa dives tellure licebit
 tibi Pactolus fluat, 20
 nec te Pythagorae fallant arcana renati
 formaque vincas Nirea,
 heu heu, translatos alio maerebis amores:
 ast ego vicissim risero.

A (a) BCRλIΨ

15. 7–8 *v. Housman, Cl. pap. 544sqq.* 8 turbarit ζ (B)
 9 agitarit δπ (B) 15 offensi οχ (*cf. Brink^c*) (B) : -sae *codd.*
 P οχ 22 nirea a R δ (?) : nerea *cett.* P (*et Νηρεύς citato Il. 2,*
673; cf. Carm. 3, 20, 15) 23 heu heu a R λδπ : eheu φψ : eheu
 (e)heu ABC

16

Altera iam teritur bellis civilibus aetas
 suis et ipsa Roma viribus ruit.
 quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi
 minacis aut Etrusca Porsenae manus,
 aemula nec virtus Capuae nec Spartacus acer 5
 novisque rebus infidelis Allobrox,
 nec fera caerulea domuit Germania pube
 parentibusque abominatus Hannibal,
 impia perdemus devoti sanguinis aetas
 ferisque rursus occupabitur solum; 10
 barbarus, heu, cineres insistet victor et urbem
 eques sonante verberabit ungula
 quaeque carent ventis et solibus ossa Quirini
 (nefas videre!) dissipabit insolens.
 Forte quid expediat communiter aut melior pars 15
 malis carere quaeritis laboribus.
 nulla sit hac potior sententia, Phocaeorum
 velut profugit exsecrata civitas
 agros atque Lares patrios habitandaque fana
 apris reliquit et rapacibus lupis, 20
 ire pedes quocumque ferent, quocumque per undas
 Notus vocabit aut protervus Africus.
 sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
 ratem occupare quid moramur alite?

A (a) BCRλIΨ

16. 2 et] ut *Barth*, fort. recte 6 que *codd.* P^l] ve *Bentley*
 8 abominatus (οχ)] -andus AλI 12 eque C : et qui B : equi A
 14 videri a RΨIVοχ 15 forte quid expediat *codd.* P^l (cf.
Schmid, *Philol.* 102 (1958), 93–102) : f- (quod (ς) ex- !) *Rutgers*
 (B) : sorte quid expedit hac? *Campbell*

sed iuremus in haec: simul imis saxa renarint 25
 vadis levata, ne redire sit nefas,
 neu conversa domum pigeat dare linthea quando
 Padus Matina laverit cacumina,
 in mare seu celsus procurrerit Appenninus
 novaque monstra iunxerit libidine 30
 mirus amor, iuvet ut tigris subsidere cervis,
 adulteretur et columba miluo,
 credula nec rivos timeant armenta leones
 ametque salsa levis hircus aequora.
 haec et quae poterunt reditus abscindere dulcis 35
 eamus omnis exsecrata civitas,
 aut pars indocili melior grege. mollis et exspes
 inominata perpremat cubilia:
 vos quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
 Etrusca praeter et volate litora. 40
 nos manet Oceanus circum vagus arva beata:
 petamus arva, divites et insulas,
 reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis
 et imputata floret usque vinea,
 germinat et numquam fallentis termes olivae 45
 suamque pulla ficus ornat arborem,
 mella cava manant ex ilice, montibus altis
 levis crepante lympa desilit pede.
 illic iniussae veniunt ad mulctra capellae
 refertque tenta grex amicus ubera, 50
 nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
 neque intumescit alta viperis humus.

A (a) BCRλ|Ψ

33 rivos *vel sim.* ABV P^l (B) : pr- C : fla- aRΨ : s(a)evos λ|
 36 omnis BCσχ : omnes *cett.* P^l 37 ex(s)pes (Pσχ)] expers
 BCδφψ P^lσχ 38 perpremat (-praemat P^l)] -primat RΨλ
 41 *v. Brink^c* arva (P)] amne *Cornelissen* 52 *om.* B alta
 (σχ)] atra *Doering*

pluraque felices mirabimur: ut neque largis
 aquosus Eurus arva radat imbribus
 pingua nec siccis urantur semina glaebis, 55
 utrumque rege temperante caelitem. 56
 nulla nocent pecori contagia, nullius astri 61
 gregem aestuosa torret impotentia. 62
 non huc Argoo contendit remige pinus, 57
 neque impudica Colchis intulit pedem;
 non huc Sidonii torserunt cornua nautae
 laboriosa nec cohors Ulixei. 60
 Iuppiter illa piae secrevit litora genti, 63
 ut inquinavit aere tempus aureum.
 aere⟨a⟩ dehinc ferro duravit saecula; quorum 65
 piis secunda vate me datur fuga.

17

Iam iam efficaci do manus scientiae,
 supplex et oro regna per Proserpinae,
 per et Dianae non loquenda nomina,
 per atque libros carminum valentium
 refixa caelo devocare sidera,
 Canidia, parce vocibus tandem sacris
 citumque retro solve, solve turbinem.

5

A (a) BCRλIΨ

61–62 (αχ) *huc transp. Bentley, post 52 Heynemann*
 65 *aerea Aλ pr. 1 (B) (cf. Brink^c): aere cett. quorum (P)] quo*
nunc coni. Fea-Bothe

17. 3 *loquenda nomina Campbell (de ἀρρήτοις ὀνόμασιν v.*
T. Hopfner, 'Offenbarungszauber' Cap. IV): movenda numina
codd. P 5 refixa (αχ) (B)] de- R Ψ λ I 7 solve, solve (P)] vo-,
vo- Lambinus

movit nepotem Telephus Nereium,
 in quem superbus ordinarat agmina
 Mysorum et in quem tela acuta torserat. 10
 luxere matres Iliae addictum feris
 alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
 postquam relictis moenibus rex procidit,
 heu, pervicacis ad pedes Achillei.
 saetosa duris exuere pellibus 15
 laboriosi remiges Ulixei
 volente Circa membra; tunc mens et sonus
 relapsus atque notus in vultus honor.
 dedi satis superque poenarum tibi,
 amata nautis multum et institoribus: 20
 fugit iuventus et verecundus color,
 relinquer ossa pelle amicta lurida,
 tuis capillus albus est odoribus.
 nullum a labore me reclinat otium;
 urget diem nox et dies noctem neque est 25
 levare tenta spiritu praecordia.
 ergo negatum vincor ut credam miser,
 Sabella pectus et cremare carmina
 caputque Marsa dissilire nenia.

A (a) BCRλlΨ

11 luxere (*cf. Brink^c*) unx- a R Ψ V (B) 17 circa (*Prob. GL*
4, 7) (B)] -c(a)e Ψ l 18 relapsus a R Ψ *Sacerd. GL* 6, 521 : -atus
cett. 19–20 tibi, o / amata *coni. Bentley* 22 relinquer (*cf. P*
ad v. 21) *Campbell* (*cf. etiam quae scripsi ad Quint. Decl. Mai.*
93.10 H in HSCP 89 (1984), 118 *sq.*) : -iquit *codd.* ossa] ora
Bentley amicta a R Ψ : -ctus ABCλl 24 a (*P^l*)] ab Ψ
 28 et cremare *scripsi* (*incr- iam Palmer*) : increpare *codd.* *P^l* : in-
 gravare *Campbell*

quid amplius vis? o mare et terra, ardeo	30
quantum neque atro delibutus Hercules	
Nessi cruore nec Sicana fervida	
lurens in Aetna flamma: tu⟨a⟩, donec cinis	
iniuriosis aridus ventis ferar,	
calet venenis officina Colchicis?	35
quae finis aut quod me manet stipendium?	
effare: iussas cum fide poenas luam,	
paratus expiare seu poposceris	
centum iuvenis, sive mendaci lyra	
voles sonari, tu pudica, tu proba	40
perambulabis astra sidus aureum.	
infamis Helenae Castor offensus vicem	
fraterque magni Castoris victi prece	
adempta vati reddidere lumina:	
et tu, potes nam, solve me dementia,	45
o nec paternis obsoleta sordibus	
neque in sepulcris pauperum prudens anus	
novendialis dissipare pulveres.	
tibi hospitale pectus et purae manus	
tuusque venter Pactumeius et tuo	50
cruore rubros obstetrix pannos lavit,	
utcumque fortis exsilis puerpera.	
 ‘Quid obseratis auribus fundis preces?	
non saxa nudis surdiora navitis	
Neptunus albo tundit hibernus salo.	55

A (a) BCRλIΨ

30 et] o οχ *lemm.* (cf. *Ter. Ad.* 790) (B) 33 lurens *Nettleship*
sive Onions, cf. *Palmer CR* 7 (1893) 101 : virens *codd.* V : ur- π
var. (cf. οχ aestuans) : fur- ζ (B) 33–35 tua ... calet *Bentley* : tu
... cales *codd.* P 39 iuvenis ζ (B) : -cos *codd.* 40 sonari a
(cf. *Brink*^c) : -re *cett.* 42 vicem R (B) : -e *cett.* P^l οχ
53 *novum carmen* ABCλI 55 albo (cf. *Hom. Il.* 15, 618 sq.)
Palmer : alto *codd.*

inultus ut tu riseris Cotytia
 vulgata, sacrum liberi Cupidinis,
 et Esquilini pontifex venefici
 impune ut urbem nomine impleris meo?
 quid proderat ditasse Paelignas anus 60
 velociusve miscuisse toxicum?
 sed tardiora fata te votis manent.
 ingrata misero vita ducenda est in hoc,
 novis ut usque suppetas laboribus.
 optat quietem Pelopis infidi pater 65
 egens benignae Tantalus semper dapis,
 optat Prometheus obligatus aliti,
 optat supremo collocare Sisyphus
 in monte saxum; sed vetant leges Iovis.
 voles modo altis desilire turribus, 70
 modo ense pectus Norico recludere,
 frustraue vincla gutturi nectes tuo
 fastidiosa tristis aegrimonia.
 vectabor umeris tunc ego inimicis eques
 meaeque turba cedit insolentiae. 75
 an, quae movere cereas imagines,
 ut ipse nosti curiosus, et polo
 deripere lunam vocibus possim meis,
 possim crematos excitare mortuos
 desiderique temperare pocula, 80
 plorem artis in te nil agentis exitus?

A (a) BCRλIΨ

57 sacrum (P)] -ra R δ φ ψ (*de a π n. l.*) 60 proderat (σλ) (B)]
 -rit a C Ψ P^l : -ris R 61 ve (P^l)] que *Heinze* 62 sed] si R Ψ λ I P
 64 laboribus] dolo- a R Ψ (B) (*cf. P cruciatibus*) 67 aliti (V)] -te
 R Ψ 72 nectes a R Ψ (B) : inn- *cett.* 75 turba *Campbell* :
 terra *codd.* P^l 80 pocula (B)] -lum a R Ψ 81 exitum R Ψ I P^l

SERMONUM

LIBER PRIMUS

1

Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
seu ratio dederit seu fors obiecerit, illa
contentus vivat, laudet diversa sequentis?
'o fortunati mercatores!' gravis annis
miles ait, multo iam fractus membra labore. 5
contra mercator navem iactantibus Austris
'militia est potior. quid enim? concurritur: horae
momento cita mors venit aut victoria laeta.'
agricolam laudat iuris legumque peritus,
sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat. 10
ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
solos felices viventis clamat in urbe.
cetera de genere hoc adeo sunt multa, loquacem
delassare valent Fabium.

Ne te morer, audi
quo rem deducam. si quis deus 'en ego' dicat 15
'iam faciam quod vultis. eris tu, qui modo miles,
mercator; tu, consultus modo, rusticus. hinc vos,
vos hinc mutatis discedite partibus. eia!
quid statis?' nolint; atqui licet esse beatis.

a BEKRΨ

1. 4 annis] armis *Bouhier* 12 cantat B 19 nolent B

quid causae est merito quin illis Iuppiter ambas 20
iratus buccas inflet, neque se fore posthac
tam facilem dicat votis ut praebeat aurem?

Praeterea, ne sic ut qui iocularia ridens
percurram – quamquam ridentem dicere verum
quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi 25
doctores, elementa velint ut discere prima –,
sed tamen amoto quaeramus seria ludo:
ille gravem duro terram qui vertit aratro,
perfidus hic caupo, miles nautaeque per omne
audaces mare qui currunt, hac mente laborem 30
sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
aiunt, cum sibi sint congesta cibaria; sicut
parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
ore trahit quodcumque potest atque addit acervo
quem struit haud ignara ac non incauta futuri. 35
quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
non usquam prorepat et illis utitur ante
quaesitis sapiens; cum te neque fervidus aestus
determineat lucro neque hiems, ignis, mare, ferrum,
nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter. 40

Quid iuvat immensum te argenti pondus et auri
furtim defossa timidum deponere terra?
'quod si comminuas, vilem redigatur ad assem.'
at ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus? 45
milia frumenti tua triverit area centum,
non tuus hoc capiet venter plus ac meus; ut, si
reticulum panis venalis inter onusto

a BEKRΨ

27 amisso BK 29 perfidus hic caupo *varie temptatum, ut*
providus hic cautor *Schrader* 38 sapiens ΨV P: pati-
aBEKRσχ 39 demoveat (V)] dim- Ψ (*exc. π*) 44 pulc(h)ri]
lucris *Sacellaropoulos, coll. Theocr. 16, 22* 46 ac BRΨσχ (B) :
quam a EK

forte vehas umero, nihilo plus accipias quam
 qui nil portarit. vel dic quid referat intra
 naturae finis viventi(s) iugera centum an 50
 mille aret. 'at suave est ex magno tollere acervo.'
 dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquo,
 cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
 ut tibi si sit opus liquidi non amplius urna
 vel cyatho et dicas 'magno de flumine mallem 55
 quam ex hoc fonticulo tantundem sumere.' eo fit
 plenior ut si quos delectet copia iusto
 cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer.
 at qui tantuli eget quanto est opus, is neque limo
 turbatam haurit aquam neque vitam amittit in undis. 60

At bona pars hominum decepta cupidine falso
 'nil satis est' inquit, 'quia tanti quantum habeas sis.'
 quid facias illi? iubeas miserum esse, libenter
 quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis
 sordidus ac dives, populi contemnere voces 65
 sic solitus: 'populus me sibilat; at mihi plaudo
 ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.'

Tantalus a labris sitiens fugientia captat
 flumina – quid rides? mutato nomine de te
 fabula narratur. congestis undique saccis 70
 indormis inhians et tamquam parcere sacris
 cogeris aut pictis tamquam gaudere tabellis.
 nescis quo valeat nummus, quem praebeat usum?
 panis ematur, holus, vini sextarius; adde
 quis humana sibi doleat natura negatis. 75

a BEKRΨ

50 viventes *Chabot*: -nt B: -nti *cett.* (om. K) P 55 malle B:
 malim RΨ (B) 57 delectet (P^l) -tat E *post ras.* φψλ
 59 tantuli eget aERδπ: -lo eget Kφψλ P^l: tanto leget B
 quantum ζ (B) 61 at λ *var.* l *var.*: ut *codd.* P^l 63 miserum
 (P)] -ram ζ (B) 71 qui dormis *Markland*

an vigilare metu exanimem noctesque diesque
formidare malos fures, incendia, servos,
ne te compilent fugientes, hoc iuvat? horum
semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.

At si condoluit temptatum frigore corpus 80
aut alius casus lecto te affixit, habes qui
assideat, fomenta paret, medicum roget ut te
suscitet ac reddat gnatis carisque propinquis?
non uxor saluum te vult, non filius; omnes
vicini oderunt, noti, pueri atque puellae. 85
miraris, cum tu argento post omnia ponas,
si nemo praestet quem non merearis amorem?
at si cognatos, nullo natura labore
quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
infelix operam perdas, ut si quis asellum 90
in Campo doceat parentem currere frenis.
denique sit finis quaerendi, quoque habeas plus,
pauperiem metuas minus, et finire laborem
incipias parto quod avebas, ne facias quod
Ummidius quidam. non longa est fabula: dives 95
ut metiretur nummos, ita sordidus ut se
non umquam servo melius vestiret adusque
supremum tempus ne se penuria victus
opprimeret metuebat. at hunc liberta securi
divisit medium, fortissima Tyndaridarum. 100

A BEKRΨ

79 optarim RΨ *Prisc. GL 3, 218 codd. plerique* : -rem a B E K P^l
Prisc. cod. N 81 adfixit K (B) : adfli- (affl-) *cett. V* 83 gnatis
a E g : n- *cett.* (g)natis reddat δ g 88 at KΨ (*exc. π*) : an
B E R π P (B) : ut a 92 quoque *Muretus* : cumque *codd.*
94 avebas a E K P : habe- *vel sim.* B R Ψ P^l 95 qui tam *Bentley,*
fort. recte

‘Quid mi igitur suades? ut vivam Maenius aut sic
ut Nomentanus?’ pergis pugnancia secum
frontibus adversis componere. non ego, avarum
cum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem;
est inter Tanain quiddam socerumque Viselli, 105
est modus in rebus, sunt certi denique fines
quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Illuc unde abii redeo: nemo est ut avarus
se probet ac potius laudet diversa sequentis,
quodque aliena capella gerat distentius uber 110
tabescat, neque se maiori pauperiorum
turbae comparet, hunc atque hunc superare laboret.
sic festinanti semper locupletior obstat,
ut, cum carceribus missos rapit ungula currus,
instat equis auriga suos vincentibus, illum 115
praeteritum temnens extremos inter euntem.
inde fit ut raro qui se vixisse beatum
dicat et exacto contentus tempore vita
cedat, uti conviva satur, reperire queamus.

Iam satis est. ne me Crispini scrinia lippi 120
compilasse putes, verbum non amplius addam.

2

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
maestum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli.
quippe benignus erat. contra hic, ne prodigus esse
dicatur metuens, inopi dare nolit amico 5

a BEKRΨ

101 Maenius *Glareanus* (B) : n(a)evius *codd.* V P^l σχ aut (P^l)
an BKg 108 nemo est* *scripsi* (*cf. Lucr. 1, 620* nil erit ut
distet) : nemon a BEKR P^l : ne non Ψ : qui nemo V (*cf. σχ*) : *varia*
coniecta 109 ac] at V 118 vita (V P)] -ā B : -ae φ ψ λ l

frigus quo duramque famem propellere possit.
 hunc si perconteris avi cur atque parentis
 praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem
 omnia conductis coemens obsonia nummis,
 sordidus atque animi quod parvi nolit haberi, 10
 respondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
 Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
 dives agris, dives positis in faenore nummis.
 quinas hic capiti mercedes exsecat atque
 quanto perditior quisque est, tanto acrius urget. 15
 nomina sectatur modo sumpta veste virili
 sub patribus duris tironum. 'maxime' quis non
 'Iuppiter!' exclamat simul atque audivit? at in se
 pro quaestu sumptum facit: hic vix credere possis
 quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti 20
 fabula quem miserum gnato vixisse fugato
 inducit, non se peius cruciaverit atque hic.

Si quis nunc quaerat 'quo res haec pertinet?' illuc:
 dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
 Malthinus tunicis demissis ambulat; est qui 25
 inguen ad obscenum subductis usque facetus.
 pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
 nil medium est. sunt qui nolint tetigisse nisi illas
 quarum subsuta talos tegat instita veste;
 contra alius nullam nisi olenti in fornice stantem. 30
 quidam notus homo cum exiret fornice, 'macte
 virtute esto' inquit sententia dia Catonis.

a BEKRΨ

2. 6 depellere RΨ *sch. Iuv. 14, 273 (B)* 13 (= A.P. 421)
del. Sanadon 19 hic (P^l)] hoc Ψ (*exc. π*): *anne heu vel hui?*
facit. hic? vix *vel* facit hic? vix *vel* facit hic. vix *alii* 25 Mal-
 t(h)inus (P)] malch- *vel sim.* a E οχ 27 rufillus *et hic et* 1, 4, 92
codd. P^l: Bucci- *Sen. Epist. 86, 13 ter* 32–35 *ita distinxi**

nam simul ac venas inflavit tecta libido,
 huc iuvenes aequum est descendere, non alienas
 permolere uxores. 'nolim laudari' inquit 35
 'sic me' mirator cunni Cupiennius alti.
 audire est operae pretium, procedere recte
 qui moechis rem vultis, ut omni parte laborent
 utque illis multo corrupta dolore voluptas
 atque haec rara cadat dura inter saepe pericla. 40
 hic se praecipitem tecto dedit; ille flagellis
 ad mortem caesus; fugiens hic decidit acrem
 praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos;
 hunc perminxerunt calones; quin etiam illud
 accidit, ut cuidam testis caudamque salacem 45
 demeterent ferro. 'iure' omnes. Galba negabat.
 tutior at quanto merx est in classe secunda,
 libertinarum dico! 'Sallustius in quas
 non minus insanit quam qui moechatur?' at hic si
 qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste 50
 munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
 esse, daret quantum satis esset nec sibi damno
 dedecorique foret. verum hoc se amplectitur uno,
 hoc amat et laudat: 'matronam nullam ego tango.'
 ut quondam Marsaeus, amator Originis ille, 55
 qui patrium mimae donat fundumque Laremque,
 'nil fuerit mi' inquit 'cum uxoribus umquam alienis.'
 verum est cum mimis, est cum meretricibus, unde
 fama malum gravius quam res trahit. an tibi abunde
 personam satis est, non illud quidquid ubique 60

a BEKRΨ

33 tecta B : t(a)etra *cett.* 36 alti *Markland* : albi (-bae a)
codd. P 38 m(o)echis (P^l) -hos φψλl rem *Clericus* : non
codd. P (cf. *Enn. Ann.* 465 V) 45-46 cuidam ... demeterent
 ferro Σ (B) : quidam ... demeteret f- *codd.* (dem- *etiam* οχ *lemm.*) :
 cuidam ... demeteret ferrum Σ 48-49* *ita distinxi* 48 quas
 (P^l οχ)] quis *et* qua (B) Σ 49 at B (?) K : ut *cett.* οχ

officit evitare? bonam deperdere famam,
rem patris oblimare, malum est ubicumque. quid inter-
est in matrona, ancilla peccesne togata?

Villius in Fausta, Sullae gener(e), hoc miser uno
nomine deceptus, poenas dedit usque superque 65
quam satis est, pugnis caesus ferroque petitus,
exclusus fore, cum Longareus foret intus.
huic si muttonis verbis mala tanta videnti
diceret haec animus: 'quid vis tibi? numquid ego a te
magno prognatum deponco consule cunnum 70
velatumque stola, mea cum conferbuit ira?',
quid responderet? 'magno patre nata puella est.'
at quanto meliora monet pignantiaque istis
dives opis Natura suae, tu si modo recte
dispensare velis ac non fugienda petendis 75
immiscere! tuo vitio rerumne labores,
nil referre putas? quare, ne paeniteat te,
desine matronas sectarier, unde laboris
plus haurire mali est quam ex re decerpere fructus.
nec magis huic inter niveos viridisque lapillos 80
(sit licet hoc, Cerinthe, tuum) tenerum est femur aut crus
rectius, atque etiam melius persaepe togatae.
adde huc quod mercem sine fucis gestat, aperte
quod venale habet ostendit, nec, si quid honesti est,
iactat habetque palam, quaerit quo turpia celet. 85
regibus hic mos est: ubi equos mercantur, opertos

a BEKRΨ

63 ne ζ (B) : -ve codd. V P^l 64 genere anon. (cf. 1, 6, 12. 2,
5, 63) : -r codd. P : -ro Meineke 70-2, 8, 95 deest π 78 ma-
tronas sectarier vel sim. E δ : -as sictari R : sectari m- cett.
80-82* varie distingunt 82 togatae est V (?) ζ 84 nec B g :
neque cett. 86 novum serm. inc. Ψ P regibus (P)] cf. A.P.
434. Thraecibus Kiessling

inspiciunt, ne, si facies, ut saepe, decora
 molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem
 quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.
 hoc illi recte. ne corporis optima Lyncei 90
 contemplare oculis, Hypsaea caecior illa
 quae mala sunt spectes. 'o crus! o bracchia!' verum
 depugis, nasuta, brevi latere et pede longo est.
 matronae praeter faciem nil cernere possis,
 cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis. 95
 si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
 hoc facit insanum), multae tibi tum officient res;
 custodes, lectica, ciniflones, parasitae,
 ad talos stola demissa et circum addita palla,
 plurima quae invideant pure apparere tibi rem. 100
 altera, nil obstat: Cois tibi paene videre est
 ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi;
 metiri possis oculo latus.

An tibi mavis

insidias fieri pretiumque avellier ante
 quam mercem ostendi? 'leporem venator ut alta 105
 in nive sectetur, positum sic tangere nolit'
 cantat et apponit 'meus est amor huic similis; nam
 transvolat in medio posita et fugientia captat.'
 hiscine versiculis speras tibi posse dolores
 atque aestus curasque gravis e pectore pelli? 110
 nonne cupidinibus statuatur Natura modum quem,
 quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
 quaerere plus prodest et inane abscindere soldo?

a BEKRΨ (= δφψλl)

88 ducat *Bentley*, coll. *Pers.* 5, 176 90–92 tu corporis ...
 contemplare (B) ... spectas *Bentley* 99 circum addita *scripsi* (cf.
 96) : circumdata *codd.* 106 sectatur φ *corr.* 110 pelli] tolli
 BK V

num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quaeris
 pocula? num esuriens fastidis omnia praeter 115
 pavonem rhombumque? tument tibi cum inguina, num si
 ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
 continuo fiat, malis tentigine rumpi?
 non ego: namque parabilem amo Venerem facilemque.
 illam 'post paulo,' 'sed pluris,' 'si exierit vir' 120
 Gallis, hanc Philodemus ait sibi quae neque magno
 stet pretio neque cunctetur cum est iussa venire.
 candida rectaque sit, munda hactenus, ut neque longa
 nec magis alba velit quam dat Natura videri.
 haec ubi supposuit dextro corpus mihi laevum, 125
 Ilia et Egeria est; do nomen quodlibet illi,
 nec vereor ne dum futuo vir rure recurrat,
 ianua frangatur, latret canis, undique magno
 pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
 desiliat mulier, miseram se conscia clamet, 130
 cruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mi,
 discincta tunica fugiendum sit, pede nudo,
 ne nummi pereant aut puga aut denique fama.
 deprendi miserum est; Fabio vel iudice vincam.

a BEKRΨ (= z φ ψ λ l)

114-2, 8, 95 in locum δ deficientis subit z (sed vide ad 2, 3,
 23) 121 ait] anne avet? 124 dat (P^l)] det RΨ
 127 vereor] metuo RΨ 129 vepallida P var. οχ var., lectio valde
 dubia: vae p- codd. P οχ: ne p- ζ (B): neu p- coni. L. Müller:
 (resonet) via, p- Bergk: anne iam p- ? 132 sit scripsi: est et
 codd. P^l: est ac ζ 133 puga (fu- B) BEKR (cf. 93): pyga (pi-
 al: pyge Ψ (exc. l): pygae P^l

3

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
 ut numquam inducant animum cantare rogati,
 iniussi numquam desistant. Sardus habebat
 ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
 si peteret per amicitiam patris atque suam, non 5
 quidquam proficeret; si collibuisset, ab ovo
 usque ad mala citaret 'io Bacche!' modo summa
 voce, modo hac resonat quae chordis quattuor ima.
 nil aequale homini fuit illi; saepe velut qui
 currebat fugiens hostem, persaepe velut si 10
 Iunonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,
 saepe decem servos; modo reges atque tetrarchas,
 omnia magna loquens, modo 'sit mihi mensa tripes et
 concha salis pura et toga quae defendere frigus,
 quamvis crassa, queat.' deciens centena dedisses 15
 huic parco, paucis contento, quinque diebus
 nil erat in oculis. noctes vigilabat ad ipsum
 mane, diem totum stertebat; nil fuit umquam
 sic impar sibi.

Nunc aliquis dicat mihi 'quid tu?
 nullane habes vitia?' immo alia et fortasse – minora. 20
 Maenius absentem Novium cum carperet, 'heus tu'
 quidam ait, 'ignoras te an ut ignotum dare nobis
 verba putas?' egomet mi ignosco' Maenius inquit.
 stultus et improbus hic mos est dignusque notari.

a BEKRΨ (= zφψλl)

3. 7 ba(c)ch(a)e (P)] Bacche, et *Fabricius* : Baccheu *Doederlein* : Bacchoe *Lechatellier* 9 illi (P)] *anne* ibat? 10 curreret
 aufugiens *Praedicow* si *Lambinus* : qui *codd.* P^l : quae *anon. ap.*
Turnebum 11 halebat ζ : al- *Bentley*, *fort. recte* 14 pura
scripsi (cf. *Carm.* 2, 16, 14 *Pers.* 3, 25) : puri *codd.* (*exc.* B satis
 pure) P 20 om. B et (V)] haut ζ ἀπροσδόκητον *statui**
 24 mos *Methner* : amor *codd.*

cum tua tu videas oculis mala lippus inunctis, 25
 cur in amicorum vitiis tam cernis acutum
 quam aut aquila aut serpens Epidaurius? at tibi contra
 evenit inquirant vitia ut tua rursus et illi.
 iracundior est paulo, minus aptus acutis
 naribus horum hominum; rideri possit eo quod 30
 rusticius tonso toga diffluit et male laxus
 in pede calceus haeret: at est bonus, ut melior vir
 non alius quisquam, at tibi amicus, at ingenium ingens
 inculto latet hoc sub corpore. denique te ipsum
 concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim 35
 Natura aut etiam consuetudo mala; namque
 neglectis urenda filix innascitur agris.

Illuc praevertamur, amatorem quod amicae
 turpia decipiunt caecum, vitia aut etiam ipsa haec 40
 delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae.
 vellem in amicitia sic erraremus, et isti
 errori nomen Virtus posuisset honestum.
 ac pater ut gnati, sic nos debemus amici
 si quod sit vitium non fastidire. strabonem
 appellat paetum pater et pullum, male parvus 45
 si cui filius est, ut abortivus fuit olim
 Sisyphus; hunc varum distortis cruribus, illum
 balbutit scaurum pravis fultum male talis.

a BEKRΨ (= zφψλl)

25 tu videas *coni. Bentley* : perv- *codd.* P^l οχ : praev- Σ : praete-
 reas *Mervilius* mala (P) : male Σ (B) 27 at Σ : ad R (?) : ac
cett. (de a n. l.) : (-ria *vel* -ri) sic *mallem* 29 acutis (*fort. ex* 26; *et*
cf. ad 1, 6, 5)] aduncis *coni. Bentley dubitanter, sed vereor ne*
recte 31 diffluit* *scripsi* : deffl- g : defl- *codd.* 34 corpore
 (οχ)] pectore Ψ (*exc. z*) 38 praevertamus P^l 39 *sic Horkel* :
 caecum vitia, aut *vel* c- v- aut *plerique* 42 vita imposuisset *Peerl-*
kamp : victus p- *Housman* 43 ac BE : at *cett.*, *nisi quod* ut z
 amicis B

parcius hic vivit: frugi dicatur. ineptus
 et iactantior hic paulo est: concinnus amicis 50
 postulat ut videatur. at est truculentior atque
 plus aequo liber; simplex fortisque habeatur.
 caldior est: acris inter numeretur. opinor,
 haec res et iungit iunctos et servat amicos.
 at nos virtutes ipsas invertimus atque 55
 sincerum furimus vas incrustare. probus quis
 nobiscum vivit, multum demissus homo: illi
 tardo cognomen, pingui damus. hic fugit omnis
 insidias nullique malo latus obdit apertum,
 cum genus hoc inter vitae versemur ubi acris 60
 invidia atque vigent ubi crimina: pro bene sano
 ac non incauto fictum astutumque vocamus.
 simplicior quis et est qualem me saepe libenter
 obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
 aut tacitum impellat quovis sermone molestus: 65
 'communi sensu plane caret' inquit. eheu,
 quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
 nam vitiis nemo sine nascitur; optimus ille est
 qui minimis urgetur. amicus dulcis, ut aequum est,
 cum mea compensat vitiis bona, pluribus hisce, 70
 si modo plura mihi bona sunt, inclinet. amare
 si volet hac lege, in trutina ponetur eadem.

a BEKRΨ (= zφψλl)

56 furimus g (cf. Housman ad Manil. 5, 660) : fugi- B : cupi-
 cett. (de R n.l.) incrustare a KΨϕ var. : incurt- BE P^l et per
 errorem Porph. codd. exc. Parisino 7988 60 versemur Vϕ(B) :
 -etur cett. 63 quis et est] si quis Aldus : anne quis sit? 65 im-
 pellat (V)] appellet Lambinus : inpediat Bentley molestus cum
 sequentibus coniungunt nonnulli 70 compensat Sanadon : -set
 codd. P 71 amare Doering nec non, nisi fallor, P : -ri codd. P^l,
 unde inclinet, amari / si volet : hac vulg.

qui ne tuberibus propriis offendat amicum
postulat, ignoscet verrucis illius; aequum est
peccatis veniam poscentem reddere rursus.

75

Denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
cetera item nequeunt stultis haerentia, cur non
ponderibus modulisque suis ratio utitur ac res
ut quaeque est ita suppliciis delicta coercet?
si quis eum servum patinam qui tollere iussus
semesos piscis tepidumque ligurrierit ius
in cruce suffigat, Labieno insanior inter
sanos dicatur. quanto hoc furiosius atque
maius peccatum est! paulum deliquit amicus,
quod nisi concedas, habere insuavis: acerbus
odisti et fugis ut Rusonem debitor aeris,
qui nisi, cum tristes misero venere Kalendae,
mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
porrecto iugulo historias, captivus ut, audit.
comminxit lectum potus mensave catillum
Evandri manibus tritum deiecit; ob hanc rem,
aut positum ante mea quia pullum in parte catini
sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus
sit mihi? quid faciam si furtum fecerit aut si
prodiderit commissa fide sponsumve negarit?
quis paria esse fere placuit peccata, laborant
cum ventum ad verum est; sensus moresque repugnant
atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi.

80

85

90

95

a BEKRΨ (= zφψλl)

74 ignoscet (*P*^l) (*B*)] -cat *B* 80 eum] enim *Peerlkamp*,
bene 81 tepidumve *Heinze* ligur(r)ierit (*V*)] -rat *Nonius p.*
195 L 82 Labieno *coni. Bentley, coll. Sen. Contr. 10 pr. 4–8 :*
labeone (-nem *B*) *codd. P : labione g (similia ap. Cic. Q. fr. 3, 6 (8), 1.*
Plut. Pomp. 64, 4) 83 hoc *om. E, exp. V* 85 quod] *quoi coni.*
Bentley 91 deiecit (*P*^l αχ)] deicit *E R : proiecit B*

Cum prorepserunt primis animalia terris,
 mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter 100
 unguibus et pugnīs, dein fustibus atque ita porro
 pugnabant armis, quae post fabricaverat usus,
 donec verba quibus sensus vocesque notarent
 nominaque invenere; dehinc absistere bello,
 oppida coeperunt munire et ponere leges, 105
 ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter
 (nam fuit ante Helenam cunnus taeterrima belli
 causa, sed ignotis perierunt mortibus illi
 quos Venerem incertam rapientis more ferarum
 viribus editior caedebat, ut in grege taurus). 110
 iura inventa metu iniusti fateare necesse est,
 tempora si fastosque velis evolvere mundi.
 nec Natura potest iusto discernere iniquum
 dividit ut bona diversis, fugienda petendis,
 nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque 115
 qui teneros caulīs alieni fregerit horti
 et qui nocturnus sacra divum legerit. adsit
 regula, peccatis quae poenas irroget aequas,
 ne scutica dignum horribili sectere flagello
 (nam ut ferula caedas meritum maiora subire 120
 verbera non moror), <hoc> cum dicas, esse pares res
 furta latrociniiis, et magnis parva mineris
 falce recisurum simili te, si tibi regnum
 permittant homines.

a BEKRΨ (= zφψλl)

103 sensus, vocesque *Housman*: voces sensusque *codd.*
 107 deterrima g: creberr- *Campbell* 111–124 *deest* B
 116 infregerit N. *Heinsius* (B) 117 divum sacra a K P^l sacra
 deum nocturnus *L. Müller* 119–120 nam, ut scutica ... fla-
 gello, / ne ferula *Housman* 120–121 *parenthesin feci* 120 ut]
 ne σχ 121 moror), hoc *scripsi* remoror *iam Apitz*): vereor *codd.*,
Housman

Si dives, qui sapiens est,
 et sutor bonus et solus formosus et est rex, 125
 cur optas quod habes? 'non nosti quid pater' inquit
 'Chrysippus dicat. sapiens crepidas sibi numquam
 nec soleas fecit; sutor tamen est sapiens.' qui?
 'ut, quamvis tacet, Hermogenes cantor tamen atque
 optimus est modulator; ut Alfenus vafer, omni 130
 abiecto instrumento artis clausaque taberna,
 tonsor erat, sapiens operis sic optimus omnis
 est opifex solus, sic rex.' vellunt tibi barbam
 lascivi pueri; quos tu nisi fuste coerces,
 urgeris turba circum te stante miserque 135
 rumperis et latras, magnorum maxime regum.

Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
 rex ibis neque te quisquam stipator ineptum
 praeter Crispinum sectabitur, et mihi dulces
 ignoscent, si quid peccaro stultus, amici 140
 inque vicem illorum patiar delicta libenter
 privatusque magis vivam te rege beatus.

4

Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae
 atque alii quorum comoedia prisca virorum est,
 si quis erat dignus describi, quod malus ac fur,
 quod moechus foret aut sicarius aut alioqui
 famosus, multa cum libertate notabant. 5

a BEKRΨ (= zφψλl)

128 qui B οχ(B) : quo *cett.* οχ 131 taberna (P)] ustrina V
 ('mendum natum e glossa sutrina' Klingner) οχ 132 tonsor V
 'erasis characteribus' (Cruq.) (B) : sutor *codd.* P 134 *def.* B

4. 3 ac] ut R : aut ζ

hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus
 mutatis tantum pedibus numerisque; facetus,
 emunctae naris, durus componere versus.
 nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,
 ut magnum, versus dictabat stans pede in uno. 10
 cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles,
 garrulus atque piger scribendi ferre laborem,
 scribendi recte; nam ut multum, nil moror.

Ecce

Crispinus nummo me provocat: 'accipe, si vis,
 accipiam tabulas. detur nobis locus, hora, 15
 custodes. videamus uter plus scribere possit.'
 di bene fecerunt inopis me quodque pusilli
 finxerunt animi, raro et perpauca loquentis;
 at tu conclusas hircinis follibus auras
 usque laborantis, dum ferrum molliat ignis, 20
 ut mavis, imitare. beatus Fannius ultro
 delatis capsis et imagine, cum mea nemo
 scripta legat vulgo recitare timentis ob hanc rem,
 quod sunt quos genus hoc minime iuvat, utpote pluris
 culpari dignos. quemvis media elige turba: 25
 aut ob avaritiam aut misera ambitione laborat;
 hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum;
 hunc capit argenti splendor, stupet Albius aere;
 hic mutat merces surgente a sole ad eum quo
 vespertina tepet regio, quin per mala praeceps 30

a EKRΨ (= zφψλl)

11 ante 9 *Peerlkamp* 14 nummo *Bentley*: minimo *codd. P*
 15 accipiam RΨVP: -pe iam aEK dentur Ψ 18 loquentem
Lambinus (B) 20 emolliat *Bentley* 25 elige aE: eripe *tres*
Bland.: erue K RΨ: arripe *coni. Bentley* 26 ab avaritia ζ (B)
 misera aE: -er K RΨ (*om. ψ pr.*) 28 Albius (P)] alter in *Peerl-*
kamp aere (P^l)] aera *Burman* 30 tepet aEK οχ: patet RΨ

fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
 summa deperdat metuens aut ampliet ut rem.
 omnes hi metuunt versus, odere poetas.
 'faenum habet in cornu; longe fuge. dummodo risum
 excutiat, sibi non, non cuiquam parcat amico;
 et quodcumque semel chartis illeverit, omnis
 gestiet a furno redeuntis scire lacuque
 et pueros et anus.'

35

Agedum, pauca accipe contra.
 primum ego me illorum dederim quibus esse poetis
 excerpam numero. neque enim concludere versum
 dixeris esse satis; neque si qui scribat, uti nos,
 sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
 ingenium cui sit, cui mens diviniore atque os
 magna sonaturum, des nominis huius honorem.
 idcirco quidam comoedia necne poema
 esset quaesivere, quod acer spiritus ac vis
 nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
 differt sermoni, sermo merus. 'at pater ardens
 saevit, quod meretrice nepos insanus amica
 filius uxorem grandi cum dote recuset,
 ebrius et, magnum quod dedecus, ambulet ante
 noctem cum facibus.' numquid Pomponius istis
 audiret leviora, pater si viveret? ergo
 non satis est puris versum perscribere verbis,
 quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
 quo personatus pacto pater. his, ego quae nunc,
 olim quae scripsit Lucilius, eripias si

40

45

50

55

a E K R Ψ (= z φ ψ λ l)

33 poetam Bentley 35 dist. Sudhaus (cf. Epist. 1, 2, 21)
 sibi (σχ ad 82)] tibi Rutgers non non vel sim. R Ψ : non hic a E :
 non K : non non hic g 39 poetis R σχ ad 1, 6, 25 (B) : -tas
 cett. 45 numne Reisig, fort. recte 52 numquid (P^lσχ)] -i E

tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est
 posterius facias, praeponens ultima primis,
 non, ut si solvas ‘postquam Discordia taetra
 Belli ferratos postis portasque refregit,’ 60
 invenias etiam disiecti membra poetae.

Hactenus haec: alias iustum sit necne poema,
 nunc illud tantum quaeram, meritone tibi sit
 suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer 65
 ambulat et Caprius, rauci male cumque libellis,
 magnus uterque timor latronibus; at bene si quis
 et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
 ut sis tu similis Caeli Birrique latronum,
 non ego sim Capri neque Sulci; cur metuas me? 70
 nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
 quis manus insudet vulgi Hermogenisque Tigelli.
 nec recito cuiquam nisi amicis, idque coactus,
 non ubivis coramve quibuslibet. in medio qui
 scripta Foro recitent sunt multi quique lavantes: 75
 suave locus voci resonat conclusus. inanis
 hoc iuvat, haud illud quaerentis, num sine sensu,
 tempore num faciant alieno.

‘Laedere gaudes’
 inquit ‘et hoc studio pravus facis.’ unde petitum
 hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum 80
 vixi cum quibus? absentem qui rodit, amicum
 qui non defendit alio culpante, solutos
 qui captat risus hominum famamque dicacis,

a E K R Ψ (= z φ ψ λ l)

65 sulcius a E $P^l \alpha$ (cf. *Radermacher* WS 53 (1935), 80–84) :
 sulgius K R Ψ 70 sum ζ P suci P^l : sulgi(i) K Ψ 73 nec]
 non Ψ (exc. z) recitem ζ (B) quicquam ζ (B) 79 inquit
 a E K (B) : -is a var. R $\Psi \alpha$ 81 sunt qui post amicum distinguant

fingere qui non visa potest, commissa tacere
 qui nequit, hic niger est, hunc tu, Romane, caveto. 85
 saepe tribus lectis videas cenare quaternos
 e quibus unus amet quavis aspergere cunctos
 praeter eum qui praebet aquam; post hunc quoque potus,
 condita cum verax aperit praecordia Liber.
 hic tibi comis et urbanus liberque videtur 90
 infesto nigris; ego, si risi quod ineptus
 pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum,
 lividus et mordax videor tibi? mentio si qua
 de Capitolini furtis iniecta Petilli
 te coram fuerit, defendas ut tuus est mos: 95
 'me Capitolinus convictore usus amicoque
 a puero est causaque mea permulta rogatus
 fecit, et incolumis laetor quod vivit in urbe;
 sed tamen admiror quo pacto iudicium illud
 fugerit.' hic nigrae sucus lolliginis, haec est 100
 aerugo mera: quod vitium procul afore chartis
 atque animo, prius ut, si quid promittere de me
 possum aliud vere, promitto.

Liberius si

dixero quid, si forte iocosius, hoc mihi iuris
 cum venia dabis. insuevit pater optimus hoc me, 105
 ut fugerem exemplis vitiorum quaeque notando.
 cum me hortaretur parce, frugaliter atque
 viverem uti contentus eo quod mi ipse parasset,
 'nonne vides Albi ut male vivat filius utque
 Baius inops? magnum documentum ne patriam rem 110

a EKRΨ (= zφψλl)

87 unus (P^l) imus Ψ amet ζ (B): avet *codd.*: aut P^l
 quaevis ... cunctis *Peerlkamp* 93 siqua K R Ψ: -u(a)e a E
 P^lοχ 95 *cf.* P ita eum defendes 102 *dist. Housman, quem*
tamen vide ad Manil. 4, 608 103 aliud a E: aliquid K R Ψ
 107 *anne* parce et? 110 baius a E K(?) V: barus R Ψ: barrus ζ

perdere quis velit.' a turpi meretricis amore
 cum deterreret, 'Scetani dissimilis sis.'
 ne sequerer moechas, concessa cum Venere uti
 possem, 'deprensi non bella est fama Treboni'
 aiebat. 'sapiens, vitatu quidque petitu 115
 sit melius, causas reddet tibi: mi satis est si
 traditum ab antiquis morem servare tuamque,
 dum custodis eges, vitam famamque tueri
 incolumem possum. simul ac duraverit aetas
 membra animumque tuum, nabis sine cortice.' sic me 120
 formabat puerum dictis, et sive iubebat
 ut facerem quid, 'habes auctorem quo facias hoc' –
 unum ex iudicibus selectis obiciebat;
 sive vetabat, 'an hoc inhonestum et inutile factu
 necne sit addubites, flagret rumore malo cum 125
 hic atque ille?' avidos vicinum funus ut aegros
 exanimat mortisque metu sibi parcere cogit,
 sic teneros animos aliena opprobria saepe
 absterrent vitiis.

Ex hoc ego sanus ab illis
 perniciem quaecumque ferunt, mediocribus et quis 130
 ignoscas vitiis teneor. fortassis et istinc
 largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
 consilium proprium. neque enim, cum lectulus aut me
 porticus exceptit, desum mihi: 'rectius hoc est;
 hoc faciens vivam melius; sic dulcis amicis 135

a EKRΨ (= zφψλl)

111 a aK : aut ERΨ : at ζ 115 quidve ζ P^lοχ : quodque
 R 119 possum (B)] possim E 122-1, 6, 40 adest C
 123 selectis a CK P^l : el- RΨ : electi E 124 factu CKR(?) Ψ
 (exc. φ) : -um a EφV 126 avidos (P^lοχ)] vides Ψ (exc. z)
 132 abstulerint a E

occurram; hoc quidam non belle: numquid ego illi
 imprudens olim faciam simile?' haec ego mecum
 compressis agito labris; ubi quid datur oti,
 illudo chartis. hoc est mediocribus illis
 ex vitiis unum; cui si concedere nolis, 140
 multa poetarum veniat manus, auxilio quae
 sit mihi (nam multo plures sumus), ac veluti te
 Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.

5

Egressum magna me accepit Aricia Roma
 hospitio modico; rhetor comes Heliodorus,
 Graecorum longe doctissimus. inde Forum Appi,
 differtum nautis cauponibus atque malignis.
 hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos 5
 praecinctis unum; minus est gravis Appia tardis.
 hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri
 indico bellum, cenantis haud animo aequo
 exspectans comites.

Iam nox inducere terris
 umbras et caelo diffundere signa parabat. 10
 tum pueri nautis, pueris convicia nautae
 ingerere: 'huc appelle.' 'trecentos inseris, ohe,
 iam satis est!' dum aes exigitur, dum mula ligatur,

a CEKRΨ (= zφψλl)

139 incumbo Ψ : -ubo P^l 140 noles Bentley 141 multa
 (οχ)] *insignis enallage* (cf. *Lucr.* 5, 252) venit E : -iet ζ οχ (B)

5. 1 accepit a CEK P^l *Serv.* A. 1, 210.8, 724 : exc- Ψ V : exci-
 pit R 3 longe (οχ)] linguae K Ψ 12 inseris (P^l)] inge- ζ

tota ab it hora. mali culices ranaeque palustres
 avertunt somnos, absentem ut cantat amicam 15
 multa prolutus vappa nauta atque viator
 certatim. tandem fessus dormire viator
 incipit, ac missae pastum retinacula mulae
 nauta piger saxo religat stertitque supinus.
 iamque dies aderat, nil cum procedere lintrem 20
 sentimus; donec cerebrosus prosilit unus
 ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
 fuste dolat. quarta vix demum exponimur hora.

Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympa.
 milia tum pransi tria repimus atque subimus 25
 impositum saxis late candentibus Anxur.
 huc venturus erat Maecenas optimus atque
 Cocceius, missi magnis de rebus uterque
 legati, aversos soliti componere amicos.
 hic oculis ego nigra meis collyria lippus 30
 illinere; interea Maecenas advenit atque
 Cocceius Capitoque simul Fonteius, ad unguem
 factus homo, Antoni non ut magis alter amicus.
 Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
 linquimus, insani ridentes praemia scribae, 35
 praetextam et latum clavum prunaeque vatillum.
 in Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
 Murena praebente domum, Capitone culinam.

Postera lux oritur multo gratissima; namque
 Plotius et Varius Sinuessae Vergiliusque 40
 occurrunt, animae qualis neque candidiores
 terra tulit neque quis me sit devinctior alter.

a BEKR Ψ (= z φ ψ λ l)

15 ut a ER Ψ (exc. z) (B) : om. CKz P^l : et Valart 26 saxis
 late (P^l) l- s- a K 34 alfidio R

o qui complexus et gaudia quanta fuerunt!
nil ego contulerim iucundo sanus amico.

Proxima Campano Ponti quae villula, tectum 45
praebuit et parochi, quae debent, ligna salemque.
hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
lusum it Maecenas, dormitum ego Vergiliusque;
namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
hinc nos Coccei recipit plenissima villa, 50
quae super est Caudi cauponas.

Nunc mihi paucis
Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirri,
Musa, velim memores, et quo patre natus uterque
contulerit litis. Messi clarum genus Osci;
Sarmenti domina exstat. ab his maioribus orti 55
ad pugnam venire. prior Sarmentus: 'equi te
esse feri similem dico.' ridemus, et ipse
Messius 'accipio,' caput et movet. 'o tua cornu
ni foret exsecto frons' inquit, 'quid faceres, cum
sic mutilus minitaris?' at illi foeda cicatrix 60
saetosam levi frontem turpaverat orbe.
Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat:
nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
multa Cicirrus ad haec: donasset iamne catenam 65
ex voto Laribus, quaerebat; scribe quod esset,

a EKRΨ (= zφψλl)

51 caudi K Pσχ : claudi(i) *cett.* V P^lσχ 52 cicirri a C P : ci-
cerri *vel sim.* KRΨ : cirei E 60 minitaris (σχ)] -teris E 61 levi
... orbe *Horkel*: laevi ... oris *codd.* P 65 cicerrus RΨ
66 scribe (P)] scurra *Verdière, Latomus* 10 (1957), 480 *et Eos* 52
(1962), 115 *sq.*

nilo deterius dominae ius esse. rogabat
denique cur umquam fugisset, cui satis una
farris libra foret, gracili sic tamque pusillo.
prorsus iucunde cenam producimus illam. 70

Tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedulus hospes
paene macros arsit dum turdos versat in igni.
nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano summum properabat lambere tectum.
convivas avidos cenam servosque timentis 75
tum rapere atque omnis restinguere velle videres.

Incipit ex illo montis Apulia notos
ostentare mihi, quos torret Atabulus et quos
numquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
villa recepisset, lacrimoso non sine fumo, 80
udos cum foliis ramos urente camino.
hic ego mendacem stultissimus usque puellam
ad mediam noctem exspecto; somnus tamen aufert
intentum Veneri. tum immundo somnia visu
nocturnam vestem maculant ventremque supinum. 85

Quattuor hinc rapimur viginti et milia raedis
mansuri oppidulo quod versu dicere non est,
signis perfacile est: venit vilissima rerum
hic, aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
callidus ut soleat umeris portare viator. 90
nam Canusi lapidosus (aquae non ditior urna),
qui locus a forti Diomede est conditus olim.
flentibus hic Varius discedit maestus amicis.

a CEKRΨ (= z φ ψ λ l)

67 dominae ius] domicevis E : dominus P^l : -ni ius a C P
73 dilapso (-sa z) a E z : delapso (-sa R) cett. 78 torret (P^l)] ter-
CE 91 ita distinxi 92 damnat Bentley 93 hic K z g (B) :
hinc cett. P^l

Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
 carpentes iter et factum corruptius imbri. 95
 postera tempestas melior, via peior adusque
 Bari moenia piscosi. dein Gnatia Lymphis
 iratis exstructa dedit risusque iocosque,
 dum flamma sine tura liquescere limine sacro
 persuadere cupit. credat Iudaeus Apella, 100
 non ego; namque deos didici securum agere aevum,
 nec si quid miri faciat natura, deos id
 tristis ex alto caeli demittere tecto.

Brundisium longae finis chartaeque viaeque est.

6

Non quia, Maecenas, Lydorum quidquid Etruscos
 incoluit finis, nemo generosior est te,
 nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus
 olim qui magnis legionibus imperitarent, 5
 ut plerique solent, naso suspendis adunco
 ignoto aut, ut me, libertino patre natos.
 cum referre negas quali sit quisque parente
 natus, dum ingenuus, persuades hoc tibi vere,
 ante potestatem Tulli atque ignobile regnum
 multos saepe viros nullis maioribus ortos 10

a CEKRΨ (= zφψλl)

97 dein a CE (B) : dei K : deinc R *in ras.* : dehinc Ψ P^l Nym-
 phis *Peerlkamp* 100 credat (P^l)] -det CK z g

6. 4 imperitarent KRΨ (B) : -rint a CE : -runt R *m.2*
 5 aut ERλlψ *corr.* : at ψ *pr.* acuto *sch. Pers.* 1, 40 6 ignoto
Palmer (cf. *Kells, CR* 9 (1959), 202–204) : -tos *codd.* aut ut
 CK g : at ut E : aut a R Ψ : ut φ *corr.* natos a E g : natus CR (?) :
 -um K Ψ

et vixisse probos amplis et honoribus auctos;
 contra Laevinum, Valeri genus, unde superbus
 Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis
 non umquam pretio pluris licuisse, notante
 iudice quo nosti populo, qui stultus honores 15
 saepe dat indignis et famae servit ineptus,
 qui stupet in titulis et imaginibus. quid oportet
 vos facere a vulgo longe longeque remotos?

Namque esto: populus Laevino mallet honorem
 quam Decio mandare novo censorque moveret 20
 Appius, ingenuo si non essem patre natus –
 vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
 sed fulgente trahit constrictos Gloria curru
 non minus ignotos generosis. quo tibi, Tilli,
 sumere depositum clavum fierique tribuno? 25
 invidia accrevit, privato quae minor esset.
 nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
 pellibus et latum demisit pectore clavum,
 audit continuo ‘quis homo hic est? quo patre natus?’
 ut si qui aegrotet quo morbo Barrus haberi 30
 et cupiat formosus, eat quacumque, puellis
 iniciat curam quaerendi singula, quali
 sit facie, sura quali, pede, dente, capillo,
 sic qui promittit civis, urbem sibi curae,
 imperium fore et Italiam, delubra deorum, 35

a EKRΨ (= zφψλl)

14 negante Cartault 15 quo (B)] quem Aldus 18 vos Al-
 dus (B) : nos codd. P longeque (P^l) : late- g 21 si] anne qui
 (ut coni. Peerlkamp, sed ille etiam esset ... quiesset)? 27 impe-
 diit φ corr. οχ : -dit z : -diet cett. (om. R) οχ 29 hic est a E : hic et
 CR Ψ (exc. z) : hic et ex K : hic aut z : est hic V 30 barrus (οχ)]
 va- Ψ P 31 et (V οχ)] ut λl (B) 32 iniciat (οχ)] inli- (illi-)
 CK g

quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
omnis mortalis curare et quaerere cogit.

‘tunc Syri Damae aut Dionysi filius, audes
deicere de saxo civis aut tradere Cadmo?’

‘at Novius collega gradu post me sedet uno; 40
namque est ille pater quod erat meus.’ hoc tibi Paulus
et Messalla videris? at hic, si plaustra ducenta
concurrantque Foro tria funera, magna sonabit,
cornua quod vincatque tubas; saltem tenet hoc nos.

Nunc ad me redeo libertino patre natum, 45
quem rodunt omnes libertino patre natum,
nunc quia sim tibi, Maecenas, convictor, at olim
quod mihi pareret legio Romana tribuno.
dissimile hoc illi est, quia non, ut forsit honorem
iure mihi invidet quivis, ita te quoque amicum, 50
praesertim cautum dignos assumere, prava
ambitione procul. felicem dicere non hoc
me possim, casu quod te sortitus amicum;
nulla etenim mihi te fors obtulit. optimus olim
Vergilius, post hunc Varius dixere quid essem. 55
ut veni coram, singultim pauca locutus
(infans namque pudor prohibebat plura profari),
non ego me claro natum patre, non ego circum
me Satureiano vectari rura caballo,
sed quod eram narro. respondes, ut tuus est mos, 60
pauca. abeo; et revocas nono post mense iubesque
esse in amicorum numero.

a EKRΨ (= zφψλl)

37 cogit K οχ (cf. P) : coget C (?) : cogat aERΨ 39 Cadmo
(P)] *anne* Campo (sc. Esquilino; cf. Suet. Claud. 25, 3, *nec scio an
huc pertineat Anth. Lat. SB 127 = Riese 138, 3 si addictum mittat
sententia campo et Hist. Aug. Aurel. 23, 5)? 41-2, 7, 117 deest
C 42 at (P^l)] *anne* et? 53 possim (V)] -sunt Comm. Cruq.
(B) : -sum ζ 54 tibi me ζ (B) 60 erat ζ*

Magnum hoc ego duco

quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
 non patre praeclaro sed vita et pectore puro.
 atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis 65
 mendosa est natura, alioqui recta, velut si
 egregio inspersos reprehendas corpore naevos;
 si neque avaritiam neque sordis aut mala lustra
 obiciet vere quisquam mihi, purus et insons
 (ut me collaudem) si et vivo carus amicis: 70
 causa fuit pater his. qui macro pauper agello
 noluit in Flavi ludum me mittere, magni
 quo pueri magnis e centurionibus orti,
 laevo suspensi loculos tabulamque lacerto,
 ibant octonos referentes Idibus aeris, 75
 sed puerum est ausus Romam portare docendum
 artis quas doceat quivis eques atque senator
 semet prognatos. vestem servosque sequentis,
 in magno ut populo, si qui vidisset, avita
 ex re praeberi sumptus mihi crederet illos. 80
 ipse mihi custos incorruptissimus omnis
 circum doctores aderat. quid multa? pudicum,
 qui primus virtutis honos, servavit ab omni
 non solum facto, verum opprobrio quoque turpi.
 nec timuit sibi ne vitio quis verteret olim, 85
 si praeco parvas aut, ut fuit ipse, coactor
 mercedes sequeretur; neque ego essem questus: at hoc nunc
 laus illi debetur et a me gratia maior.

a EKRΨ (= zφψλl)

66 alioqui RΨ : -uin aEKψ *corr.* P^l 68 aut ζ P^l (B) : ac
codd. : nec V 69 quisquam vere Kg P^l 73 e g ζ : et e z : et
 aR (?) Ψ (*exc.* z) : om. EK 75 octonos ... aeris (σχ)] -nis ... aera
 Ψ 79 si quis Kg σχ 83 servavit aEKz P^l : -abit R : -abat Ψ
 (*exc.* z) 87 at g ζ : ad *codd.* σχ

nil me paeniteat sanum patris huius; eoque
 non, ut magna dolo factum negat esse suo pars 90
 quod non ingenuos habeat clarosque parentis,
 sic me defendam. longe mea discrepat istis
 et vox et ratio. nam si Natura iuberet
 a certis annis aevum remeare peractum
 atque alios legere ad fastum quoscumque parentis, 95
 optaret sibi quisque, meis contentus honestos
 fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
 iudicio vulgi, sanus fortasse tuo, quod
 nollem onus haud umquam solitus portare molestum.
 nam mihi continuo maior quaerenda foret res 100
 atque salutandi plures, ducendus et unus
 et comes alter uti ne aut rus solusve peregre
 exirem, plures calones atque caballi
 pascendi, ducenda petorrita. nunc mihi curto
 ire licet mulo vel si libet usque Tarentum, 105
 mantica cui lumbos onere ulceret atque eques armos.
 obiciet nemo sordis mihi, quas tibi, Tilli,
 cum Tiburte via praetorem quinque sequuntur
 te pueri lasanum portantes oenophorumque.
 hoc ego commodius quam tu, praeclare senator, 110
 milibus atque aliis vivo.

Quacumque libido est,
 incedo solus; percontor quanti holus ac far;
 fallacem Circum vespertinumque pererro
 saepe Forum; assisto divinis; inde domum me
 ad porri et ciceris refero laganique catinum. 115

a EKRΨ (= zφψλl)

102 aut rus solusve peregre *Housman* : solus rusve peregre aut
codd. P^l (aut *om. l P^l*; *cf. P*) : s- r- peregreve § 113 vespertinum
 (P)] -us §

cena ministratur pueris tribus et lapis albus
 pocula cum cyatho duo sustinet; astat echinus
 vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
 deinde eo dormitum, non sollicitus mihi quod cras
 surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se 120
 vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
 ad quartam iaceo; post hanc vagor aut ego lecto
 aut scripto quod me tacitum iuuet unguor olivo,
 non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
 ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum 125
 admonuit, fugio Campum lusumque trigonem.
 pransus non avide, quantum interpellet inani
 ventre diem durare, domesticus otior. haec est
 vita solutorum misera ambitione gravique;
 his me consolor, victurum suavius ac si 130
 quaestor avus pater atque meus patruusque fuissent.

7

Proscripti Regis Rupili pus atque venenum
 hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
 omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
 Persius hic permagna negotia dives habebat
 Clazomenis, et iam litis cum Rege molestas, 5

a EKRΨ (= zφψλl)

126 campum lusumque (lusitque g) trigonem Vg (B) : rabiosi
 tempora signi *codd.* P 130 victurus g 131 quaestor (P)]
 praetor L. Müller (praetorque pater patr- *Peerlkamp*, praetor *pro*
 patruus *Bücheler*)

7. 2 hybrida *pro cognomine habet Birt* 4 habebat (P^l)] age-
Serv. A. 4, 345 5 et iam *Bothe* : etiam *codd.*

durus homo atque odio qui posset vincere Regem,
confidens, tumidus, adeo sermonis amari
Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.

Ad Regem redeo. postquam nihil inter utrumque
convenit – hoc etenim sunt omnes iure molesti 10
quo fortes quibus adversum bellum incidit; inter
Hectora Priamiden animosum atque inter Achillem
ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors,
non aliam ob causam nisi quod virtus in utroque
summa fuit: duo si discordia vexet inertis 15
aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
cum Lycio Glaucō, discedat pigrior ultro
muneribus missis: Bruto praetore tenente
ditem Asiam Rupili et Persi par pugnāt, uti non
compositum melius cum Bitho Bacchius. in ius 20
acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam. ridetur ab omni
conventu, <ut> laudat Brutum laudatque cohortem,
solem Asiae Brutum appellat stellasque salubris
appellat comites – excepto Rege: canem illum, 25
invisum agricolis sidus venisse. ruebat
flumen ut hibernum fertur quo rara securis.

a E K R Ψ (= z φ ψ λ l)

6 qui quemvis vincere posset *temptaveram; sed nomine iterato*
iocus in clausula quasi praemonstratur 7 tumidus (V)] -sque
Ψ 8 barros a E R αχ : va- K (?) Ψ (varos z) P 9 Regem] rem
iam *Peerlkamp; sed v. supra* 10 *aposiopesin indicavi* 11 ad-
versis ζ 12 atque] que ζ 15 vexit a : verset ζ (B) 17 pi-
grior K V P : pulchr- *cett.* 20 compositum (P^l)] -tus K z λ l : -ti ζ
(B) 23 ut *addidi*

Tum Praenestinus salso multoque fluenti
 expressa arbusto regerit convicia, durus
 vindemiator et invictus, cui saepe viator 30
 cessisset magna compellans voce cuculum.
 at Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
 Persius exclamat 'per magnos, Brute, deos te
 oro, qui reges consueris tollere, cur non
 hunc Regem iugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.' 35

8

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
 cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
 maluit esse deum. deus inde ego, furum aviumque
 maxima formido; nam fures dextra coercet
 obscenoque ruber porrectus ab inguine palus; 5
 ast importunas volucres in vertice harundo
 terret fixa vetatque novis considerare in hortis.
 huc prius angustis eiecta cadavera cellis
 conservus vili portanda locabat in arca;
 hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum, 10
 Pantolabo scurrae Nomentanoque nepoti.
 mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
 hic dabat; heredes monumentum ne sequeretur.
 nunc licet Esquiliis habitare salubribus atque
 aggere in aprico spatium, qui modo tristes 15
 albis informem spectabant ossibus agrum;

a E K R Ψ (= z φ ψ λ l)

28 multo (B)] -tum Ψ   30 vindemiator (P οχ)] -mator E οχ

8. 9 vili a E R : vilis K Ψ   13 sequeretur a E R οχ : -rentur
 K Ψ οχ   15 qui Apitz : quo codd. : qua Bentley

cum mihi non tantum furesque feraeque suetae
 hunc vexare locum curae sunt atque labori
 quantum carminibus quae versant atque venenis
 humanos animos. has nullo perdere possum 20
 nec prohibere modo, simul ac vaga Luna decorum
 protulit os, quin ossa legant herbasque nocentis.

Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
 Canidiam, pedibus nudis passoque capillo,
 cum Sagana maiore ululantem: pallor utrasque 25
 fecerat horrendas aspectu. scalpere terram
 unguibus et pullam divellere mordicus agnam
 coeperunt; cruor in fossam confusus, ut inde
 Manibus elicerent animas responsa daturas.
 lanea et effigies erat, altera cerea: maior 30
 lanea, quae poenis compesceret inferiorem;
 cerea suppliciter stabat, servilibus ut quae
 iam peritura modis. Hecaten vocat altera, saevam
 altera Tisiphonen; serpentis atque videres
 infernas errare canis, Lunamque rubentem, 35
 ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
 mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
 corvorum atque in me veniat mictum atque cacatum
 Iulius et fragilis Pediatia furque Voranus.
 singula quid memorem, quo pacto alterna loquentes 40

a EKRΨ (= zφψλl)

17 cum] dum *Doering*: quin *Horkel* 20 pellere *N. Heinsius* 25 maiore (P)] -ra *Nauck* 29 manibus *P^l*: manes (manis R) *codd.* P (cf. *Housman ad Manil.* 2, 567) 32 ut quae (B)]
 atque E: utque ⚭ 36 crepuscula *Housman* 38 veniat (B)] -ant ⚭
Prisc. GL 2, 495 39 Iulius (*P^lαλ*)] Ul- *Wilamowitz*: Villius
Hertz: quidni Iunius (cf. *Cic. Att.* 12, 14, 2 *Fam.* 7, 23, 3)? *vide tamen Orelli*

umbrae cum Sagana resonarint triste et acutum
 utque lupi barbam variae cum dente colubrae
 abdiderint furtim terris et imagine cerea
 largior arserit ignis, et ut non testis inultus
 horruerim voces Furiarum et facta duarum? 45
 nam displosa sonat quantum vesica pepedi
 diffissa nate ficus. at illae currere in urbem.
 Canidia dentis, altum Saganae caliendrum
 excidere atque herbas atque incantata lacertis
 vincula cum magno risuque iocoque videres. 50

9

Ibam forte via Sacra, sicut meus est mos,
 nescio quid meditans nugarum, totus in illis:
 accurrit quidam notus mihi nomine tantum
 arreptaque manu 'quid agis, dulcissime rerum?'
 'suaviter, ut nunc est' inquam, 'et cupio omnia quae vis.' 5
 cum assectaretur, 'numquid vis?' occupo. at ille
 'noris nos' inquit; 'docti sumus.' hic ego 'pluris
 hoc' inquam 'mihi eris.'

Misere discedere quaerens
 ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
 dicere nescio quid puero, cum sudor ad imos 10

a EKRΨ (= zφψλl)

41 resonarint ζ (B) : -rent *codd.* 48 caliendrum a E R z οχ :
 calian- KΨ (*exc. z*) P : calcanrum (d *superscr.*) P^l

9. 1 ibam ut Bentley 3 occurrit g P^l 4 dulcissime,
 rerum? *Ascensius* (*cf. Gigante P P 12 (1957), 127 sq.*)

manaret talos. 'o te, Bolane, cerebri
 felicem!' aiebam tacitus, cum quidlibet ille
 garriret, vicos, urbem laudaret. ut illi
 nil respondebam, 'misere cupis' inquit 'abire,
 iamdudum video, sed nil agis; usque tenebo. 15
 prosequar hinc quo nunc iter est tibi.' 'nil opus est te
 circumagi. quendam volo visere non tibi notum;
 trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos.'
 'nil habeo quod agam et non sum piger; usque sequar te.'
 demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus, 20
 cum gravius dorso subiit onus.

Incipit ille:

'si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
 non Varium facies. nam quis me scribere pluris
 aut citius possit versus? quis membra movere
 mollius? invideat quod et Hermogenes ego canto.' 25
 interpellandi locus hic erat: 'est tibi mater,
 cognati, quis te salvo est opus?' 'haud mihi quisquam;
 omnis composui.' 'felices! nunc ego resto.
 confice; namque instat fatum mihi triste, Sabella
 quod puero cecinit mota divina anus urna: 30
 "hunc neque dira venena nec hosticus auferet ensis
 nec laterum dolor aut tussis nec tarda podagra:
 garrulus hunc quando consumet cumque; loquaces,
 si sapiat, vitet, simul atque adoleverit aetas.'"

Ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei 35
 praeterita, et casu tum respondere vadato
 debebat; quod ni fecisset, perdere litem.

a EKRΨ (= zφψλl)

12 aiebam (P^l)] age- EKΨ (exc. z) 16 prosequar Ψ (B) :
 pers- cett. 30 mota divina Cruquius (B) : d- m- codd. οχ (cf.
 Brink, *Wolfenbütteler Forschungen*, 1981, 13 sq.) 31 nec] neque
 g P^l 36 vadatus ζ (B)

'si me amas' inquit, 'paulum hic ades.' 'inteream si
 aut valeo stare aut novi civilia iura,
 et propero quo scis.' 'dubius sum quid faciam' inquit, 40
 'tene relinquam an rem.' 'me, sodes.' 'non faciam' ille,
 et praecedere coepit. ego, ut contendere durum
 cum victore, sequor. 'Maecenas quomodo tecum?'
 hinc repetit: 'paucorum hominum et mentis bene sanae;
 nemo dexterius fortuna est usus. haberes 45
 magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
 hunc hominem velles si tradere. dispeream ni
 summosse omnis.' 'non isto vivimus illic
 quo tu rere modo. domus hac nec purior ulla est
 nec magis his aliena malis. nil mi officit' inquam, 50
 'ditior hic aut est quia doctior; est locus uni
 cuique suus.' 'magnum narras, vix credibile.' 'atqui
 sic habet.' 'accendis, quare cupiam magis illi
 proximus esse.' 'velis tantummodo, quae tua virtus,
 expugnabis; et est qui vinci possit, eoque 55
 difficilis aditus primos habet.' 'haud mihi deero:
 muneribus servos corrumpam; non, hodie si
 exclusus fuero, desistam; tempora quaeram;
 occurram in triviis; deducam. nil sine magno
 vita labore dedit mortalibus.'

Haec dum agit, ecce 60
 Fuscus Aristius occurrit, mihi carus et illum
 qui pulchre nosset. consistimus. 'unde venis?' et
 'quo tendis?' rogat et respondet. vellere coepi

a EKRΨ (= zφψλl)

38 huc § 42 durum (*P*^l) (*B*): -m est § 44 paucorum ...
 sanae *Porph. secuti Horatio tribuunt nonnulli, perperam* 48 vi-
 vivimus (*Prisc. GL 2, 478.508*)] vivitur § (*B*) 50 nil mi (ox)] nulli
coni. Palmer, postea retraxit mi om. K V g inquam (*B*)] umq- §

et pressare manu lentissima brachia, nutans,
distorquens oculos, ut me eriperet. male salsus 65
ridens dissimulare, meum iecur urere bilis.
‘certe nescio quid secreto velle loqui te
aiebas mecum.’ ‘memini bene, sed meliore
tempore dicam. hodie tricesima sabbata: vin tu
curtis Iudaeis oppedere?’ ‘nulla mihi’ inquam 70
‘religio est.’ ‘at mi. sum paulo infirmior, unus
multorum: ignosces, alias loquar.’ huncine solem
tam nigrum surrexe mihi? fugit improbus ac me
sub cultro linquit. casu venit obuius illi
adversarius et ‘quo tu, turpissime?’ magna 75
inclamat voce, et ‘licet antestari?’ ego vero
oppono auriculam. rapit in ius: clamor utrimque,
undique concursus. sic me servavit Apollo.

10

Lucili, quam sis mendosus, teste Catone,
defensore tuo, pervincam, qui male factos
emendare parat versus; hoc lenius, ipse
quo melior vir <et> es longe subtilior illo,
qui multum puer et loris et funibus udis (5)
†exoratus†, ut esset opem qui ferre poetis

a EKRΨ (= zφψλl)

64 pressare (P)] prens- a V : pens- E 68 meliore (B)] -ri
KΨ 69 vin (Prisc. GL 2, 515)] vis ζ (B)

10. (1–8) *habent* Ψ (exc. z) ζ. *alienos esse vix est quod dubitemus* (3) ipse] *scripsi* : ille *codd.* (4) est quo vir melior ζ et *add.* ζ es *scripsi* : est *codd.* illo sc. *Catone* (5) puerum est *Reisig*, *alii alia* (6) exhortatus ζ (*Reisig*) : excoria- *Horkel* : exorna- *Glareanus* (cf. *Ronconi SIFC* 29 (1957), 124 sq.)

antiquis posset contra fastidia nostra,
grammaticorum equitum doctissimus. ut redeam illuc:

Nempe incomposito dixi pede currere versus
Lucili. quis tam Lucili fautor inepte est
ut non hoc fateatur? at idem, quod sale multo
urbem defricuit, charta laudatur eadem.
nec tamen hoc tribuens dederim quoque cetera; nam sic 5
et Laberi mimos ut pulchra poemata mirer.
ergo non satis est risu diducere rictum
auditoris (et est quaedam tamen hic quoque virtus):
est brevitatem opus, ut currat sententia, neu se
impediat verbis lassas onerantibus auris; 10
et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
interdum urbani parcentis viribus atque
extenuantis eas consulto. ridiculum acri
fortius et melius magnas plerumque secant res. 15
illi scripta quibus comoedia prisca viris est
hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
Hermogenes umquam legit neque simius iste
nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.

‘At magnum fecit quod verbis Graeca Latinis 20
miscuit.’ o seri studiorum, quine putetis
difficile et mirum Rhodio quod Pitholeonti
contigit? ‘at sermo lingua concinnus utraque
suavior, ut Chio nota si commixta Falerni est.’
cum versus facias, te ipsum percontor, an et cum 25
dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?

a EKRΨ (= zφψλl)

7 diducere (P^l) ded- KΨ

scilicet oblitos patriaeque patrisque Latini,
 cum Pedius causas exsudet Poplicola atque
 Corvinus, patriis intermiscere petita
 verba foris malis Canusini more bilinguis. 30
 atque ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
 versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
 post mediam noctem visus, cum somnia vera:
 'in silvam non ligna feras insanius ac si
 magnas Graecorum malis implere catervas.' 35

Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona dumque
 diffindit Rheni luteum caput, haec ego ludo,
 quae nec in aede sonent certantia iudice Tarpa
 nec redeant iterum atque iterum spectanda theatri.
 arguta meretrice potes Davoque Chremeta 40
 eludente senem comis garrere libellos
 unus vivorum, Fundani; Pollio regum
 facta canit pede ter percusso; forte epos acer
 ut nemo Varius ducit; molle atque facetum
 Vergilio annuerunt gaudentes rure Camenae: 45
 hoc erat experto frustra Varrone Atacino
 atque quibusdam aliis melius quod scribere possem,
 inventore minor; neque ego illi detrachere ausim
 haerentem capiti cum multa laude coronam.

a E K R Ψ (= z φ ψ λ l)

27 oblitos *coni. Bentley*: -tus *codd.* latini a E V (B): -ne
 K R Ψ 31 atqui ζ (B) 32 tali me ζ (B) 37 diffindit z:
 def- E: diffingit (-igit R) K R Ψ: defingit a: diffinget P^l: -gat P (*cf.*
ad 2, 1, 79 Carm. 1, 35, 39) 39 spectanda a: -tantia E: -tata
cett.: -tacla *coni. Palmer* 40 in meretrice *Peerlkamp* potes
 a E *corr.*: putes E *pr.*: potest R Ψ: -ens P^l 44 ductu R (?) Ψ
 45 adnuerunt *vel sim.* E K R z οχ: -rant a: -rint Ψ (*exc. z*)

At dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem 50
 plura quidem tollenda relinquendis. age, quaeso,
 tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
 nil comis tragici mutat Lucilius Acci?
 non ridet versus Enni gravitate minores,
 cum de se loquitur non ut maiore reprehensis? 55
 quid vetat et nosmet Lucili scripta legentis
 quaerere, num illius, num rerum dura negarit
 versiculos natura magis factos et euntis
 mollius ac si quis pedibus quid claudere senis,
 hoc tantum, contentus amet scripsisse ducentos 60
 ante cibum versus, totidem cenatus, Etrusci
 quale fuit Cassi rapido ferventius amni
 ingenium, capsis quem fama est esse librisque
 ambustum propriis? fuerit Lucilius, inquam,
 comis et urbanus, fuerit limatior idem 65
 quam rudis et Graecis intacti carminis auctor
 quamque poetarum seniorum turba: sed ille,
 si foret hoc nostrum fato delapsus in aevum,
 detereret sibi multa, recideret omne quod ultra
 perfectum traheretur, et in versu faciendo 70
 saepe caput scaberet vivos et roderet unguis.

 Saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sint
 scripturus, neque te ut miretur turba labores,
 contentus paucis lectoribus. an tua demens
 vilibus in ludis dictari carmina malis? 75
 non ego; nam satis est equitem mihi plaudere, ut audax
 contemptis aliis explosa Arbuscula dixit.
 men moveat cimex Pantilius aut cruciet quod
 vellicet absentem Demetrius aut quod ineptus
 Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli? 80

a EKRΨ (= zφψλl)

51 qu(a)eso Ψ : qu(a)ero *cett.* P^l 68 delapsus *Blandiniani*
tres ζ : dil- *codd.* : dilatus g (*cf. ad Carm.* 4, 13, 28)

Plotius et Varius, Maecenas Vergiliusque,
 Valgius et probet haec Octavius optimus atque
 Fuscus et haec utinam Viscorum laudet uterque
 ambitione relegata! te dicere possum,
 Pollio, te, Messalla, tuo cum fratre, simulque 85
 vos, Bibuli et Servi, simul his te, candide Furni,
 compluris alios, doctos ego quos et amicos
 prudens praetereo, quibus haec, sint qualiacumque,
 arridere velim, doliturus si placeant spe
 deterius nostra. Demetri teque, Tigelli, 90
 discipularum inter iubeo plorare cathedras.

 I, puer, atque meo citus haec subscribe libello.

SERMONUM LIBER SECUNDUS

1

‘Sunt quibus in satira videar nimis acer et ultra
 legem tendere opus. sine nervis altera quidquid
 composui pars esse putat similisque meorum
 mille die versus deduci posse. Trebati,

a EKRΨ (= zφψλl)

84 ambitione relegata *cum insequentibus coniungunt P edd. aliquot, fort. recte anne et te?* 86 Bibule Muretus (B), *vulg. vide Cic. Ep. ad. Br. 1.14.1, ubi Bibulorum Symium secutus in ed. Teubneriana revocavi* 88 sunt K g

1. 2 intendere ζ

quid faciam? praescribe.'

'Quiescas.'

'Ne faciam, inquis, 5

omnino versus?'

'Aio.'

'Peream male si non
optimum erat. verum nequeo dormire.'

'Ter uncti

transnanto Tiberim somno quibus est opus alto
irriguumque mero sub noctem corpus habento.
aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude 10
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
praemia laturus.'

'Cupidum, pater optime, vires
deficiunt. neque enim quivis horrentia pilis
agmina nec fracta pereuntis cuspide Gallos
aut labentis equo describit vulnera Parthi.' 15

'Attamen et iustum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius.'

'Haud mihi deero,
cum res ipsa feret. nisi dextro tempore Flacci
verba per attentam non ibunt Caesaris aurem,
cui male si palpere, recalcitret undique tutus. 20

'Quanto rectius hoc quam tristi laedere versu
Pantolabum scurram Nomentanumve nepotem,
cum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et odit!'

a EKRΨ (= zφψλl)

10 capit ζ (B) 15 describit RΨ (B) : -bet Kg : -bat aE
descripsit *sch. Pers.* 5, 4 16 poteras – 2, 8, 95 *cod. R prima*
manus aliis locum dat; sed v. Bo ad loc. 20 cui male equus
palpare ζ, *Peerlkamp* recalcitret ζ (B) : -rat *codd. α* 22 ve
RΨ P^l (B; cf. 1, 8, 11) : que a EK 23 cum] quem *Doederlein*

'Quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto
 accessit fervor capiti numerusque lucernis; 25
 Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem
 pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
 milia: me pedibus delectat claudere verba
 Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
 ille velut fidis arcana sodalibus olim 30
 credebat libris neque, si male cesserat, usquam
 decurrens alio neque si bene; quo fit ut omnis
 votiva pateat veluti descripta tabella
 vita senis. sequor hunc, Lucanus an Apulus anceps;
 nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus, 35
 missus ad hoc pulsus, vetus est ut fama, Sabellis,
 quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
 sive quod Apula gens seu quod Lucania bellum
 incuteret violenta. sed hic stilus haud petet ultro
 quemquam animantem et me veluti custodiet ensis 40
 vagina tectus; quem cur destringere coner
 tutus ab infestis latronibus? o pater et rex
 Iuppiter, ut pereat positum robigine telum
 nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille
 qui me commorit (melius non tangere, clamo) 45
 flebit et insignis tota cantabitur urbe.
 Cervius iratus leges minitatur et urnam,
 Canidia Albuci quibus est inimica venenum,
 grande malum Turius, si quid se iudice certes.

a EKRΨ (= zφψλl)

31 cesserat KR *pr.* (B) : ge- *cett.* V usquam (V)] umq- (unq-)
 KR zφ *var.* ψ *var.* 37 quo ne (σλ) (B)] ne quo *Doederlein*
 38 sive quid ... seu quid Lucana duelli *coni. Bentley* 43 telum]
 ferrum *Prisc. GL* 3, 86 48 et 49 (*ita etiam P*) *inter se mutat*
L. Müller 49 quid ... certes a E P^l (B) : quis (R *post ras.*) ...
 certet KR Ψ

ut quo quisque valet suspectos terreat utque 50
 imperet hoc Natura potens, sic collige mecum:
 dente lupus, cornu taurus petit. unde, nisi intus
 monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
 matrem: nil faciet sceleris pia dextera (mirum
 ut neque calce lupus quemquam neque dente petit bos!), 55
 sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
 ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
 exspectat seu Mors atris circumvolat alis,
 dives, inops, Romae, seu fors ita iusserit, exsul,
 quisquis erit vitae, scribam, color.'

'O puer, ut sis 60

vitalis metuo et maiorum ne quis amicus
 frigore te feriat.'

'Quid? cum est Lucilius ausus

primus in hunc operis componere carmina morem
 detrahare et pellem, nitidus qua quisque per ora
 cederet, introrsum turpis, num Laelius aut qui 65
 duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen
 ingenio offensi aut laeso doluere Metello
 famosive Lupo cooperto versibus? atqui
 primores populi arripuit populumque tributim,
 scilicet uni aequus Virtuti atque eius amicis. 70
 quin ubi se a vulgo et scaena in secreta remorant
 virtus Scipiadae et mitis sapientia Laeli,
 nugari cum illo et discincti ludere, donec
 decoqueretur holus, soliti. quidquid sum ego, quamvis

a EKRΨ (= zφψλl)

55 ut] ni *vel* si *coni. Bentley* (quod *potuit*) petat lφψ (B)
 56 mala (P^l)] male ER 63 in hanc ... formam *Markland*
 65 aut aEΨ (*exc. z*): et KRz 67 aut *del. voluit L. Müller*
 68 ve *Cunningham*: que *codd. P^l*

infra Lucili censum ingeniumque, tamen me 75
 cum magnis vixisse invita fatebitur usque
 Invidia et fragili quaerens illidere dentem
 offendet solido – nisi quid tu, docte Trebati,
 dissentis.'

'Equidem nihil hic diffindere possum;
 sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti 80
 incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum.
 si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
 iudiciumque.'

'Esto, si quis mala; sed bona si quis
 iudice condiderit laudatus Caesare? si quis 85
 opprobriis dignum latraverit integer ipse?'

'Solventur risu tabulae, tu missus abibis.'

2

Quae virtus et quanta, boni, sit vivere parvo
 (nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
 rusticus, abnormis sapiens crassaque Minerva),
 discite, non inter lances mensasque nitentis,
 cum stupet in vanis acies fulgoribus et cum 5

a EKRΨ (= zφψλl)

79 hic ζ : hinc *codd.* P^l diffindere V οχ : diffund- E : diffid- Ψ
 (*exc.* z) P^l P *var.* : diffingere a KR z P (B) (*cf.* 1, 10, 37 *Carm.* 1, 35,
 39) 85 laceraverit ζ (B) 86 risu (P)] bis sex *Bergk*

2. 1 et quanta (P^l) boni] quantumque boni *Campbell*, CQ 1
 (1951), 136 sq. boni (V)] -is Rl P^l : homini *Peerlkamp*
 2 quae (B)] quem ζ 3 abnormis Ψ (*exc.* λ) οχ (B) : -mi *cett.*
 V 5 in vanis *Peerlkamp* : insa- *codd.* οχ

acclinis falsis animus meliora recusat,
verum hic impransi mecum disquirite. 'cur hoc?'
dicam, si potero.

Male verum examinat omnis
corruptus iudex. leporem sectatus equove
lassus ab indomito vel, si Romana fatigat 10
militia assuetum graecari, seu pila velox
molliter austerum studio fallente laborem
seu te discus agit, pete cedentem aera disco –
cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis
sperne cibum vilem; nisi Hymettia mella Falerno 15
ne biberis diluta. foris est promus et atrum
defendens piscis hiemat mare: cum sale panis
latrantem stomachum bene leniet. unde putas aut
qui partum? non in caro nidore voluptas
summa, sed in te ipso est. tu pulmentaria quaere 20
sudando: pinguem vitiis albumque neque ostrea
nec scarus aut poterit peregrina iuvare lagois.

Vix tamen eripiam posito pavone velis quin
hoc potius quam gallina tergere palatum,
corruptus vanis rerum, quia veneat auro 25
rara avis et picta pandat spectacula cauda,
tamquam ad rem attineat quidquam. num vesceris ista
quam laudas pluma? cocto num adest honor idem?
carne †tamen† quamvis distat nihil, hanc magis illa?
imparibus formis deceptum te patet. esto: 30

a EKRΨ (= zφψλl)

13 cf. Housman, *Cl. pap.* 546 19 qui? paritur non *Peerl-*
kamp: fort. qui partum hoc? 25 – *Epist.* 2, 2, 216 *deest* K
29 hanc *L. Müller* (cf. *P Bentley*): hac *codd.* illa aΨ: -am
ER(?)ψ *var.* P fort. carne, probas, quamvis d- n-, hanc magis
illa? 30 te patet R *corr.* Ψ *Comm. Cruq.*: te petere a R *pr.* (?) ψ
var. P: deperere E

unde datum sentis lupo hic Tiberinus an alto
captus hiet, pontisne inter iactatus an amnis
ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem
mullum in singula quem minuas pulmenta necesse est.
ducit te species, video; quo pertinet ergo 35
proceros odisse lupos? quia scilicet illis
maiores Natura modum dedit, his breve pondus.
[ieiunus raro stomachus vulgaria temnit.]
‘porrectum magno magnum spectare catino
vellem’ ait Harpyiis gula digna rapacibus. at vos, 40
praesentes Austri, coquite horum obsonia! quamquam
putet aper rhombusque recens, mala copia quando
aegrum sollicitat stomachum, cum rapula plenus
atque acidas mavult inulas. necdum omnis abacta
pauperies epulis regum; nam vilibus ovis 45
nigrisque est oleis hodie locus. haud ita pridem
Galloni praeconis erat acipensere mensa
infamis. quid? tunc rhombos minus aequor alebat?
tutus erat rhombus tutoque ciconia nido,
donec vos auctor docuit praetorius. ergo, 50
si quis nunc mergos suavis edixerit assos,
parebit pravi docilis Romana iuventus.

Sordidus a tenui victu distabit Ofello
iudice. nam frustra vitium vitaveris illud,
si te alio pravum detorseris. Au⟨f⟩idienus, 55
cui ‘Canis’ ex vero ductum cognomen adhaeret,

a EKRΨ (= zφψλl)

31 datum (οχ)] ta- R : autem *Peerlkamp* an (οχ)] in lφψ
35 quo (P^l)] quid Ψ 38 *damnat Bentley ad A. P. 337. an potius*
post 22 ponendus? 39 in magno Σ 42 male ER 43 cum]
quin *Praedicow* : fort. qui 48 tunc aEV : cum RΨ P^l
(a)equor alebat aRΨV : -ra -ant E (B) 53 distabit Σ : -bat
codd. V 55 pravus Σ (B) aufidienus Σ : avid- *codd.* P^lοχ
56 ductum V (B) : dic- *codd.*

quinquennis oleas est et silvestria corna
 ac nisi mutatum parcit defundere vinum et,
 cuius odorem olei nequeas perferre, licebit
 ille repotia, natalis aliosve dierum 60
 festos albatu celebret, cornu ipse bilibri
 caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
 quali igitur victu sapiens utetur, et horum
 utrum imitabitur? hac urget lupo, hac canis, aiunt.
 mundus erit qua non offendant sordibus atque 65
 in neutram partem cultus miser. hic neque servis,
 Albuci senis exemplo, dum munia didit,
 saevus erit nec sic ut simplex Naevius unctam
 convivis praebebit aquam; vitium hoc quoque magnum.

Accipe nunc victus tenuis quae quantaque secum 70
 afferat. imprimis valeas bene. nam variae res
 ut noceant homini credas memor illius escae
 quae simplex olim tibi sederit. at simul assis
 miscueris elixa, simul conchylia turdis,
 dulcia se in bilem vertent stomachoque tumultum 75
 lenta feret pituita. vides ut pallidus omnis
 cena desurgat dubia? quin corpus onustum
 hesternis vitiis animum quoque praegravat una
 atque affigit humo divinae particulam auras.
 alter ubi dicto citius curata sopori 80
 membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
 hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
 sive diem festum rediens advexerit annus
 seu recreare volet tenuatum corpus ubique
 accedent anni <et> tractari mollius aetas 85

a ERΨ (= zφψλl)

65 qua a ERV $P^l(B)$: qui Ψ 79 affigit (adf-) (V)] affl- ζ (cf.
 Bentley) 84 ubi Bentley 85 et add. ζ

imbecilla volet: tibi quidnam accedet ad istam
 quam puer et validus praesumis mollitiem, seu
 dura valetudo inciderit seu tarda senectus?
 rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
 illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes 90
 tardius adveniens vitiatum commodius quam
 integrum edax dominus consumeret. hos utinam inter
 heroas natum tellus me prima tulisset!

Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
 occupat humanam? grandes rhombi patinaeque 95
 grande ferunt una cum damno dedecus. adde
 iratum patrum, vicinos, te tibi iniquum
 et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
 as, laquei pretium. 'iure' inquit 'Trausius istis
 iurgatur verbis. ego vectigalia magna 100
 divitiasque habeo tribus amplas regibus.' ergo
 quod superat non est melius quo insumere possis?
 cur eget indignus quisquam te divite? quare
 templa ruunt antiqua deum? cur, improbe, carae
 non aliquid patriae tanto emetiris acervo? 105
 uni nimirum recte tibi semper erunt res,
 o magnus posthac inimicis risus! uterne
 ad casus dubios fidet sibi certius? hic qui
 pluribus assuerit mentem corpusque superbum,
 an qui contentus parvo metuensque futuri 110
 in pace ut sapiens aptarit idonea bello?

Quo magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellum
 integris opibus novi non latius usum

a ERΨ (= zφψλl)

91 vitiatum Ψ οχ : -aret a ER (?) οχ 95 (h)occupat R Ψ (*exc.*
 λ) P^l (B) : -pet a E λ V 99 inquis ζ trausius a R λ V : trans- E :
 travius Ψ (*exc.* λ) P 100 iurgatus E : *anne* iurgetur? 106 erunt
 (P, *ut vid.*) eunt ζ (B) 112 puer λ : -rum *cett.*

quam nunc accisis. videas metato in agello
 cum pecore et gnatis fortem mercede colonum, 115
 ‘non ego’ narrantem ‘temere edi luce profesta
 quidquam praeter holus fumosae cum pede pernae.
 at mihi seu longum post tempus venerat hospes
 sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
 vicinus, bene erat non piscibus urbe petitis, 120
 sed pullo atque haedo; tum pensilis uva secundas
 et nux ornabat mensas cum duplice ficu.
 post hoc ludus erat captu potare magistro
 ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
 explicuit vino contractae seria frontis. 125
 saeviat atque novos moveat Fortuna tumultus:
 quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcus aut vos,
 o pueri, nituistis ut huc novus incola venit?
 nam propriae telluris erum Natura neque illum
 nec me nec quemquam statuit. nos expulit ille, 130
 illum aut nequities aut vafri inscitia iuris,
 postremo expellet certe vivacior heres.
 nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
 dictus, erit nulli proprius, sed cedit in usum
 nunc mihi nunc alii. quocirca vivite fortes 135
 fortiaque adversis opponite pectora rebus.’

a ER Ψ (= z φ ψ λ l)

114 metato (οχ)] -atum Ψ 118 at R ψ : ac *cett.* 122 ficu
 a Ψ (*exc. z*) *Charis. GL 1, 96 Prisc. GL 2, 340 cod. h* : fico ER z
Prisc. codd. plerique 123 captu ... magistro *Housman* : culpa
 (V) ... magistra *codd. P* : cupa : ... m- ζ : *alii alia relatu indigna*
 127 quantum Ψ 132 postremo g : -mum *codd.* 134 erat ζ
 (B) cedit R (B) : cedet *cett.*

3

'Sic raro scribis ut toto non quater anno
 membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
 iratus tibi quod vini somnique benignus
 nil dignum sermone canas. quid fiet? at ipsis
 Saturnalibus huc fugisti sobrius. ergo 5
 dic aliquid dignum promissis: incipe. nil est.
 culpantur frustra calami immeritusque laborat
 iratis natus paries dis atque poetis.
 atqui vultus erat multa et praeclara minantis,
 si vacuum tepido cepisset villula tecto. 10
 quorsum pertinuit stipare Platona Menandro,
 Eupolin Archilocho, comites educere tantos?
 invidiam placare paras virtute relictā?
 contemnere miser. vitanda est improba Siren
 Desidia, aut quidquid vita meliore parasti 15
 ponendum aequo animo.'

'Di te, Damasippe, deaeque
 verum ob consilium donent – tonsore! sed unde
 tam bene me nosti?'

'Postquam omnis res mea Ianum
 ad Medium fracta est, aliena negotia curo,
 excussus propriis. olim nam quaerere amabam 20
 quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,
 quid sculptum infabre, quid fustum durius esset;

a ERΨ (= zφψλl)

3. 1 sic] si E P' σχ scribes a ER P' σχ ad 4 (B) 4 at lφψV
 (B): et R: ab aEλz 6 nil est? *Cunningham* 12 Eupo-
 lidi (-de debuit) *Peerlkamp* archilocho z (cf. *Bentley*): -chum
cett. tantos] quin tu *sch. Pers.* 3, 21: quid? tu *Rutgers* (B)
 17 ἀπροσδόκητον *agnovit Fraenkel* 21 vafer aEP: faber a
var. RΨ 22 sculptum R lφψ: scul- *cett. V*

callidus huic signo ponebam milia centum;
hortos egregiasque domos mercarier unus
cum lucro noram; unde frequentia Mercuriali 25
imposuere mihi cognomen compita.'

'Novi

et miror morbi purgatum te illius.' 'Atqui
emovit veterem †mire† novus, ut solet, in cor
traiecto lateris miseri capitisve dolore,
ut lethargicus hic cum fit pugil et medicum urget.' 30

'Dum ne quid simile huic, esto ut libet.'

'O bone, ne te

frustrere, insanis et tu stultique prope omnes,
si quid Stertinius veri crepat, unde ego mira
descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
solatus iussit sapientem pascere barbam 35
atque a Fabricio non tristem Ponte reverti.
nam male re gesta cum vellem mittere operto
me capite in flumen, dexter stetit et "cave faxis
te quidquam indignum; pudor" inquit "te malus angit,
insanos qui inter vereare insanus haberi. 40
primum nam inquiram quid sit furere: hoc si erit in te
solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
quem mala stultitia et quemcumque inscitia veri
caecum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
autumat. haec populos, haec magnos formula reges, 45
excepto sapiente, tenet.'"

a ERΨ (= zφψλl)

23-2, 6, 92 *deest* z 25 Mercuriali *Gryphius* : -le *codd.* P^l :
-lem ⚭ (cf. P) 28 mire (*nota miror in versu priore*)] morbus
Peerlkamp : maior *Horkel*, bene *uterque* 29 ve E (B) : que
cett. 30 hic (P^l)] *anne* est (cf. *Ter. Hec.* 308 sq.)? 33 veri
a (?) ERψ *var.* : verum R *var.* Ψ 39 angit a ER *var.* ψ *var.* V :
urget R Ψ 43 stultitia et] -ities *Meineke*

“Nunc accipe quare
 desipiant omnes aequae ac tu, qui tibi nomen
 insano posuere. velut silvis, ubi passim
 palantis error certo de tramite pellit,
 ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit, unus utrique 50
 error, sed varis illudit partibus; hoc te
 crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille,
 qui te deridet, caudam trahat.”

“Est genus unum
 stultitiae nihilum metuenda timentis, ut ignis,
 ut rupes fluviosque in campo obstare queratur; 55
 alterum, et huic varum et nihilo sapientius, ignis
 per medios fluviosque ruentis. clamet amica
 mater, honesta soror, cum cognatis pater, uxor:
 ‘hic fossa est ingens, hic rupes maxima, serva!’
 non magis audierit quam Fufius ebrius olim, 60
 cum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis
 ‘mater, te appello’ clamantibus.”

“Huic ego vulgus
 errorem similem cunctum insanire docebo.
 insanit veteres statuas Damasippus emendo,
 integer est mentis Damasippi creditor. esto. 65
 ‘accipe quod numquam reddas mihi,’ si tibi dicam,
 tune insanus eris si acceperis? an magis excors
 reiecta praeda quam praesens Mercurius fert?

a ERΨ (= φψλl)

50 utrique Ψ V *Prisc. GL 3, 75* : -isque ER (*de a n.l.*) : -imque
 § 51 varis *scripsi* : -iis *codd.* (cf. 56) 56 varum (P)] varium
 lψ 57 amica (P)] anicla *Horkel* 63 errorem E: -ore lφψ :
 -ori a R *post ras.* λ : -or g similem (*sc. tui*) a Eλl : -lis R φψ

scribe decem a Nerio. non est satis, adde Cicutae
 nodosi tabulas; centum, mille adde catenas: 70
 effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
 cum rapies in ius malis ridentem alienis,
 fiet aper, modo avis, modo saxum et, cum volet, arbor.
 si male rem gerere insani est, contra bene sani,
 putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perelli 75
 dictantis quod tu numquam rescribere possis.””

“Audire atque togam iubeo componere, quisquis
 ambitione mala aut argenti pallet amore,
 quisquis luxuria tristive superstitione
 aut alio mentis morbo calet; huc propius me, 80
 dum doceo insanire omnis, vos ordine adite.””

“Danda est ellebori multo pars maxima avaris.
 nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
 heredes Staberi summam incidere sepulcro,
 ni sic fecissent, gladiatorum dare centum 85
 damnati populo paria atque epulum arbitrio Arri,
 frumenti quantum metit Africa. ‘sive ego prave
 seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi.’ credo
 hoc Staberi prudentem animum vidisse. quid ergo
 sensit cum summam patrimoni insculpere saxo 90
 heredes voluit? quoad vixit, credidit ingens
 pauperiem vitium et cavit nihil acrius, ut, si
 forte minus locuples uno quadrante perisset,

a ERΨ (= φψλl)

72 ridentem (*P*^l)] *anne* ridens? 74 insani, contra bene sani est
 ζ (*B*) 86 Arri et ζ (*B*) 87 et quantum *Heindorf* 89 *liben-*
ter legerim hoc illum prudenti animo vidisse (*i. e. provid-*) ius-
 sisse *sive* volui- *Lambinus* : cavi- *Peerlkamp* 93 perisset Ψ (*B*) :
 periret a ER

ipse videretur sibi nequior: ‘omnis enim res,
virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
divitiis parent; quas qui construxerit, ille
clarus erit, fortis, iustus sapiensque etiam et rex
et quidquid volet.’ hoc veluti virtute paratum
speravit magnae laudi fore.”” 95

““Dissimile isti
Graecus Aristippus, qui servos proicere aurum
in media iussit Libya, quia tardius irent
propter onus segnes. uter est insanior horum?
nil agit exemplum litem quod lite resolvit.”” 100

““Si quis emat citharas, emptas comportet in unum,
nec studio citharae nec Musae deditus ulli,
si scalpra et formas non sutor, nautica vela
aversus mercaturis, delirus et amens
undique dicatur merito. qui discrepat istis
qui nummos aurumque recondit nescius uti
compositis metuensque velut contingere sacrum?
si quis ad ingentem frumenti semper acervum
porrectus vigilet cum longo fuste neque illinc
audeat esuriens dominus contingere granum
ac potius foliis parcus vescatur amaris;
si positus intus Chii veterisque Falerni
mille cadis – nihil est, ter centum milibus – acre 105
110
115

a E R Ψ (= z φ ψ λ l)

96 construxerit a E : contrax- R Ψ V (?) 97 que E l var. ψ
var. : ne cett. (om. λ ψ corr.) Prisc. GL 3, 101, quo recepto interro-
gatio sapiensne? varie assignatur 99 dissimile isti scripsi : quid
sim- i- codd. σ χ : dissimilisne coni. Peerlkamp 108 istis a E σ χ :
iste R Ψ 112 proiectus ⚭ (B) cf. ad Carm. 3, 10, 3 Epod. 10,
22 113 consumere Peerlkamp propter 110 : confringere Mei-
neke : contundere (errat Bo) Apitz

potet acetum; age, si et stramentis incubet unde-
 octoginta annos natus, cui stragula vestis,
 blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
 nimirum insanus paucis videatur, eo quod 120
 maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
 filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
 dis inimice senex, custodis? ne tibi desit?
 quantulum enim summae curtabit quisque dierum
 unguere si caulis oleo meliore caputque 125
 coeperis impexa foedum porrigine? quare,
 si quidvis satis est, periuras, surripis, aufers
 undique? tun sanus?'''

“Populum si caedere saxis
 incipias servosve tuos, quos aere pararis,
 insanum te omnes pueri clamentque puellae: 130
 cum laqueo uxorem interimis matremque veneno,
 incolumi capite es? quid enim? neque tu hoc facis Argis
 nec ferro ut demens genetricem occidis Orestes
 – an tu reris eum occisa insanisse parente
 ac non ante malis dementem actum Furiis quam 135
 in matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
 quin ex quo est habitus male tutae mentis Orestes
 nil sane fecit quod tu reprehendere possis:
 non Pyladen ferro violare aususve sororem
 Electran; tantum maledicit utrique vocando 140
 hanc Furiam, hunc aliud iussit quod splendida bilis.’”

“Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
 qui Veientanum festis potare diebus
 Campana solitus trulla vappamque profestis,

a ERΨ (= zφψλl)

117 unde- (σλ)] udis *Horkel* : ulvae *coni. Meineke* : ultra *Peerl-*
kamp 128 tun sanus a E : tunc s- R : tu ins- Ψ 129 tuos] tuo
 R *pr.(?)g* (B) 132 quid ni? neque enim hoc ζ (B) 134 *sic*
distinxi 139 sororem est ζ (B)

quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres 145
 iam circum loculos et clavis laetus ovansque
 curreret. hunc medicus multum celer atque fidelis
 excitat hoc pacto: mensam poni iubet atque
 effundi saccos nummorum, accedere pluris
 ad numerandum; hominem sic erigit, addit et illud: 150
 ‘ni tua custodis, avidus iam haec auferet heres.’
 ‘men vivo?’ ‘ut vivas igitur, vigila: hoc age.’ ‘quid vis?’
 ‘deficient inopem venae te, ni cibus atque
 ingens accedit stomacho fultura ruenti.
 tu cessas? agedum, sume hoc tisanarium oryzae.’ 155
 ‘quanti emptae?’ ‘parvo.’ ‘quanti ergo?’ ‘octussibus.’ ‘eheu!
 quid refert morbo an furtis pereamque rapinis?’”

“‘Quisnam igitur sanus?’ ‘qui non stultus.’ ‘quid avarus?’
 ‘stultus et insanus.’ ‘quid? si quis non sit avarus,
 continuo sanus?’ ‘minime.’ ‘cur, Stoice?’ ‘dicam. 160
 non est cardiacus (Craterum dixisse putato)
 hic aeger. recte est igitur surgetque? negabit,
 quod latus aut renes morbo temptentur acuto.
 non est periurus neque sordidus: immolet aequis
 hic porcum Laribus. verum ambitiosus et audax: 165
 naviget Anticyram.’”

“‘Quid enim? differt barathrone
 dones quidquid habes an numquam utare paratis?’

a ERΨ (= φψλl)

147 *medicum catum malim, celer enim cavendus magis*; cf. *Eu-
 rip. fr. 1072 N* 151 *iam iam N. Heinsius* 154 *ingens] prae-
 sens coni. Bentley, ad sensum optime : ingesta Markland* accedit
 (B)] -dat λψ *corr.* 156 *oct. assibus V : octo ass- Σ* 163 (P
Prisc. GL 2, 221; cf. Epist. 1, 6, 28) secl. Haupt temptentur *vel*
sim. (V P^l)] -antur g Σ *Prisc. (B)* 166 *quid enim? sqq. a superio-
 ribus diiunxi* (quid enim d- *plerique*) barat(h)rone (-thone a)
codd. P^l P var. οχ : balatroni Σ οχ (B) : -one Σ

Servius Oppidius Canusi duo praedia, dives
antiquo censu, gnatis divisisse duobus
fertur et hoc moriens pueris dixisse vocatis 170
ad lectum: 'postquam te talos, Aule, nucesque
ferre sinu laxo, donare et ludere vidi,
te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem,
extimui ne vos ageret vesania discors,
tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam. 175
quare, per divos oratus uterque Penatis,
tu cave ne minuas, tu ne maius facias id
quod satis esse putat pater et Natura coercet.
praeterea ne vos titillet gloria, iure
iurando obstringam ambo: uter aedilis fueritve 180
vestrum praetor, is intestabilis et sacer esto.'"

"In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
latus ut in Circo spatiere et aeneus ut stes,
nudus agris, nudus nummis, insane, paternis;
scilicet ut plausus quos fert Agrippa feras tu, 185
astuta ingenuum vulpes imitata leonem?
ne quis humasse velit Aiace, Atrida, vetas. cur?
'rex sum.' nil ultra quaero plebeius. 'et aequam
rem imperito; ac si cui videor non iustus, inulto
dicere quod sentit permitto.' maxime regum, 190
di tibi dent capta classem deducere Troia!
ergo consulere et mox respondere licebit?
'consule.' cur Ajax, heros ab Achille secundus,
putescit totiens servatis clarus Achivis,

a ERΨ (= φψλl)

172 ludere (οχ)] perd- *Bentley, alii alia* 174 dissors N. *Hein-*
sius 183 et Ψ (B) : aut a ER 187 vetas. cur?] *cf.* 2, 7, 104
188 quaero (οχ)] quaere V (B) 189 at λ V 191 deducere ζ P^l
(B) : redu- *codd.* : reddu- ζ

gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato 195
 per quem tot iuvenes patrio caruere sepulcro?
 ‘mille ovium insanus morti dedit, inclitum Ulixen
 et Menelaum una mecum se occidere clamans.’
 tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide ⟨g⟩natam
 ante aras spargisque mola caput, improbe, salsa, 200
 rectum animi servas cursum? insanus quid enim Ajax
 fecit cum stravit ferro pecus? abstinuit vim
 uxore et gnato; mala multa precatus Atridis
 non ille aut Teucrum aut ipsum violavit Ulixen.
 ‘verum ego, ut haerentis adverso litore navis 205
 eriperem, prudens placavi sanguine divos.’
 nempe tuo, furiose. ‘meo, sed non furiosus.’
 qui species alias veris cerebrique tumultu
 permixtas capiet, commotus habebitur atque
 stultitiane erret nihilum distabit an ira. 210
 Ajax immeritos cum occidit desipit agnos:
 tu, prudens scelus ob titulos cum admittis inanis,
 stas animo et purum est vitio tibi, cum tumidum est, cor?
 si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
 huic vestem, ut gnatae, paret ancillas, paret aurum, 215
 Rufam aut Posillam appellet fortique marito
 destinet uxorem, interdicto huic omne adimat ius
 praetor et ad sanos abeat tutela propinquos.

aERΨ (= φψλl)

199 gnatam ζ (cf. Housman, *Cl. pap.* 1139 sq.): n- codd.
 201 cursum Bothe: quor- aEφψ var. λ corr. lοχ: quorum Rλ pr.
 ψPοχ 204 ulixen ζ P^l: -em codd. 207 furiosi coni. Pal-
 mer 208 veris cerebri Horkel: veris celeri P^l: veri sceleris
 aERVοχ: veris c- Ψ: veris sc- gοχ: veris iecoris Postgate
 211 cum immeritos Vg (B) 212 tu ζ (B): cum codd. cum
 admittis Bentley: committis ζV (?): committit Pg: admittis
 codd. 213 vitio om. RΨ tibi om. aEl 216 aut] et V
 posillam V pr. (B): pus- codd.

quid? si quis gnatam pro muta devovet agna,
integer est animi? ne dixeris. ergo ubi prava
stultitia, hic summa est insania; qui sceleratus,
et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,
hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.”” 220

“Nunc, age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum;
vincet enim stultos ratio insanire nepotes. 225
hic, simul accepit patrimoni mille talenta,
edicit piscator uti, pomarius, auceps,
unguentarius ac Tusci turba impia Vici,
cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum,
mane domum veniant; qui cum venere frequentes, 230
verba facit leno: ‘quidquid mihi, quidquid et horum
cuique domi est, id crede tuum et vel nunc pete vel cras.’
accipe quid contra haec iuvenis responderit aequus:
‘tu nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
cenem ego, tu piscis hiberno ex aequore verris. 235
segnis ego, indignus qui tantum possideam; aufer.
sume tibi decies; tibi tantundem; tibi triplex,
unde uxor media currit de nocte vocata.’
filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
scilicet ut decies solidum absorberet, aceto 240
diluit insignem bacam: qui sanior ac si
illud idem in rapidum flumen iaceretve cloacam?
Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
nequitia et nugis pravorum et amore gemellum,

a ERΨ (= φψλl)

225 vincet a E ψ *corr.* V : -cit R Ψ 230 qui cum ζ (B) : quid
tum *vel sim. codd.* 234 tu *Th. Johnson* (B) : in *codd.* : tu in
coni. Bentley dormis tu *Valart* 235 verris Ψ V οχ *var.* (B) :
vel(l)is a E R οχ 238 currat R : surgit ζ 240 exorberet λ φ ψ

lusciniās soliti impenso prandere coemptas; 245
quorsum abeant? sani ut creta, an carbone notati?'''

“Aedificare casas, plostello adiungere mures,
ludere par impar, equitare in harundine longa
si quem delectet barbatum, amentia verset.
si puerilius his ratio esse evincet amare, 250
nec quidquam differre utrumne in pulvere, trimus
quale prius, ludas opus an meretricis amore
sollicitus plores, quaero faciasne quod olim
mutatus Polemon, ponas insignia morbi
(fasciolas, cubital, focalia), potus ut ille 255
dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
postquam est impransi correptus voce magistri.
porrigis irato puero cum poma, recusat:
'sume, catelle!' negat: si non des, optet. amator
exclusus qui distat, agit ubi secum eat an non 260
quo rediturus erat non arcessitus, et haeret
invisis foribus? 'nec nunc, cum me vocet ultro,
accedam? an potius mediter finire dolores?
excluit; revocat. redeam? non si obsecret.' ecce
servus non paulo sapientior: 'o ere, quae res 265
nec modum habet neque consilium, ratione modoque
tractari non vult. in amore haec sunt mala, bellum,
pax rursum. haec si quis tempestatis prope ritu
mobilia et caeca fluitantia sorte laboret
reddere certa sibi, nihilo plus explicet ac si 270
insanire paret certa ratione modoque.'

a ERΨ (= φψλl)

246 sani ut aERlοχ: sanii ψ: sani λφ *sch. Pers. 5, 108*:
insani ψ *var. P^l*: sanin *Marcilius (B)*, *fort. recte* notati (V)] -andi
ςοχ 249 delectat Ψ 255 cubital V *pr. (?)* ς P^l *Fronto p. 24,*
1 N: -le *codd.* 256 *anne* raptim? 262 vocat ς (B)

quid cum Picenis excerpens semina pomis
gaudes si cameram percusti forte, penes te es?
quid cum balba feris annoso verba palato,
aedificante casas qui sanior?'''

“Adde cruorem 275
stultitiae atque ignem gladio scrutare. modo, inquam,
Hellade percussa Marius cum praecipitat se,
cerritus fuit. an commotae crimine mentis
absolves hominem et sceleris damnabis eundem,
ex more imponens non apta vocabula rebus?''' 280

“Libertinus erat, qui circum compita siccus
lautis mane senex manibus currebat et ‘unum’
(‘quid tam magnum?’ addens), ‘unum me surpite morti!
dis etenim facile est’ orabat, sanus utrisque
auribus atque oculis; mentem, nisi litigiosus, 285
exciperet dominus, cum venderet. hoc quoque vulgus
Chrysippus ponit fecunda in gente Meneni.
‘Iuppiter, ingentis qui das adimisque dolores’
mater ait pueri mensis iam quinque cubantis,
‘frigida si puerum quartana reliquerit, illo 290
mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
in Tiberi stabit.’ casus medicusve levarit
aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
in gelida fixum ripa febrimque reducet;
quone malo mentem concussa? timore deorum.’” 295

a ERΨ (= φψλl)

276–278 sic Apitz : interrog. faciunt plerique 280 non apta
scripsi : cognata codd. σχ : non nata Horkel 288 dasque Cun-
ningham 291 mane Ψ P^l : magne a R φ var. : magno E
292 medicusque Ψ 293 necabit] nega- ER : loca- con. Palmer,
fort. recte

‘Haec mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
dixerit insanum qui me, totidem audiet atque
respicere ignoto discet pendentia tergo.’

‘Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris, 300
qua me stultitia, quoniam non est genus unum,
insanire putas? ego nam videor mihi sanus.’

‘Quid? caput abscis(s)um manibus cum portat Agave
gnati infelicis, sibi tunc furiosa videtur?’

‘Stultum me fateor, liceat concedere veris, 305
atque etiam insanum. tantum hoc edissere, quo me
aegrotare putes animi vitio?’

‘Accipe: primum
aedificas, hoc est, longos imitaris ab imo
ad summum totus moduli bipedalis; et idem
corpore maiorem rides Turbonis in armis 310
spiritum et incessum, qui ridiculus minus illo?
an, quodcumque facit Maecenas, te quoque verum est
tantum dissimilem et tanto certare minorem?
absentis ranae pullis vituli pede pressis
unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens 315
belua cognatos eliserit. illa rogare
quantane, num tantum (sufflans se) magna fuisset.

a ER Ψ (= φ ψ λ l)

301 quam me stultitiam ζ (B) 303 abscissum ζ : -isum
codd. manibus V g (B) : demens *codd.* cum portat] portavit
V 304 tum R Ψ : tunc a : nunc E 305 liceat] lex est *Horkel*,
alii alia : anne deceat (*cf. Ov. A.A. 3, 761* aptius est deceatque
magis potare puellas)? 313 tantum (*pr.*) V (B) : -to *codd.*, *fort.*
recte 317 tantum E V P *interpr.* (B) : -ta R : tandem a Ψ P^l
Porph. codd. : num in tantum?

'maior dimidio.' 'num tantum?' cum magis atque
 se magis inflaret, 'non, si te ruperis' inquit,
 'par eris.' haec a te non multum abludit imago. 320
 adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino,
 quae si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
 non dico horrendam rabiem.' 'iam desine.' 'cultum
 maiorem censu.' 'teneas, Damasippe, tuis te.'
 'mille puellarum, puerorum mille furores.' 325
 'o maior, tandem parcas, insane, minori!'

4

'Unde et quo Catius?'

'Non est mihi tempus aventi
 ponere signa novis praeceptis, qualia vincent
 Pythagoran Anytique reum doctumque Platona.'

'Peccatum fateor, cum te sic tempore laevo
 interpellarim; sed des veniam bonus, oro. 5
 quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox,
 sive est naturae hoc sive artis, mirus utraque.'

'Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem,
 utpote res tenuis tenui sermone peractas.'

'Ede hominis nomen, simul et Romanus an hospes.' 10

'Ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.
 longa quibus facies ovis erit, illa memento,
 ut suci melioris et ut magis alba rotundis,

a ERΨ (= φψλl)

318 tantum 1 (B) : -to *cett.* : *num* in tantum?

4. 2 vincent RφψλV (B) : -cunt aElR *var.* : -cant §
 7 utraque *Praedicow* (cf. *quae scripsi ad Cic. Att. 15, 22*) : utroque
codd. 13 alma Bentley, qui tamen curis novissimis traditam lec-
 tionem revocare videtur; de οχ v. eundem

ponere; namque marem cohibent callosa vitellum.
 cole suburbano qui siccis crevit in agris 15
 dulcior; irriguo nihil est elutius horto.
 si vespertinus subito te oppresserit hospes,
 ne gallina malum responset dura palato,
 doctus eris vivam musto mersare Falerno;
 hoc teneram faciet. pratensibus optima fungis 20
 natura est; aliis male creditur. ille salubris
 aestates peraget qui nigris prandia moris
 finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
 Aufidius forti miscebat mella Falerno,
 mendose, quoniam vacuis committere venis 25
 nil nisi lene decet; leni praecordia mulso
 prolueris melius. si dura morabitur alvus,
 mitulus et viles pellent obstantia conchae
 et lapathi brevis herba, sed albo non sine Co.
 lubrica nascentes implent conchylii lunae; 30
 sed non omne mare est generosae fertile testae:
 murex Baianus melior, Lucrina peloris;
 ostrea Circeis, Miseno oriuntur echini;
 pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
 nec sibi cenarum quivis temere arroget artem 35
 non prius exacta tenui ratione saporum.
 nec satis est cara piscis averrere mensa
 ignarum quibus est ius aptius et quibus assis
 languidus in cubitum iam se conviva reponet.

aERΨ (= φψλl)

14 cohibent aERλ corr. P^l: pro- Ψ 19 musto Crato (B):
 mixto codd.: mulso ζ 22 peraget λφψ: perget R: peragit
 aEl 32 del. Clausen (Philol. 106 (1962)), 205–206 murex
 Baianus Snapius: murice Baiano codd. P 37 averrere (P)] aver-
 tere gζ 38 ignaro ζ 39 reponet aEψ corr.: -nit RΨP

Umber et iligna nutritus glande rotundas 40
 curvet aper lances carnem vitantis inertem;
 nam Laurens malus est, ulvis et harundine pinguis.
 vinea summittit capreas non semper edulis.
 fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
 piscibus atque avibus quae natura et †foret aetast† 45
 ante meum nulli patuit quaesita palatum.
 sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
 nequaquam satis in re una consumere curam ‹est›,
 ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
 quali perfundat piscis securus olivo. 50
 Massica si caelo suppones vina sereno,
 nocturna si quid crassi est tenuabitur aura
 et decedet odor nervis inimicus; at illa
 integrum perdunt lino vitiata saporem.
 Surrentina vafer qui miscet faece Falerna 55
 vina, columbino limum bene colligit ovo,
 quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
 tostis marcentem squillis recreabis et Afra
 potorem coclea; nam lactuca innatat acri
 post vinum stomacho. perna magis et magis hillis 60
 flagitat immorsus refici; quin omnia malit
 quaecumque immundis fervent allata popinis.

a ERΨ (= φψλl)

40 et] ut *Bonfinis* 41 curvet ζ : -vat *codd.* 44 fecundae V
 (B) : -di *codd.* P *Donat. Ter. Eun.* 426 45 ferat *ne scribam*
 (afferat atque ars *iam coni. Peerlkamp*) *obstat vox* quaesita; *nam*
L. Muellero vix assentior 46 latuit *Peerlkamp* palato ζ, *Peerl-*
kamp 48 est *hoc loco add. Teuffel, alibi alii* 59 acris *Doe-*
derlein : acre *coni. L. Müller* 60 et (σχ)] ac E : om. a 61 im-
 morsus (inm-) (σχ) (B; *falsus autem est summus vir, nedum recen-*
tiores, nam immorsus = ἄδηνκτος, ut Cyrillus, Gloss. 2, 218 ab ipso
laudatus; cf. 2, 8, 8, ubi lactucae inter acria numerantur, qualia
stomachum pervellunt)] in m- ζ : inmersis *coni. Bentley* : inmersis
nescio quis

est operae pretium duplicis pernoscere iuris
 naturam. simplex e dulci constat olivo,
 quod pingui miscere mero muriaque decebit 65
 non alia quam qua Byzantia putuit orca.
 hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis
 Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
 pressa Venafranae quod baca remisit olivae.
 Picenis cedunt pomis Tiburtia suco; 70
 nam facie praestant. Vennuncula convenit ollis;
 rectius Albanam fumo duraveris uvam.
 hanc ego cum malis, ego faecem primus et allec,
 primus et invenior piper album cum sale nigro
 incretum puris circumposuisse catillis. 75
 immane est vitium dare milia terna macello
 angustoque vagos piscis urgere catino.
 magna movet stomacho fastidia seu puer unctis
 tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit,
 sive gravis veteri creterrae limus adhaesit. 80
 vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
 consistit sumptus? neglectis flagitium ingens.
 ten lapides varios lutulenta radere palma
 et Tyrias dare circum illota toralia vestis,
 oblitum, quanto curam sumptumque minorem 85
 haec habeant, tanto reprehendi iustius illis
 quae nisi divitibus nequeunt contingere mensis?

‘Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus
 ducere me auditum, perges quocumque, memento.
 nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta, 90

a ERΨ (= φψλl)

66 quae] qua a l φ ψ   71 vennuncula E φ ψ : *variant cett.*
 78 movet (B)] -ent a E l   80 creterrae R φ ψ V : craterae a E λ l
 (v. ad Carm. 3, 18, 7)   84 illota (inl-) Ψ : inluta a E R   87 ne-
 queant ζ (B)

non tamen interpres tantundem iuveris. adde
vultum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus
non magni pendis, quia contigit; at mihi cura
non mediocris inest, fontis ut adire remotos
atque haurire queam vitae praecepta beatae.’

95

5

‘Hoc quoque, Teresia, praeter narrata petenti
responde, quibus amissas reparare queam res
artibus atque modis. quid rides?’

‘Iamne doloso
non satis est Ithacam revehi patriosque Penatis
aspicere?’

‘O nulli quidquam mentite, vides ut
nudus inopsque domum redeam te vate, neque illic
aut apotheca procis intacta est aut pecus; atqui
et genus et virtus nisi cum re vilior alga est.’

5

‘Quando pauperiem missis ambagibus horres,
accipe qua ratione queas ditescere. turdus
sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc
res ubi magna nitet domino sene; dulcia poma
et quoscumque feret cultus tibi fundus honores
ante Larem gustet venerabilior Lare dives;
qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus
sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
tu comes exterior, si postulet, ire recuses.’

10

15

a ER Ψ (= φ ψ λ l)

5. 1 Teresia (P)] tir- λ l g et *codicum* R φ l (tyr-) *inscr.* 3 do-
loso] -sos R Ψ(*exc. l*) : -se ζ 7 est] sit *coni.* L. Müller

‘Utne tegam spurco Damae latus? haud ita Troiae
me gessi certans semper melioribus.’

‘Ergo
pauper eris.’

‘Fortem hoc animum tolerare iubebo; 20
et quondam maiora tuli. tu protinus unde
divitias aerisque ruam dic, augur, acervos.’

‘Dixi equidem et dico: captes astutus ubique
testamenta senum, neu, si vafer unus et alter 25
insidiatorem praeroso fugerit hamo,
aut spem deponas aut artem illusus omittas.

magna minorve Foro si res certabitur olim,
vivet uter locuples sine gnatis, improbus, ultro
qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
defensor: fama civem causaque priorem 30
sperne, domi si gnatus erit fecundave coniunx.

“Quinte,” puta, aut “Publi” (gaudent praenomine molles
auriculae), “tibi me virtus tua fecit amicum.
ius anceps novi, causas defendere possum;
eripiet quivis oculos citius mihi quam te 35

contemptum cassa nuce pauperet. haec mea cura est,
ne quid tu perdas neu sis iocus.” ire domum atque
pelliculam curare iube. fi cognitor ipse;
persta atque obdura, seu rubra Canicula findet
infantis statuas seu pingui tentus omaso 40

Furius hibernas cana nive conspuet Alpīs.
“nonne vides” aliquis cubito stantem prope tangens
inquiet, “ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?”
plures annabunt thynni et cetaria crescent.

a ER Ψ (= φ ψ λ l)

21 tulit *Crato* 39 findet (*P^l*)] -dit *Serv. G.* 3, 363 41 con-
spuit *Quint.* 8, 6, 17

si cui praeterea validus male filius in re 45
 praeclara sublatus aletur, ne manifestum
 caelibis obsequium nudet te, leniter in spem
 arrepe officiosus, uti scribare secundus
 heres et, si quis casus puerum egerit Orco,
 in vacuum venias; perraro haec alea fallit. 50
 qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
 abnuere et tabulas a te remove memento,
 sic tamen ut limis rapias quid prima secundo
 cera velit versu; solus multisne coheres,
 veloci percurrere oculo. quandoque recoctus 55
 scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem
 captatorque dabit risus Nasica Corano.'

'Num furis? an prudens ludis me obscura canendo?'

'O Laertiade, quidquid dicam aut erit aut non;
 divinare etenim magnus mihi donat Apollo.' 60

'Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.'

'Tempore quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto
 demissum genus Aenea, tellure marique
 magnus erit, forti nubet procera Corano
 filia Nasicae metuentis reddere soldum. 65
 tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit atque
 ut legat orabit. multum Nasica negatas
 accipiet tandem et tacitus leget invenietque
 nil sibi legatum praeter plorare suisque.

a ERΨ (= φψλl)

48 uti *Heindorf*: ut et *codd.*: ut g: ut ad(scribare) *Apitz*
 55 quandoque *scripsi* (cf. 1, 9, 33. *Tac. Ann.* 6, 20, 3 quandoque
 degustabis imperium *Hist. Aug.* 20, 19, 5): plerumque *codd.* P^l
 60 mihi magnus donat g: magnus donavit *Bentley dubitanter*

illud ad haec iubeo: mulier si forte dolosa 70
 libertusve senem delirum temperet, illis
 accedas socius; laudes, lauderis ut absens.
 adiuvat hoc quoque; sed vincit longe prius ipsum
 expugnare caput. scribet mala carmina vecors?
 laudato. scortator erit? cave te roget; ultro 75
 Penelopam facilis potiori trade.'

'Putasne
 perducī poterit tam frugi tamque pudica,
 quam nequiere proci recto depellere cursu?'

'Venit enim magnum donandi parca iuventus,
 nec tantum Veneris quantum studiosa culinae. 80
 sic tibi Penelope frugi est; quae si semel uno
 de sene gustarit tecum partita lucellum,
 ut canis a corio numquam absterrebitur uncto.
 me sene quod dicam factum est: anus improba Thebis
 ex testamento sic est elata: cadaver 85
 unctum oleo largo nudis umeris tulit heres,
 scilicet elabi si posset mortua; credo,
 quod nimium institerat viventi. cautus adito;
 neu desis opera neve immoderatus abundes.
 difficilem et morosum offendet garrulus; ultra 90
 "non", "etiam" sileas. Davus sis comicus atque
 stes capite obstipo, multum similis metuenti.
 obsequio grassare; mone, si increbruit aura,
 cautus uti velet carum caput; extrahe turba
 oppositis umeris; aurem substringe loquaci. 95

a ERΨ (= φψλl)

74 scribit R φψ *pr.* 78 nequiere ζ : -ivere *codd.* 79 ma-
 gno ζ (*sed cf. Epist. 1, 18, 75*) 81 Penelopa Micon (B) 87-6,
 33 *deest* E 87 si] ut sic V 89 opera *Siesbye* : -rae *codd.*
 90 offendet (V)] -dit l φψ : -des *Comm. Cruq. (B)* 91 *dist. Sa-*
muelsson 92 multam *Bluemner*

importunus amat laudari? donec “ohe iam!”
 ad caelum manibus sublatis dixerit, urge,
 crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
 cum te servitio longo curaue levarit
 et certum vigilans “quartae sit partis Ulixes” 100
 audieris “heres:” “ergo nunc Dama sodalis
 nusquam est? unde mihi tam fortem tamque fidelem?”
 sparge subinde et, si paulum potes, illacrimare. est
 gaudia prodentem vultum celare. sepulcrum
 permissum arbitrio sine sordibus exstrue; funus 105
 egregie factum laudet vicinia. si quis
 forte coheredum senior male tussiet, huic tu
 dic, ex parte tua seu fundi sive domus sit
 emptor, gaudentem nummo te addicere. sed me
 imperiosa trahit Proserpina. vive valeque. 110

6

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
 hortus ubi et tecto vicinus iugis aquae fons
 et paulum silvae super his foret. auctius atque
 di melius fecere. bene est. nil amplius oro,
 Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis. 5
 si neque maiorem feci ratione mala rem
 nec sum facturus vitio culpave minorem,
 si veneror stultus nihil horum, ‘o si angulus ille
 proximus accedat qui nunc denormat agellum!

a RΨ (= φψλl)

100 sit] est R *pr.* : esto ζ (B) 103 et, si paulum potes illacri-
 mare, est *alii*, *vix recte* (est χρησιμωδικῶς, *opinor*, *pro* ‘*si minus, est
 certe*’)

6. 7 ve R l φ ψ : que a λ

o si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi, 10
thesauro invento qui mercennarius agrum
illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule!’, si quod adest gratum iuvat, hac prece te oro:
pingue pecus domino facias et cetera praeter
ingenium utque soles, custos mihi maximus adsis. 15

Ergo ubi me in montis et in arcem ex urbe removi,
quid prius illustrem satiris Musaque pedestri?
nec mala me ambitio perdit nec plumbeus Auster
autumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
Matutine pater, seu ‘Iane’ libentius audis, 20
unde homines operum primos vitaeque labores
instituunt (sic dis placitum), tu carminis esto
principium. Romae sponsorem me rapis: ‘eia!
ne prior officio quisquam respondeat, urge.’
sive Aquilo radit terras seu bruma nivalem 25
interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
postmodo quod mi obsit clare certumque locuto
luctandum in turba et facienda iniuria tardis.
‘quid tibi vis, insane, et quas res improbus urges
iratis pedibus? tu pulses omne quod obstat, 30
ad Maecenatem memori si mente recurras?’
hoc iuvat et melli est, non mentiar. at simul atras
ventum est Esquilias, aliena negotia centum
per caput et circa saliunt latus. ‘ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.’ 35
‘de re communi scribae magna atque nova te
orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.’

a RΨ (= φ ψ λ l)

10 o a l φ *var.* : heu R φ ψ : *om.* λ 16^{et} et (P)] ūt Peerlkamp
29* quas res g : q- res agis *codd.* : quam rem a- Bentley urges ζ,
Lambinus : -et *codd.* 30 pedibus* *scripsi* : preci- *codd.* tu ...
recurras* *interrog. fecit Peerlkamp* 34 *redit* E

‘imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis.’
dixeris ‘experiar:’ ‘si vis, potes’ addit et instat.

Septimus octavo propior iam fugerit annus 40
ex quo Maecenas me coepit habere suorum
in numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere raeda
vellet iter faciens et cui concedere nugas
hoc genus, ‘hora quota est?’, ‘Thrax est Gallina Syro par?’,
‘matutina parum cautos iam frigora mordent’ 45
et quae rimosa bene deponuntur in aure.
per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
invidiae noster. ludos spectaverat una,
luserat in Campo: ‘Fortunae filius!’ omnes.
frigidus a Rostris manat per compita rumor: 50
quicumque obvius est, me consulit: ‘o bone, nam te
scire, deos quoniam propius contingis, oportet,
numquid de Dacis audisti?’ ‘nil equidem.’ ‘ut tu
semper eris derisor!’ ‘at omnes di exagitent me
si quidquam!’ ‘quid? militibus promissa Triquetra 55
praedia Caesar an est Itala tellure daturus?’
iurantem me scire nihil miratur ut unum
scilicet egregii mortalem altique silenti.

Deperit haec inter misero lux, non sine votis:
‘o rus, quando ego te aspiciam? quandoque licebit 60
nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis
ducere sollicitae iucunda obliviae vitae?
o quando faba Pythagorae cognata simulque
uncta satis pingui ponentur holuscula lardo?’
o noctes cenaque deum! quibus ipse meique 65

a ERΨ (= φψλl)

44 thr(a)ex a R φψ V   48 spectaverit g (B)   49 luserat (αχ)]
-rit ζ (B)   57 miratur R φψ (B) : -antur a E λ l   59 deperit
melius ceteris L. Müller : perditur *codd.* αχ   63 simulve *Usener*

ante Larem proprium vescor vernasque procaces
 pasco libatis dapibus. prout cuique libido est,
 siccat inaequalis calices conviva, solutus
 legibus insanis, seu quis capit acria fortis
 pocula seu modicis uvescit lentius. ergo 70
 sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
 nec male necne Lepos saltet; sed quod magis ad nos
 pertinet et nescire malum est agitamus: utrumne
 divitiis homines an sint virtute beati;
 quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos; 75
 et quid sit natura boni summumque quae eius.

Cervius haec inter vicinus garrit anilis
 ex re fabellas. si quis nam laudat Arelli
 sollicitas ignarus opes, sic incipit: 'olim
 rusticus urbanum murem mus paupere fertur 80
 accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum,
 asper et attentus quaesitis, ut tamen artum
 solveret hospitiiis animum. quid multa? neque ille
 sepositi ciceris nec longae invidit avenae,
 aridum et ore ferens acinum semesaue lardi 85
 frustra dedit, cupiens varia fastidia cena
 vincere tangentis male singula dente superbo;
 cum pater ipse domus palea porrectus in horna
 esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
 tandem urbanus ad hunc 'quid te iuvat' inquit, 'amice, 90
 praerupti nemoris patientem vivere dorso?
 vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?

a ERΨ (= φψλl)

67 prout aElψ *corr.* : cum ut Rφψ *pr.* (B) : ut λ 70 u(v)es-
 cit aR(?)φψV : (h)ume- Eλl lentius *Peerlkamp* : laet- *codd.*
 77 vicinos λV : -nas l : -no E 78 nam si quis ζ 83 ille (B)]
 illi ζ 92 *redit* z

carpe viam, mihi crede, comes. terrestria quando
 mortalis animas vivunt sortita neque ulla est
 aut magno aut parvo leti fuga – quo, bone, circa, 95
 dum licet, in rebus iucundis vive beatus,
 vive memor quam sis aevi brevis.’ haec ubi dicta
 agrestem pepulere, domo levis exsilit; inde
 ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
 moenia nocturni subrepere. iamque tenebat 100
 nox medium caeli spatium, cum ponit uterque
 in locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
 tincta super lectos canderet vestis eburnos
 multaque de magna superessent fercula cena,
 quae procul exstructis inerant hesterna canistris. 105
 ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
 agrestem, veluti succinctus cursitat hospes
 continuatque dapes nec non verniliter ipse
 fungitur officiis, praelibans omne quod affert.
 ille cubans gaudet mutata sorte bonisque 110
 rebus agit laetum convivam; cum subito ingens
 valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
 currere per totum pavidi conclave, magisque
 exanimes trepidare simul domus alta Molossis
 personuit canibus. tum rusticus ‘haud mihi vita 115
 est opus hac’ ait et ‘valeas. me silva cavusque
 tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.’

a ERΨ (= zφψλl)

93 *post comes levius dist. vulg.* quando] *anne* cuncta?
 95 bene ElV 103 arderet *Peerlkamp, coll. Verg. A. 4, 262*
 106 ubi *om.* RΨ (*exc. l*) 108 ipse *Lambinus*: *ipsis codd.*
 109 praelibans ζ (B): -lambens *codd.*: -labens g afflat R (?) Ψ
 (*exc. l*)

‘Iamdudum ausculto et cupiens tibi dicere servus
 pauca reformido.’ ‘Davusne?’ ‘ita, Davus; amicum
 mancipium domino et frugi quod sit satis, hoc est,
 ut vitale putes.’ ‘age, libertate Decembri,
 quando ita maiores voluerunt, utere. narra.’ 5

‘Pars hominum vitiis gaudet constanter et urget
 propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
 interdum pravis obnoxia. saepe notatus
 cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani,
 vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas; 10
 aedibus ex magnis subito se conderet unde
 mundior exiret vix libertinus honeste;
 iam moechus Romae, iam mallet doctor Athenis
 vivere, Vertumnis quotquot sunt natus iniquis.
 scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra 15
 contudit articulos, qui pro se tolleretur atque
 mitteretur in phimum talos, mercede diurna
 conductum pavit; quanto constantior isdem
 in vitiis, tanto levius miser ac prior illo
 qui iam contento, iam laxo fune laborat.’ 20

‘Non dices hodie quorsum haec tam putida tendant,
 furcifer?’ ‘ad te, inquam.’ ‘quo pacto, pessime?’ ‘laudas
 fortunam et mores antiquae plebis, et idem
 si quis ad illa deus subito te agat, usque recuses,
 aut quia non sentis quod clamas rectius esse 25

a ERΨ (= zφψλl)

7. 1 ausculto (P^l)] hic adsto *iacit, non conicit, Bentley*
 13 doctor (V)] -tus El (*de a n. l.*) 19 ac prior Ψ : acrior
 a ER V illo ζοχ : ille *codd.* 20 iam ... iam λlοχ : iam ...
 quam a : tam ... q- Rz φψ : iam (*alt. iam om.*) E 24 usque] *ire*
velisse Peerlkamp

aut quia non firmus rectum defendis et haeres
 nequiquam caeno cupiens evellere plantam.
 Romae rus optas, absentem rusticus urbem
 tollis ad astra levis. si nusquam es forte vocatus
 ad cenam, laudas securum holus ac, velut usquam 30
 vinctus eas, ita te felicem dicis amasque
 quod nusquam tibi sit potandum. iusserit ad se
 Maecenas serum sub lumina prima venire
 convivam: ‘nemon oleum fert ocus? ecquis
 audit?’ cum magno blateras clamore fugisque. 35
 Mulvius et scurrae tibi non referenda precati
 discedunt. “etenim fateor me” dixerit ille
 “duci ventre levem, nasum nidore supinor,
 imbecillus, iners, si quid vis, adde popino:
 tu, cum sis quod ego et fortassis nequior, ultro 40
 insectere velut melior verbisque decoris
 obvolvas vitium?” quid si me stultior ipso
 quingentis empto drachmis deprenderis? aufer
 me vultu terrere; manum stomachumque teneto,
 dum quae Crispini docuit me ianitor edo.’ 45

“Te coniunx aliena capit, meretricula Davum:
 peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
 natura intendit, sub clara nuda lucerna
 quaecumque excepit turgentis verbera caudae
 clunibus aut agitavit equum lasciva supinum, 50
 dimittit neque famosum neque sollicitum ne
 ditior aut formae melioris meiat eodem.

a ERΨ (= zφψλl)

28 *incipit in a alia manus a plerisque neglecta; sed v. Bo*
 34 fert El (B)] feret cett. V(?)   35 fugis (οχ) (B)] furis V P^l
 36 Milvius ζ (cf. Plaut. Men. 212)   42 ipse ER corr. l

tu, cum proiectis insignibus, anulo equestri
 Romanoque habitu, prodis ex iudice Dama
 turpis odoratum caput obscurante lacerna, 55
 non es quod simulas? metuens induceris atque
 altercante libidinibus tremis ossa pavore.
 quid refert, uri virgis ferroque necari
 auctoratus eas an turpi clausus in arca,
 quo te demisit peccati conscia erilis, 60
 contractum genibus tangas caput? estne marito
 matronae peccantis in ambo iusta potestas?
 in corruptorem vel iustior; illa tamen se
 non habitu mutatave loco peccatque pudice.
 [cum te formidet mulier neque credat amanti] 65
 ibis sub furcam prudens dominoque furenti
 committes rem omnem et vitam et cum corpore famam?
 evasti: credo, metues doctusque cavebis:
 quaeres quando iterum paveas iterumque perire
 possis, o totiens servus! quae belua ruptis, 70
 cum semel effugit, reddit se prava catenis?

“Non sum moechus” ais. neque ego, hercule, fur, ubi vasa
 praetereo sapiens argentea: tolle periculum,
 iam vaga prosiliet frenis Natura remotis.
 tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque 75
 tot tantisque minor, quem ter vindicta quaterque
 imposita haud umquam misera formidine privet?
 adde super dictis quod non levius valeat: nam
 sive vicarius est qui servo paret, uti mos

a ERΨ (= zφψλl)

64 que RΨ (*exc. l*) : ve a E : ne ⊆ P^l pudice* *scripsi* (pudenter
iam Peerlkamp) : superne *codd. P* 65* *seclusi* 68 metues,
 credo ⊆ (B) 69 quaeris λφψσχ 72 visa Vg

vester ait, seu conservus, tibi quid sum ego? nempe 80
tu, mihi qui imperitas, alii servis miser atque
duceris ut nervis alienis mobile lignum.'

'Quisne igitur liber?' 'sapiens, sibi qui imperiosus,
quem neque pauperies neque mors neque vincula terrent,
responsare cupidinibus, contemnere honores 85
fortis et in se ipso totus, teres atque rotundus,
externi ne quid valeat per leve morari,
in quem manca ruit semper Fortuna. potesne
ex his ut proprium quid noscere? quinque talenta
poscit te mulier, vexat foribusque repulsum 90
perfundit gelida, rursus vocat: eripe turpi
colla iugo; "liber, liber sum" dic, age: non quis.
urget enim dominus mentem non lenis et acris
subiectat lasso stimulos versatque negantem.'

'Vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella, 95
qui peccas minus atque ego, cum Fulvi Rutubaeque
aut Pacideiani contento poplite miror
proelia rubrica picta aut carbone, velut si
re vera pugnent, feriant vitentque moventes
arma viri? nequam et cessator Davus, at ipse 100
subtilis veterum iudex et callidus audis.'

'Nil(i) ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
virtus atque animus cenis responsat opimis?
obsequium ventris mihi perniciosius est. cur?

a ERΨ (= zφψλl)

80 quid z ζ : quod *cett.* 81 aliis Ψ (*exc. z*) 83 qui Rl (B) :
que *cett.* V (*cf. Nilsson, Eranos, 52 (1954), 198 sqq.*) 88 quem]
quo L. Müller 94 versat (ox)] *errat Bo* vexat ox *tribuens*
100 et *om.* Ψ (*exc. z*) 102 nili *scripsi (v. ad Cic. Att. 2, 1, 5*
nihili) : nil *codd. P* 104 *dist. Fabricius (cf. 2, 3, 187)*

tergo plector enim. qui tu impunitior illa 105
 quae parvo sumi nequeunt obsonia captas?
 nempe inamarescunt epulae sine fine petitae
 illusique pedes vitiosum ferre recusant
 corpus. an hic peccat, sub noctem qui puer uvam
 furtiva mutat strigili? qui praedia vendit, 110
 nil servile, gulae parens, habet?’

‘Adde quod idem
 non horam tecum esse potes, non otia recte
 ponere teque ipsum vitas fugitivus et erro,
 iam vino quaerens, iam somno fallere curam:
 frustra; nam comes atra premit sequiturque fugacem.’ 115
 ‘unde mihi lapidem?’ ‘quorsum est opus?’ ‘unde sagittas?’
 ‘aut insanit homo aut versus facit.’ ‘ocius hinc te
 ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.’

8

‘Ut Nasidieni iuvit te cena beati?
 nam mihi quaerenti convivam dictus here illic
 de medio potare die.’ ‘sic ut mihi numquam
 in vita fuerit melius.’ ‘dic, si grave non est,
 quae prima iratum ventrem placaverit esca.’ 5
 ‘in primis Lucanus aper. leni fuit Austro
 captus, ut aiebat cenae pater. acria circum,

a ERΨ (= zφψλl)

105 qui tu EVοχ (cf. *Pers.* 5, 130) : quid tu azλ : qui dum
 R(?)lφψ : *anne* quid? tu? 118 *redit* C

8. 2 convivam quaerenti *Prisc.* GL 3, 71 (B) 4 dic (V) (B)]
 da Ψ (*exc.* l) 5 placaverit Ψ (*exc.* l) : pac- a *pr.* CRl : pecc- E
 7 *post* circum *dist.* *Doederlein*

rapula, lactucae, radices, qualia lassum
 pervellunt stomachum, siser, allec, faecula Coa.
 his ut sublatis puer alte cinctus acernam 10
 gausape purpureo mensam pertersit et alter
 sublegit quodcumque iaceret inutile quodque
 posset cenantis offendere, ut Attica virgo
 cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes
 Caecuba vina ferens, Alcon Chium, maris expers. 15
 hic erus: “Albanum, Maecenas, sive Falernum
 te magis appositis delectat, habemus utrumque.”’

‘Divitias miseras! sed quis cenantibus una,
 Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.’

‘Summus ego et prope me Viscus Thurinus et infra, 20
 si memini, Varius, cum Servilio Balatrone
 Vibidius, quas Maecenas adduxerat umbras.
 Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
 ridiculus totas semel absorbere placentas.
 Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret, 25
 indice monstraret digito; nam cetera turba,
 nos, inquam, cenamus avis, conchyliis, piscis
 longe dissimilem noto celantia sucum—
 ut vel continuo patuit, cum passeris atque
 ingustata mihi porrexerit ilia rhombi. 30
 post hoc me docuit melimela rubere minorem
 ad lunam delecta. quid hoc intersit, ab ipso
 audieris melius. tum Vibidius Balatroni:

a CERΨ (= zφψλl)

10 ut (*Prisc. GL* 2, 333)] ubi a El 15 *anne* Alco? maris]
i. e. virilitatis; cf. Housman, Cl. pap. 861 sq. 18 miseras* (σλ)]
 miras *D. Heinsius* 20 et om. C prope] pro R V 22 quas
 zg P: quos *cett. P^l* 24 semel CRΨ: simul a EV(?) (B)
 28 dissimili notum* *Peerlkamp* 29 atque] assi et ζ (B)
 30 porrexerit (V?)] -erat z (B)

“nos nisi damnose bibimus, moriemur inulti,”
 et calices poscit maiores. vertere pallor 35
 tum parochi faciem nil sic metuentis ut acris
 potores, vel quod maledicunt liberius vel
 fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
 invertunt Allifanis vinaria tota
 Vibidius Balatroque; secutis omnibus imi 40
 convivae lecti nihilum nocuere lagoenis.’

‘Affertur squillas inter murena natantis
 in patina porrecta. sub hoc erus “haec gravida” inquit
 “capta est, deterior post partum carne futura.
 his mixtum ius est: oleo quod prima Venafri 45
 pressit cella; garo de sucis piscis Hiberi;
 vino quinquenni, verum citra mare nato,
 dum coquitur (cocto Chium sic convenit ut non
 hoc magis ullum aliud); pipere albo, non sine aceto
 quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam. 50
 erucas viridis, inulas ego primus amaras
 monstravi incoquere, illotos Curtillus echinos,
 ut melius muria quod testa marina remittit.’”

‘Interea suspensa gravis aulaea ruinas
 in patinam fecere, trahentia pulveris atri 55
 quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
 nos maius veriti, postquam nihil esse pericli
 sensimus, erigimur. Rufus posito capite, ut si
 filius immaturus obisset, flere. quis esset
 finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum 60

a CERΨ (= zφψλl)

40 *sic dist. L. Müller, post omnibus vulg.* imi a E R V οχ : imis
 CΨ 52 illotos ζ : inlutos *codd.* οχ (in luto, Scurtillus οχ *var.*)
 cortillus C 53 quod] quo V : quam z remittit C V : -tat
 a R Ψ : -tas E

tolleret? “heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
 te deus? ut semper gaudes illudere rebus
 humanis!” Varius mappa compescere risum
 vix poterat. Balatro suspendens omnia naso
 “haec est condicio vivendi” aiebat “eoque 65
 responsura tuo numquam est par fama labori.
 tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
 sollicitudine districtum, ne panis adustus,
 ne male conditum ius apponatur, ut omnes
 praecincti recte pueri comptique ministrent? 70
 adde hos praeterea casus, aulaea ruant si,
 ut modo, si patinam pede lapsus frangat agaso.
 sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
 adversae nudare solent, celare secundae.”

‘Nasidienus ad haec: “tibi di quaecumque preceris 75
 commoda dent! ita vir bonus es convivaque comis,”
 et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
 stridere secreta divisos aure susurros.’

‘Nullos his mallet ludos spectasse; sed illa
 redde, age, quae deinceps risisti.’

‘Vibidius dum 80
 quaerit de pueris num sit quoque fracta lagoena,
 quod sibi poscenti non dantur pocula, dumque
 ridetur fictis rerum Balatrone secundo,
 Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
 emendaturus fortunam. deinde secuti 85
 mazonomo pueri magno discerpta ferentes
 membra gruis sparsi sale multo, non sine farre,

a CERΨ (= zφψλl)

70 pueri recte Cg   82 dantur Eψ : dentur C φ

pinguibus et ficis pastum iecur anseris albae
 et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
 quam si cum lumbis quis edit; tum pectore adusto 90
 vidimus et merulas poni et sine clune palumbis,
 suavis res, si non causas narraret earum et
 naturas dominus; quem nos sic fugimus ulti
 ut nihil omnino gustaremus, velut illis
 Canidia afflasset peior serpentibus Afris.' 95

a CERΨ (= zφψλl)

88 albae Vg (*cf. Bentley*) : albi *codd.* 90 tum] cum CE(?)
 94 veluti si ζ (B) 95 afris a ERz : atris CΨ (*exc. z*) (B)

EPISTULARUM

LIBER PRIMUS

1

Prima dicte mihi, summa dicende Camena,
spectatum satis et donatum iam rude quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo?
non eadem est aetas, non mens. Veianius armis
Herculis ad postem fixis latet abditus agro, 5
ne populum extrema rediens exoret harena.
est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
'solve senescentem mature sanus equum, ne
peccet ad extremum ridendus et ilia ducat.'
nunc itaque et versus et cetera ludicra pono: 10
quid verum atque decens curo et rogo et omnis in hoc sum.
condo et compono quae mox depromere possim.
ac ne forte roges quo me duce, quo Lare tuter,
nullius addictus iurare in verba magistri,
quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes. 15
nunc agilis fio et mersor civilibus undis
virtutis verae custos rigidusque satelles;
nunc in Aristippi furtim praecepta relabor
et mihi res, non me rebus, subiungere conor.

A (a) CR Ψ

1. 6 rediens *scripsi*: toti- *codd.* οχ (*nobilemne gladiatorem iterum atque iterum vinci? immo vero latuit, ne, si in harenam redisset, ad extremum (v. 9) vinceretur*) 14 addictus Ψ P: adduc- A C R

Ut nox longa quibus mentitur amica diesque 20
 longa videtur opus debentibus, ut piger annus
 pupillis quos dura premit custodia matrum,
 sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
 consiliumque morantur agendi naviter id quod
 aequae pauperibus prodest, locupletibus aequae, 25
 aequae neglectum pueris senibusque nocebit.
 restat ut his ego me ipse regam solerque elementis.
 non possis oculo quantum contendere Lynceus,
 non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
 nec, quia desperes invicti membra Glyconis, 30
 nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
 est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
 fervet avaritia miseroque cupidine pectus?
 sunt verba et voces quibus hunc lenire dolorem
 possis et magnam morbi deponere partem. 35
 laudis amore tumes? sunt certa piacula quae te
 ter pure lecto poterunt recreare libello.
 invidus, iracundus, iners, vinosus, amator
 nemo adeo ferus est ut non mitescere possit,
 si modo culturae patientem commodet aurem. 40

Virtus est vitium fugere et sapientia prima
 stultitia caruisse. vides, quae maxima credis
 esse mala, exiguum censum turpemque repulsam,
 quanto devites animi capitisque labore.
 impiger extremos curris mercator ad Indos, 45
 per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignis:
 ne cures ea quae stulte miraris et optas,
 discere et audire et meliori credere non vis?

A (a) CR Ψ

21 longa] lenta § (B) 28 oculo (V P^l)] -os l pr.

quis circum pagos et circum compita pugna
 magna coronari contemnat Olympia, cui spes, 50
 cui sit condicio dulcis sine pulvere palmae?
 vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

‘O cives, cives, quaerenda pecunia primum est,
 virtus post nummos.’ haec Ianus summus ab imo
 prodocet, haec recinunt iuvenes dictata senesque. 55
 [laevo suspensi loculos tabulamque lacerto]
 est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque,
 sed quadringentis sex septem milia desunt:
 plebs eris. at pueri ludentes ‘rex eris’ aiunt,
 ‘si recte facies.’ hic murus aeneus esto, 60
 nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
 Roscia, dic sodes, melior lex an puerorum est
 nenia, quae regnum recte facientibus offert,
 et maribus Curiis et decantata Camillis?
 isne tibi melius suadet qui rem facias, rem, 65
 si possis, recte, si non, quocumque modo, rem,
 ut propius spectes lacrimosa poemata Pupi,
 an qui Fortunae te responsare superbae
 liberum et erectum praesens hortatur et aptat?

Quod si me populus Romanus forte roget cur 70
 non ut porticibus sic iudiciis fruar isdem,
 nec sequar aut fugiam quae diligit ipse vel odit,
 olim quod vulpes aegroto cauta leoni
 respondit referam: ‘quia me vestigia terrent
 omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.’ 75
 belua multorum es<t> caput. nam quid sequar aut quem?

A (a) CRΨ

55 senesque et *Markland* 56 (= *Serm.* 1, 6, 74) (οχ) *del.*
Guietus 57–58 *hoc ordine* Cg : 58 *ante* 57 *cett.* 57 *est* (*alt.*)
 C : et *cett.* 72 aut ACδ : ac λlφψ : et Rπ 76 *est* ζ (B) : es
codd.

pars hominum gestit conducere publica; sunt qui
 frustis et pomis viduas venentur avaras
 excipiantque senes quos in vivaria mittant;
 multis occulto crescit res faenore. verum 80
 esto aliis alios rebus studiisque teneri:
 idem eadem possunt horam durare probantes?
 'nullus in orbe sinus Bais praelucet amoenis,'
 si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
 festinantis eri; cui si vitiosa libido 85
 fecerit auspicium, cras ferramenta Teanum
 tolletis, fabri. lectus genialis in aula est?
 nil ait esse prius, melius nil caelibe vita:
 si non est, iurat bene solis esse maritis.
 quo teneam vultus mutantem Protea nodo? 90
 quid pauper? ride: mutat cenacula, lectos,
 balnea, tonsores; conducto navigio aequae
 nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.

Si curatus inaequali tonsore capillos
 occurri, rides; si forte subucula pexae 95
 trita subest tunicae vel si toga dissidet impar,
 rides: quid mea cum pugnat sententia secum,
 quod petiit spernit, repetit quod nuper omisit,
 aestuat et vitae disconvenit ordine toto,
 diruit aedificat, mutat quadrata rotundis? 100
 insanire putas sollemnia me neque rides,
 nec medici credis nec curatoris egere
 a praetore dati, rerum tutela mearum
 cum sis et prave sectum stomacheris ob unguem
 de te pendentis, te respicientis amici. 105

A (a) CRΨ

82 possunt C(P^l)] : -tne ζ, *Lambinus* 85 ventosa *Mark-*
land 91 ride] viden' ut *Bentley*, *haud temere* 95 occurrit A :
 -rro ζ (B) 97 mecum A *var.* R δ.

Ad summam, sapiens uno minor est Iove, dives,
 liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,
 praecipue sanus – nisi cum pituita molesta est.

2

Troiani belli scriptorem, Maxime Lolli,
 dum tu declamas Romae, Praeneste relegi;
 qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
 planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
 cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi. 5

Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
 Graecia barbariae lento collisa duello,
 stultorum regum et populorum continet aestus.
 Antenor censet belli praecidere causam.
 quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus 10
 cogi posse negat. Nestor componere litis
 inter Peliden festinat et inter Atriden;
 hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
 quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
 seditione, dolis, scelere atque libidine et ira 15
 Iliacos intra muros peccatur et extra.
 rursus quid virtus et quid sapientia possit,
 utile proposuit nobis exemplar Ulixen,
 qui domitor Troiae multorum providus urbis
 et mores hominum inspexit latumque per aequor, 20
 dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
 pertulit, adversis rerum immersabilis undis.

A (a) CRΨ

2. 1 Maxime *nomen proprium agnovit Meineke* 4 planius
 A C οχ (B) : plenius *vel sim.* R Ψ V (?) 5 detinet A *corr.* g : dest-
 A *pr.* C (?) R l : dist- φ ψ 8 (a)estum R Ψ V 9 belli censet
 C 10 quod Ψ (*exc.* π) quod Paris, ut *Bentley* 17 posse C

Sirenum voces et Circae pocula nosti;
 quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
 sub domina meretrice fuisset turpis et excors, 25
 vixisset canis immundus vel amica luto sus.
 nos numerus sumus et fruges consumere nati,
 sponsi Penelopae nebulones Alcinoique
 in cute curanda plus aequo operata iuventus,
 cui pulchrum fuit in medios dormire dies et 30
 ad strepitum citharae cessantem ducere somnum.

Ut iugulent hominem, surgunt de nocte latrones:
 ut te ipsum serves, non expergisceris? atqui
 si noles sanus, curres hydropicus; et ni
 posces ante diem librum cum lumine, si non 35
 intendes animum studiis et rebus honestis,
 invidia vel amore vigil torquebere. nam cur
 quae laedunt oculum festinas demere, si quid
 est animum, differs curandi tempus in annum?
 dimidium facti, qui coepit, habet: sapere aude: 40
 incipe. qui recte vivendi prorogat horam,
 rusticus expectat dum defluat amnis: at ille
 labitur et labetur in omne volubilis aevum.
 quaeritur argentum puerisque beata creandis
 uxor et incultae pacantur vomere silvae: 45
 quod satis est cui contingit, nihil amplius optet.

A (a) CRΨ

25–26 fuisset *parum eleganter ante* vixisset. *fort.* retentus *vel sim. exciderat* 31 cessantem (*i. e. tardantem; nempe nocte superiori nimium somno indulserant*) *ed. Venet. 1495* (B) : -atum *codd.* οχ somnum CV (B) : curam AC *var.* RΨ οχ 33 atque RΨV 38 oculos A 41 qui recte vivendi Cg P^l οχ (B) : v- qui r- *cett.* 46 contigit Rδ *pr. λ pr.* : -igit is V *corr.* : -igit hic *Lambinus*

non domus et fundus, non aeris acervus et auri
 aegroto domini deduxit corpore febris,
 non animo curas. valeat possessor oportet,
 si comportatis rebus bene cogitat uti. 50
 qui cupit aut metuit, iuvat illum sic domus et res
 ut lippum pictae tabulae, fulmenta podagrum,
 auriculas citharae collecta sorde dolentis.
 sincerum est nisi vas, quodcumque infundis acescit.

Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas. 55
 semper avarus eget: certum voto pete finem.
 invidus alterius macrescit rebus opimis;
 invidia Siculi non invenere tyranni
 maius tormentum. qui non moderabitur irae,
 infectum volet esse dolor quod suaserit et mens, 60
 dum poenas odio per vim festinat inulto.
 ira furor brevis est. animum rege, qui nisi paret,
 imperat; hunc frenis, hunc tu compesce catena.

Fingit equum tenera docilem cervice magister
 ire viam qua monstret eques; venaticus, ex quo 65
 tempore cervinam pellem latravit in aula,
 militat in silvis catulus. nunc abbibe puro
 pectore vera, puer, nunc te melioribus offer.
 quo semel est imbuta recens servabit odorem
 testa diu. quod si cessas aut strenuus anteis, 70
 nec tardum opperior nec praecedentibus insto.

A (a) CRΨ

48 febris (-res)] febrem A 52 fulmenta *Birt*: fom- *codd.* P^l
 podagrum ζ (B): -gram *codd.* P^l (pro 'podagrosum' accipit *Birt*)
 60 et mens] am- ζ (*cf.* σχ nam furore committimus quod ira flagra-
 mus) 63 catenis C *m.* 2 (*ex at e-*)g 65 qua Cl: quia R: quam
cett. 68 vera *Linker*: verba *codd.*

3

Iuli Flore, quibus terrarum militet oris
 Claudius Augusti privignus, scire laboro.
 Thracane vos Hebrusque nivali compede vinctus
 an freta vicinas inter currentia turris
 an pingues Asiae campi collesque morantur? 5
 quid studiosa cohors operum struit? hoc quoque curo.
 quis sibi res gestas Augusti scribere sumit,
 bella quis et paces longum diffundit in aevum?
 quid Titius, Romana brevi venturus in ora,
 Pindarici fontis qui non expalluit haustus, 10
 fastidire lacus et rivos ausus apertos?
 ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
 Thebanos aptare modos studet auspice Musa
 an tragica desaevit et ampullatur in arte?
 quid mihi Celsus agit, monitus multumque monendus 15
 privatas ut quaerat opes et tangere vitet
 scripta Palatinus quaecumque recepit Apollo,
 ne, si forte suas repetitum venerit olim
 grex avium plumas, moveat cornicula risum
 furtivis nudata coloribus? ipse quid audes? 20
 quae circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
 ingenium, non incultum est et turpiter hirtum.
 seu linguam causis acuis seu civica iura
 respondere paras seu condis amabile carmen,
 prima feres hederæ victricis præmia. quod si 25
 frigida curarum fomenta relinquere posses,
 quo te caelestis sapientia duceret, ires.

A (a) CRΨ

3. 3 threcane C   4 turris *vel* turres *codd.* (*exc.* δ π) P^l οχ :
 terres δ : terras π V (B)   19 cornicula (οχ)] vulpec- *Serv.* A. 11,
 522   22 et (B)] nec λ l φ ψ   24 responsare C

hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
si patriae volumus, si nobis vivere cari.

Debes hoc etiam rescribere, si tibi curae 〈est〉 30
quantae conveniat Munatius; an male sarta
gratia nequiquam coit et rescinditur ac vos
seu calidus sanguis seu veri inscitia vexat
indomita cervice feros? ubicumque locorum
vivitis, indigni fratrum rumpere foedus, 35
pascitur in vestrum reditum votiva iuvenca.

4

Albi, nostrorum sermonum candide iudex,
quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat
an tacitum silvas inter reptare salubris
curantem quidquid dignum sapiente bonoque est? 5

Non tu corpus eras sine pectore. di tibi formam,
di tibi divitias dederunt artemque fruendi.
quid voveat dulci nutricula maius alumno
qui sapere et fari possit quae sentiat et cui
gratia, fama, valetudo contingat abunde 10
et mundus victus non deficiente crumina?

A (a) CRΨ

28 hoc opus (*sc. est*), hoc studio *L. Müller* 30 si δ (B) : sit
cett. V P^l curae est *Chabot (B)* 33 seu ... seu ζ : heu ... heu
codd. V veri *coni. Bentley, coll. Serm. 2, 3, 43* : rerum *codd. οχ*,
ut vid. versat ζ

4. 9 qui* (V) (B)] quin A : *fluctuant* Ψ 11 mundus] modus
et Ψ : domus et *Bentley*

Inter spem curamque, timores inter et iras,
 omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
 grata superveniet quae non sperabitur hora.
 me pinguem et nitidum bene curata cute vises, 15
 cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

5

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis
 nec modica cenare times holus omne patella,
 supremo te sole domi, Torquate, manebo.
 vina bibes iterum Tauro diffusa palustris
 inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum. 5
 si melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
 iamdudum splendet focus et tibi munda supellex.
 mitte levis spes et certamina divitiarum
 et Moschi causam. cras nato Caesare festus
 dat veniam somnumque dies; impune licebit 10
 aestivam sermone benigno tendere noctem.

Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
 parcus ob heredis curam nimiumque severus
 assidet insano. potare et spargere flores
 incipiam patiarque vel inconsultus haberi. 15
 quid non Ebrietas dissignat? operta recludit,
 spes iubet esse ratas, ad proelia trudit inertem,
 sollicitis animis onus eximit, addocet artis.

A (a) CRΨ

12 tumores ... iram C

5. 11 festivam ζ, *Meineke* : -inam *Housman* 16 Ebrietas]
cf. Eitrem SO 1935, 135 sq. 17 inertem (V)] -rmem A λ l φ ψ
 18 atdocet π : et d- C

fecundi calices quem non fecere disertum,
contracta quem non in paupertate solutum? 20

Haec ego procurare et idoneus imperor et non
invitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
corruget naris, ne non et cantharus et lanx
ostendat tibi te, ne fidos inter amicos
sit qui dicta foras eliminet, ut coeat par 25
iungaturque pari. Butram tibi Septiciumque
et nisi cena prior potiorque puella Sabinum
detinet assumam. locus est et pluribus umbris;
sed nimis arta premunt olidae convivia caprae.
tu quotus esse velis rescribe et rebus omissis 30
atria servantem postico falle clientem.

6

Nil admirari prope res est una, Numici,
solaque quae possit facere et servare beatum.
hunc solem et stellas et decedentia certis
tempora momentis sunt qui formidine nulla
imbuti spectent: quid censes munera terrae, 5
quid maris extremos Arabas ditantis et Indos,
ludicra quid, plausus et amici dona Quiritis,
quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
qui timet his adversa, fere miratur eodem
quo cupiens pacto; pavor est utrubique molestus, 10
improvisa simul species exsternat utrumque.

A (a) CRΨ

19 f(a)ecundi a π *corr.* λ l φ ψ ο χ 1, 15, 20 : fac- *vel sim. cett.* ο χ
1, 15, 20

6. 6–7 *aliter varie interpuncti* 10 utrubique A C R : utrob-
a Ψ V ο χ 11 externat *Jacobs* : exterret (-rrit R : -rruit A C) *codd.*

gaudeat an doleat, cupiat metuatne, quid ad rem,
 si, quidquid vidit melius peiusve sua spe,
 defixis oculis animoque et corpore torpet?
 insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui, 15
 ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.

I nunc, argentum et marmor vetus aeraque et artis
 suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores;
 gaude quod spectant oculi te mille loquentem. 19
 quidquid sub terra est in apricum proferet aetas; 24
 defodiet condetque nitentia. cum bene notum 25
 porticus Agrippae, via te conspexerit Appi,
 ire tamen restat Numa quo devenit et Ancus.

Si latus aut renes morbo temptantur acuto,
 quaere fugam morbi. vis recte vivere, quis non?
 si virtus hoc una potest dare, fortis omissis 30
 hoc age deliciis. virtutem verba putas et
 lucum ligna? cave ne portus occupet alter,
 ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas;
 mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
 tertia succedant et quae pars quadret acervum. 35
 scilicet uxorem cum dote fidemque et amicos
 et genus et formam regina Pecunia donat
 ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.

A (a) CRΨ

19 *post 55 transp. Bouhier* gaude ς : -es *codd.* P^l spectant
 (P^l)] -tent C loquentem] *libenter vagantem scripserim, ad cultum
 speciosum omnium oculos trahentem referens; cf. 25–27*
 20–23 *post 48 locavi* 24 proferet C δ *corr.* P^l : -rat *cett.*
 26 et via (et *superscr.* π) Ψ 31 putes A δ (B) 34 et *om.*
 A δ (?) 35 quadrat A R π $\sigma\chi$

mancipiis locuples eget aeris Cappadocum rex:
 ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut aiunt, 40
 si posset centum scaenae praebere rogatus
 'qui possum tot?' ait: 'tamen et quaeram et quot habebo
 mittam.' post paulo scribit sibi milia quinque
 esse domi chlamydum; partem vel tolleret omnis.
 exilis domus est ubi non et multa supersunt 45
 et dominum fallunt et prosunt furibus. ergo,
 si res sola potest facere et servare beatum,
 hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas. 48
 navus mane Forum et vespertinus pete tectum, 20
 ne plus frumenti dotalibus emetat agris
 Mutus et (indignum, qui sit peioribus ortus)
 hic tibi sit potius quam tu mirabilis illi. 23

 Si fortunatum species et gratia praestat, 49
 mercemur servum qui dictet nomina, laevum 50
 qui fodicet latus et cogat trans pondera dextram
 porrigere: 'hic multum in Fabia valet, ille Velina;
 cui libet hic fascis dabit eripietque curule
 cui volet importunus ebur.' 'frater,' 'pater' adde;
 ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta. 55

 Si bene qui cenat bene vivit, lucet, eamus
 quo ducit gula, piscemur, venemur, ut olim
 Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos
 differtum transire Forum Campumque iubebat,
 unus ut e multis populo spectante referret 60
 emptum mulus aprum. crudi tumidique lavemur,

A (a) CRΨ

40 chlamydas *Cunningham* (cf. *Housman Cl. pap.* 838 sq.)
 22 indignus C qui *coni. Bentley* (sed ille et (indignum) qui ...
 ortus, / hic) : quod *codd.* 50 laevum C : s(a)e- *cett.* 53 cui
 libet *ita* § (B) : cuil- *codd.* 59 Campum *Bentley* : populum
codd.

quid deceat, quid non, obliti, Caerite cera
digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulixei,
cui potior patria fuit interdicta voluptas.

Si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque
nil est iucundum, vivas in amore iocisque.

65

Vive, vale. si quid novisti rectius, istis
candidus imperti; si nil, his utere mecum.

7

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum
Sextilem totum mendax desideror. atqui,
si me vivere vis sanum recteque valentem,
quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
Maecenas, veniam, dum ficus prima calorque
dissignatorem decorat lictoribus atris,
dum pueris omnis pater et matercula pallet
officiosaque sedulitas et opella forensis
adducit febris et testamenta resignat.
quod si bruma nives Albanis illinet agris,
ad mare descendet vates tuus et sibi parcet
contractusque leget. te, dulcis amice, reviset
cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.

5

10

Non quo more piris vesci Calaber iubet hospes
tu me fecisti locupletem. 'vescere, sodes.'

15

A (a) CRΨ

63 ulixei (*Prisc. GL 2, 277*)] -xi a C : -xis *Prisc. GL 2, 134* (*cf. P*) 67 *dist. Skutsch, Hermes, 88 (1960), 504 sq.* 68 si non RΨ (π *in ras.*)

7. 2 atqui C : -ue *cett.* 6 designatorem A 12 contractus] *cf. Marc. Aurel. 7, 28 εἰς αὐτὸν συνειλοῦ*

'iam satis est.' 'at tu quantumvis tolle.' 'benigne.'
 'non invisa feres pueris munuscula parvis.'
 'tam teneor dono quam si dimittar onustus.'
 'ut libet. haec porcis hodie comedenda relinques.'
 prodigus et stultus donat quae spernit et odit: 20
 haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis.
 vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus,
 nec tamen ignorat quid distent aera lupinis;
 dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
 quod si me noles usquam discedere, reddes 25
 forte latus, nigros angusta fronte capillos,
 reddes dulce loqui, reddes ridere decorum et
 inter vina fugam Cinarae maerere protervae.

Forte per angustam tenuis cornicula rimam
 repserat in cumeram frumenti pastaque rursus 30
 ire foras pleno tendebat corpore frustra.
 cui mustela procul 'si vis' ait 'effugere istinc,
 macra cavum repetes artum, quem macra subisti.'
 hac ego si compellor imagine, cuncta resigno.
 nec somnum plebis laudo satur altilium nec 35
 otia divitiis Arabum liberrima muto;
 saepe verecundum laudasti rexque paterque
 audisti coram, nec verbo parcus absens:
 inspicere si possum donata reponere laetus.

A (a) CRΨ

19 relinquis λ l φ ψ 22 ait (οχ)] agit Ψ (*exc. π pr.*) : scit *Prae-*
dicow : amat *Methner* paratus (*Charis. GL 1, 267 Serv. A. 2,*
 377)] -um C *corr. g* 29 cornicula *Giangrande, Eranos, 64*
 (1966), 82–84 (*cf. ad 1, 3, 19*) : vulpec- *codd. P ad v. 1 August. C.*
mend. 13, 28 Isid. Or. 1, 40, 6 Cyrill. Apol. 2, 11 : nitedula *Bent-*
ley 34* *post resigno lenius distinguunt, post muto (36) plene*

Haud male Telemachus, proles patientis Ulixei: 40
 ‘non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
 porrectus spatiis nec multae prodigus herbae.
 Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.’
 parvum parva decent. mihi iam non regia Roma,
 sed vacuum Tibur placet aut imbelle Tarentum. 45

Strenuus et fortis causisque Philippus agendis
 clarus, ab officiis octavam circiter horam
 dum redit atque Foro nimium distare Carinas
 iam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
 arrasum quendam vacua tonsoris in umbra 50
 cultello proprios resecantem leniter unguis.
 ‘Demetri’ (puer hic non laeve iussa Philippi
 accipiebat), ‘abi, quaere et refer, unde domo, quis,
 cuius fortunae, quo sit patre quove patrono.’
 it, redit et narrat, Vulteium nomine Menam, 55
 praeconem, tenui censu, sine crimine, notum
 et properare loco et cessare, et quaerere et uti,
 gaudentem parvisque sodalibus et Lare certo
 et ludis et post decisa negotia Campo.
 ‘scitari libet ex ipso quodcumque refers. dic 60
 ad cenam veniat.’ non sane credere Mena,
 mirari secum tacitus. quid multa? ‘benigne’
 respondet. ‘neget ille mihi?’ ‘negat improbus et te
 neglegit aut horret.’ Vulteium mane Philippus
 vilia vendentem tunicato scruta popello 65
 occupat et salvere iubet prior. ille Philippo
 excusare laborem et mercennaria vincla

A (a) CRΨ

40 sapientis C   ulixi a C   51 resecantem C g (cf. Val. Max.
 3, 2, 15) : purga- cett.   58 curto § (B), perperam, si quidem
 curto vel imperfecto Lare nemo gaudeat: parvo Peerlkamp
 63 neget (B)] negat A g

quod non mane domum venisset, denique quod non
 providisset eum. 'sic ignovisse putato
 me tibi si cenas hodie mecum.' 'ut libet.' 'ergo
 post nonam venies. nunc i, rem strenuus auge.' 70

Ut ventum ad cenam est, dicenda tacenda locutus
 tandem dormitum dimittitur. hinc ubi saepe
 occultum visus decurrere piscis ad hamum,
 mane cliens et iam certus conviva iubetur 75
 rura suburbana indictis comes ire Latinis.
 impositus mannīs arvum caelumque Sabinum
 non cessat laudare. videt ridetque Philippus
 et, sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
 dum septem donat sestertia, mutua septem 80
 promittit, persuadet uti mercetur agellum.
 mercatur. ne te longis ambagibus ultra
 quam satis est morer, ex nitido fit rusticus atque
 sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
 immoritur studiis et amore senescit habendi. 85
 verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
 spem mentita seges, bos est enectus arando,
 offensus damnis media de nocte caballum
 arripit iratusque Philippi tendit ad aedis.
 quem simul aspexit scabrum intonsumque Philippus, 90
 'durus' ait, 'Vultei, nimis attentusque videris
 esse mihi.' 'pol, me miserum, patrone, vocares,
 si velles' inquit 'verum mihi ponere nomen.
 quod te per Genium dextramque deosque Penatis
 obsecro et obtestor, vitae me redde priori.' 95

A (a) CRΨ

73 hinc Ϛ : hic AC : est λl : om. Rδπφψ 86 ibi C
 93 ponere ACV : dicere RΨ

Qui semel aspexit quantum dimissa petitis
 praestent, mature redeat repetatque relictā.
 metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

8

Celso gaudere et bene rem gerere Albinovano
 Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.

Si quaeret quid agam, dic multa et pulchra minantem
 vivere nec recte nec suaviter; haud quia grando
 contuderit vitis oleamve momorderit aestus, 5
 nec quia longinquis armentum aegrotet in agris;
 sed quia mente minus validus quam corpore toto
 nil audire velim, nil discere quod levet aegrum;
 fidis offendar medicis, irascar amicis
 cur me funesto properent arcere veterno; 10
 quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam,
 Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.

Post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se,
 ut placeat iuveni percontare, utque cohorti.
 si dicet 'recte,' primum gaudere, subinde 15
 praeceptum auriculis hoc instillare memento:
 'ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.'

A (a) CRΨ

96 semel ζ (B) : simul *cett.* V agnovit *coni.* Holder (cf. 90)

8. 3 quaerit A 5 ve C (B) : -que *cett.* 8-2, 2, 19 *def.* δ,
usque ad 1, 18, 46 *adhibetur* z 12 ventosus A C R ψ *var.* σχ *Serv.*
 A. 4, 224 : -turus Ψ V P *ad Serm.* 2, 7, 28

9

Septimius, Claudii, nimirum intellegit unus
 quanti me facias. nam cum rogat et prece cogit
 scilicet, ut tibi se laudare et tradere coner,
 dignum mente domoque legentis honesta Neronis,
 munere cum fungi propioris censet amici, 5
 quid possim videt ac novit me valdius ipso.
 multa quidem dixi cur excusatus abirem;
 sed timui mea ne finxisse minora putarer,
 dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
 sic ego, maioris fugiens opprobria culpaе, 10
 frontis ad urbanae descendi praemia. quod si
 depositum laudas ob amici iussa pudorem,
 scribe tui gregis hunc et fortem crede bonumque.

10

Urbis amatorem Fuscum salvere iubemus
 ruris amatores. hac in re scilicet una
 multum dissimiles, at cetera paene gemelli
 fraternis animis, quidquid negat alter, et alter,
 annuimus pariter. vetuli notique columbi 5

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

9. 2–3 cogit / scilicet, ut *Bentley* : cogit, / sc- ut *vel* cogit / sc-
 ut *vulg.* 5 fungi sc. *se commendantem, si versus retinendus est,*
quem nescio an recte del. *Nauck* 6 ac novit C : agcn- A : agn-
cett.

10. 3 at Cz V (B) : ad *cett.* 4–5 *locus vix sanus* : ‘*haec ita*
fere restituenda : quidquid negat alter, et alter / respuit; ac siquid
 dignum sapiente bonoque est, / adnuimus pariter’ *L. Müller* 4 si
 quid C

tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
 rivos et musco circumlita saxa nemusque.
 quid quaeris? vivo et regno simul ista reliqui
 quae vos ad caelum fertis rumore secundo,
 utque sacerdotis fugitivus liba recuso, 10
 pane egeo iam mellitis potiore placentis.
 vivere naturae si convenienter oportet
 ponendaeque domo quaerenda est area primum,
 novistine locum potiolem rure beato?
 est ubi plus tepeant hiemes, ubi gratior aura 15
 leniat et rabiem Canis et momenta Leonis,
 cum semel accepit solem furibundus acutum?
 est ubi divellat somnos minus invida cura?
 deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
 purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum 20
 quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
 nempe inter varias nutritur silva columnas
 laudaturque domus longos quae prospicit agros.
 Naturam expellas furca, tamen usque recurret
 et mala perrumpet furtim fastidia victrix. 25

Non qui Sidonio contendere callidus ostro
 nescit Aquinatem potantia vellera fucum
 certius accipiet damnum propiusve medullis
 quam qui non poterit vero distinguere falsum.
 quem res plus nimio delectavere secundae, 30
 mutatae quatient. si quid mirabere, pones
 invitus. fuge magna: licet sub paupere tecto
 reges et regum vita praecurrere amicos.

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

9 effertis V   13 ponendaeque V   16 fermenta *Praedicow*
 18 divellat (V)] depe- A C *corr.*   19 lapillis] tapetis *coni. Bentley*
 24 expelles (V) (B)] -llas ⚭   25 fastidia C g : -igia *cett.* :
 vestigia V   28 ve (V)] que A

cervus equum pugna melior communibus herbis
 pellebat, donec minor in certamine longo 35
 imploravit opes hominis frenumque recepit;
 sed postquam victor †violens† discessit ab hoste,
 non equitem dorso, non frenum depulit ore:
 sic, qui pauperiem veritus potiore metallis
 libertate caret, dominum vehit improbus atque 40
 serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
 cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
 si pede maior erit, subvertet, si minor, uret.
 laetus sorte tua vives sapienter, Aristi,
 nec me dimittes incastigatum, ubi plura 45
 cogere quam satis est ac non cessare videbor.
 imperat aut servit collecta pecunia cuique,
 tortum digna sequi potius quam ducere funem.
 Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
 excepto quod non simul esses, cetera laetus. 50

11

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos,
 quid concinna Samos, quid Croesi regia Sardis,
 Zmyrna quid et Colophon? maiora minorane fama?
 cunctane prae Campo et Tiberino flumine sordent?
 an venit in votum Attalicis ex urbibus una? 5

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

37 violens (-es C *pr.*) victor C : violens victo *noluit Bentley*, victo
 sonipes *et* domito victore *commentus* : victo ridens *Haupt* : victo
 inludens *Holder. fort.* victo victor *coll. Ov. Met. 3.95* 40 vehit
 C (B) : vehet *cett. P^l*.

11. 3 ne ζ : que C : ve *cett.* V 4 ne] que A R π

an Lebedum laudas odio maris atque viarum?
 scis Lebedus quid sit? Gabiis desertior atque
 Fidenis vicus. tamen illic vivere vellem
 oblitusque meorum obliviscendus et illis
 Neptunum procul e terra spectare furentem. 10

Sed neque qui Capua Romam petit imbre lutoque
 aspersus volet in caupona vivere nec, qui
 frigus collegit, furnos et balnea laudat
 ut fortunatam plene praestantia vitam,
 nec, si te validus iactaverit Auster in alto, 15
 idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
 incolumi Rhodos et Mytilene pulchra facit quod
 paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
 per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
 dum licet ac vultum servat Fortuna benignum, 20
 Romae laudetur Samos et Chios et Rhodos absens.

Tu, quamcumque deus tibi fortunaverit horam,
 grata sume manu neu dulcia differ in annum,
 ut, quocumque loco fueris, vixisse libenter
 te dicas; nam si ratio et prudentia curas, 25
 non locus effusi late maris arbiter, aufert,
 caelum, non animum, mutant qui trans mare currunt.
 strenua nos exercet inertia; navibus atque
 quadrigis petimus bene vivere. quod petis hic est,
 est Ulubris, animus si te non deficit aequus. 30

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

7–10 quasi respondet Bullatius Horatio οχ, *quibus ineptiis astipulati sunt posteriores nonnulli* : v. 'Profile of Horace', p. 66 n. 47
 10 e Ψ : et C : ex AR : a ζ 24 ut AC : tu RΨV 27 mutat
 ... currit Hieron. Epist. 16, 2.

12

Fructibus Agrippae Siculis quos colligis, Icci,
 si recte frueris, non est ut copia maior
 ab Iove donari possit tibi. tolle querelas;
 pauper enim non est cui rerum suppetit usus.
 si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil 5
 divitiae poterunt regales addere maius.
 sin forte in medio positorum abstemius herbis
 vivis et urtica, sic vives protinus, ut te
 confestim liquidus Fortunae rivus inauret,
 vel quia naturam mutare pecunia nescit 10
 vel quia cuncta putas una virtute minora.
 miramur si Democriti pecus edit agellos
 cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox,
 cum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
 nil parvum sapias et adhuc sublimia cures: 15
 quae mare compescant causae, quid temperet annum,
 stellae sponte sua iussaene vagentur et errent,
 quid premat obscurum, lunae quid proferat orbem,
 quid velit et possit rerum concordia discors,
 Empedocles an Stertinium deliret acumen? 20
 verum seu piscis seu porrum et caepe trucas,
 utere Pompeio Grospho et, si quid petet, ultro
 defer; nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
 vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
 Ne tamen ignores quo sit Romana loco res, 25
 Cantaber Agrippae, Claudii virtute Neronis

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

12. 1 Agrippae (P)] Acrillae *Horkel* 7 *sin scripsi*: si *codd.*
 9 liquidus (claudius *pro c. liquidus, ut vid., P^l*)] largus *Eutyck. GL*
 5, 461

Armenius cecidit; ius imperiumque Phraates
 Caesaris accepit genibus minor; aurea fruges
 Italiae pleno defudit Copia cornu.

13

Ut proficiscentem docui te saepe diuque,
 Augusto reddes signata volumina, Vinni,
 si validus, si laetus erit, si denique poscet.
 ne studio nostri pecces odiumque libellis
 sedulus importes opera vehemente minister. 5
 si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
 abicito potius quam quo perferre iuberis
 clitellas ferus impingas Asinaeque paternum
 cognomen vertas in risum et fabula fias.
 viribus uteris per clivos, flumina, lamas. 10
 victor propositi simul ac perveneris illuc,
 sic positum servabis onus, ne forte sub ala
 fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum,
 ut vinosa glomus furtivae †Pirria† lanae,
 ut cum pilleolo soleas conviva tribulis. 15
 neu vulgo narres te sudavisse ferendo
 carmina quae possint oculos aurisque morari
 Caesaris; oratus multa prece nitere porro.

Vade, vale, cave ne titubes mandataque frangas.

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

27 phraates C (cf. *Carm.* 2, 2, 17) : prahates A R π P : praat(a)es
 λlφψ 29 defudit a *pr.* CRΨ : -undit A a *corr.* V; *utrumque*
bonum.

13. 2 venni C 6 uret (B)] urit C : urat *Prisc.* GL 3, 229 :
 urget ζ 14 glomus (B)] -mos Ψ (*exc.* π) : globos ζ pyrria
 zπφ : purri (-ia *cod.* W) P^l : Pyrrhia *vulg. olim : anne* Pinnia?
 16 neu a (B) : nec C : ne *cett.*

14

Vilice silvarum et mihi me reddentis agelli,
 quem tu fastidis habitatum quinque focis et
 quinque bonos solitum Variam dimittere patres,
 certemus, spinas animone ego fortius an tu
 evellas agro et melior sit Horatius an res. 5

Me quamvis Lamiae pietas et cura moratur
 fratrem maerentis, rapto de fratre dolentis
 insolabiliter, tamen istuc mens animusque
 fert et avet spatiis obstantia rumpere claustra.
 rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum: 10
 cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
 stultus uterque locum immeritum causatur inique:
 in culpa est animus, qui se non effugit umquam.

Tu mediastinus tacita prece rura petebas;
 nunc urbem et ludos et balnea vilicus optas: 15
 me constare mihi scis et discedere tristem,
 quandocumque trahunt invisa negotia Romam.
 non eadem miramur; eo disconvenit inter
 meque et te. nam quae deserta et inhospita tesqua
 credis, amoena vocat mecum qui sentit et odit 20
 quae tu pulchra putas. fornix tibi et uncta popina
 incutiunt urbis desiderium, video, et quod
 angulus iste feret piper et tus ocus uva,
 nec vicina subest vinum praebere taberna
 quae possit tibi nec meretrix tibicina, cuius 25
 ad strepitum salias terrae gravis. et tamen urges
 iampridem non tacta ligonibus arva bovemque
 disiunctum curas et strictis frondibus exples;

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

14. 9 avet *Bentley* : amat *codd.* P^l 11 sors] res Cg

addit opus pigro rivus, si decidit imber,
multa mole docendus aprico parcere prato. 30

Nunc, age, quid nostrum concentum dividat audi.
quem tenues decuere togae nitidique capilli,
quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
quem bibulum liquidi media de luce Falerni, 35
cena brevis iuvat et prope rivum somnus in herba.
nec lusisse pudet, sed non incidere ludum,
non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
limat, non odio obscuro morsuque venenat.
rident vicini glaebas et saxa moventem. 40
cum servis urbana diaria rodere mavis.
horum tu in numerum voto ruis: invidet usum
lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
optat ephippia bos, piger optat arare caballus.
quam scit uterque, libens censebo exerceat artem.

15

Quae sit hiems Veliae, quod caelum, Vala, Salerni,
quorum hominum regio et qualis via (nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
me facit invisum, gelida cum perluor unda
per medium frigus; sane murteta relinqui 5
dictaque cessantem nervis elidere morbum
sulpura contemni vicus gemit, invidus aegris
qui caput et stomachum supponere fontibus audent
Clusinis Gabiosque petunt et frigida rura.

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

29 si (οχ)] si (*linea del.*) cum C 31 *anne post 17 transferendus*
(*post 13 iam Ribbeck*)? consensum C 40 tu urbana Bentley
(*cf. P deest 'tu vero'*) 43 piger ad bos *potius referunt alii* (sc.
ἀπὸ κοινοῦ *accipiendum*)

15. ad Numonium Valam *inscr. codd.*

mutandus locus est et deversoria nota 10
 praeteragendus equus. 'quo tendis? non mihi Cumas
 est iter aut Baias' laeva stomachosus habena
 dicet eques; sed equi frenato est auris in ore),
 maior utrum populum frumenti copia pascat,
 collectosne bibant imbris puteosne perennis 15
 iugis aquae (nam vina nihil moror illius orae.
 rure meo possum quidvis perferre patique;
 ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
 quod curas abigat, quod cum spe divite manet
 in venas animumque meum, quod verba ministret, 20
 quod me Lucanae iuvenem commendet amicae),
 tractus uter pluris lepores, uter educet apros,
 utra magis piscis et echinos aequora celent,
 pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti,
 scribere te nobis, tibi nos accredere par est. 25

Maenius, ut rebus maternis atque paternis
 fortiter absumptis urbanus coepit haberi,
 scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
 impransus non qui civem dinosceret hoste,
 quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus, 30
 pernicies et tempestas barathrumque macelli,
 quidquid quaesierat ventri donabat avaro.
 hic ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
 aut paulum abstulerat, patinas cenabat omasi
 vilis et agninae, tribus ursoris quod satis esset; 35

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

13 sed (P^l) *vix sanum* : fort. nam* (cf. L. Müller) : ut Horkel,
prosodiae parum curiosus equi (P)] -is zπ (B) 16 iugis (σχ
var.) (B)] dulcis CgVσχ 17 quodvis ζ, N. Heinsius 26 no-
vam inc. Cπφψσχ : *continuant cett.* P 32 donarat RΨV : -ret
ed. Cadomensis 1480 (B)

scilicet ut ventres lamna candente nepotum
 diceret urendos, correctus Bestius. idem
 quidquid erat nactus praedae maioris, ubi omne
 verterat in fumum et cinerem, 'non hercule miror'
 aiebat 'si qui comedunt bona, cum sit obeso 40
 nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla.'
 nimirum hic ego sum. nam tuta et parvula laudo
 cum res deficiunt, satis inter vilia fortis;
 verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
 vos sapere et solos aio bene vivere, quorum 45
 conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

16

Ne perconteris fundus meus, optime Quinti,
 arvo pascat erum an bacis opulentet olivae,
 pomisne an pratis an amicta vitibus ulmo,
 scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.

Continui montes, ni dissocientur opaca 5
 valle, sed ut veniens dextrum latus aspiciat sol,
 laevum decedens curru fugiente vaporet.
 temperiem laudes. quid si rubicunda benigni
 corna vepres et pruna ferant? si quercus et ilex
 multa fruge pecus, multa dominum iuвет umbra? 10
 dicas adductum propius frondere Tarentum.

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

37 correctus Azl(?)V(?) : -eptus (-tos R) *cett.* : -ector ⊆ (B);
ceterum v. Housman, Cl. pap. 861

16. 3 an pratis Cg (B) : et p- *cett.* amicta (P^l)] -ca Cφ *var.*
 οχ 5 ni C *corr.* RΨ οχ : si (sci A *pr.*) A *corr.* a C *pr.* P^lοχ
 7 decedens *Bentley* : descend- π : disced- *cett.* 8 benign(a)e
 RΨ

fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
 frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
 infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
 hae latebrae dulces, etiam, si credis, amoenae, 15
 incolumem tibi me praestant Septembribus horis.

Tu recte vivis si curas esse quod audis.
 iactamus iampridem omnis te Roma beatum;
 sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,
 neve putes alium sapiente bonoque beatum, 20
 neu, si te populus sanum recteque valentem
 dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
 dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
 stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
 si quis bella tibi terra pugnata marique 25
 dicat et his verbis vacuas permulceat auris,
 'tene magis salvum populus velit an populum tu,
 servet in ambiguo qui consulit et tibi et urbi
 Iuppiter,' Augusti laudes agnoscere possis:
 cum pateris sapiens emendatusque vocari, 30
 respondesne tuo, dic, sodes, nomine? 'nempe
 vir bonus et prudens dici delector ego ac tu.'
 qui dedit hoc hodie cras, si volet auferet, ut, si
 detulerit fascis indigno, detrahet idem.
 'pone, meum est' inquit: pono tristisque recedo. 35

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

13 thraecam *vel sim.* A *pr.* R *pr.* π 14 utilis utilis] aptus et u-
 A *corr.* π : u- A *pr.* : suptilis et u- R, *ut vid.* 15 et (iam si credis)
 amoenae Bentley, *edd. nonnulli* : et iam, si c-, a- Gesner, *alii*
(quorsum illud iam? quod ad etiam attinet, dulcia vel grata esse
possunt loca etiam inamoena) 30 pateris Ψ : pot- a R : cupias C
(de A n. l.) 34 detrahat R : -hit A

idem si clamet furem, neget esse pudicum,
 contendat laqueo collum pressisse paternum,
 mordear opprobriis falsis mutemque colores?
 falsus honor iuvat et mendax infamia terret
 quem nisi mendosum et medicandum?

Vir bonus est quis? 40

‘qui consulta patrum, qui leges iuraque servat,
 quo multae magnaeque secantur iudice lites,
 quo res sponsore et quo causae teste tenentur.’

sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
 introrsum turpem, speciosum pelle decora. 45

‘nec furtum feci nec fugi’ si mihi dicit
 servus, ‘habes pretium: loris non ureris’ aio.
 ‘non hominem occidi.’ ‘non pasces in cruce corvos.’

‘sum bonus et frugi.’ renuit negitatque Sabellus.

cautus enim metuit foveam lupo accipiterque 50

suspectos laqueos et opertum miluius hamum.

oderunt peccare boni virtutis amore:

tu nihil admittes in te formidine poenae;

sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.

nam de mille fabae modiis cum surripis unum, 55

damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.

vir bonus, omne Forum quem spectat et omne tribunal,

quandocumque deos vel porco vel bove placat,

‘Iane pater!’ clare, clare cum dixit ‘Apollo!’

labra movet metuens audiri: ‘pulchra Laverna, 60

da mihi fallere, da iusto sanctoque videri,

noctem peccatis et fraudibus obice nubem.’

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

43 res sponsore V (B) : resp- (respores A *pr.*) *cett.* 45 intror-
 sum C : inpro- AR : hunc (*om.* z) prorsus Ψ (*de π n. l.*) : introrsus
 ⚭ (B) 46 dicit R z π (B) : dicat *cett.* 53 admittes in te (P)]
 -ttis notae L. Müller 59 clare *semel* AR (?) Ψ

Qui melior servo, qui liberior sit avarus,
 in triviis fixum cum se demittit ob assem,
 non video. nam qui cupiet, metuet quoque; porro, 65
 qui metuens vivet, liber mihi non erit umquam.
 perdidit arma, locum Virtutis deseruit, qui
 semper in augenda festinat et obruitur re.
 vendere cum possis captivum, occidere noli;
 serviet utiliter: sine pascat durus aretque, 70
 naviget ac mediis hiemet mercator in undis,
 annonae prosit, portet frumenta penusque.

Vir bonus et sapiens audebit dicere: 'Pentheu,
 rector Thebarum, quid me perferre patique
 indignum coges?' 'adimam bona.' 'nempe pecus, rem, 75
 lectos, argentum: tollas licet.' 'in manicis et
 compedibus saevo te sub custode tenebo.'
 'ipse deus, simul atque volam, me solvet.' opinor,
 hoc sentit, 'moriar.' mors ultima linea rerum est.

17

Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis et scis
 quo tenuem pacto deceat maioribus uti,
 disce docendus adhuc quae censet amicus, ut si
 caecus iter monstrare velit; tamen aspice si quid
 et nos quod cures proprium fecisse loquamur. 5

Si te grata quies et primam somnus in horam
 delectat, si te pulvis strepitusque rotarum,
 si laedit caupona, Ferentinum ire iubebo.

A (a) CR $\Psi (= z\pi\phi\psi\lambda l)$

63 qui ... qui (V)] quo ... quo Ψ 66 vivit ζ

17. 2 tenuem *Horkel*: tandem *codd.* 8 laedit C: -det *cett.*

nam neque divitibus contingunt gaudia solis
 nec vixit male qui natus moriensque fefellit. 10
 si prodesse tuis pauloque benignius ipsum
 te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
 'si pranderet holus patienter, regibus uti
 nollet Aristippus.' 'si sciret regibus uti,
 fastidiret holus qui me notat.' utrius horum 15
 verba probes et facta doce, vel iunior audi
 cur sit Aristippi potior sententia; namque
 mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
 'scurror ego ipse mihi, populo tu; rectius hoc et
 splendidius multo est. equus ut me portet, alat rex, 20
 officium facio: tu poscis vilia rerum,
 dante minor, quamvis fers te nullius egentem.'
 omnis Aristippum decuit color et status et res,
 temptantem maiora, fere praesentibus aequum:
 contra, quem duplici panno patientia velat, 25
 mirabor vitae via si conversa decebit.
 alter purpureum non exspectabit amictum,
 quidlibet indutus celeberrima per loca vadet
 personamque feret non inconcinnus utramque;
 alter Miletī textam cane peius et angui 30
 vitabit chlanidem; morietur frigore, si non
 rettuleris pannum. refer et sine vivat ineptus.

 Res gerere et captos ostendere civibus hostis
 attingit solium Iovis et caelestia temptat:
 principibus placuisse viris non ultima laus est. 35
 'non cuivis homini contingit adire Corinthum.'

A (a) CRΨ (= zπφψλI)

12 ad unctum (*P^l*)] adinunc- C (*sed in linea del.*) : inunc- V
 21 rerum ζ (*cf. Carm. 4, 12, 25*) : verum a CR z V : v- es A λ I φ ψ :
 verrum *P^l* 30 angui RΨ (*de π n. l.*) *Prisc. GL 2, 346 (B)* : -ue
 A C *P^l* 31 chlanidem *Cruquius* : chlami- *vel sim. codd. Prisc.*

sedit qui timuit ne non succederet. 'esto.
 quid qui pervenit fecitque viriliter?' atqui
 hic est aut nusquam quod quaerimus. hic onus horret
 ut parvis animis et parvo corpore maius: 40
 hic subit et perfert. aut virtus nomen inane est
 aut decus et pretium recte petit experiens vir.

Coram rege sua de paupertate tacentes
 plus poscente ferent (distat sumasne pudenter
 an rapias); atqui rerum caput hoc erat, hic fons. 45
 'indotata mihi soror est, paupercula mater
 et fundus nec vendibilis nec pascere firmus'
 qui dicit, clamat 'victum date.' succinit alter
 'et mihi!' dividuo findetur munere quadra.
 sed tacitus pasci si posset corvus, haberet 50
 plus dapis et rixae multo minus invidiaeque.
 Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum
 qui queritur salebras et acerbum frigus et imbris
 aut cistam effractam et subducta viatica plorat,
 nota refert meretricis acumina, saepe catellam 55
 saepe periscelidem raptam sibi flentis, uti mox
 nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
 nec semel irrisus triviis attollere curat
 fracto crure planum, licet illi plurima manet
 lacrima, per sanctum iuratus dicat Osirim 60
 'credite, non ludo: crudeles, tollite claudum!'
 'quaere peregrinum' vicinia rauca reclamat.

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

38 que* *scripsi*: ne *codd.* P^l 43 sua ζ (B): suo *codd.* P^l
 44 ferunt C (*de A n. l.*) 62 rauca (P)] cauta *Markland, fort. recte.*

18

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
 surrentis speciem praebere, professus amicum.
 ut matrona meretrici dispar erit atque
 discolor, infido scurrae distabit amicus.
 est huic diversum vitio vitium prope maius, 5
 asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
 quae se commendat tonsa cute, dentibus atris,
 dum vult libertas dici mera veraque virtus.
 virtus est medium vitiorum et utrimque reductum.
 alter in obsequium plus aequo pronus et imi 10
 derisor lecti sic nutum divitis horret,
 sic iterat voces et verba cadentia tollit,
 ut puerum saevo credas dictata magistro
 reddere vel partis mimum tractare secundas.
 alter rixatur de lana saepe caprina <et> 15
 propugnat nugis armatus: 'scilicet ut non
 sit mihi prima fides?' et 'vere quod placet ut non
 acriter elatrem? pretium aetas altera sordet.'
 ambigitur quid enim? Castor sciat an Docilis plus,
 Brundisium Minuci melius via ducat an Appi. 20

Quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat,
 gloria quem supra viris et vestit et unguet,
 quem tenet argenti sitis importuna famaeque,
 quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus,
 saepe decem vitiis instructor, odit et horret, 25

A (a) CR Ψ (= $z\pi\phi\psi\lambda l$)

18. 5 et prope ζ 11 divisor* *conieci*: *adrisor* Nisbet CR 33 (1983), 26 (*v. tamen* A. p. 433, *ubi derisor pro assentatore usurpari vid.*) 15 rixatur (P^l) -tus V: -tor Muretus et add. Bentley (*cf. Fraenkel, Horace, p. 317 n. 5*) 16 scilicet *cum prioribus* Doederlein 19 Docilis (P) dolichos ζ

aut si non odit, regit ac veluti pia mater
 plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
 vult et ait prope vera: 'meae (contendere noli)
 stultitiam patiuntur opes: tibi parvula res est.
 arta decet sanum comitem toga; desine mecum 30
 certare.' Eutrapelus cuicumque nocere volebat
 vestimenta dabat pretiosa: 'beatus enim iam
 cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes,
 dormiet in lucem, scorto postponet honestum
 officium, nummos alienos pascet, ad imum 35
 Thrax erit aut holitoris aget mercede caballum.'

Arcanum neque tu scrutaberis illius umquam
 commissumque teges et vino tortus et ira;
 nec tua laudabis studia aut aliena reprendes,
 nec cum venari volet ille, poemata panges. 40
 gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque
 Zethi, dissiluit, donec suspecta severo
 conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
 moribus Amphion: tu cede potentis amici
 lenibus imperiis, quotiensque educet in agros 45
 Aeoliis onerata plagis iumenta canesque,
 surge et inhumanae senium depone Camenae,
 cenes ut pariter pulmenta laboribus empta.
 Romanis sollemne viris opus, utile famae
 vitaeque et membris, praesertim cum valeas et 50
 vel cursu superare canem vel viribus aprum
 possis. adde virilia quod speciosius arma

A (a) CRΨ (= zπφψλl)

36 thrax (P^l)] thraex A   37 illius ζ (B) : ull- codd.   40 nec
 (P^l)] ne Cψ Eutychn. GL 5, 476   panges Eutychn. cod. P : -gas C
 (ex pla-)g Eutychn. codd. cett.   46 aeoliis ζ : aetoli(i)s codd. P
 47 hinc usque ad 2, 2, 19 cod. δ loco cod. d (non z) adhibetur

non est qui tractet: scis quo clamore coronae
 proelia sustineas campestria; denique saevam
 militiam puer et Cantabrica bella tulisti 55
 sub duce qui templis Parthorum signa refigit
 nunc, et si quid abest Italis adiudicat arvis.
 ac ne te retrahas et inexcusabilis absis,
 quamvis nil extra numerum fecisse modumque
 curas, interdum nugaris rure paterno; 60
 partitur lintris exercitus, Actia pugna
 te duce per pueros hostili more refertur;
 adversarius est frater, lacus Hadria, donec
 alterutrum velox Victoria fronde coronet.
 consentire suis studiis qui crediderit te, 65
 fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.

Protinus ut moneam, si quid monitoris eges tu,
 quid, de quoque viro, et cui dicas saepe videto.
 percontatorem fugito; nam garrulus idem est
 nec retinent patulae commissa fideliter aures, 70
 et semel emissum volat irrevocabile verbum.
 non ancilla tuum iecur ulceret ulla puerve
 intra marmoreum venerandi limen amici,
 ne pueri dominus pulchri caraeve puellae
 munere te parvo beet aut incommodus angat. 75
 qualem commendes etiam atque etiam aspice, ne mox
 incutiant aliena tibi peccata pudorem.
 fallimur et quondam non dignum tradimus: ergo,
 quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri,
 ut penitus notum, si temptent crimina, serves 80

A (a) CRΨ (= dπφψλl)

57 arvis *Bentley*: armis *codd.* 58 absis] abstes *Bentley* (*cf.*
ad A. p. 101) 62 more (*P^l*)] mole C 68 post quid *distingu-*
endum admonet Bentley 74 pueri dominus (-ni *P^l*) C g *P^l*: d- p-
cett.

tuterisque tuo fidentem praesidio; qui
 dente Theonino cum circumroditur, ecquid
 ad te post paulo ventura pericula sentis?
 nam tua res agitur paries cum proximus ardet
 et neglecta solent incendia sumere viris. 85

Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
 expertus metuet. tu, dum tua navis in alto est,
 hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
 oderunt hilarem tristes tristemque iocosi,
 sedatum celeres, agilem navumque remissi, 90
 potores [bibuli media de nocte Falerni
 oderunt] porrecta negantem pocula, quamvis
 nocturnos iures te formidare tepores.
 deme supercilio nubem; plerumque modestus
 occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi. 95

Inter cuncta leges et percontabere doctos
 qua ratione queas traducere leniter aevum,
 ne te semper inops agitet vexetque cupido,
 neu pavor et rerum mediocriter utilium spes;
 virtutem doctrina paret naturane donet; 100
 quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum;
 quid pure tranquillet, honos an dulce lucellum
 an secretum iter et fallentis semita vitae.

A (a) CR Ψ (= d $\pi\varphi\psi\lambda$ l)

87 metuit AR (?) ψ corr. 91 praebent codd. dett. aliquot et
 manu recentiore R l ψ , ex 14, 34 confictum esse suspicatur Bentley;
 eius vice lac. ind. Vollmer. nos Pottier, Meineke, L. Müller secuti
 sumus bibuli] vetuli Horkel liquidi media de luce Bentley
 98–99 ne ... neu ζ : num ... num codd. V P^l : ne ... ne ζ 102 an]
 ac H. Schütz

Me quotiens reficit gelidus Digentia rivus,
 quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus, 105
 quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
 sit mihi quod nunc est, etiam minus, et mihi vivam
 quod superest aevi, si quid superesse volunt di;
 sit bona librorum et provisae frugis in annum
 copia, neu fluitem dubiae spe pendulus horae. 110

Sed satis est orare Iovem quae ponit et aufert:
 det vitam, det opes. aequum mi animum ipse parabo.

19

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
 nulla placere diu nec vivere carmina possunt
 quae scribuntur aquae potoribus. ut male sanos
 ascripsit Liber Satyris Faunisque poetas, 5
 vina fere dulces oluerunt mane Camenae.
 laudibus arguitur vini vinosus Homerus.
 Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
 prosiluit dicenda. 'Forum Putealque Libonis
 mandabo siccis, adimam cantare severis:'
 hoc simul edixi, non cessavere poetae 10
 nocturno certare mero, putere diurno.
 quid? si quis vultu torvo ferus et pede nudo
 exiguaeque togae simulet textore Catonem,
 virtutemne repraesentet moresque Catonis?

A (a) CRΨ (= dπφψλl)

107 et RΨV (B) : ut AC P 110 neu (V)] ne ⊆ P^l οχ
 111 quae (P)] qui Cg ponit (ponat π) ΨV (B) : donat ACgR

19. 10 edixi (P) (B)] -xit Al 13 textore (*si pro textura,*
mira locutio) AC : extore R : exore Ψ (*de d n. l.*)

rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua, 15
 dum studet urbanus tenditque disertus haberi.
 decipit exemplar vitiis imitabile. quod si
 pallerem casu, biberent exsanguie cuminum.

O imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
 bilem, saepe iocum vestri movere tumultus! 20
 libera per vacuum posui vestigia princeps,
 non aliena meo pressi pede. qui sibi fidet,
 dux reget examen. Parios ego primus iambos
 ostendi Latio, numeros animosque secutus
 Archilochi, non res et agentia verba Lycamben. 25
 ac ne me foliis ideo brevioribus ornes
 quod timui mutare modos et carminis artem,
 temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho,
 temperat Alcaeus, sed rebus et ordine dispar,
 nec socerum quaerit quem versibus oblinat atris, 30
 nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
 hunc quoque, non alio dictum prius ore, Latinus
 vulgavi fidicen. iuvat immemorata ferentem
 ingenuis oculisque legi manibusque teneri.

Scire velis mea cur ingratus opuscula lector 35
 laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
 non ego ventosae plebis suffragia venor
 impensis cenarum et tritae munere vestis;
 non ego nobilium scriptorum auditor et ultor
 grammaticas ambire tribus et pulpita dignor. 40

A (a) CRΨ (= dπφψλl)

15 lingua (C *in ras.* οχ)] gena a *pr.* (?) οχ *var.* : cena P 30 ob-
 linat A *corr.* a(opl-) C : op A *pr.* : optinet RΨ 32 quoque
 L. Müller (*cf.* *Winnington-Ingram*, CR 49 (1935), 128) : ego
codd. : ergo P^l latinus (V)] -nis λl P, *ut vid.*

hinc illae lacrimae. 'spissis indigna theatris
 scripta pudet recitare et nugis addere pondus'
 si dixi, 'rides' ait 'et Iovis auribus ista
 servas: fidis enim manare poetica mella
 te solum, tibi pulcher.' ad haec ego naribus uti 45
 formido et, luctantis acuto ne secer ungui,
 'displicet iste locus' clamo et diludia posco.
 ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
 ira truces inimicitias et funebre bellum.

20

Vertumnum Ianumque, liber, spectare videris,
 scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
 odisti clavis et grata sigilla pudico;
 paucis ostendi gemis et communia laudas,
 non ita nutritus. fuge quo descendere gestis. 5
 non erit emissio reditus tibi. 'quid miser egi?
 quid volui?' dices, ubi quid te laeserit et scis
 in breve te cogi, cum plenus languet amator.

Quod si non odio peccantis desipit augur,
 carus eris Romae donec te deserat aetas. 10
 contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
 coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertis
 aut fugies Uticam aut vinctus mitteris Ilerdam.
 ridebit monitor non exauditus, ut ille
 qui male parentem in rupis protrusit asellum 15
 iratus: quis enim invitum servare laboret?

A (a) CRΨ (= dπφψλl)

47 iste a C : ille RΨ : om. A

20. 1 vortumnum λlφψ P 2 mundus (P') nudus λlφψ
 10 deserat (ox)] -rit l pr. : -ret ζ

hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
occupet extremis in vicis balba senectus.

Cum tibi sol tepidus pluris admoverit auris,
me libertino natum patre et in tenui re 20
maiores pennas nido extendisse loqueris,
ut quantum generi demas virtutibus addas;
me primis urbis belli placuisse domique;
corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
irasci celerem, tamen ut placabilis essem. 25
forte meum si quis te percontabitur aevum,
me quater undenos sciat implevisse Decembris
collegam Lepidum quo dixit Lollius anno.

EPISTULARUM LIBER SECUNDUS

1

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
res Italas armis tuteris, moribus ornes,
legibus emendes, in publica commoda peccem,
si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

Romulus et Liber pater et cum Castore Pollux, 5
post ingentia facta deorum in templa recepti,

A (a) CRΨ (= dπφψλl)

24 solis amicum *Meineke, alii alia* 28 dixit ζ (*cf. Liv. 37. 47.*
7) : duxit *codd. P*

1. 2 moenibus *coni. Bentley*

dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
 componunt, agros assignant, oppida condunt,
 ploravere suis non respondere favorem
 speratum meritis. diram qui contudit Hydram 10
 notaque fatali portenta labore subegit,
 comperit invidiam supremo fine domari.
 urit enim fulgore suo qui praegravat artis
 infra se positas: extinctus amabitur idem.
 praesenti tibi maturos largimur honores 15
 iurandasque tuum per numen ponimus aras,
 nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
 sed tuus hoc populus sapiens et iustus in uno,
 te nostris ducibus, te Graeis anteferendo,
 cetera nequaquam simili ratione modoque 20
 aestimat et, nisi quae terris semota suisque
 temporibus defuncta videt, fastidit et odit,
 sic fautor veterum ut tabulas peccare vetantis
 quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
 vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis, 25
 pontificum libros, annosa volumina vaturn
 dictitet Albano Musas in monte locutas.

Si, quia Graiorum sunt antiquissima quaeque
 scripta vel optima, Romani pensantur eadem
 scriptores trutina, non est quod multa loquamur: 30

a CRΨ (= dπφψλl)

16 numen CRV (B) : nomen a Ψ *Serv. B. 1, 7 (variant Servii codd. ad G. 1, 24)* 18 hoc ζ (B) (*cf. P in hac sola re sapit*) : hic *codd. P^l* 21 que] *anne* ve? 27 dictitet a : doc- C : dicit et Rπ : dicat et Ψ (*exc. π*) 28 graiorum CgV : gr(a)eco- *cett. P^l (cf. P)*

nil intra est olea, nil extra est in nuce duri.
 [venimus ad summum fortunae: pingimus atque
 psallimus et luctamur Achivis doctius unctis?]

Si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
 scire velim chartis pretium quotus arroget annus. 35
 scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
 perfectos veteresque referri debet an inter
 vilis atque novos? excludat iurgia finis.
 'est vetus atque probus centum qui perficit annos.'
 quid qui deperiit minor uno mense vel anno? 40
 inter quos referendus erit? veteresne probosque
 an quos et praesens et postera respuat aetas?
 'iste quidem veteres inter ponetur honeste
 qui vel mense brevi vel toto est iunior anno.'
 utor permisso caudaeque pilos ut equinae 45
 paulatim vello et demo unum, demo etiam unum,
 dum cadat elusus ratione ruentis acervi
 qui redit ad fastos et virtutem aestimat annis
 miraturque nihil nisi quod Libitina sacravit.

Ennius, et sapiens et fortis et alter Homerus, 50
 ut critici dicunt, †leviter† curare videtur
 quo promissa cadant et somnia Pythagorea.

a CRΨ (= dπφψλl)

31 olea ⊆ (B) : -eam codd. P 32–33 hos versus ut a poeta
 scriptos non negaverim ita utcumque explicantur huic loco abiudi-
 candi videntur. post unctis interrog. notam posui 33 luctamur]
 saltamus Eutyck. GL 5, 478 doctius] dic- R pr. : scitius Eu-
 tyck. 41 probosque Bentley in nota : poetas codd. ('frustra ver-
 sum onerat') 42 respuat a CR in ras. d pr. π V (B) : -uet λlφψ :
 -uit d in ras. 46 etiam a C : et item Ψ (exc. π) (B) : et idem
 R (?) π : iterum ⊆ 48 ad Cψ var. P^l : in cett. fastos CRΨ
 (exc. π) P^l : -tus a π 51 leviter (P) : viget et* conieci

Naevius in manibus non est et mentibus haeret
 paene recens? adeo sanctum est vetus omne poema.
 ambigitur quotiens, uter utro sit prior, aufert 55
 Pacuvius docti famam senis, Accius alti,
 dicitur Afrani toga convenisse Menandro,
 Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
 vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
 hos ediscit et hos arto stipata theatro 60
 spectat Roma potens; habet hos numeratque poetas
 ad nostrum tempus Livi scriptoris ab aevo.

Interdum vulgus rectum videt, est ubi peccat.
 si veteres ita miratur laudatque poetas
 ut nihil anteferat, nihil illis comparet, errat: 65
 si quaedam nimis antique, si pleraque dure
 dicere credit eos, ignave multa fatetur,
 et sapit et mecum facit et Iove iudicat aequo.

Non equidem insector delendave carmina Livi
 esse reor, memini quae plagosum mihi parvo 70
 Orbilium dictare; sed emendata videri
 pulchraque et exactis minimum distantia miror,
 inter quae verbum emicuit si forte decorum
 si versus paulo concinnior unus et alter,
 iniuste totum ducit venditque poema. 75
 indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
 compositum illepideve putetur, sed quia nuper,
 nec veniam antiquis, sed honorem et praemia posci.

a CRΨ (= dπφψλl)

58 properare] superare *coni. Brink* 60 ediscit] edicit λ *pr. l*
corr. P^l: ediscet R π 67 cedit ⚭ (B) 69 ve a (?) CV: que
 RΨ; levi a CRπ P 73 decorum et RΨ 75 ducit] *cf. Liv.*
 35, 10, 9 77 ve] que R dπ 78 et] ac Cg

recte necne crocum floresque perambulet Attae
 fabula si dubitem, clament periisse pudorem 80
 cuncti paene patres, ea cum reprehendere coner
 quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit:
 vel quia nil rectum nisi quod placuit sibi ducunt,
 vel quia turpe putant parere minoribus et quae
 imberbes didicere senes perdenda fateri. 85
 iam Saliare Numae carmen qui laudat et illud
 quod mecum ignorat solus vult scire videri,
 ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
 nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.

Quod si tam Graecis novitas invisae fuisset 90
 quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
 quod legeret terereturque viritum publicus usus?

Ut primum positis nugari Graecia bellis
 coepit et in vitium Fortuna labier aequa,
 nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum, 95
 marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit,
 suspendit picta vultum mentemque tabella,
 nunc tibicinibus, nunc est gavisae tragoedis;
 sub nutrice puella velut si luderet infans,
 quod cupide petiit, mature plena reliquit. 100
 [quid placet aut odio est quod non mutabile credas?]
 hoc paces habuere bonae ventique secundi.
 Romae dulce diu fuit et sollemne reclusa
 mane domo vigilare, clienti promere iura,
 cautos nominibus rectis expendere nummos, 105

a CR Ψ (= dπφψλl)

90 Graiis Bentley 91 haberes Ψ 94 vitium (P)] vacuum
 C.G. Schütz : lusum *vel* requiem Lehrs, alii alia 101 (P) del.
 Habermeldt : melius ceteris post 107 transp. Lachmann, post 110
 Campbell 105 rectis (B)] certis ζ

maiores audire, minori dicere per quae
 crescere res posset, minui damnosa libido.
 mutavit mentem populus levis et calet uno
 scribendi studio; pueri patresque severi
 fronde comas vincti cenant et carmina dictant. 110
 ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
 invenior Parthis mendacior, et prius orto
 sole vigil calamum et chartas et scrinia posco.
 navem agere ignarus navis timet; habrotonum aegro
 non audet nisi qui didicit dare; quod medicorum est 115
 promittunt medici; tractant fabrilia fabri:
 scribimus indocti doctique poemata passim.

Hic error tamen et levis haec insania quantas
 virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
 non temere est animus; versus amat, hoc studet unum; 120
 detrimenta, fugas servorum, incendia ridet;
 non fraudem socio puerove incogitat ullam
 pupillo; vivit siliquis et pane secundo;
 militiae quamquam piger et malus, utilis urbi,
 si das hoc, parvis quoque rebus magna iuvari. 125
 os tenerum pueri balbumque poeta figurat,
 torquet ab obscenis iam nunc sermonibus aurem,
 mox etiam pectus praeceptis format amicis,
 asperitatis et invidiae corrector et irae;
 recte facta refert, orientia tempora notis 130
 instruit exemplis, inopem solatur et aegrum.
 castis cum pueris ignara puella mariti
 disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?

a CRΨ (= dπφψλl)

112 prius (*P^l*)] prior *Cunningham* (cf. *CPh* 77 (1982), 129 *ad Eleg. in Maec.* 1, 151) 115–116 melicorum ... melici *coni. Bentley* 122 puerove (-que R) incogitat (V)] puero vel co- C 133 nisi C

poscit opem chorus et praesentia numina sentit,
 caelestis implorat aquas, docta prece blandus, 135
 avertit morbos, metuenda pericula pellit,
 impetrat et pacem et locupletem frugibus annum.
 carmine di superi placantur, carmine Manes.

Agricolae prisci, fortes parvoque beati,
 condita post frumenta levantes tempore festo 140
 corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
 cum sociis operum pueris et coniuge fida,
 Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
 floribus et vino Genium memorem brevis aevi.
 Fescennina per hunc invecta licentia morem 145
 versibus alternis opprobria rustica fudit.
 libertasque recurrentis accepta per annos
 lusit amabiliter, donec iam saevus apertam
 in rabiem coepit verti iocus et per honestas
 ire domos impune minax. doluere cruento 150
 dente laccessiti; fuit intactis quoque cura
 condicione super communi. quin etiam lex
 poenaeque lata, malo quae nollet carmine quemquam
 describi. vertere modum formidine fustis
 ad bene dicendum delectandumque redacti. 155

Graecia capta ferum victorem cepit et artis
 intulit agresti Latio. sic horridus ille
 defluxit numerus Saturnius et grave virus
 munditiae pepulere; sed in longum tamen aevum
 manserunt hodieque manent vestigia ruris. 160

a CRΨ (= dπφψλl)

135 *post* aquas, *non post* blandus *dist.* Bentley, *post utrum-*
que Brink 142 pueris (B)] et p- Cλlφψ 145 invecta *Politia-*
nus (B) : -enta *codd.* P 149 coepit verti (B)] v- c- λlφψ
 153 nata RΨ : sancta *Cunningham*

serus enim Graecis admovit acumina chartis
 et post Punica bella quietus quaerere coepit
 quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
 temptavit quoque rem, si digne vertere posset,
 et placuit sibi, natura sublimis et acer; 165
 nam spirat tragicum satis et feliciter audet,
 sed turpem putat inscite metuitque lituram.

Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
 sudoris minimum sed habet comoedia tanto
 plus oneris quanto veniae minus. aspice Plautus 170
 quo pacto partis tutetur amantis ephebi,
 ut patris attenti, lenonis ut insidiosi,
 quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
 quam non astricto percurrat pulpita socco.
 gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc 175
 securus cadat an recto stet fabula talo.

Quem tulit ad scaenam ventoso Gloria curru,
 exanimat lentus spectator, sedulus inflat;
 sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
 subruit aut reficit (valeat res ludicra si me 180
 palma negata macrum, donata reducit opimum!).
 saepe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
 quod numero plures, virtute et honore minores,
 indocti stolidique et depugnare parati
 si discordet eques, media inter carmina poscunt 185
 aut ursum aut pugiles; his nam plebecula gaudet.

a CRΨ (= dπφψλl)

161 *post* enim *excidisse aliquid suspicor, ne subiectum desideretur* 163 *aeschylus* C *pr.* R Ψ 167 *inscitae* a ψ : -tiae V *var.* : in scriptis CgV : *inscitus Bentley* 168 *arcessit* d : *accersit* a Ψ (*exc.* d) οχ : *accessit* CgV : *de* R *n. l.* 175 *demittere* Cd g V : *dim-* *cett.* 180 *aut]* ac ζ (B) 180–181 *valeat ... opimum parenthesin feci* 186 *gaudet* a C V P *ad* 187 : *pla-* R

verum equitis quoque iam migravit ab aure voluptas
 omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
 quattuor aut pluris aulaea premuntur in horas,
 dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae; 190
 mox trahitur manibus regum fortuna retortis,
 esseda festinant, pilenta, petorrita, naves,
 captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
 si foret in terris, rideret Democritus, seu
 diversum confusa genus panthera camelo 195
 sive elephans albus vulgi converteret ora;
 spectaret populum ludis attentius ipsis,
 ut sibi praebentem nimio spectacula plura;
 scriptores autem narrare putaret asello
 fabellam surdo. nam quae pervincere voces 200
 evaluere sonum referunt quem nostra theatra?
 Garganum mugire putes nemus aut mare Tuscum,
 tanto cum strepitu ludi spectantur et artes
 divitiaeque peregrinae, quibus oblitus actor
 cum stetit in scaena, concurrat dextera laevae. 205
 dixit adhuc aliquid? nil sane. quid placet ergo?
 lana Tarentino violas imitata veneno.

Ac ne forte putes me, quae facere ipse recusem,
 cum recte tractent alii, laudare maligne,
 ille per extantum funem mihi posse videtur 210
 ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
 irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
 et, magus ut, modo me Thebis, modo ponit Athenis.

a CRΨ (= dπφψλl)

196 elephas (-fas) Ψ (*exc.* π) οχ convertet π, *ut vid.* : -terit
Prisc. GL 2, 144.156 198 nimio (V)] mimo Ψ (*exc.* π) P
 200 et surdo *Faber* : aut s- *L. Müller* 204 oblitus (P^l)] obsi-
Doederlein : obrutus *L. Müller* 205 l(a)eva RΨ : -vus P^l
 207 laena *Marcilius* imitare Ψ 213 et, magus ut *Wakefield*
et fort. οχ (*cf. Brink*) : ut m- et *codd. P* : ut me *Argis Rutgers*

verum age, et his qui se lectori credere malunt
 quam spectatoris fastidia ferre superbi 215
 curam redde brevem, si munus Apolline dignum
 vis complere libris et vatibus addere calcar,
 ut studio maiore petant Helicon virentem.
 multa quidem nobis facimus mala saepe poetae
 (ut vineta egomet caedam mea), cum tibi librum 220
 sollicito damus aut fesso; cum laedimur, unum
 si quis amicorum est ausus reprehendere versum;
 cum loca iam recitata revolvimus irrevocati;
 cum lamentamur non apparere labores
 nostros et tenui deducta poemata filo; 225
 cum speramus eo rem venturam ut, simul atque
 carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
 arcessas et egere vetes et scribere cogas.
 sed tamen est operae pretium cognoscere qualis
 aedituos habeat belli spectata domique 230
 virtus, indigno non committenda poetae.
 gratus Alexandro, regi magno, fuit ille
 Choerilus, incultis qui versibus et male natis
 rettulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
 sed veluti tractata notam labemque remittunt 235
 atramenta, fere scriptores carmine foedo
 splendida facta linunt. idem rex ille, poema
 qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
 edicto vetuit ne quis se praeter Apellen
 pingeret aut alius Lysippo duceret aera 240
 fortis Alexandri vultum simulantia. quod si
 iudicium subtile videndis artibus illud
 ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
 Boeotum in crasso iurares aere natum.

a CRΨ (= dπφψλl)

216 redde] impende ζ (B)   240 cuderet *Lambinus* (B)
 244 boeotum a : boetum *cett.*

At neque dedecorant tua de se iudicia atque 245
 munera, quae multa dantis cum laude tulerunt,
 dilecti tibi Vergilius Variusque poetae
 nec magis expressi vultus per aenea signa
 quam per vatis opus mores animique virorum
 clarorum apparent. nec sermones ego mallet 250
 repentis per humum quam res componere gestas
 terrarumque situs et flumina dicere et arces
 montibus impositas et barbara regna tuisque
 auspiciis totum confecta duella per orbem
 claustraque custodem pacis cohibentia Ianum 255
 et formidatam Parthis te principe Romam,
 si quantum cuperem possem quoque. sed neque parvum
 carmen maiestas recipit tua nec meus audet
 rem temptare pudor quam vires ferre recusent.
 sedulitas autem, stulte quem diligit, urget, 260
 praecipue cum se numeris commendat et arte;
 discit enim citius meminitque libentius illud
 quod quis deridet quam quod probat et veneratur.
 nil moror officium quod me gravat, ac neque ficto
 in peius vultu proponi cereus usquam 265
 nec prave factis decorari versibus opto,
 ne rubeam pingui donatus munere et una
 cum scriptore meo, capsula porrectus operta,
 deferar in vicum vendentem tus et odores
 et piper et quidquid chartis amicitur ineptis. 270

a CR Ψ (= dπφψλl)

260 autem stulte, quem *alii* 262 discet R (?) V

2

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
 si quis forte velit puerum tibi vendere natum
 Tibure vel Gabiis et tecum sic agat: 'hic et
 candidus et talos a vertice pulcher ad imos
 fiet eritque tuus nummorum milibus octo, 5
 verna ministeriis ad nutus aptus erilis,
 litterulis Graecis imbutus, idoneus arti
 cuilibet; argilla quidvis imitaberis uda.
 quin etiam canet, indoctum sed dulce bibenti.
 multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo 10
 laudat venalis qui vult extrudere merces:
 res urget me nulla; meo sum pauper in aere.
 nemo hoc mangonum faceret tibi; non temere a me
 quivis ferret idem. semel hic cessavit et, ut fit,
 in scalis latuit metuens pendentis habenae. 15
 des nummos, excepta nihil te si fuga laedit:
 ille ferat pretium poenae securus, opinor.
 prudens emisti vitiosum; dicta tibi est lex:
 insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua?
 dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi 20
 talibus officiis prope mancum, ne mea saevus
 iurgares ad te quod epistula nulla rediret.
 quid tum profeci, mecum facientia iura
 si tamen attemptas?
 Quereris super hoc etiam quod
 exspectata tibi non mittam carmina mendax. 25

A (a) CRΨ (= dπφψλl)

2. 8 imitaberis a Cψ *var.* Vοχ : -bitur dλλοχ *var.* : -bimur
 Rπφψ 11 excludere RΨV 15 in scalis, latuit, metuens
Brink, οχ *secutus* 16 laedit V : -dat *codd.* 18 dicta tibi est lex
 π : d- t- est P^l : d- est t- lex a CR : d- t- lex est λlφψ : d- t- lex
 dg 20 *redit* δ 22 rediret (V)] veniret δ *var.* λlφψ

Luculli miles collecta viatica multis
 aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
 perdiderat. post hoc vehemens lupo, et sibi et hosti
 iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
 praesidium regale loco deiecit, ut aiunt, 30
 summe munito et multarum divite rerum.
 clarus ob id factum donis ornatur honestis,
 accipit et bis dena super sestertia nummum.
 forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
 nescio quod cupiens, hortari coepit eundem 35
 verbis quae timido quoque possent addere mentem:
 'i, bone, quo virtus tua te vocat, i pede fausto,
 grandia laturus meritorum praemia. quid stas?'
 post haec ille catus, quantumvis rusticus, 'ibit,
 ibit eo quo vis qui zonam perdidit' inquit. 40

Romae nutriri mihi contigit atque doceri
 iratus Graecis quantum nocuisset Achilles.
 adiecere bonae paulo plus artis Athenae,
 scilicet ut vellem curvo dinoscere rectum
 atque inter silvas Academi quaerere verum. 45
 dura sed emovere loco me tempora gratum
 civilisque rudem belli tulit aestus in arma
 Caesaris Augusti non responsura lacertis.
 unde simul primum me dimisere Philippi,
 decisis humilem pennis inopemque paterni 50
 et Laris et fundi paupertas impulit audax
 ut versus facerem; sed quod non desit habentem
 quae poterunt umquam satis expurgare cicutaes,
 ni melius dormire putem quam scribere versus?

a CRΨ

32 honestis (οχ) : opimis V g   36 menteis V   44 vellem
 a C : possim R Ψ

Singula de nobis anni praedantur euntes. 55
eripuerunt iocos, Venerem, convivia, ludum,
tendunt extorquere poemata. quid faciam vis?

Denique non omnes eadem mirantur amanti-
carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
ille Bioneis sermonibus et sale nigro. 60
tres mihi convivae prope dissentire videntur,
poscentes vario multum diversa palato.
quid dem? quid non dem? renuis tu quod iubet alter;
quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.

Praeter cetera me Romaene poemata censes 65
scribere posse inter tot curas totque labores?
hic sponsum vocat, hic auditum scripta relictis
omnibus officiis; cubat hic in colle Quirini,
hic extremo in Aventino, visendus uterque;
intervalla vides haud sane commoda. 'verum 70
purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstat.'
festinat calidus mulis gerulisque redemptor,
torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum,
tristia robustis luctantur funera plaustis,
hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus: 75
i nunc et versus tecum meditare canoros!
scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbem,
rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
vis canere et contracta sequi vestigia vatū? 80
ingenium sibi quod vacuas desumpsit Athenas
et studiis annos septem dedit insenuitque

a CRΨ

63 tu quod a C *corr.* δ P^l : tu q- non C *pr.* : quod tu R Ψ (*exc.* δ)
(B) 70 haut sane *von Fröhlich* : human(a)e *codd.* οχ : ut plana
et *Campbell*, alii alia 77 urbem a C P : -es R Ψ 80 contracta
C P *var.* : -tacta a R Ψ P : cantata V

libris et curis, statua taciturnius exit
 plerumque et risu populum quatit: hic ego rerum
 fluctibus in mediis et tempestatibus urbis
 verba lyrae motura sonum conectere digner? 85

†Frater erat Romae† consulti rhetor, ut alter
 alterius sermone meros audiret honores,
 Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille.
 qui minus argutos vexat furor iste poetas? 90
 carmina compono, hic elegos. ‘mirabile visu
 caelatumque novem Musis opus!’ aspice primum
 quanto cum fastu, quanto molimine circum-
 spectemus vacuum Romanis vatibus aedem!
 mox etiam, si forte vacas, sequere et procul audi 95
 quid ferat et quare sibi nectat uterque coronam.
 caedimur et totidem plagis consumimus hostem
 lento Samnites ad lumina prima duello.
 discedo Alcaeus puncto illius: ille meo quis?
 quis nisi Callimachus? si plus apposcere visus, 100
 fit Mimnermus et optivo cognomine crescit.
 multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
 cum scribo et supplex populi suffragia capto;
 idem, finitis studiis et mente recepta,
 obturem patulas impune legentibus auris. 105

Ridentur mala qui componunt carmina; verum
 gaudent scribentes et se venerantur et ultro,
 si taceas, laudant quidquid scripsere beati.

a CRΨ

87 *cruces apposuit Brink* frater (P)] fautor H. Schütz, alii
alia post rhetor lac. *suspiciatus est D. Heinsius, ind. Meineke, ita*
ut <uterque / alterius laudum sic admirator> ut alter *suggereret*
 ut] et RΨ (*exc. δ*) 89 Gracchus] Crassus *coni. Bentley* huic
 ... ille *ed. Britannici 1516* : hic ... illi *codd.* 96 quare] quid
 φψ : qualem *Edwards*

at qui legitimum cupiet fecisse poema,
 cum tabulis animum censoris sumet honesti; 110
 audebit, quaecumque parum splendoris habebunt
 et sine pondere erunt et honore indigna fruentur,
 verba movere loco, quamvis invita recedant
 et versentur adhuc inter penetralia Vestae.
 obscurata diu populo bonus eruet atque 115
 proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
 quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
 nunc situs informis premit et deserta vetustas;
 asciscet nova, quae genitor produxerit usus.
 vehemens et liquidus puroque simillimus amni 120
 fundet opes Latiumque beabit divite lingua.
 luxuriantia compescet, nimis aspera sano
 levabit cultu, virtute carentia tollet.
 ludentis speciem dabit et torquebitur, ut qui
 nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur. 125

Praetulerim scriptor delirus inersque videri,
 dum mea delectent mala me vel denique fallant,
 quam sapere et ringi. fuit haud ignobilis Argis,
 qui se credebat miros audire tragoedos
 in vacuo laetus sessor plausorque theatro; 130
 cetera qui vitae servaret munia recto
 more, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
 comis in uxorem, posset qui ignoscere servis
 et signo laeso non insanire lagoenae,
 posset qui rupem et puteum vitare patentem. 135
 hic ubi cognatorum opibus curisque reffectus
 expulit elleboro morbum bilemque meraco

a CRΨ

112 fruentur *Horkel*: ferun- aCδ: feren- RΨ (*exc.* δ)
 123 carentia λ *corr.* ψ *in ras.*: cale- *cett.* V οχ 128 Argis (P^l)
 Argus ⊆ (*cf.* P vetuste pro Argivis (-vus Mayer))

et redit ad sese, 'pol me occidistis, amici,
non servastis' ait, 'cui sic extorta voluptas
et demptus per vim mentis gratissimus error.' 140

Nimirum sapere est abiectis utile nugis
et tempestivum pueris concedere ludum,
ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
quocirca mecum loquor haec tacitusque recordor: 145
si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
narrares medicis: quod quanto plura parasti,
tanto plura cupis, nulline faterier audes?
si vulnus tibi monstrata radice vel herba
non fieret levius, fugeres radice vel herba 150
proficiente nihil curarier. audieras, cui
rem di donarent, illi decedere pravam
stultitiam: et cum sis nihilo sapientior ex quo
plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?
at si divitiae prudentem reddere possent, 155
si cupidum timidumque minus te, nempe ruberes,
viveret in terris te si quis avarior uno.

Si proprium est quod quis libra mercatus et aere est,
quaedam, si credis consultis, mancipat usus.
qui te pascit ager tuus est et vilicus Orbi, 160
cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
te dominum sentit. das nummos, accipis uvam,
pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis
aut etiam supra nummorum milibus emptum. 165

a CRΨ

150 *om.* CR π λ l ψ *pr.* 158 *mercatus et aere est* a CV P : m-
et a- R (?) π : *mercatur et* a- Ψ (*exc.* π) 161 *daturas* Ψ V (B) :
-rus a CR

quid refert, vivas numerato nuper an olim?
 emptor Aricini quondam Veientis et arvi
 emptum cenat holus, quamvis aliter putat, emptis
 sub noctem gelidam lignis calefactat aenum;
 sed vocat usque suum qua populus assita certis 170
 limitibus vicina refringit iurgia, tamquam
 sit proprium quidquam puncto quod mobilis horae
 nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte suprema
 permutet dominos et cedat in altera iura.

Sic quia perpetuus nulli datur usus et heres 175
 heredem alternis velut unda supervenit undam,
 quid vici prosunt aut horrea, quidve Calabris
 saltibus adiecti Lucani, si metit Orcus
 grandia cum parvis, non exorabilis auro?
 gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas, 180
 argentum, vestis Gaetulo murice tinctas
 sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
 cur alter fratrum cessare et ludere et ungui
 praeferat Herodis palmetis pinguibus, alter
 dives et importunus ad umbram lucis ab ortu 185
 silvestrem flammis et ferro mitiget agrum,
 scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
 naturae deus humanae †mortalis† in unum
 quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.

a CRΨ

167 quondam ψ *var.* : -niam *codd.* V 170 qua (*P Serv.* A. 6, 603 *Agroec. GL.* 7, 125)] quia CR : quod π 171 refringit *Hor-*
kel : refugit *codd.* *Serv.* : refigit Σ, *alii alia* 175 sic C *corr.* g : si
codd. P quia (*notabile pro quoniam*)] qua P^l 176 alternis Σ
(B) : -rius *codd.* 177 vici (P)] vites Σ 185 dives] durus
L. Müller 188 *vel ante vel post mortalis virgula dist. edd.; neu-*
trum placet. ceterum cf. Mart. Cap. 2, 152 specialis singulis morta-
libus genius ammovetur

ARS POETICA

Humano capiti cervicem pictor equinam iungere si velit et varias inducere plumas undique collatis membris, ut turpiter atrum desinat in piscem mulier formosa superne, spectatum admissi risum teneatis, amici?	5
credite, Pisones, isti tabulae fore librum persimilem cuius, velut aegri somnia, vanae fingentur species, ut nec pes nec caput uni reddatur formae. 'pictoribus atque poetis quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.'	10
scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim; sed non ut placidis coeant immitia, non ut serpentes avibus gementur, tigribus agni.	
Inceptis gravibus plerumque et magna professis purpureus, late qui splendeat, unus et alter assuitur pannus, cum lucus et ara Dianae et properantis aquae per amoenos ambitus agros, aut flumen Rhenum aut pluvius describitur arcus. sed nunc non erat his locus. et fortasse cupressum scis simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes	15 20

a BCKRΨ

2 plumas] formas *edd. quidam veteres* (B) 4 pistrim *vel* pri-
stim ζ, *Gronovius* (cf. οχ) 5 admissi (οχ)] -isi K R : missi B C
teneatis? amici, / credite *Markland* 7 aegri (V)] -is a *pr.*
B R (?) οχ 10 quilibet K (?) : quodl- π P^l : quael- *Ven. Fort.* 5, 6
praef. 7

navibus aere dato qui pingitur? amphora coepit
 institui: currente rota cur urceus exit?
 denique sit quidvis, simplex dumtaxat et unum.

Maxima pars vatum, pater et iuvenes patre digni,
 decipimur specie recti. brevis esse laboro, 25
 obscurus fio; sectantem levia nervi
 deficiunt animique; professus grandia turget;
 serpit humi tutus nimium timidusque procellae.
 qui variare cupit rem prodigialiter unam,
 delphinum silvis appingit, fluctibus aprum: 30
 in vitium ducit culpa fuga, si caret arte.
 Aemilium circa Ludum faber unus et unguis
 exprimet et mollis imitabitur aere capillos,
 infelix operis summa, quia ponere totum
 nesciet. hunc ego me, si quid componere curem, 35
 non magis esse velim quam naso vivere pravo,
 spectandum nigris oculis nigroque capillo.

Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
 viribus et versate diu quid ferre recusent,
 quid valeant umeri; cui lecta pudenter erit res, 40
 nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo.

Ordinis haec virtus erit et Venus, aut ego fallor,
 ut iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
 pleraque differat et praesens in tempus omittat.

a BCKRΨ

23 quidvis Kψ *corr.* (B) : quodvis *vel* quod vis *cett.* 26 lenia
 ζ (B) 29 unam (P^h)] una *Praedicow* 31 *del. Ribbeck* (29–30
pro alienis habere malim) 32 unus ζ οχ (B) : imus *codd. P*
 37 que a RΨ : ve BCK (?) 40 pudenter ζ, *Markland* : pote-
codd.

Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor. 45
 in verbis etiam tenuis cautusque serendis
 dixeris egregie, notum si callida verbum
 reddiderit iunctura novum. si forte necesse est
 indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
 fingere cinctutis non exaudita Cethegis 50
 continget dabiturque licentia sumpta pudenter;
 et nova fictaque nuper habebunt verba fidem si
 Graeco fonte cadent, parce detorta. quid autem
 Caecilio Plautoque dabit Romanus ademptum
 Vergilio Varioque? ego cur, acquirere pauca 55
 si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni
 sermonem patrium ditaverit et nova rerum
 nomina protulerit? licuit semperque licebit
 signatum praesente nota procudere nummum.
 ut silvae foliis privos mutantur in annos, 60
 prima cadunt * * * * *
 * * * * * ita verborum vetus interit aetas
 et iuvenum ritu florent modo nata vigentque.
 debemur morti nos nostraque; sive receptus
 terra Neptunus classis Aquilonibus arcet,

a BCKRΨ

46 ante 45 transp. ed. Britannici 1516 (B) : post 45 codd. οχ
 Serv. G. 2, 475 A. 4, 412.415, ut vid. 47 dixeris (P^lοχ Prisc.
 GL 3, 254)] -rit B 49 rerum et a Ψ V οχ 52 factaque ζ (B)
 53 cadent (P^lοχ)] cadant a Serv. A. 6, 34 : cadunt ζ 59 procu-
 dere (Aldus) nummum Luisinus (B) : producere nomen codd. V
 60 silv(a)e foliis (οχ)] folia in silvis Diomed. GL. 1, 400 : foliis silve
 Flor. Nostradamense (s. XIII) : silvae flores Valerius in Exc. cod.
 Lavant. GL 5, 326 privos Bentley : pronos codd. Diomed.
 Exc. 61 lac. ind. Ribbeck 63 debemur (P^lοχ Prisc. GL 2,
 268 codd. pars)] -us B Prisc. codd. pars

regis opus, sterilisve †diu palus† aptaque remis 65
 vicinas urbis alit et grave sentit aratrum,
 seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis
 doctus iter melius: mortalia facta peribunt,
 nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
 multa renascentur quae iam cecidere, cadentque 70
 quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
 quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.

Res gestae regumque ducumque et tristia bella
 quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
 versibus impariter iunctis querimonia primum, 75
 post etiam inclusa est voti sententia compos;
 quis tamen exiguos elegos emisit auctor,
 grammatici certant et adhuc sub iudice lis est.
 Archilochum proprio rabies armavit iambo;
 hunc socci cepere pedem grandesque cothurni 80
 alternis aptum sermonibus et popularis
 vincentem strepitus et natum rebus agendis.
 Musa dedit fidibus divos puerosque deorum
 et pugilem victorem et equum certamine primum
 et iuvenum curas et libera vina referre. 85
 descriptas servare vices operumque colores
 cur ego si nequeo ignoroque poeta salutor?
 cur nescire pudens prave quam discere malo?

a BCKRΨ

65 regis (σχ *Prisc.*) : regium *Peerlkamp* (cf. σχ hoc est regium
 (v. l. regum, regis) opus quod nullus facere potest nisi rex) ve
 a R δ π (B) : que *cett.* *P^l Prisc. Serv. A. 2, 69.6, 107 GL 4, 452 Beda*
GL 7, 238 diu palus (*Prisc. Serv. ter Beda*) palus prius *Bentley* :
 diu lama *Delz, MH 30 (1973), 51 sq., bene* st- p- agitataque
 remis *L. Müller* 68 facta] cuncta ζ (B) : saecula *Peerlkamp*
 86 descriptas (*P^lσχ*) dis- *Lambinus* 88 nescire pudens prave
 (*P^lσχ*) pr- n- pu- *Wilamowitz*

versibus exponi tragicis res comica non vult;
 indignatur item privatis ac prope socco 90
 dignis carminibus narrari cena Thyestae.
 singula quaeque locum teneant sortita decentem.
 interdum tamen et vocem comoedia tollit
 iratusque Chremes tumido delitigat ore
 et tragicus plerumque dolet sermone pedestri 95
 Telephus et Peleus, cum pauper et exsul uterque
 proicit ampullas et sesquipedalia verba,
 si curat cor spectantis tetigisse querela.

Non satis est pulchra esse poemata; dulcia sunt,
 et quocumque volent animum auditoris agunto. 100
 ut ridentibus arrident, ita flentibus afflent
 humani vultus: si vis me flere, dolendum est
 primum ipsi tibi. tum tua me infortunia laedent,
 Telephe vel Peleu; male si mandata loqueris,
 aut dormitabo aut ridebo. tristia maestum 105
 vultum verba decent, iratum plena minarum,
 ludentem lasciva, severum seria dictu.
 format enim Natura prius nos intus ad omnem
 fortunarum habitum; iuvat aut impellit ad iram
 aut ad humum maerore gravi deducit et angit; 110
 post effert animi motus interprete lingua.
 si dicentis erunt fortunis absona dicta,
 Romani tollent equites peditesque cachinnum.

a BCKRΨ

92 (αχ) *del. Lehrs* decentem BKR(?) V: -ter aΨ: ducem
 C(?) 94 *desaeviet Hieron. Ep. 54, 2* 100 volent (αχ *Serv. A.*
 4, 415): volunt Ψ: volvent R(?) 101 adflent *grammaticus*
anon. (B)] adsunt (ass-) *codd.*: adflant ⚭ *teste Marcilio*
 103 tum BCK: tune aRΨP^l

intererit multum divusne loquatur an heros,
 maturusne senex an adhuc florente iuventa 115
 fervidus, et matrona potens an sedula nutrix,
 mercatorne vagus cultorne virentis agelli,
 Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.

Aut famam sequere aut sibi convenientia finge.
 scriptor †honoratum† si forte reponis Achillem, 120
 impiger, iracundus, inexorabilis, acer
 iura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
 sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
 perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
 si quid inexpertum scaenae committis et audes 125
 personam formare novam, servetur ad imum
 qualis ab incepto processerit et sibi constet.
 †difficile est† proprie communia dicere, tuque
 rectius Iliacum carmen diducis in actus
 quam si proferres ignota indictaque primus. 130
 publica materies privati iuris erit, si
 non circa vilem patulumque moraberis orbem,
 nec verbo verbum curabis reddere fidus
 interpres, nec desilies imitator in artum,
 unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex. 135

a BCKRΨ

114 divusne (divosne) (*P*^l)] dav- K *Serv. interpol.* A. 12, 18
 117 vigentis R Ψ 119–120 finge. scriptor *vel f- scr- alii* ho-
 noratum (*P*^l)] ador- *Delz, MH 36 (1979), 142, alii alia* 128 dif-
 ficile est (*P*) *haec interpretando operam et oleum perdas. poscit*
ratio praestiterit (cf. Verg. A. 6, 39), quod ante proprie excidere
potuit, tum difficile est addi. et cf. Philodem. a Brinkio (p. 441)
laudatum : οὐδὲ ποιητὴν ... χεῖρῳ νομίζομεν ... οὐδ' ἂν τὰ κατ'
 Εἴλιον [ῆ] Θήβας κοινῶς παρ' ἑτέρου λαβὼν ὥσπερ διαλύσει καί
 πως πάλι συντάξας ἰδίαν κατασκευὴν περιθῇ 129 diducis ζ :
 ded- *codd.* 133 verbo verbum (*P*^l) (*B*)] -bum -bo C R οχ *Hieron.*
Ep. 57, 5 pars codd. Serv. A. 1, 223.11, 1

Nec sic incipies ut scriptor cyclicus olim:
 'fortunam Priami cantabo et nobile bellum.'
 quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
 parturient montes, nascetur ridiculus mus.
 quanto rectius hic qui nil molitur inepte! 140
 'dic mihi, Musa, virum, captae post tempora Troiae
 qui mores hominum multorum vidit et urbis.'
 non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
 cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
 Antiphaten, Scyllamque et cum Cyclope Charybdin. 145

Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri
 nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo.
 semper ad eventum festinat et in medias res
 non secus ac notas auditorem rapit, et quae
 desperat tractata nitescere posse relinquit, 150
 atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
 primo ne medium, medio ne discrepet imum.

Tu quid ego et populus mecum desideret audi:
 si plausoris eges aulaea manentis et usque
 sessuri donec cantor 'vos plaudite' dicat, 155
 aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores
 mobilibusque decor naturis dandus et annis.
 reddere qui voces iam scit puer et pede certo
 signat humum, gestit paribus colludere, et iram
 concipit ac ponit temere et mutatur in horas. 160

a BCKRΨ

139 parturient (*P*^l)] -iunt § *Hieron. Adv. Iovin. 1,1*
 141 tempora] moenia § *et ita Auson. Perioch. Odyss. (Prete 344)*
 (B) 154 plausoris λ *var.* (*cf. Epist. 2, 2, 130*): 'plosoris' et
 'plausoris' legitur σχ: plosor- a B C K R V *P*^l: plusor- *vel* plus o- Ψ:
 fauto- *Bentley* 157 naturis (σχ)] ma- § (B); *cf. σχ* puero, adules-
 centulo et maturo seni 160 concipit *ed. Zarottina 1474*: colligit
 (conl-) *codd. σχ*

imberbis iuvenis, tandem custode remoto,
 gaudet equis canibusque et aprici gramine Campi,
 cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
 utilium tardus provisor, prodigus aeris,
 sublimis cupidusque et amata relinquere pernix. 165
 conversis studiis aetas animusque virilis
 quaerit opes et amicitias, inservit honori,
 commisisse cavet quod mox mutare laboret.
 multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
 quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti 170
 vel quod res omnis timide gelideque ministrat,
 dilator, spe †longus†, iners ⟨p⟩avidusque futuri,
 difficilis, querulus, laudator temporis acti
 se puero, castigator censorque minorum.
 multa ferunt anni venientes commoda secum, 175
 multa recedentes adimunt. ne forte seniles
 mandentur iuveni partes pueroque viriles,
 semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.

 Aut agitur res in scaenis aut acta refertur.
 segnius irritant animos demissa per aurem 180
 quam quae sunt oculis subiecta fidelibus et quae
 ipse sibi tradit spectator. non tamen intus
 digna geri promes in scaenam, multaque tolles
 ex oculis quae mox narret facundia praesens.

a BCKRΨ

161 inberbus V (οχ inberbus et inberbis, sicut inermus et inermis) 168 mox mutare (mot- C) (οχ)] mutare π : perm- Ψ (*exc.* π) 170 ac timet *om.* C : et t- οχ *Serm.* 1, 1, 42 172 spe longus (οχ)] spe lentus *Bentley* : spe mancus* *conieci* : delumbis *Delz, MH*, 36 (1979), 145 sq. pavidus *Bentley* : av- *codd.* οχ 178 *del. Ribbeck* morabimur a Kλ *corr.* οχ (*de C n. l.*) : -itur *cett.* οχ *lemm.*

ne pueros coram populo Medea trucidet 185
aut humana palam coquat exta nefarius Atreus
aut in avem Procne vertatur, Cadmus in anguem.
quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.

Neve minor neu sit quinto productior actu 190
fabula, quae posci vult et spectanda reposci.
nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
inciderit; nec quarta loqui persona laboret.
actoris partis chorus officiumque virile
defendat; neu quid medios intercinat actus 195
quod non proposito conducat et haereat apte.
ille bonis faveatque et consilietur amice
et regat iratos et amet peccare timentis;
ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem
iustitiam legesque et apertis otia portis;
ille tegat commissa deosque precetur et oret 200
ut redeat miseris, abeat Fortuna superbis.

Tibia non, ut nunc, orichalco vincta tubaeque
aemula, sed tenuis simplexque foramine pauco
aspirare et adesse choris erat utilis atque
nondum spissa nimis complere sedilia flatu; 205

a BCKRΨ

185 ne (B)] nec ζ οχ : neu ζ 190 vult (volt) (οχ)] volet *P^l*
spectanda (exs- BK) (*P^l*)] -tata Ψ (*exc.* ψ *post. ras.*) reposci
anonymi ap. Lambinum : -oni *codd. P* 192 nec] ne φ *Diomed.*
GL 1, 491 196 amice (V οχ)] -ci δ (?) π φ ψ : -cis R λ | οχ
197 iratos ... timentis *sc. bonos* peccare (οχ)] pecare δ : paccare
l : pacare ζ (B) : recreare *Campbell* timentis (-tes) (οχ)] tum- ζ
(B) *nempe peccare timuerunt sive noluerunt* (*cf. N.-H. ad Carm. 2,*
2, 7 Theseus (*cf. Eur. Suppl. 365–369*), *puta, vel Neoptolemus vel*
etiam Antigone (*Soph. Ant. 458–460*) 202 vincta (*P^l*)] iun-
C (?) K π οχ (B) : cin- *Reinach* 203 pauco (*P^l*)] parvo R Ψ (*exc.*
π) : raro *coni. Brink* : parco *Richards*

quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
 et frugi castusque verecundusque coibat.
 postquam coepit agros extendere victor et urbem
 latior amplecti murus vinoque diurno
 placari Genius festis impune diebus, 210
 accessit numerisque modisque licentia maior.
 indoctus quid enim saperet liberque laborum
 rusticus urbano confusus, turpis honesto?
 sic priscae motumque et luxuriam addidit arti
 tibicen traxitque vagus per pulpita vestem; 215
 sic etiam fidibus voces crevere severis
 et tulit eloquium insolitum facundia praeceps
 utiliumque sagax rerum et divina futuri
 sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

 Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum, 220
 mox etiam agrestis Satyros nudavit et asper
 incolumi gravitate iocum temptavit, eo quod
 illecebris erat et grata novitate morandus
 spectator, functusque sacris et potus et exlex.
 verum ita risores, ita commendare dicaces 225
 conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,
 ne quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
 regali conspectus in auro nuper et ostro,
 migret in obscuras humili sermone tabernas,
 aut, dum vitat humum, nubes et inania captet. 230

a BCKRΨ

208 urbem ς : urbes *codd.* 209 laxior *Bentley* 212 ($\sigma\chi$)
om. RΨ 214 luxuriam (*cf. Serm.* 2, 3, 79.224) (P^l)] -iem a RΨ
 (*exc.* π) 221 nudavit ($P^l\sigma\chi$ *Mar. Vict. GL* 6, 82)] nova- *Dio-*
med. GL 1, 487.491 : induxit *Peerlkamp* 226 ita vertere] avert-
 BCK

effutire levis indigna tragoedia versus,
 ut festis matrona moveri iussa diebus,
 intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
 non ego inornata et dominantia nomina solum
 verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo; 235
 nec sic enitar tragico differre colori
 ut nihil intersit Davusne loquatur et audax
 Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
 an custos famulusque dei Silenus alumni.
 ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis 240
 speret idem, sudet multum frustra que laboret
 ausus idem: tantum series iuncturaque pollet,
 tantum de medio sumptis accedit honoris.
 silvis deducti caveant, me iudice, Fauni
 ne velut innati triviis ac paene forenses 245
 aut nimium teneris iuvenentur versibus umquam
 aut immunda crepent ignominiosa que dicta.
 offenduntur enim quibus est equus et pater et res,
 nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emptor,
 aequis accipiunt animis donantve corona. 250

Syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus,
 pes citus; unde etiam trimetris accrescere iussum
 nomen iambeis, cum senos redderet ictus
 primus ad extremum similis sibi. †non ita pridem†
 tardior ut paulo graviorque veniret ad auris, 255
 spondeos stabilis in iura paterna recepit
 commodus et patiens, non ut de sede secunda
 cederet aut quarta socialiter. hic et in Acci

a BCKRΨ

249 fricti (V)] fracti B K *post ras.* δ *pr.* π : stricti C 252 acce-
 dere P^l ζ : succrescere L. Müller iussum L. Müller : iussit *codd.*
 P^l 254 *et lectio et interpunctio incerta, sed nescio an recte Delz,*
MH, 36 (1979), 146–148 comiter idem

nobilibus trimetris apparet rarus et Enni
 in scaenam missos cum magno pondere versus 260
 aut operae celeris nimium curaue carentis
 aut ignoratae premit artis crimine turpi.

Non quivis videt immodulata poemata iudex
 et data Romanis venia est indigna poetis.
 idcircone vager scribamque licenter? an omnis 265
 visuros peccata putem mea, tutus et intra
 spem veniae cautus? vitavi denique culpam:
 non laudem merui. vos exemplaria Graeca
 nocturna versate manu, versate diurna.
 at vestri proavi Plautinos et numeros et 270
 laudavere sales, nimium patienter utrumque,
 ne dicam stulte, mirati, si modo ego et vos
 scimus inurbanum lepido seponere dicto
 legitimumque sonum digitis callemus et aure.

Ignotum tragicæ genus invenisse Camenæ 275
 dicitur et plaustis vexisse poemata Thespis
 qui canerent agerentque peruncti faecibus ora.
 post hunc personæ pallæque repertor honestæ
 Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis
 et docuit magnumque loqui nitique cothurno. 280
 successit vetus his comoedia, non sine multa
 laude; sed in vitium libertas excidit et vim
 dignam lege regi. lex est accepta chorusque
 turpiter obticuit sublato iure nocendi.

a BCKRΨ

266 intra] extra *Lambinus* (cf. *Brink, Horace on poetry*, III, p. 590) 267 post culpam *plenius distinxi* (vitavi = *facite me vitasse*) 277 qui § *Donat. Exc. de com.* 5. 9 (p. 25 W) *pars codd.* (B) : quæ *codd.* P^l *Diomed. GL* 1, 487 ora (C *var.* P^l *Diomed. Donat.*)] atris B C

Nil intemptatum nostri liquere poetae, 285
 nec minimum meruere decus vestigia Graeca
 ausi deserere et celebrare domestica facta
 vel qui praetextas vel qui docuere togatas.
 nec virtute foret clarisque potentius armis
 quam lingua Latium, si non offenderet unum 290
 quemque poetarum limae labor et mora. vos, o
 Pompilius sanguis, carmen reprehendite quod non
 multa dies et multa litura coercuit atque
 perfectum decies non castigavit ad unguem.
 ingenium misera quia fortunatius arte 295
 credit et excludit sanos Helicone poetas
 Democritus, bona pars non unguis ponere curat,
 non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
 nanciscetur enim pretium nomenque poeta
 si tribus Anticyris caput insanabile numquam 300
 tonsori Licino commiserit. o ego laevus,
 qui purgor bilem sub verni temporis horam!
 non alius faceret meliora poemata. verum
 nil tanti est. ergo fungar vice cotis, acutum
 reddere quae ferrum valet exsors ipsa secandi; 305
 munus et officium nil scribens ipse docebo,
 unde parentur opes, quid alat formetque poetam,
 quid deceat, quid non, quo virtus, quo ferat error.

 Scribendi recte sapere est et principium et fons.
 rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae 310
 verbaque provisam rem non invita sequentur.

a BCKRΨ

289 que BCK : ve a RΨ 294 perfectum a RΨ οχ : pr(a)esec-
 tum BCK(?)V (B) 299 poeta *Peerlkamp* : -tae *codd.*
 302 purgor (P^l οχ)] -ger ζ, *Peerlkamp* 305 ex(s)ors ipsa (i- om. K)
 KΨ (*exc.* π) οχ *Fr. Bob. GL 7, 542, 26* : ex(s)ortita *cett.* οχ *lemm.*
 311 sequentur (*P Quint. 1, 5, 2*) sequun- (sequon- C) BCK

qui didicit patriae quid debeat et quid amicis,
 quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
 quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae
 partes in bellum missi ducis, ille profecto 315
 reddere personae scit convenientia cuique.
 respicere exemplar vitae morumque iubebo
 doctum imitatore et vivas hinc ducere voces.
 interdum speciosa locis morataque recte
 fabula nullius Veneris sed pondere inertī 320
 valdius oblectat populum meliusque moratur
 quam versus inopes rerum nugaeque canorae.

Grais ingenium, Grais dedit ore rotundo
 Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.
 Romani pueri longis rationibus assem 325
 discunt in partis centum diducere. 'dicat
 filius Albani: si de quincunce remota est
 uncia, quid superat? poteras dixisse.' 'triens.' 'eu!
 rem poteris servare tuam. redit uncia: quid fit?'
 'semis.' an, haec animos aerugo et cura peculi 330
 cum semel imbuerit, speremus carmina fingi
 posse linenda cedro et levi servanda cupresso?

Aut prodesse volunt aut delectare poetae
 aut simul et iucunda et idonea dicere vitae.
 quidquid praecipies, esto brevis, ut cito dicta 335

a BCKRΨ

318 vivas (B)] veras ζ 319 locis a B C V οχ : io- KR Ψ : oculis *Delz, MH 36 (1979), 148–150* 320 sed pondere inertī* *scripsi* : sine p- et arte *codd.* 327 Albani] albini (bini R π *pr.*) R Ψ (*v. quae scripsi in 'Two studies in Roman nomenclature' (1976), pp. 6 sq.*) 328 superet ζ (B) poterat a π (B) 330 an B V *pr.* : at V *corr.* : ad *cett.* : et *Cunningham* 331 speramus BCK ψ *corr.*

percipiant animi dociles teneantque fideles.
 omne supervacuum pleno de pectore manat.
 ficta voluptatis causa sint proxima veris:
 ne quodcumque velit poscat sibi fabula credi,
 neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo. 340
 centuriae seniorum agitant expertia frugis,
 celsi praetereunt austera poemata Ramnes.
 omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
 lectorem delectando pariterque monendo.
 hic meret aera liber Sosiis; hic et mare transit 345
 et longum noto scriptori prorogat aevum.

Sunt delicta tamen quibus ignovisse velimus;
 nam neque chorda sonum reddit quem vult manus et mens
 [poscentique gravem persaepe remittit acutum]
 nec semper feriet quodcumque minabitur arcus. 350
 verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
 offendar maculis, quas aut incuria fudit
 aut humana parum cavit natura. quid ergo est?
 ut scriptor si peccat idem librarius usque,
 quamvis est monitus, venia caret; ut citharoedus 355
 ridetur chorda qui semper oberrat eadem:
 sic mihi qui multum cessat fit Choerilus ille,
 quem bis terve bonum cum risu miror; et idem
 indignor quandoque bonus dormitat Homerus;
 verum operi longo fas est obrepere somnum. 360

a BCKRΨ

337 (οχ) *del. Guietus* (B)   339 ne (οχ)] nec B C *Serv. A. 12,*
 83   velit (δ *corr. οχ*)] volet R Ψ   345 sosiis Ψ P^l οχ *var. : sociis*
 R : sosis a B C K V οχ   349 *del. Platt*   350 quocumque *Mad-*
vig   355 ut ζ (B) : et *codd.*   358 ve B K οχ (B) : que *cett.*

Ut pictura poesis: erit quae, si propius stes,
 te capiat magis, et quaedam, si longius abstes.
 haec amat obscurum, volet haec sub luce videri,
 iudicis argutum quae non formidat acumen;
 haec placuit semel, haec decies repetita placebit. 365

O maior iuvenum, quamvis et voce paterna
 fingeris ad rectum et per te sapis, hoc tibi dictum
 tolle memor, certis medium et tolerabile rebus
 recte concedi. consultus iuris et actor
 causarum mediocris abest virtute disert 370
 Messallae nec scit quantum Cascellius Aulus,
 sed tamen in pretio est: mediocribus esse poetis
 non homines, non di, non concessere columnae.
 ut gratas inter mensas symphonia discors
 et crassum unguentum et Sardo cum melle papaver 375
 offendunt, poterat duci quia cena sine istis,
 sic animis natum inventumque poema iuvandis,
 si paulum summo decessit, vergit ad imum.
 ludere qui nescit, campestribus abstinet armis
 indoctusque pilae discive trochive quiescit, 380
 ne spissae risum tollant impune coronae:
 qui nescit versus tamen audet fingere. quidni?
 liber et ingenuus, praesertim census equestrem
 summam nummorum vitioque remotus ab omni.
 tu nihil invita dices faciesve Minerva; 385
 id tibi iudicium est, ea mens. si quid tamen olim
 scripseris, in Maeci descendat iudicis auris

a BCKRΨ

362 absis *Postgate* 371 nec scit BKV: nescit *cett.*
 376 duci] dici R: *om.* B: cludi *Delz, MH 79 (1976), 151 sq.*
 378 vergit (C *var.* σχ)] pe- B C

et patris et nostras nonumque prematur in annum
membranis intus positis. delere licebit
quod non edideris; nescit vox missa reverti.

390

Silvestris homines sacer interpretsque deorum
caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
dictus ob hoc lenire tigris rabidosque leones;
dictus et Amphion, Thebanae conditor urbis,
saxa movere sono testudinis et prece blanda
ducere quo vellet. fuit haec sapientia quondam,
publica privatis discernere, sacra profanis,
concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
oppida moliri, leges incidere ligno.

395

sic honor et nomen divinis vatibus atque
carminibus venit. post hos insignis Homerus
Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
versibus exacuit; dictae per carmina sortes
et vitae monstrata via est et gratia regum
Pieriis temptata modis ludusque repertus
et longorum operum finis, ne forte pudori
sit tibi Musa lyrae sollers et cantor Apollo.

400

405

Natura fieret laudabile carmen an arte
quaesitum est. ego nec studium sine divite vena
nec rude quid prosit video ingenium; alterius sic
altera poscit opem res et coniurat amice.
qui studet optatam cursu contingere metam
multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
abstinuit Venere et vino; qui Pythia certat
tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.

410

415

a BCKRΨ

391 sacer (*P^l οχ*)] genus *Peerlkamp* 393 rabidos B K V : rapi-
cett. Serv. Dan. A. 6, 645 394 urbis (a *var.* V)] arcis a R δ
var. 395 prece] fide *Peerlkamp* 410 prosit] possit ζ (B)
414 certat *coni. Brink* : cantat *codd.* οχ

an satis est dixisse 'ego mira poemata pango.
occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est
et quod non didici sane nescire fateri?'

Ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
assentatores iubet ad lucrum ire poeta 420
dives agris, dives positus in faenore nummis.
si vero est unctum qui recte ponere possit
et spondere levi pro paupere et eripere artis
litibus implicitum, mirabor si sciet inter-
noscere mendacem verumque beatus amicum. 425
tu seu donaris seu quid donare voles cui,
nolito ad versus tibi factos ducere plenum
laetitiae: clamabit enim 'pulchre! bene! recte!'
pallescet super his, etiam stillabit amicis
ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram. 430
ut qui conducti plorant in funere dicunt
et faciunt prope plura dolentibus ex animo, sic
derisor vero plus laudatore movetur.
reges dicuntur multis urgere culillis
et torquere mero quem perspexisse laborent, 435
an sit amicitia dignus: si carmina condes,
numquam te fallant †animi sub vulpe† latentes.

a BCKRΨ

416 an *scripsi* : nunc *codd.* οχ : nec (B) *vel* non *vel* num ζ est
et B C 417 relinqui est] relinqui δ(?) : -iqui B C (?) K 421 (= *Serm.* 1, 2, 13) *del. Hitzig* agri B C 423 levi (οχ)] velit *Geel*
artis ζ (B) : art ris *vel* aut ris R (?) : at, is (.r *super t scr.*) l : atris *cett.*
424 sciat B 426 qui B : quoi V 431 qui conducti (P)] quae
conductae *Kirchmann* 434 culillis π : cui illis B : cū il- K(?) :
culul(l)is *cett.* (*de R n.l.*) οχ 435 laborant R Ψ (*exc. ψ pr. δ*
corr.) (B) 437 fallant δπ *corr.* φψ οχ : -lent *cett.* animi ...
latentes (P^l) *cruces apponit Brink (in comm. et addendis)* : sub amica
pelle l- *Peerlkamp* : immo gladii sub veste (*cf. Liv.* 9, 25, 7 *al. Apul.*
Met. 2, 32)

Quintilio si quid recitares, 'corrigere, sodes,
 hoc' aiebat 'et hoc.' melius te posse negares, 440
 bis terque expertum frustra delere iubebat
 et male tornatos incudi reddere versus.
 si defendere delictum quam vertere malles,
 nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
 quin sine rivali teque et tua solus amares.
 vir bonus et prudens versus reprehendet inertis, 445
 culpabit duos, incomptis allinet atrum
 traverso calamo signum, ambitiosa recidet
 ornamenta, parum claris lucem dare coget,
 arguet ambigue dictum, mutanda notabit,
 fiet Aristarchus; nec dicet 'cur ego amicum 450
 offendam in nugis?' hae nugae seria ducent
 in mala derisum semel exceptumque sinistre.

Ut mala quem scabies aut morbus regius urget
 aut fanaticus error et iracunda Diana,
 vesanum tetigisse timent fugiuntque poetam 455
 qui sapiunt: agitant pueri incautique sequuntur.
 hic, dum sublimis versus ructatur et errat,
 si veluti merulis intentus decedit auceps
 in puteum foveamve, licet 'succurrite' longum
 clamet, 'io cives!' non sit qui tollere curet. 460
 si curet quis opem ferre et demittere funem,
 'qui scis an prudens huc se proiecerit atque
 servari nolit?' dicam, Siculique poetae

a BCKRΨ (post 440 a EKRΨ)

439 negares (σχ)] *fort.* negantem   441 *redit* E, *def.* BC
 445 reprehendet a EK : -dit *cett.*   449 (σχ) *del.* Ribbeck
 450 nec] non Ψ (B)   458 si K δ l *corr.* : sic *cett.*   462 proie-
 cerit Ψ (B) : dei- *cett.* (δ *corr.*)

narrabo interitum. deus immortalis haberi
 dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam 465
 insiluit. sit ius liceatque perire poetis.
 invitum qui servat, idem facit occidenti.
 nec semel hoc fecit, nec, si retractus erit, iam
 fiet homo et ponet famosae mortis amorem.
 nec satis apparet cur versus factitet, utrum 470
 minxerit in patrios cineres an triste bidental
 moverit incestus; certe furit ac velut ursus,
 obiectos caveae valuit si frangere clathros,
 indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
 quem vero arripuit, tenet occiditque legendo, 475
 non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

a EKRΨ

465 frigidus (*P'οχ*) *i.e., opinor, sine animi aestu, consideratus;*
quod si minus placet, fervidus scripseris 467 *del. Ribbeck*

INITIA CARMINUM

Aeli, vetusto	C. 3, 17	Est mihi nonum	C. 4, 11
Aequam memento	C. 2, 3	Et ture et fidibus	C. 1, 36
Albi, ne doleas	C. 1, 33	Eupolis atque Cratinus . .	S. 1, 4
Albi, nostrorum	<i>Epi.</i> 1, 4	Exegi monumentum . .	C. 3, 30
Altera iam teritur	<i>Epo.</i> 16	Extremum Tanain . . .	C. 3, 10
Ambubaiarum collegia . .	S. 1, 2		
Angustam †amice†	C. 3, 2	Faune, Nympharum . .	C. 3, 18
At, o deorum	<i>Epo.</i> 5	Festo quid potius die . .	C. 3, 28
Audivere, Lyce	C. 4, 13	Flore, bono claroque . .	<i>Epi.</i> 2, 2
		Fructibus Agrippae . .	<i>Epi.</i> 1, 12
Bacchum in remotis . .	C. 2, 19		
Beatus ille	<i>Epo.</i> 2	Herculis ritu	C. 3, 14
		Hoc erat in votis	S. 2, 6
Caelo supinas	C. 3, 23	Hoc quoque, Teresia . .	S. 2, 5
Caelo tonantem	C. 3, 5	Horrida tempestas . . .	<i>Epo.</i> 13
Celso gaudere	<i>Epi.</i> 1, 8	Humano capiti	A.
Cum tot sustineas	<i>Epi.</i> 2, 1		
Cum tu, Lydia	C. 1, 13	Iamdudum ausculto . . .	S. 2, 7
Cur me querellis	C. 2, 17	Iam iam efficaci	<i>Epo.</i> 17
		Iam pauca aratro	C. 2, 15
Delicta maiorum	C. 3, 6	Iam satis terris	C. 1, 2
Descende caelo	C. 3, 4	Iam veris comites	C. 4, 12
Dianam tenerae	C. 1, 21	Ibam forte via Sacra . . .	S. 1, 9
Diffugere nives	C. 4, 7	Ibis Liburnis	<i>Epo.</i> 1
Dive, quem proles	C. 4, 6	Icci, beatis	C. 1, 29
Divis orte bonis	C. 4, 5	Ille et nefasto	C. 2, 13
Donarem pateras	C. 4, 8	Impios parrae	C. 3, 27
Donec gratus eram tibi .	C. 3, 9	Inclusam Danaen	C. 3, 16
		Intactis opulentior . . .	C. 3, 24
Egressum magna	S. 1, 5	Integer vitae	C. 1, 22
Eheu fugaces	C. 2, 14	Intermissa, Venus, diu .	C. 4, 1

- Iuli Flore, quibus . . . . *Epi.* 1, 3
 Iustum et tenacem . . . . C. 3, 3

 Laudabunt alii . . . . . C. 1, 7
 Lucili, quam . . . . . S. 1, 10
 Lupis et agnis . . . . . *Epo.* 4
 Lydia, dic, per omnis . . C. 1, 8

 Maecenas, atavis . . . . C. 1, 1
 Mala soluta navis . . . . *Epo.* 10
 Martiis caelebs . . . . . C. 3, 8
 Mater saeva Cupi-
     dinum . . . . . C. 1, 19
 Mercuri, facunde nepos C. 1, 10
 Mercuri, nam te docilis C. 3, 11
 Miserarum est . . . . . C. 3, 12
 Mollis inertia cur . . . . *Epo.* 14
 Montium custos . . . . . C. 3, 22
 Motum ex Metello . . . . C. 2, 1
 Musis amicus . . . . . C. 1, 26

 Natis in usum laetitiae C. 1, 27
 Ne forte credas . . . . . C. 4, 9
 Nempe incomposito . . . S. 1, 10
 Ne perconteris . . . . . *Epi.* 1, 16
 Ne sit ancillae . . . . . C. 2, 4
 Nil admirari . . . . . *Epi.* 1, 6
 Nolis longa ferae . . . . C. 2, 12
 Nondum subacta . . . . . C. 2, 5
 Non ebur neque
     aureum . . . . . C. 2, 18
 Non quia, Maecenas . . . S. 1, 6
 Non semper imbres . . . C. 2, 9
 Non usitata . . . . . C. 2, 20
 Non vides, quanto . . . C. 3, 20
 Nox erat et caelo . . . . *Epo.* 15
 Nullam, Vare, sacra . . C. 1, 18
 Nullus argento color . . C. 2, 2
 Nunc est bibendum . . C. 1, 37

 O crudelis adhuc . . . . C. 4, 10
 Odi profanum volgus . . C. 3, 1
 O diva, gratum . . . . . C. 1, 35
 O fons Bandusiae . . . . C. 3, 13
 Olim truncus eram . . . . S. 1, 8
 O matre pulchra . . . . C. 1, 16
 Omnibus hoc vitium est. S. 1, 3
 O nata mecum . . . . . C. 3, 21
 O navis, referent . . . . C. 1, 14
 O saepe mecum . . . . . C. 2, 7
 Otium divos . . . . . C. 2, 16
 O Venus, regina . . . . . C. 1, 30

 Parcius iunctas . . . . . C. 1, 25
 Parcus deorum . . . . . C. 1, 34
 Parentis olim . . . . . *Epo.* 3
 Pastor cum traheret . . C. 1, 15
 Persicos odi, puer . . . . C. 1, 38
 Petti, nihil me . . . . . *Epo.* 11
 Phoebe silvarumque potens C. s.
 Phoebus volentem . . . C. 4, 15
 Pindarum quisquis . . . . C. 4, 2
 Poscimur. si quid . . . . C. 1, 32
 Prima dicte mihi . . . . *Epi.* 1, 1
 Prisco si credis . . . . . *Epi.* 1, 19
 Proscripti Regis Rupili . S. 1, 7

 Quae cura patrum . . . C. 4, 14
 Quae sit hiems Veliae *Epi.* 1, 15
 Quae virtus et quanta . . S. 2, 2
 Qualem ministrum . . . . C. 4, 4
 Quamvis, Scaeva,
     satis . . . . . *Epi.* 1, 17
 Quando repostum . . . . *Epo.* 9
 Quantum distet . . . . . C. 3, 19
 Quem tu, Melpomene . . C. 4, 3
 Quem virum aut heroa C. 1, 12
 Quid bellicosus
     Cantaber . . . . . C. 2, 11

- Quid dedicatum poscit C. 1, 31
 Quid fles, Asterie . . . . . C. 3, 7
 Quid immerentis
     hospites . . . . . *Epo.* 6
 Quid tibi visa Chios . *Epi.* 1, 11
 Quid tibi vis, mulier . . *Epo.* 12
 Qui fit, Maecenas . . . . . *S.* 1, 1
 Quinque dies tibi . . . . *Epi.* 1, 7
 Quis desiderio . . . . . C. 1, 24
 Quis multa gracilis . . . . C. 1, 5
 Quo me, Bacche . . . . . C. 3, 25
 Quo, quo scelesti ruitis . *Epo.* 7

 Rectius vives, Licini . . C. 2, 10
 Rogare longo . . . . . *Epo.* 8

 Scriberis Vario . . . . . C. 1, 6
 Septimi, Gadis . . . . . C. 2, 6
 Septimius, Claudii . . . *Epi.* 1, 9
 Si bene te novi . . . . . *Epi.* 1, 18
 Sic raro scribis . . . . . *S.* 2, 3
 Sic te diva potens . . . . C. 1, 3
 Si potes Archiacis . . . . *Epi.* 1, 5

 Solvitur acris hiems . . . C. 1, 4
 Sunt quibus in satira . . *S.* 2, 1

 Te maris et terrae . . . . C. 1, 28
 Troiani belli . . . . . *Epi.* 1, 2
 Tu ne quaesieris . . . . . C. 1, 11
 Tyrrhena regum . . . . . C. 3, 29

 Ulla si iuris . . . . . C. 2, 8
 Unde et quo Catius . . . . *S.* 2, 4
 Urbis amatorem . . . . *Epi.* 1, 10
 Ut Nasidieni . . . . . *S.* 2, 8
 Ut proficiscentem . . . *Epi.* 1, 13
 Uxor pauperis Ibyci . . C. 3, 15

 Velox amoenum . . . . . C. 1, 17
 Vides, ut alta . . . . . C. 1, 9
 Vile potabis . . . . . C. 1, 20
 Vilice silvarum . . . . . *Epi.* 1, 14
 Vitas inuleo . . . . . C. 1, 23
 Vixi, puellis . . . . . C. 3, 26
 Vertumnum
     Ianumque . . . . . *Epi.* 1, 20

CONSPECTUS METRORUM¹

SYSTEMATA CARMINUM

I (Asclepiadeum primum)

— — — ∪ ∪ — || — ∪ ∪ — ∪ ∪

versus Asclepiadeus *κατὰ στίχον*

C. 1, 1; 3, 30; 4, 8.

II (Asclepiadeum alterum)

— — — ∪ ∪ — || — ∪ ∪ — ∪ ∪

— — — ∪ ∪ — || — ∪ ∪ — ∪ ∪

— — — ∪ ∪ — || — ∪ ∪ — ∪ ∪

— — — ∪ ∪ — ∪ ∪

tres Asclepiadeos excipit Glyconeus

C. 1, 6. 15. 24. 33; 2, 12; 3, 10. 16; 4, 5. 12.

III (Asclepiadeum tertium)

— — — ∪ ∪ — || — ∪ ∪ — ∪ ∪

— — — ∪ ∪ — || — ∪ ∪ — ∪ ∪

— — — ∪ ∪ — —

— — — ∪ ∪ — ∪ ∪

duos Asclepiadeos secuntur Pherecrateus et Glyconeus, hi
synhaphia iuncti praeter: 1. 23, 3. 7

C. 1, 5. 14. 21. 23; 3, 7. 13; 4, 13.

1 Haec post Klingnerium ex editione Vollmeriana deprompsimus.

IV (Asclepiadeum quartum)

— — — ◡ ◡ — ◡ ◡
 — — — ◡ ◡ — || — ◡ ◡ — ◡ ◡
 — — — ◡ ◡ — ◡ ◡
 — — — ◡ ◡ — || — ◡ ◡ — ◡ ◡

Glyconeum bis sequitur Asclepiadeus

C. 1, 3. 13. 19. 36; 3, 9. 15. 19. 24. 25. 28; 4, 1. 3

disticha non iunguntur synhaphia, tamen ausus est poeta
synaloephen: 4, 1, 35 decoro | inter.

V (Asclepiadeum quintum)

— — — ◡ ◡ — || — ◡ ◡ — || — ◡ ◡ — ◡ ◡

versus Asclepiadeus maior κατὰ στίχον

C. 1, 11. 18; 4, 10.

VI (Sapphicum)

— ◡ — — — || ◡ ◡ — ◡ — ◡
 — ◡ — — — || ◡ ◡ — ◡ — ◡
 — ◡ — — — || ◡ ◡ — ◡ — ◡
 — ◡ ◡ — ◡

tres versus Sapphicos sequitur Adonius

synhaphiam fere affectavit poeta: non hiatur ante Adonium
nisi in -m: 1, 2, 47; 22, 15; in longam syllabam: 1, 12, 7.
31; inter Sapphicos semper in longam syllabam: 1, 2, 6.
41; 12, 6. 25; 25, 18; 30, 6; 2, 2, 6; 4, 6; 3, 11, 29. 50;
nusquam in quarto libro neque in carmine saeculari. syn-
aloepha iunguntur Sapphici: 2, 2, 18; 16, 34; 4, 2, 22;
synaloepha ante Adonium: 4, 2, 23; C. s. 47; idem voca-
bulum pergit in Adonium: 1, 2, 19 u-xorius; 25, 11 inter-
lunia; 2, 16, 7 ve-nale; 3, 27, 59. nota praep. 'in' in fine
tertii Sapphici: 3, 8, 3; 4, 6, 11

C. 1, 2. 10. 12. 20. 22. 25. 30. 32. 38; 2, 2. 4. 6. 8. 10. 16;
3, 8. 11. 14. 18. 20. 22. 27; 4, 2. 6. 11; C. s.

VII (Sapphicum maius)

— u — — — | u u — || — u u — u — —
 — u — — — | u u — || — u u — u — —
 — u — — — | u u — || — u u — u — u

Aristophanium sequitur Sapphicus maior q. d.

hiatus solum post v. 1, 8, 3

C. 1, 8.

VIII (Alcaicum)

u — u — — || — u u — u u
 u — u — — || — u u — u u
 u — u — — — u — u
 — u u — u u — u — u

duos Alcaicos hendecasyllabos sequitur enneasyllabus, claudit decasyllabus.

nota: 3, 4, 41 consiljum; 3, 6, 6 principjum

caesura deest 1, 37, 14; 4, 14, 17

synhaphiae non operam dedit poeta, tamen inter tertium et quartum versum admisit synaloepham: 2, 3, 27; 3, 29, 35; [cf. 3, 26, 7 coni. Bentley]. neque creber hiatus (1, 9, 7 ante o exclamationem; 1, 9, 14; 17, 6. 13. 25; 31, 5; 35, 9. 38; 37, 11; 2, 9, 3; 13, 7. 11. 21. 26; 14, 3; 19, 31; 3, 2, 17; 5, 10. 11. 46; 4, 15, 10)

C. 1, 9. 16. 17. 26. 27. 29. 31. 34. 35. 37; 2, 1. 3. 5. 7. 9. 11. 13. 14. 15. 17. 19. 20; 3, 1–6. 17. 21. 23. 26. 29; 4, 4. 9. 14. 15.

IX (Archilochium primum)

— u u — u u — || u u — u u — u u — u
 — u u — u u — u u — u
 — u u — u u — || u u — u u — u u — u
 — u u — u u — u u — u

hexameter cum tetrametro dactylico catalecto.

hiatus post hexametrum: 1, 7, 25. 29; 28, 17. 23

C. 1, 7. 28; cf. *Epo.* 12.

X (Archilochium alterum)

_ u u _ u u _ || u u _ u u _ u u _ u
 _ u u _ u u u
 _ u u _ u u _ || u u _ u u _ u u _ u
 _ u u _ u u u

hexametrum bis sequitur hemiepes.

disticha synhaphia iuncta

C. 4, 7.

XI (Archilochium tertium)

_ u u _ u u _ | u u _ u u || _ u _ u _ _
 _ _ u _ u || _ u _ u _ _
 _ u u _ u u _ | u u _ u u || _ u _ u _ _
 _ _ u _ u || _ u _ u _ _

Archilochius et trimetrum iambicum catalectum.

trimetri syllaba prima longa praeter: 1, 4, 2

strophae synhaphia iunctae; hiatus in longa: 1, 4, 9

C. 1, 4.

XII (Hipponacteum)

_ u _ u _ u u
 u _ u _ u || _ u _ u _ u
 _ u _ u _ u u
 u _ u _ u || _ u _ u _ u

dimetrum trochaicum catalectum cum trimetro iambico catalecto.

in trimetro soluta arsis secunda: 2, 18, 34 púeris

trimetri prima syllaba brevis praeter: 2, 18, 6 et 34

disticha non iuncta synhaphia; hiatus post dimetrum: 2, 18, 5

C. 2, 18.

XIII ionicum

quattuor decametra synhaphia continua

C. 3, 12.

EPODI

I

$\overline{\cup} \text{ — } \cup \text{ — } \overline{\cup} \parallel \text{ — } \cup \text{ — } \overline{\cup} \text{ — } \cup \text{ — } \underline{\cup}$
 $\overline{\cup} \text{ — } \cup \text{ — } \cup \text{ — } \cup \text{ — } \underline{\cup}$

trimetrum iambicum cum dimetro.

synhaphia nulla

Epo. 1–10.

II

$\overline{\cup} \text{ — } \cup \text{ — } \overline{\cup} \parallel \text{ — } \cup \text{ — } \overline{\cup} \text{ — } \cup \text{ — } \overline{\cup}$
 $\text{ — } \cup \text{ — } \cup \text{ — } \cup \text{ — } \underline{\cup} \parallel \overline{\cup} \text{ — } \cup \text{ — } \overline{\cup} \text{ — } \cup \text{ — } \underline{\cup}$

trimetrum iambicum cum elegiambo.

Epo. 11.

III

$\text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \text{ — }$
 $\text{ — } \cup \cup \text{ — } \overline{\cup} \overline{\cup} \text{ — } \cup \cup \text{ — } \underline{\cup}$

hexameter cum tetrametro dactylico catalecto.

disticha synhaphia iuncta

Epo. 12.

IV

$\text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \overline{\cup}$
 $\overline{\cup} \text{ — } \cup \text{ — } \overline{\cup} \text{ — } \cup \text{ — } \underline{\cup} \parallel \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — }$

hexametrum sequitur iambelegus.

Epo. 13.

V

$\text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \overline{\cup}$
 $\cup \text{ — } \cup \text{ — } \cup \text{ — } \cup \text{ — }$

hexametrum sequitur dimetrum iambicum.

Epo. 14. 15.

VI

$\text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \cup \cup \text{ — } \overline{\cup}$
 $\cup \text{ — } \cup \text{ — } \cup \parallel \text{ — } \cup \text{ — } \cup \text{ — } \cup \text{ — }$

hexametrum sequitur senarius purus.

Epo. 16.

VII

$\overline{\cup} \text{ — } \cup \text{ — } \overline{\cup} \parallel \text{ — } \cup \text{ — } \overline{\cup} \text{ — } \cup \text{ — }$

trimetra iambica *κατὰ στίχον*

Epo. 17.

INDEX NOMINUM¹

- Academi silvae *Platonis Academia* *Epi.* 2, 2, 45
Accius *poeta tragicus* *S.* 1, 10, 53; *Epi.* 2, 1, 56; *A.* 258
Aceruntia *colonia Apulica* *C.* 3, 4, 14
Achaemenes *Persarum rex* *C.* 2, 12, 21
Achaemenia *nardus* *Epo.* 13, 8 *sq.*; -nium *costum* *C.* 3, 1, 44
Achaicus *currus* *C.* 4, 3, 5; -cus *ignis* *C.* 1, 15, 35 *sq.*
Acheron *flumen apud inferos* *C.* 1, 3, 36; 3, 3, 16
Achilles *C.* 1, 15, 34; 2, 4, 4; 2, 16, 29; 4, 6, 4; *Epo.* 17, 14; *S.* 1, 7, 12; 2, 3, 193; *Epi.* 2, 2, 42; *A.* 120. V. Nereius, Pelides, Thessalus, Thetis
Achivi *C.* 3, 3, 27; *S.* 2, 3, 194; *Epi.* 1, 2, 14; [2, 1, 33]. *Achivae flammae* *C.* 4, 6, 18 *sq.*
Acrisius *Argivorum rex* *C.* 3, 16, 5
Acroceraunia *Epiri promunturium* *C.* 1, 3, 20
Actia *pugna* *Epi.* 1, 18, 61
Aeacus *Iovis filius* *C.* 2, 13, 22; 3, 19, 3; 4, 8, 25
Aefula *oppidum Latinum* *C.* 3, 29, 6
Aegaeum *C.* 2, 16, 2. Aegaei *tumultus* *C.* 3, 29, 63; -aeum *mare* *Epi.* 1, 11, 16
Aelius *v.* Lamia
Aemilius *Ludus* *A.* 32
Aeneas *C.* 4, 6, 23; 4, 7, 15; *C.s.* 42; *S.* 2, 5, 63. *Cf.* *C.* 4, 15, 32
Aeolia *puella Sappho* *C.* 4, 19, 12; -iae *fides* *C.* 2, 13, 24; -iae *plagae* *Epi.* 1, 18, 46; -ium *carmen* *C.* 3, 30, 13; 4, 3, 12
Aeolus *cf.* *C.* 1, 3, 3
Aequum Tuticum *oppidum in Samnio*: *cf.* *S.* 1, 5, 87
Aeschylus *Epi.* 2, 1, 163; *A.* 279

1 Nominum indicem Vollmerianum, quem paucis mutatis Klingner reposuit, magnam partem secutus sum. Compendia notanda:

C. = *Carmina*; *C.s.* = *Carmen saeculare*; *Epo.* = *Epodae*; *S.* = *Sermones*; *Epi.* = *Epistulae*; *A.* = *Ars poetica*.

- Aesopus *tragoedus* *Epi.* 2, 1, 82. filius Aesopi *S.* 2, 3, 239
 Aethiops *i.e. Aegyptius* *C.* 3, 6, 14
 Aetna (-ne) *C.* 3, 4, 76; *Epo.* 17, 33; *A.* 465
 Afer *C.* 3, 3, 47; *i.e. Hannibal* 4, 4, 42. Afri *C.* 2, 1, 26. Afer murex *C.* 1, 16, 35; Afra avis *Epo.* 2, 53; Afra coclea *S.* 2, 4, 58 *sq.* Afri serpentes *S.* 2, 8, 95
 Afranius *poeta comicus* *Epi.* 2, 1, 57
 Africa *C.* 2, 18, 5; 3.16.31; [4, 8, 18]; *S.* 2, 3, 87
 Africus *ventus* *C.* 1, 1, 15; 1, 3, 12; 1, 14, 5; 3, 23, 5; *Epo.* 16, 22. -cae procellae *C.* 3, 29, 57 *sq.*
 Africanus *Scipio Aemilianus* *Epo.* 9, 25. *Cf.* *C.* 4, 8, 18; *S.* 2, 1, 65 *sq.* V. Scipiadas
 Agamemno(n) *C.* 4, 9, 25. V. Atrides
 Agave *Penthe's mater* *S.* 2, 3, 303
 Agenor *Europae pater* *cf.* *C.* 3, 27, 34.57
 Agrippa, M. *Vipsanius* *C.* 1, 6, 5; *S.* 2, 3, 185; *Epi.* 1, 12, 1. 26. porticus Agrippae *Epi.* 1, 6, 26
 Agyieus *Apollo*, ἄγχιος τῶν ἀγχιῶν *C.* 4, 6, 28
 Ajax *Oileus* *C.* 1, 15, 19; *Epo.* 10, 14
 Ajax *Telamonius* *C.* 2, 4, 5; *S.* 2, 3, 187.193.201.211
 Alba *oppidum Latii*
   Albanum *vinum* *C.* 4, 11, 2; *S.* 2, 8, 16. -na uva *S.* 2, 4, 72; -nae herbae *C.* 3, 23, 11; -nae secures *C.s.* 54; -ni agri *Epi.* 1, 7, 10; -ni lacus *C.* 4, 1, 19; -nus mons *Epi.* 2, 1, 27
 Albanus *ignotus* *A.* 327 (filius Albani, *v.l.* Albini)
 Albinovanus *Celsus scriba Tiberii* *Epi.* 1, 3, 15; 1, 8, 1.17
 Albius *S.* 1, 4, 28. Albi filius *S.* 1, 4, 109
 Albius *Tibullus* (?), *elegiarum scriptor* *C.* 1, 33, 1; *Epi.* 1, 4, 1
 Albucius *veneficus* (?) *S.* 2, 1, 48
 Albucius *senex* *S.* 2, 2, 67
 Albunea *Sibylla Tiburtina* *C.* 1, 7, 12
 Alcaeus *C.* 2, 13, 27; 4, 9, 7; *Epi.* 1, 19, 29; 2.2.99. *Cf.* *C.* 1, 32, 5. V. Lesbios
 Alcides *C.* 1, 12, 25. V. Hercules
 Alcinous *rex Phaeacum* *Epi.* 1, 2, 28
 Alcon *servus* *S.* 2, 8, 15
 Alexander *Magnus* *Epi.* 2, 1, 232.241
 Alexandria *Aegypti* *C.* 4, 14, 35
 Alfenus *sutor* *S.* 1, 3, 130
 Alfius *faenerator* *Epo.* 2, 67
 Algidus *mons Latii* *C.* 1, 21, 6; 3, 23, 9; 4, 4, 58; *C.s.* 69
 Allifana *pocula, ex Allifis, colonia in Samnitibus* *S.* 2, 8, 39

- Allobrox *populus Galliae Narbonensis* *Epo.* 16, 6
 Alpes *C.* 4, 4, 17; 4, 14, 12; *Epo.* 1, 11; *S.* 2, 5, 41
 Alpinus *i. e. Furius Bibaculus* (?) *S.* 1, 10, 36. *V. Furius*
 Alyattes *Lydiae rex* *C.* 3, 16, 41
 Amazonia *securis* *C.* 4, 4, 20
 Amicius *amicus Horatii, ut vid.* *Epo.* 13, 3
 Amor sui *C.* 1, 18, 14
 Amphiaras *cf.* *C.* 3, 16, 11
 Amphion *Antiopae filius* *C.* 3, 11, 2; *Epi.* 1, 18, 41.44; *A.* 394
 Amyntas *nomen fictum* *Epo.* 12, 18
 Anacreon *C.* 4, 9, 9; *Epo.* 14, 10. *V. Teia fides*
 Anchises *Aeneae pater* *C.* 4, 15, 31; *C. s.* 50
 Ancus Marcius *C.* 4, 7, 15; *Epi.* 1, 6, 27
 Andromeda *sidus* *C.* 3, 29, 17
 Anio *flumen* *C.* 1, 7, 13
 Antenor *Troianus* *Epi.* 1, 2, 9
 Anticyra *oppidum Phocidis, cuius ager ferax erat hellebori* *S.* 2, 3, 83. 166; *A.* 300
 Antilochus *Nestoris filius* *C.* 2, 9, 14
 Antiochus Magnus, *rex Syriae* *C.* 3, 6, 36
 Antiphates *Laestrigonum rex* *A.* 145
 Antium *oppidum in ora Latina* *C.* 1, 35, 1
 Antonius *triumvir* *S.* 1, 5, 33
 Antonius, Iullus *triumviri filius* *C.* 4, 2, 2. 26
 Antonius Musa *medicus* *Epi.* 1, 15, 3
 Anxur *oppidum Volscorum, post Tarracina* *S.* 1, 5, 26
 Anytus *Socratis accusator* *S.* 2, 4, 3
 Apella *Iudaeus* *S.* 1, 5, 100
 Apelles *pictor* *Epi.* 2, 1, 239
 Apollo *C.* 1, 2, 32; 1, 7, 3. 28; 1, 10, 12; 1, 21, 10; 1, 31, 1; 2, 10, 20; 3, 4, 64; *C. s.* 34; *Epo.* 15, 9; *S.* 1, 9, 78; 2, 5, 60; *Epi.* 1, 3, 17; 1, 16, 59; 2, 1, 216; *A.* 407. *Cf.* *C.* 4, 6, 37. *V. Agyieus, Cynthius, Latous, Phoebus*
 Apollinaris laurea *C.* 4, 2, 9
 Appenninus *Epo.* 16, 29
 Appia *via* *Epo.* 4, 14; *S.* 1, 5, 6. *Appia via* *Epi.* 1, 6, 26; 1, 18, 20
 Appius Claudius Caecus, *cens.* 312 *v. Appia, Forum Appi*
 Appius Claudius Pulcher, *cens.* 50 *S.* 1, 6, 21
 Aprilis *C.* 4, 11, 16
 Apulia *Epo.* 3, 16; *S.* 1, 5, 77
 Apulus *C.* 3, 5, 9; 3, 16, 26; *Epo.* 2, 42; *S.* 2, 1, 34; *Apulagens* *S.* 2, 1, 38; -li *lupi* *C.* 1, 33, 7 *sq.*; -lus *Daunus* *C.* 4, 14, 26; -lus *Vultur* *C.* 3, 4, 9
 Aquarius *S.* 1, 1, 36
 Aquilo (-ones) *ventus* *C.* 1, 3, 13; 2, 9, 6; 3, 10, 4; 3, 30, 3; *Epo.* 10, 7; 13. 3; *S.* 2, 6, 25; 2, 8, 56; *Epi.* 2, 2, 201; *A.* 64

- Aquinas fucus *ex Aquino colonia Latii adiecti* *Epi.* 1, 10, 27
 Arabes *C.* 1, 29, 1; 1, 35, 40; 2, 12, 24; 3, 24, 2; *Epi.* 1, 6, 6; 1, 7, 36
 Arbuscula *mima* *S.* 1, 10, 77
 Arcadia *C.* 4, 12, 12
 Archelaus *Cappadocum rex cf. Epi.* 1, 6, 39
 Archiaci lecti *Epi.* 1, 5, 1
 Archilochus *S.* 2, 3, 12; *Epi.* 1, 19, 25. 28; *A.* 79. *V.* Lycambes, *Parius*
 Archytas *Pythagoreus* *C.* 1, 28, 2
 Arctos *C.* 1, 26, 3; 2, 15, 16
 Arcturus *sidus* *C.* 3, 1, 27
 Arellius *dives quidam in Sabinis* *S.* 2, 6, 78
 Argi *v.* Argos
 Argonautae *Epo.* 3, 9. Argous remex *Epo.* 16, 57
 Argos *C.* 1, 7, 9. Argi *S.* 2, 3, 132; *Epi.* 2, 2, 128; *A.* 118
 Argivi = *Graeci* *C.* 3, 3, 67.
 Argeus colonus *C.* 2, 6, 5. Argivus augur *Amphiaraus* *C.* 3, 16, 11 *sq.*
 Aricia *oppidum Latii* *S.* 1, 5, 1
 Aricinum arvom *Epi.* 2, 2, 167
 Ariminum *colonia ad Hadriam sita*
 Ariminensis Folia *Epo.* 5, 42
 Aristarchus *A.* 450
 Aristippus *Cyrenaicus* *S.* 2, 3, 100; *Epi.* 1, 1, 18; 1, 17, 14. 17. 23
 Aristius Fuscus *Horatii amicus* *C.* 1, 22, 4; *S.* 1, 9, 61; 1, 10, 83; *Epi.* 1, 10, 1. 44
 Aristophanes *S.* 1, 4, 1
 Armenius *Epi.* 1, 12, 27. -niae orae *C.* 2, 9, 4
 Arrius, Quintus *praetor* 73 (?) *S.* 2, 3, 86. 243 (*eius filii*)
 Asia *provincia* *S.* 1, 7, 19. 24; *Epi.* 1, 3, 5
 Asina *v.* Vinnius
 Assaracus *Phrygiae rex* *Epo.* 13. 13
 Assyrius *i. e.* *Syrius* *A.* 118. -ia nardus *C.* 2, 11, 16; -ium litus *C.* 3, 4, 32
 Asterie *nomen fictum* *C.* 2, 7, 1
 Atabulus *ventus* *S.* 1, 5, 78
 Atacinus *ab Atace flumine in Gallia Narbonensi; v.* Varro
 Athenae *S.* 1, 1, 64; 2, 7, 13; *Epi.* 2, 1, 213; 2, 2, 43. 81. *Cf.* *C.* 1, 7, 5
 Attica virgo *S.* 2, 8, 13; -cae fines *C.* 1, 3, 6. *V.* Cecropius
 Atlas *C.* 1, 10, 1
 Atlanteus finis *C.* 1, 34, 11.
 Atlanticum aequor *C.* 1, 31, 14
 Atreus *A.* 186
 Atrides Agamemnon *C.* 2, 4, 7; *S.* 2, 3, 187; *Epi.* 1, 2, 12. *V.* Agamemno(n). Menelaus *Epi.* 1, 7, 43. -dae *C.* 1, 10, 13; *S.* 2, 3, 203
 Atta *togatarum scriptor* *Epi.* 2, 1, 79
 Attalus *tertius, rex Pergami* *C.* 2, 18, 5

- Attalicae condiciones C. 1, 1, 12; -cae urbes *Epi.* 1, 11, 5
- Aufidienus (*Avid-codd.*)
avarus, cum cognomine Canis S. 2, 2, 55
- Aufidius *ganeo* S. 2, 4, 24
- Aufidius Luscus *praetor Formiis* S. 1, 5, 34
- Aufidus *amnis Apuliae* C. 3, 30, 10; 4, 9, 2; 4, 14, 25; S. 1, 1, 58
- Augustus *Caesar* C. 2, 9, 19; 3, 3, 11; 3, 5, 3; 4, 2, 43; 4, 4, 27; 4, 14, 3; *Epi.* 1, 3, 2. 7; 1, 13, 2; 1, 16, 29; 2, 2, 48.
 V. Caesar, Iulia edicta
- Aulis S. 2, 3, 199
- Aulon *collis non longe a Tarento* C. 2, 6, 18
- Aulus v. Oppidius
- Ausoniae (*i.e. Italicae*) urbes C. 4, 4, 56
- Auster (-tri) *ventus* C. 2, 14, 16; 3, 3, 4; 3, 27, 22; 4, 14, 21; *Epo.* 10, 4; S. 1, 1, 6; 2, 2, 41; 2, 6, 18; 2, 8, 6; *Epi.* 1, 11, 15; 2, 2, 202
- Autumnus *Epo.* 2, 18
- Aventinum C.s. 69; *Epi.* 2, 2, 69
- Avernales aquae *ex lacu Averno* *Epo.* 5, 26
- Babylonii numeri C. 1, 11, 2 sq.
- Bacchae C. 3, 25, 15. V. Bistonides, Euhias, Thyias
- Bacchius *gladiator* S. 1, 7, 20
- Bacchus C. 1, 7, 3; 1, 18, 6; 1, 27, 3; 2, 6, 19; 2, 19, 1. 6; 3, 3, 13; 3, 16, 34; 3, 25, 1; S. 1, 3, 7; *Epi.* 2, 2, 78. Cf. A. 239.
 V. Bassareus, Euhius, Lenaeus, Liber, Lyaeus, Semele, Thyoneus
- Bactra C. 3, 29, 28
- Baiae C. 2, 18, 20; 3, 4, 24; *Epi.* 1, 1, 83; 1, 15, 2. 12
- Baianus murex S. 1, 4, 110
- Baius *prodigus* S. 1, 4, 110
- Balatro, Servilius *Maecenatis umbra* S. 2. 8. 21. 33. 40. 64. 83
- Balbinus *amator Hagnae* S. 1, 3, 40
- Bandusia *locus sive nymphea* C. 3, 13, 1
- Bantini saltus *in Apulia* C. 3, 4, 15
- Barine *nomen fictum* C. 3, 8, 2
- Barium *Apuliae oppidum* S. 1, 5, 97
- Barrus *homo formosus videri cupidus* S. 1, 6, 30
- Barrus *homo maledicus* S. 1, 7, 8
- Bassareus *Bacchus* C. 1, 18, 11
- Bassus (*nisi Bassam legendum*) *nomen fictum, ut vid.* C. 1, 36, 14
- Bathyllus *Anacreontis deliciae* *Epo.* 14, 9
- Bellerophon(tes) *heros* C. 3, 7, 15; 3, 12, 8; 4, 11, 28. Cf. C. 4, 2, 16
- Bellona S. 2, 3, 223
- Bellum S. 1, 4, 60
- Beneventum *Samnitum caput* S. 1, 5, 71

- Berecynthius *mons Phrygiae*
   Berecynthia tibia C. 3, 19, 18;
   4, 1, 22; -tium cornu 1, 18,
   13 sq.
 Bestius *ignotus Epi.* 1, 15, 37
 Bibulus, C. *Calpurnius, M.*
   Bruti privignus S. 1, 10, 86
 Bibulus, M. *Calpurnius, cos.* 59
   C. 3, 28, 8
 Bionei sermones *Bionis Borys-*
   thenitae Epi. 2, 2, 60
 Birrius *latro* S. 1, 4, 69
 Bistonides *i.e. Bacchae* C. 2,
   19, 20
 Bithus *gladiator* S. 1, 17, 20
 Bithyna carina C. 1, 35, 7 sq.;
   -na negotia *Epi.* 1, 6, 33
 Boeoti *Epi.* 2, 1, 244
 Bolanus *homo cerebrosus* S. 1,
   9, 11
 Boreas C. 3, 24, 38
 Bosphorus C. 2, 13, 14; 2, 20,
   14; 3, 4, 30
 Breuni *populus Raeticus* C. 4,
   14, 11
 Briseis C. 2, 4, 3
 Britannus (-nni) C. 1, 21, 15; 1,
   35, 30; 3, 4, 33; 3, 5, 3; 4, 14,
   48; *Epo.* 7, 7
 Brundisium *portus Calabriae*
   S. 1, 5, 104; *Epi.* 1, 17, 52; 1,
   18, 20
 Brutus, M., *qui Caesarem inter-*
   fecit C. 2, 7, 2; S. 1, 7, 18;
   23, 24, 33
 Bullatius *Horatii amicus Epi.* 1,
   11, 1
 Bupalus *artifex Chius ab Hippo-*
   nacte exagitatus Epo. 6, 14
 Butra *Horatii amicus Epi.* 1, 5,
   26
 Byzantia orca *Epi.* 2, 4, 66
 Cadmus *Agenoris filius* A. 187
 Cadmus *carnifex (sed. v. anno-*
   tationem criticam) S. 1, 6, 39
 Caecilius *togatarum scriptor*
   Epi. 2, 1, 59; A. 54
 Caecubum (-ba) *vinum Lati-*
   num C. 1, 20, 9; 1, 37, 5; 2,
   14, 25; 3, 28, 3; *Epo.* 9, 1,
   36; S. 2, 8, 15
 Caelius *latro* S. 1, 4, 69
 Caere *oppidum Etruriae*
   Caeres cera *Epi.* 1, 6, 62
 Caesar *divus Iulius* C. 1, 2, 44;
   S. 1, 9, 18 (*Caesaris horti*).
   Cf. S. 1, 3, 5
 Caesar *Augustus* C. 1, 2, 52; 1,
   6, 11; 1, 12, 51. 52; 1, 21, 14;
   1, 35, 29; 1, 37, 16; 2, 12,
   10; 3, 4, 37; 3, 14, 3. 16; 3,
   25, 4; 4, 2, 34. 48; 4, 5, 16. 27;
   4, 15, 4. 17; *Epo.* 1, 3;
   9, 2, 18. 37; S. 1, 3, 4; 2, 1, 11.
   19. 84; 2, 6, 56; *Epi.* 1, 5, 9;
   1, 12, 28; 1, 13, 18; 2, 1, 4.
   Cf. C.s. 50; S. 2, 5, 62. V.
   Augustus
 Calabria C. 1, 31, 5
   Calaber hospes *Epi.* 1, 7, 14;
   -bra pascua *Epo.* 1, 27 sq.;
   -brae apes C. 3, 16, 33; -brae
   Pierides C. 4, 8, 20; -bri sal-
   tus *Epi.* 2, 2, 177 sq.; -bri si-
   nus C. 1, 33, 16
 Calais *nomen fictum* C. 3, 9, 14
 Cales *municipium Campanum*

- C. 4, 12, 14
 Calena falx C. 1, 31, 9; -num
 prelum C. 1, 20, 9
 Callimachus *Epi.* 2, 2, 100
 Calliope *Musa* C. 3, 4, 2
 Calvus, C. *Licinius, poeta* S. 1,
 10, 19
 Camena (-nae) C. 1, 2, 39; 2,
 16, 38; 3, 4, 21; 4, 6, 27; 4,
 9, 8; C.s. 62; S. 1, 10, 45;
Epi. 1, 1, 1; 1, 18, 47; 1, 19,
 5; A. 275. V. *Musa*
 Camillus, M. *Furius* C. 1, 12,
 42; -lli *Epi.* 1, 1, 64
 Campana supellex S. 1, 6, 118;
 -na trulla S. 2, 3, 144; -ni agri
 S. 2, 8, 56; -nus morbus S. 1,
 5, 62; -nus Pons S. 1, 5, 45
 Campus *Esquilinus: v. ad* S. 1,
 6, 39
 Campus *Martius* C. 1, 8, 4; 1,
 9, 18; 3, 1, 11; S. 1, 1, 91; 1,
 6, 126; 2, 6, 49 *Epi.* 1, 6, 59;
 1, 7, 59; 1, 11, 4; A. 162. V.
Martius
 Canicula *sidus* C. 1, 17, 17; 3,
 13, 9; S. 2, 5, 39. V. *Canis*
 Canidia *saga* *Epo.* 3, 8; 5, 15.
 48; 17, 6; S. 1, 8, 24. 48; 2,
 1, 48; 2, 8, 95
 Canis *sidus* S. 1, 7, 25; *Epi.* 1,
 10, 16. V. *Canicula*
 Canis *cognomen: v. Aufidienus*
 Cantaber *Hispaniae populus*
 C. 2, 6, 2; 2, 11, 1; 3, 8, 22;
 4, 14, 41; *Epi.* 1, 12, 26
 Cantabrica bella *Epi.* 1, 18,
 55
 Canusium *Apuliae oppidum*
 S. 1, 5, 91; 2, 3, 168
 Canusinus S. 1, 10, 30
 Capito *v. Fonteius*
 Capitolinus *v. Petillius*
 Capitolium C. 1, 37, 6; 3, 3, 42;
 3, 24, 45; 3, 30, 8; 4, 3, 9
 Cappadoces *Epi.* 1, 3, 39
 Capra *sidus* C. 3, 7, 6
 Capricornus *sidus* C. 2, 17, 20
 Caprius *accusator, ut vid.* S. 1,
 4, 66. 70
 Capua *Epo.* 16, 5; S. 1, 5, 47;
Epi. 1, 11, 11
 Carinae *vicus Romae* *Epi.* 1, 7,
 48
 Carpathium mare C. 4, 5, 10;
 -um pelagus C. 1, 35, 8
 Carthago (Ka-) C. 3, 5, 39; 4, 4,
 69; [4, 8, 17]; *Epo.* 7, 5; 9,
 25; S. 2, 1, 66
 Cascellius Aulus A. *Cascellius,*
iuris consultus, Ciceronis
aequalis A. 371
 Caspium mare C. 2, 9, 2
 Cassandra *cf.* C. 2, 4, 8
 Cassius Etruscus *poetaster* S. 1,
 10, 61 *sq.*
 Cassius Parmensis *elegiarum*
scriptor, ut vid., ex Caesaris
interfectoribus, ut traditur (v.
tamen quae scripsi ad Cic.
Fam. 12, 13) *Epi.* 1, 4, 3
 (Cassius Severus *ignotus* *Epo.* 6
tit.)
 Castalia *fons* C. 3, 4, 61
 Castor *Iovis filius* C. 4, 5, 35;
Epo. 17, 42. 43; S. 2, 1, 26;
Epi. 2, 1, 5. *Cf.* C. 1, 3, 2; 1,
 12, 25. V. *Tyndaridae*

- Castor *gladiator* *Epi.* 1, 18, 19
 Catia *matrona impudica* *S.* 1, 2, 95
 Catienus (-ni) *histrion* *S.* 2, 3, 61
 Catilus *Tiburis conditor* *C.* 1, 18, 2. *Cf.* *C.* 2, 6, 5
 Catius *rei coquinariae peritus* *S.* 2, 4, 1. 88
 Cato *M. Porcius Cato censorius* *C.* 2, 15, 11; 3, 21, 11; *S.* 1, 2, 32; *Epi.* 1, 19, 13. 44; *A.* 56. *Catones* *Epi.* 2, 2, 117
 Cato *M. Porcius Cato Uticensis* [*C.* 1, 12, 35]; 2, 1, 24
 Cato, *Valerius, grammaticus* [*S.* 1, 10. 1]
 Catullus *poeta* *S.* 1, 10, 19
 Caucasus *C.* 1, 22, 7; *Epo.* 1, 12
 Caudium *municipium in Samnio* *S.* 1, 5, 51
 Cecropia (*i. e. regis Cecropis*) *domus* *C.* 4, 12, 6; -ius (*i. e. Atticus*) *cothurnus* *C.* 2, 1, 12
 Celsus *v. Albinovanus*
 Censorinus, *C. Marcius, cos.* 8 *a.* *C.* 4, 8, 2
 Centaurus *i. e. Chiron* *Epo.* 13, 11; -ri *C.* 4, 2, 15
     Centaurea rixa *C.* 1, 18, 8
 Ceos *insula ubi natus est Simonides Lyricus*
     Cea nenia *C.* 2, 1, 38; *Ceae Camenae* *C.* 4, 9, 7 *sq.*
 Cerberus *C.* 2, 19, 29; 3, 11, 17. *Cf.* *C.* 2, 13, 24
 Ceres *C.* 3, 2, 26; 3, 24, 13; 4, 15, 18; *C.s.* 30; *Epo.* 16, 43; *S.* 2, 2, 124; 2, 8, 14
 Cerinthus *gemmaarius, opinor* *S.* 1, 2, 81
 Cervius *accusator, ut vid.* *S.* 2, 1, 47
 Cervius *Horatii vicinus* *S.* 2, 6, 77
 Cethegi *i. e. M. Cornelius Cethegus, cos.* 204, *clarus orator* *Epi.* 2, 2, 117; *A.* 50
 Charon *cf.* *C.* 2, 18, 34
 Charybdis *C.* 1, 27, 19; *A.* 145
 Chia *nomen fictum* *C.* 4, 13, 7
 Chimaera *C.* 1, 27, 24; 2, 17, 13; 4, 2, 16
 Chios *Epi.* 1, 11, 1. 21
     Chia *vina* *Epo.* 9, 34; Chium *vinum* *S.* 1, 10, 24; 2, 3, 115; 2, 8, 15. 48; Chius *cadus* *C.* 3, 19, 5
 Chiron *v. Centaurus*
 Chloe *nomen fictum* *C.* 1, 23, 1; 3, 7, 10; 3, 9, 6. 9. 19; 3, 26, 12
 Chloris *nomen fictum* *C.* 2, 5, 18; 3, 15, 8
 Choerilus *poetaster* *Epi.* 2, 1, 218; *A.* 357
 Chremes *persona senis comica* *Epo.* 1, 33; *S.* 1, 10, 40; *A.* 94
 Chrysippus *Stoicus* *S.* 1, 3, 127; 2, 3, 44. 287; *Epi.* 1, 2, 4
 Cibra *oppidum Phrygiae*
     Cibyrica negotia *Epi.* 1, 6, 33
 Cicirrus *v. Messius*
 Cicuta *faenerator* *S.* 2, 3, 69. 175
 Cinara *Horatii amica mortua*

- C. 4. 1, 4; 4, 13, 21. 22; *Epi.*
 1, 7, 28; 1, 14, 33
 Circe (-ca) C. 1, 17, 20; *Epo.*
 17, 17; *Epi.* 1, 2, 23
 Circaea moenia *Tusculi Epo.*
 1, 30
 Circeii *oppidum in promunturio Latii* S. 2, 4, 33
 Circus Maximus S. 1, 6, 113; 2,
 3, 183
 Claudiae manus C. 4, 4, 73
 Claudius Nero, *Ti., Augusti privignus* C. 4, 14, 29; *Epi.* 1, 3,
 2; 1, 9, 1; 1, 12, 26. V. Nero
 Claudius Pulcher, Appius *v.*
 Appius
 Clazomenae *urbs Ioniae* S. 1,
 7, 5
 Cleopatra *cf.* C. 1, 37; *Epo.* 9,
 12
 Clio C. 1, 12, 2
 Clusium *Etruriae oppidum*
 Clusini fontes *Epi.* 1, 15,
 8 *sq.*
 Clytaemnestra *v.* Tyndaridae
 Cnidos *urbs Cariae* C. 1, 30, 1;
 3, 28, 13
 Cnidius Gyges C. 2, 5, 20
 Cnosius (*i. e. Creticus*) calamus
 C. 1, 15, 17
 Cocceius Nerva, L., *cos.* 39
 S. 1, 5, 28. 32. 50
 Cocytus *flumen apud inferos*
 C. 2, 14, 18
 Codrus *Atheniensium rex* C. 3,
 19, 2
 Colchis
 Colchus (-ci) C. 2, 20, 17; 4,
 4, 63; A. 118. Colchis *Medea*
Epo. 16, 58. Colcha venena
 C. 2, 13, 8. Colchica venena
Epo. 17, 35; – icae flammae
Epo. 5, 24
 Colophon *urbs Ioniae Epi.* 1,
 11, 3
 Concanus *populus ignotus* C. 3,
 4, 34
 Copia C. s. 60; *Epi.* 1, 12, 29
 Coranus *ex quinqueviro scriba*
 S. 2, 5, 57. 64
 Corinthus C. 1, 7, 2; *Epi.* 1, 17,
 36; 2, 1, 193
 Corvinus C. 3, 21, 7; S. 1, 10,
 29. V. Messalla
 Corybantes *Iovis in Creta*
sacerdotes C. 1, 16, 8
 Corycus *Ciliciae oppidum*
 Corycius crocus S. 2, 4, 68
 Cos *insula*
 Coa *vestimenta* S. 1, 2, 102;
 Coum *vinum* S. 2, 4, 29; Coa
 faecula S. 2, 8, 9; Coae pur-
 purae C. 4, 13, 13; Cous
 Amyntas *Epo.* 12, 18
 Cotiso *Dacorum rex* C. 3, 8, 18
 Cotytia *sacra lasciva Cotytus*
deae Thraciae Epo. 17, 56
 Crantor *philosophus Epi.* 1, 2,
 4
 Crassus, M. Licinius, 'triumvir'
 C. 3, 5, 5
 Craterus *medicus* S. 2, 3, 161
 Cratinus *poeta* S. 1, 4, 1; *Epi.* 1,
 19, 1
 Creon *Corinthiorum rex Epo.*
 5, 64
 Creta (-te) C. 3, 27, 34; *Epo.*
 9, 29

- Cressa nota C. 1, 36, 10. Creticum mare C. 1, 26, 2
 Creusa *sive* Glauce *Iasonis sponsa*: cf. *Epo.* 3, 13; 5, 64
 Crispinus *Stoicus ignotus* S. 1, 1, 120; 1, 3, 139; 1, 4, 14; 2, 7, 45
 Crispus *v.* Sallustius
 Croesus *Lydorum rex* C. 1, 11, 2
 Cumae *Epi.* 1, 15, 10
 Cupido C. 1, 2, 34; 2, 8, 14; 4, 13, 5; *Epo.* 17, 57. Cf. C. 1, 32, 10; 3, 12, 4; 3, 27, 68. Cupidines C. 1, 19, 1; 4, 1, 5
 Cupiennius *matronarum amator* S. 1, 2, 36
 Cura C. 2, 16, 22; 3, 1, 40
 Curia C. 2, 1, 14; 3, 5, 7
 Curius (-ii) *Dentatus*, M', cos. 290 C. 1, 12, 41; *Epi.* 1, 1, 64
 Curtillus *ganeo* S. 2, 8, 52
 Cybele *v.* Dindymene
 Cyclades C. 1, 14, 20; 3, 28, 14
 Cyclops *Polyphemus* S. 1, 5, 63; *Epi.* 2, 2, 125; A. 145. Cyclopes C. 1, 4, 7
 Cydonius (*i. e.* *Creticus*) arcus C. 4, 9, 17 sq.
 Cyllene *mons Arcadiae*
 Cyllenea (*i. e.* *Mercurialis*) fides *Epo.* 13, 9
 Cynicus *Diogenes Epi.* 1, 17, 18
 Cynthus *mons Deli*
 Cynthia *Diana* C. 3, 28, 12.
 Cynthius *Apollo* C. 3, 21, 2
 Cyprus C. 1, 3, 1; 1, 19, 10; 1, 30, 2; 3, 26, 9
 Cypria trabs C. 1, 1, 13; -iae merces C. 3, 29, 60
 Cyrus *Persorum rex* C. 2, 2, 17; 3, 29, 27
 Cyrus *nomen fictum* C. 1, 17, 25; 1, 33, 6
 Cythera *insula*
 Cytherea *Venus* C. 1, 4, 5; 3, 12, 4
 Dacus (Daci) C. 1, 35, 9; 2, 20, 18; 3, 16, 14; S. 2, 6, 53. Dacus Cotiso *v.* Cotiso
 Daedalus C. 1, 3, 34
 Daedalea ops C. 4, 2, 2; -eus Icarus 2, 20, 13
 Dama *nomen servile* S. 1, 6, 38; 2, 5, 18. 101; 2, 7, 54
 Damalis *nomen fictum, ut vid.* C. 1, 36, 13. 17. 18
 Damasippus *fort. Licinius Crassus Damasippus* (*v.* AJAH 3 (1977), 162 sq.), *discipulus Stertinii Stoici* S. 2, 3, 16. 64. 65. 324
 Danae *Iovis paelex* C. 3, 16, 1
 Danaides cf. C. 2, 14, 8; 3, 11, 25–52
 Danaus *Danaidum pater* C. 2, 14, 18; 3, 11, 23
 Danuvium *flumen* C. 4, 15, 21
 Dardana (*i. e.* *Troiana*) gens C. 1, 15, 10 sq.; -nae turre C. 4, 6, 7
 Daunus *rex Apuliae fabulosus* C. 3, 30, 11; 4, 14, 26
 Daunias *Apulia* C. 1, 22, 14.
 Daunia (*i. e.* *Italiae*) caedes

- C. 2, 1, 34 *sq.*; -iae Camenae C. 4, 6, 27
- Davus *nomen servile* S. 1, 10, 40; 2, 5, 91; 2, 7, 2. 46. 100; A. 237
- December (-bres) *Epo.* 11, 5; *Epi.* 1, 20, 27. Nonae Decembres C. 3, 18, 10. Decembri libertate S. 2, 7, 4
- Decius Mus, P., cos. 340, S. 1, 6, 20
- Deiphobus Priami filius C. 4, 9, 22
- Dellius, Q., 'desultor bellorum civilium' C. 2, 3, 4
- Delmaticus triumphus C. 2, 1, 16
- Delos C. 1, 21, 10
- Delia dea Diana C. 4, 6, 33; -ii folii C. 4, 3, 6 *sq.*; -ius Apollo C. 3, 4, 64
- Delphi C. 1, 7, 3; A. 219
- Delphica laurus C. 3, 30, 15 *sq.*
- Demetrius *musicus* S. 1, 10, 79. 90
- Demetrius *servi nomen* *Epi.* 1, 7, 52
- Democritus *physicus* *Epi.* 1, 12, 12; 2, 1, 194; A. 297
- Desidia S. 2, 3, 15
- Diana C. 1, 21, 1; 2, 12, 20; 3, 4, 71; 4, 7, 25; C.s. 1. 10. 75; *Epo.* 5, 51; 17, 3; A. 16. 454. Cf. C. 1, 12, 22; V. Delia, Genetyllis, Ilithyia, Lucina, Luna, Noctiluca, Virgo.
- Diespiter *Iuppiter* C. 1, 34, 5; 3, 2, 29
- Digentia *flumen Sabinum* *Epi.* 1, 18, 104
- Dindymene mons Phrygiae C. 1, 16, 5
- Diogenes v. Cynicus
- Diomedes *heros* S. 1, 5, 32; 1, 7, 16; A. 146. Cf. C. 1, 15, 28
- Dione Venus
- Dionaeum antrum C. 2, 1, 39
- Dionysius *nomen servile* S. 1, 6, 38
- Dirce fons Thebanus
- Dircaeus cycnus Pindarus C. 4, 2, 25
- Discordia S. 1, 4, 60
- Docilis gladiator *Epi.* 1, 18, 19
- Dorium carmen *Epo.* 9, 5 *sq.*
- Dossennus persona Atellania *Epi.* 2, 1, 173
- Drusus, Nero Claudius, Augusti privignus C. 4, 4, 18; 4, 14 10. V. Neron
- Ebrietas *Epi.* 1, 5, 16
- Echion Cadmi gener
- Echioniae Thebae C. 4, 4, 64
- Edoni Thraciae populus C. 2, 7, 27.
- Edona iuga C. 3, 25, 8 *sq.*
- Egeria *nympha* S. 1, 2, 126
- Electra Agamemnonis filia S. 2, 3, 140
- Elis
- Elea (Olympiaca) palma C. 4, 2, 17 *sq.*
- Empedocles *Epi.* 1, 12, 20; A. 465. V. Siculus
- Enceladus 'Titan' C. 3, 4, 56
- Enipeus *nomen fictum* C. 3, 7, 23

- Ennius S. 1, 10, 54; *Epi.* 1, 19, 7; 2, 1, 50; A. 259. Cf. S. 1, 4, 62
- Eoae partes C. 1, 35, 31 sq; Eoi fluctus *Epo.* 2, 51
- Ephesus C. 1, 7, 2
- Epicharmus *Epi.* 2, 1, 58
- Epicurus *Epi.* 1, 4, 16
- Epidaurus *oppidum in Peloponneso*
Epidaurius serpens (*pro Aesculapio cultus*) S. 1, 3, 27
- Erymanthus *mons Arcadiae* C. 1, 21, 7
- Eryx *mons Siciliae*
Erycina Venus C. 1, 2, 33
- Esquiliae S. 1, 8, 14; 2, 6, 33
Esquilinae alites *Epo.* 5, 100; -nus Campus v. Campus; -num veneficiū *Epo.* 17, 58
- Etrusca litora *Epo.* 16, 40; -camanus *Epo.* 16, 4; -ci fines S. 1, 6, 1 sq. : -cum litus C. 1, 2, 14; C.s. 38; -cum mare C. 3, 29, 35 sq. V. Tuscus, Tyrrhenus
- Etruscus v. Cassius
- Euhius *Bacchus* C. 1, 18, 9; 2, 11, 17. Euhias *Baccha* C. 3, 25, 9
- Eumenides C. 2, 13, 36. Cf. Furia(e)
- Euphorbus v. Panthoides
- Euphrates v. Medum flumen
- Eupolis *poeta* S. 1, 4, 1; 2, 3, 12
- Europe *Agenoris filia* C. 3, 27, 25.57
- Europe *pars orbis* C. 3, 3, 47
- Eurus *ventus* C. 1, 25, 20; 1, 28, 25; 2, 16, 24; 3, 17, 11; 4, 4, 43; 4, 6, 10; *Epo.* 10, 5; 16, 54
- Euterpe *Musa* C. 1, 1, 33
- Eutrapelus, P. Volumnius, Antonii amicus *Epi.* 1, 18, 31
- Evander rex *Arcadum* S. 1, 3, 91
- Fabia *tribus* *Epi.* 1, 6, 52
- Fabius (*Stoicus?*) S. 1, 1, 14; 1, 2, 134
- Fabius Maximus, Paulus v. Paulus
- Fabricius *Luscinus*, C., cens. 275 C. 1, 12, 40
- Fabricius Pons S. 2, 3, 36
- Falernum *vinum Campanum* C. 1, 27, 10; 2, 3, 8; 2, 11, 19; S. 1, 10, 24; 2, 2, 15; 2, 3, 115; 2, 4, 24; 2, 8, 16; *Epi.* 1, 14, 34; [1, 18, 91].
Falerna faex S. 2, 4, 55; -navitis C. 3, 1, 43 sq.; -nae uvae C. 2, 6, 19 sq.; -num mustum S. 2, 4, 19; -nus collis C. 1, 20, 10–12; -nus fundus *Epo.* 4, 13
- Fama C. 2, 2, 8
- Fannius *poetaster* S. 1, 14, 21; 1, 10, 80
- Fatum C. 2, 17, 24
- Faunus *silvarum deus (Pan)* C. 1, 4, 11; 1, 17, 2; 2, 17, 28; 3, 18, 1
Fauni *Epi.* 1, 19, 4; A. 244
- Fausta *Sullae filia* S. 1, 2, 64
- Faustitas C. 4, 5, 18
- Favonius (-ii) *ventus* C. 1, 4, 1; 3, 7, 2

- Ferentinum *Hernicorum oppidum* Epi. 1, 17, 8
 Ferentum (*v. l. For-*) *oppidulum Apuliae* C. 3, 4, 16
 Feronia *dea Italica* S. 1, 5, 24
 Fescennina *licentia carminum iocosorum* Epi. 2, 1, 145
 Fidenae *oppidum Latii paene desertum* Epi. 1, 11, 8
 Fides C. 1, 18, 16; 1, 24, 7; 1, 35, 21; C.s. 57
 Flaccus *Epo.* 15, 12; S. 2, 1, 18. V. Horatius
 Flavius *ludi magister Venusinus* S. 1, 6, 72
 Florus *v. Iulius Florus*
 Folia *saga* *Epo.* 5, 42
 Fonteius Capito, C., *cos.* 33 S. 1, 5, 32.38
 Forentum *v. Ferentum*
 Formiae *Latii oppidum* C. 3, 17, 6. V. Mamurrae
 Formianus *collis* C. 1, 20, 11
 Fors C. 1, 9, 14
 Fortuna C. 1, 7, 25; 1, 31, 10; 1, 34, 15; 2, 1, 3; 3, 29, 49; 4, 14, 37; *Epo.* 4, 6; S. 2, 2, 126; 2, 6, 49; 2, 7, 88; 2, 8, 61; *Epi.* 1, 1, 68; 1, 11, 20; 1, 12, 9; 2, 1, 94.191; A. 201. Cf. C. 1, 35
 Forum C. 4, 2, 43; *Epo.* 2, 7; S. 1, 4, 75; 1, 6, 43.114; 2, 5, 27; *Epi.* 1, 6, 20.59; 1, 7, 48; 1, 16, 57; 1, 19, 8
 Forum Appi *statio ad viam Appiam* S. 1, 5, 3
 Fufidius *faenerator sordidus* S. 1, 2, 12
 Fufius *histrion* S. 2, 3, 60
 Fulvius *gladiator* S. 2, 7, 96
 Fundanius *comoediarum scriptor* S. 1, 10, 42; 2, 8, 19
 Fundi *Latii oppidum* S. 1, 5, 34
 Furia (-ae) C. 1, 28, 17; S. 1, 8, 45; 2, 3, 135. V. Eumenides, Furor
 Furius *Bibaculus(?)*, *poeta* S. 2, 5, 41. V. Alpinus
 Furnius, C., *cos.* 17 a. C. S. 1, 10, 86
 Furor *Epo.* 6, 92
 Fuscus *v. Aristius*
 Gabii *Latii oppidum paene desertum* Epi. 1, 11, 7; 1, 15, 9; 2, 1, 25; 2, 2, 3
 Gades C. 2, 2, 11; 2, 6, 1
 Gaetuli *populus Africae interioris*
 Gaetula *leaena* C. 3, 20, 2; -lae *Syrtes* C. 2, 20, 15; -lus *leo* C. 1, 23, 10; -lus *murex* *Epi.* 2, 2, 181
 Galaesus *flumen prope Tarentum* C. 2, 6, 10
 Galatea *nomen fictum* C. 3, 27, 14
 Galba *moechus* S. 1, 2, 46
 Gallia C. 4, 14, 49
 Galli *Epo.* 9, 18; S. 2, 1, 14; *i. e. spadones* S. 1, 2, 121.
 Gallica *ora* C. 1, 8, 6 sq.; -ca *pascua* C. 3, 6, 35
 Gallina *gladiator* S. 2, 6, 44
 Gallonius *praeco* S. 2, 2, 47
 Ganymedes C. 4, 4, 4. Cf. C. 3, 20, 16

- Garganus *mons Apuliae* C. 2, 9, 7; *Epi.* 2, 1, 102
 Gargilius *ignotus* *Epi.* 1, 6, 58
 Gargonius *rhetor*(?) S. 1, 2, 27; 1, 4, 92
 Gellius Poplicola, L., *cos.* 36: *cf.* S. 1, 10, 85
 Geloni *populus Scythicus* C. 2, 9, 23; 2, 20, 19; 3, 4, 35
 Genauni *populus Rhaeticus* C. 4, 14, 10
 Genetyllis *Diana sive Ilithyia* C.s. 16
 Genius C. 3, 17, 14; *Epi.* 1, 7, 94; 2, 1, 144; 2, 2, 187; A. 210
 Germania C. 4, 5, 26; *Epo.* 16, 7
 Geryones *ab Hercule necatus* C. 2, 14, 8
 Getae *populus Thracicus* C. 3, 24, 11; 4, 15, 22
 Gigantes C. 2, 19, 22. *Cf.* C. 2, 12, 7; 3, 4, 49 *sq.*
 Giganteus triumphus C. 3, 1, 7
 Glauce *v.* Creusa
 Glaucus *Diomedis adversarius* S. 1, 7, 17
 Gloria C. 1, 18, 15; S. 1, 6, 23; *Epi.* 2, 1, 177
 Glycera *nomen fictum* C. 1, 19, 5; 1, 30, 3; 1, 33, 2; 3, 19, 28
 Glyco(n) *athleta* *Epi.* 1, 1, 30
 Gnatia *Apuliae oppidum* S. 1, 5, 97
 Gracchus, C. *Sempronius* *Epi.* 2, 2, 89
 graecari S. 2, 2, 11
 Graecia C. 1, 15, 6; 4, 5, 35; *Epi.* 1, 2, 7; 2, 1, 93.156
 Graecus (-ci) S. 1, 5, 3; 1, 10, 66; *Epi.* 2, 1, 90. Grai C. 2, 4, 12; 4, 8, 4; *Epi.* 2, 1, 28; 2, 2, 42; A. 323. Graeca exemplaria A. 268; -ca testa C. 1, 20, 2; -ca vestigia A. 286; -ca verba S. 1, 10, 20; -cae chartae *Epi.* 2, 1, 161; -cae litterulae *Epi.* 2, 2, 7; -ci versiculi S. 1, 10, 31 *sq.*; -cus Aristippus S. 2, 3, 100; -cus fons A. 53; -cus Persius S. 1, 7, 32 *sq.*; -cus trochus C. 3, 24, 57. Grai duces *Epi.* 2, 1, 19; -ia Camena C. 2, 16, 38; -ia manus *Epo.* 10, 12
 Gragus *mons Lyciae* C. 1, 21, 8
 Gratia (-iae) C. 1, 4, 6; 1, 30, 6; 3, 19, 6; 3, 21, 22; 4, 7, 5
 Grosphus *v.* Pompeius
 Gyges *centimanus* C. 2, 17, 14; 3, 4, 69
 Gyges *nomen fictum* C. 2, 5, 20; 3, 7, 5
 Hadria C. 1, 3, 15; 1, 33, 15; 2, 11, 2; 2, 14, 14; 3, 3, 5; 3, 9, 23; 3, 27, 19; *Epi.* 1, 18, 63
 Hadrianum mare C. 1, 16, 4
 Haedus *sidus* C. 3, 1, 28
 Haemonia, *Thessalia* C. 1, 37, 20
 Haemus *mons Thraciae* C. 1, 12, 6
 Hagna *ignota* S. 1, 3, 40
 Hannibal C. 2, 12, 2; 3, 6, 36; 4, 4, 49; [4, 8, 16]; *Epo.* 16, 8. V. Afer

- Harpyiae S. 2, 2, 40
 Hasdrubal C. 4, 4, 38.72
 Hebrus *flumen Thraciae* C. 3, 25, 10; *Epi.* 1, 3, 3; 1, 16, 13
 Hebrus *nomen fictum* C. 3, 12, 6
 Hecate S. 1, 8, 33
 Hector C. 2, 4, 10; 4, 9, 22; *Epo.* 17, 12; S. 1, 7, 12
 Hectoreae opes C. 3, 3, 28
 Helene (-na) C. 1, 3, 2; 1, 15, 2; *Epo.* 17, 42; S. 1, 3, 107. Cf. C. 3, 3, 20. V. Lacaena
 Helicon C. 1, 12, 5; *Epi.* 2, 1, 218; A. 296
 Heliodorus *rheto*r S. 1, 5, 2
 Hellas *femina ab amatore occisa* S. 2, 3, 277
 Hellespontus cf. *Epi.* 1, 3, 4
 Hercules C. 3, 3, 9; 3, 14, 1; 4, 4, 62; 4, 5, 36; 4, 8, 30; *Epo.* 3, 17; 17, 31; S. 2, 6, 13; *Epi.* 1, 1, 5. Cf. *Epi.* 2, 1, 10. V. Alcides
 Herculea manus C. 2, 12, 6; -eus labor C. 1, 3, 36
 Hermogenes v. Tigellius
 Herodes *rex Iudaeorum* *Epi.* 2, 2, 184
 Hesperia *Italia* C. 3, 6, 8; 4, 5, 38. *Hispania* 1, 36, 4
 Hesperia ruina C. 2, 1, 32; -ia unda C. 2, 17, 20; -ii fluctus 1, 28, 26; -ium cubile C. 4, 15, 16
 Hiberia *Hispania* C. 4, 5, 28; 4, 14, 50
 Hiber C. 2, 20, 20.
 Hiberiae loricae C. 1, 29, 15; -rus piscis S. 2, 8, 46. Hiberici funes *Epo.* 4, 3
 Hiberia *Ponti* *Epo.* 5, 21
 Hippolyte *Acasti uxor* C. 3, 7, 18
 Hippolytus *Thesei filius* C. 4, 7, 26
 Hipponax v. Bupalus
 Hirpinus v. Quintius
 Hispania v. Hesperia, Hiberia
 Hispana navis C. 3, 6, 31; -na ora C. 3, 8, 21; 3, 14, 3 sq.
 Hister *flumen* C. 4, 14, 46
 Homer S. 1, 10, 52; *Epi.* 1, 19, 6; 2, 1, 50; A. 74.359. 401. V. Maeonius
 Honos C. s. 57
 Horatius *Flaccus*, Q. C. 4, 6, 44; *Epi.* 1, 14, 5. V. Flaccus, Quintus
 Hyades *stellae* C. 1, 3, 14
 Hydaspes *Indiae flumen* C. 1, 22, 8
 Hydaspes *servus* S. 2, 8, 14
 Hydra C. 4, 4, 61; *Epi.* 2, 1, 10
 Hylaeus *Centaurus* C. 2, 12, 6
 Hymettus *mons Atticae* C. 2, 6, 14.
 Hymettia mella S. 2, 2, 15; -iae trabes C. 2, 18, 3
 Hyperborei campi C. 2, 20, 16
 Hypsaea *oculis capta, ut vid.* S. 1, 2, 91
 Hypermestra cf. C. 3, 11, 33–52
 Ianus *deus* S. 2, 6, 20; *Epi.* 1, 16, 59; 2, 1, 255. V. Matuti-

- nus. Ianus Quirini C. 4, 15,
 9. Ianus (medius, summus ab
 imo) S. 2, 3, 18 *sq.*; *Epi.* 1, 1,
 54; 1, 20, 1
Iapetus Titan, Promethei pater
 C. 1, 3, 27
Iapyx ventus C. 1, 3, 4; 3, 27, 20
Iarbita Epi. 1, 19, 15
Iason heros Epo. 3, 12
Ibycus nomen fictum C. 3, 15, 1
Icarii fluctus C. 1, 1, 15
Icaros insula C. 3, 7, 21
Icarus Daedali filius C. 2, 20,
 13. *Cf.* C. 4, 2, 2
Iccius Horatii amicus C. 1, 29,
 1; *Epi.* 1, 12, 1
Ida mons C. 3, 20, 16
     Idaeae naves C. 1, 15, 1 *sq.*
Idomeneus heros C. 4, 9, 20
Ilerda oppidum Hispaniae
Epi. 1, 20, 13
Ilia Romuli mater C. C. 1, 2,
 17; 3, 9, 8; 4, 8, 22; S. 1, 2,
 126. V. Troica sacerdos
Iliona Priami filia S. 2, 3, 61
Ilios (-on) C. 1, 10, 14; 1, 15,
 33; 3, 3, 13.37; 3, 19, 4; 4, 4,
 53; 4, 9, 18; *Epo.* 10, 13; 14,
 14
     Iliae matres Epo. 17, 11; -ae
     turmae C.s. 37 *sq.* [*Iliacae*
     domus C. 1, 15, 36]; -ci *muri*
     Epi. 1, 2, 16; -cum *carmen*
     A. 129
Ilithyia Diana, quae servat
     puerperas C.s. 14. V. *Lucina*
Illyricae undae C. 1, 28, 22
Inachia nomen fictum Epo. 11,
 6; 12, 14.15
Inachus rex Argivorum C. 2, 3,
 21; 3, 19, 1
India C. 3, 24, 2
     Indus (Indi) C. 1, 12, 56; 4,
     14, 42; C.s. 56; *Epi.* 1, 1, 45;
     1, 6, 6
     Indicum ebur C. 1, 31, 6
Ino Athamantis uxor A. 123
Invidia S. 2, 1, 77
Io Inachi filia A. 124
Iocus C. 1, 2, 34
Iolcos oppidum Thessaliae
     Epo. 5, 21
Ionius sinus Epo. 10, 19. *Ionici*
     motus C. 3, 6, 21; -cus *atta-*
     gen Epo. 2, 54
Iphigenia cf. S. 2, 3, 199
Isthmius labor C. 4, 3, 3
Italia C. 1, 37, 16; 3, 5, 40; 4,
 14, 44; S. 1, 6, 35; *Epi.* 1, 12,
 29. V. *Ausonia*, *Daunus*, *Hes-*
     peria
     Itala arva Epi. 1, 18, 57; -la
     tellus S. 2, 6, 56; -lae *res Epi.*
     2, 1, 2; -lae *urbes* C. 4, 4, 42;
     -lae *vires* C. 4, 15, 13 *sq.*; -li
     modi C. 3, 30, 13 *sq.*; -lum
     acetum S. 1, 7, 32; -lum *cae-*
     lum C. 2, 7, 4; -lum *robur*
     C. 2, 13, 18 *sq.*
Ithace (-ca) S. 2, 5, 4; *Epi.* 1, 7,
 41.
     Ithacensis Ulixes Epi. 1, 6, 63
Itys Procnes filius C. 4, 12, 5
Iuba rex Numidarum C. 1, 22,
 15
Iudaei S. 1, 4, 143; 1, 9,
 70.
     Iudaeus Apella S. 1, 5, 100

- Iugurtha *rex Numidarum* C. 2, 1, 28
 Iugurthinum bellum *Epo.* 9, 23 *sq.*
 Iulia edicta C. 4, 15, 22; -ium sidus C. 1, 12, 47
 Iulius *paedicator, ut vid.* S. 1, 8, 39
 Iulius Florus *Epi.* 1, 3, 1; 2, 2, 1
 Iullus *v.* Antonius
 Iuno C. 1, 7, 8; 2, 1, 25; 3, 3, 18; 3, 4, 59; S. 1, 3, 11
 Iuppiter C. 1, 1, 25; 1, 2, 19.30; 1, 3, 40; 1, 10, 5; 1, 11, 4; 1, 16, 12; 1, 21, 4; 1, 22, 20; 1, 28, 9.29; 1, 32, 14; 2, 6, 18; 2, 7, 17; 2, 10, 16; 2, 17, 22; 3, 1, 6.64; 3, 4, 49; 3, 5, 1.12; 3, 10, 8; 3, 16, 6; 3, 25, 6; 3, 27, 73; 4, 4, 4.74; 4, 8, 29; 4, 15, 6; C.s. 32; 73; *Epo.* 2, 29; 5, 8; 9, 3; 10, 18; 13, 2; 16, 63; 17, 69; S. 1, 1, 20; 1, 2, 18; 2, 1, 43; 2, 3, 288; *Epi.* 1, 1, 106; 1, 12, 3; 1, 16, 29; 1, 17, 34; 1, 18, 111; 1, 19, 43; 2, 1, 68. *Cf.* C. 4, 6, 22. V. Diespiter, Parens, Pater
 Iustitia C. 1, 24, 6; 2, 17, 16
 Iuventas C. 1, 30, 7
 Ixion *Lapitharum rex* C. 3, 11, 21; A. 124

 Laberius, D., *mimographus* S. 1, 10, 6
 Labienus, T., *orator* S. 1, 3, 82
 Lacaena C. 2, 11, 23. Lacaena adultera *Helene* C. 3, 3, 25; -na *Helene* C. 4, 9, 16
 Lacedaemon C. 1, 7, 10
 Lacedaemonium Tarentum C. 3, 5, 56
 Lacon *canis* *Epo.* 6, 5. Lacon Phalanthus C. 2, 6, 11 *sq.* Laconicae purpurae C. 2, 18, 7 *sq.*
 Laelius *Sapiens*, C., *cos.* 140 S. 2, 1, 65.72
 Laertiades *Ulixes* C. 1, 15, 21; S. 2, 5, 59
 Laestrygonia (*i.e.* *Formiana*) amphora C. 3, 16, 34
 Laevinus, *Valerius* S. 1, 16, 12.19
 Lalage *nomen fictum* C. 1, 22, 10.23; 2, 5, 16
 Lamia λαμία A. 340
 Lamia, Aelius *amicus Horatii* C. 1, 26, 8; 1, 36, 7; 3, 17, 1; *Epi.* 1, 14, 6. V. Aelius
 Lamiae, Aelii C. 3, 17, 2
 Lamus *rex Laestrygonum* C. 3, 17, 1
 Lanuvium *oppidum Latii*
 Lanuvinus ager C. 3, 27, 2 *sq.*
 Laomedon *Priami pater* C. 3, 3, 22
 Lapithae C. 1, 18, 8; 2, 12, 5. *Cf.* 4, 2, 15
 Lar (Lares) C. 1, 12, 44; 3, 23, 4; 3, 29, 14; 4, 5, 34; C.s. 39; *Epo.* 2, 66; 16, 19; S. 1, 2, 56; 1, 5, 66; 2, 3, 165; 2, 5, 14; 2, 6, 66; *Epi.* 1, 1, 13; 1, 7, 58; 2, 2, 51
 Larisa *Thessaliae urbs* C. 1, 7, 11

- Latinus *rex* S. 1, 10, 27
 Latium C. 1, 12, 53; 1, 35, 10; 4, 4, 40; C.s. 66; *Epi.* 1, 19, 24; 2, 1, 157; 2, 2, 121; A. 290
 Latina *lex* C. 4, 14, 7; -na verba S. 1, 10, 20; -nae *feriae* *Epi.* 1, 7, 76; -nae *fides* *Epi.* 1, 3, 12; 2, 2, 143; -num *carmen* C. 1, 32, 3 *sq.*; -num *nomen* C. 4, 15, 13; -nus *fidicen* *Epi.* 1, 2, 32 *sq.*; -nus *sanguis* C. 2, 1, 29; *Epo.* 7, 4
 Latona C. 1, 21, 3; 3, 28, 12; 4, 6, 37
 Latous Apollo C. 1, 21, 3
 Laurentum *oppidum in ora Latina*
 Laurens *aper* *Epo.* 5, 28; S. 2, 4, 42
 Laverna *dea tenebrarum et furum* *Epi.* 1, 16, 60
 Lebedus *insula et oppidum Ioniae* *Epi.* 1, 11, 6.7
 Leda C. 1, 12, 25
 Lenaeus *Bacchus* C. 3, 25, 19
 Leo *sidus* C. 3, 29, 19; *Epi.* 1, 10, 16
 Lepidus, Q. Aemilius, *cos.* 21 a.C. *Epi.* 1, 20, 28
 Lepos *pantomimus* S. 2, 6, 72
 Lesbia *nomen fictum* *Epo.* 12, 17
 Lesbos *Epi.* 1, 11, 1
 Lesbium *vinum* C. 1, 17, 21. -ia *vina* *Epo.* 9, 34; -ium *plectrum* C. 1, 26, 11; -ius *civis* *Alcaeus* C. 1, 32, 5; -ius *pes* *Sapphicum* C. 4, 6, 35.
 Lesbous *barbitos* C. 1, 1, 34
 Lethe *flumen apud inferos*
 Lethaea *vincula* C. 4, 17, 27 *sq.*; -aei *somni* *Epo.* 14, 3
 Leuconoe *nomen fictum* C. 1, 11, 2
 Liber *Bacchus* C. 1, 12, 22; 1, 16, 7; 1, 18, 7; 1, 32, 9; 2, 19, 7; 3, 8, 7; 3, 21, 21; 4, 8, 34; 4, 12, 14; 4, 15, 26; S. 1, 4, 89; *Epi.* 1, 19, 4; 2, 1, 5
 Libitina *dea funerum* C. 3, 30, 7; S. 2, 6, 19; *Epi.* 2, 1, 49
 Libo *v.* Puteal
 Libra *sidus* C. 2, 17, 17
 Liburnae *naves* C. 1, 37, 30; *Epo.* 1, 1
 Libya C. 2, 2, 10; S. 2, 3, 101
 Libycae *areae* C. 1, 1, 10; -ci *lapilli* *Epi.* 1, 10, 19
 Licentia C. 1, 19, 3
 Licinius *incertum quis* (*cf. Sumner HSCP* 82 (1978), 193 *sq.*) C. 2, 10, 1
 Licinus *tonsor* A. 301
 Licymnia *nomen fictum* C. 2, 12, 13.23
 Ligurinus *nomen fictum* C. 4, 1, 33; 4, 10, 5
 Lipara *insula*
 Liparaeus *Hebrus* C. 3, 12, 6
 Liris *Latii flumen* C. 1, 31, 7; 3, 17, 8
 Livia *Augusti uxor*: *cf.* C. 3, 14, 5
 Livius *Andronicus* *Epi.* 2, 1, 62.69
 Lollius, M., *cos.* 21 a.C. C. 4, 9, 33; *Epi.* 1, 20, 28

- Lollius Maximus *fort. superioris filius Epi.* 1, 2, 1; 1, 18, 1
 Longarenus *moechus S.* 1, 2, 67
 Lucania *S.* 2, 1, 38
     Lucanus *S.* 2, 1, 34. Lucana
     amica *Epi.* 1, 15, 21; -na nix
     S. 2, 3, 234; -na pascua *Epo.*
     1, 28; -ni saltus *Epi.* 2, 2,
     178; -nus aper *S.* 2, 8, 6
 Luceria *Apuliae oppidum C.* 3,
     15, 14
 Lucilius *S.* 1, 4, 6.57; [1, 10, 1];
     1, 10, 2.56; 2, 1, 17.29.62.75
 Lucina *dea Latina Ilithyiae re-*
     spondens C.s. 15; *Epo.* 5, 6
 Lucretilis *collis propter rus*
     Horatianum C. 1, 17, 1
 Lucrinus *lacus C.* 2, 15, 3 *sq.*
     Lucrina *conchyliia Epo.* 2, 49;
     -na peloris *S.* 2, 4, 32
 Lucullus, *L. Licinius, cos.* 74
     Epi. 1, 6, 40; 2, 2, 26 (*cf.* 34)
 Ludus Aemilius *v.* Aemilius
     Ludus
 Luna *C.s.* 36; *S.* 1, 8, 21.35
 Lupus, *L. Cornelius Lentulus,*
     cos. 156 *S.* 2, 1, 68
 Luscus *v.* Aufidius
 Lyaeus *Bacchus C.* 1, 7, 22; 3,
     21, 16; *Epo.* 9, 38
 Lycaeus *mons Arcadiae C.* 1,
     17, 2
 Lycambes *Epo.* 6, 13; *Epi.* 1,
     19, 25
 Lyce *nomen fictum C.* 3, 10, 1;
     4, 13, 1.2.25
 Lycia *C.* 3, 4, 62
     Lyciae *catervae C.* 1, 8, 16;
     -ius Glaucus *S.* 1, 7, 17
 Lycidas *nomen fictum C.* 1, 4,
     19
 Lyciscus *nomen fictum Epo.*
     11, 24
 Lycoris *nomen fictum C.* 1, 33,
     5
 Lycurgus *Edonorum rex C.* 2,
     19, 16
 Lycus *nomen fictum C.* 1, 32,
     11; 3, 19, 23.24
 Lyde *nomen fictum C.* 2, 11,
     22; 3, 11, 7.25; 3, 28, 3
 Lydi *S.* 1, 6, 1. Lydae *tibiae C.*
     4, 15, 30
 Lydia *nomen fictum* 1, 8, 1; 1,
     13, 1; 1, 25, 8; 3, 9, 6.7.20
 Lymphae *S.* 1, 5, 97
 Lynceus *Argonauta, acutis ocu-*
     lis insignis S. 1, 2, 90; *Epi.* 1,
     1, 28
 Lysippus *aerificus Epi.* 2, 1, 240

 Macedo *vir Philippus rex C.* 3,
     16, 14
 Maecenas, *C. C.* 1, 1, 1; 1, 20,
     5, 2, 12, 11; 2, 17, 3; 2, 20,
     7; 3, 8, 13; 3, 16, 20; 3, 29,
     3; 4, 11, 19; *Epo.* 1, 4; 3, 20;
     9, 4; 14, 5; *S.* 1, 1, 1; 1, 3, 64;
     1, 5, 27.31.48; 1, 6, 1.47;
     1, 9, 43; 1, 10, 81; 2, 3, 312;
     2, 6, 31.38.41; 2, 7, 33; 2, 8,
     16.22; *Epi.* 1, 1, 3; 1, 7, 5; 1,
     19, 1
 Maecius Tarpae, *Sp. S.* 1, 10, 38;
     A. 387
 Maenius *prodigus et ganeo S.* 1,
     1, 101; 1, 3, 21.23; 1, 15, 26

- Maeonius Homerus C. 4, 9, 5;
 -ium carmen C. 1, 6, 2
 Magnesia a Sipylo *Cariae urbs*
 Magnessa Hippolyte C. 3, 7,
 18
 Maia *Mercurii mater* C. 1, 2,
 43; S. 2, 6, 5
 Malthinus *vir delicatus* S. 1, 2,
 25
 Mamurra *Caesaris assecla*
 Mamurrarum urbs *Formiae*
 S. 1, 5, 37
 Mandela *pagus in Sabinis* Epi.
 1, 18, 105
 Manes C. 1, 14, 16; *Epo.* 5, 94;
 S. 1, 8, 29; *Epi.* 2, 1, 138
 Manlius *Torquatus, L., cos.* 65
 C. 3, 21, 1; *Epo.* 13, 6
 Marcelli, *Claudii* C. 1, 12, 46
 Mareotis *palus Aegypti*
 Mareoticum *vinum* C. 1, 37,
 14
 Marica *dea Minturnis culta* C. 3,
 17, 7
 Marius *percussor mulieris* S. 2,
 3, 277
 Mars C. 1, 6, 13; 1, 17, 23; 1,
 28, 17; 2, 14, 13; 3, 3, 16.33;
 3, 5, 24.34; 4, 14, 9. Cf. C. 1,
 2, 35–40. V. Mavors
 Martia bella A. 402; -iae Ka-
 lendae C. 3, 8, 1; -ium certa-
 men C. 4, 14, 17; -ium gra-
 men C. 3, 7, 26; -ius Campus
 C. 4, 1, 39 sq. V. Campus.
 Martiales lupi C. 1, 17, 9
 Marsaeus *mimae amator* S. 1,
 2, 55
 Marsus (-si) C. 3, 5, 9; *Epo.* 16,
 3. Marsa cohors C. 3, 20, 18;
 -sa nenia *Epo.* 17, 29; -sae
 voces *Epo.* 5, 76; -sum duel-
 lum C. 3, 14, 18; -sus aper
 C. 1, 1, 28; -sus pedes C. 1,
 2, 39
 Marsya *Marsyae Satyri signum*
in Foro S. 1, 6, 120
 Massagetae *Scythae* C. 1, 35,
 40
 Massicus *mons Campaniae*
 Massicum *vinum* C. 1, 1, 19;
 2, 17, 21; 3, 21, 5. -ca vina 2,
 4, 51
 Matinus '*mons sive promun-*
turium est Apuliae' *Porph.*
 Matina apis C. 4, 2, 27; -na
 cacumina *Epo.* 16, 28; -num
 litus C. 1, 28, 3
 Matutinus *Ianus* S. 2, 6, 20
 Maura iacula C. 1, 22, 2; -ra
 unda C. 2, 6, 3 sq.; -ri angues
 C. 3, 10, 18
 Mavors C. 4, 8, 23
 Maximus v. Lollius et Paulus
 Medea *Colchis* *Epo.* 3, 10; 5,
 62; A. 123.185
 Medus (Medi) C. 1, 2, 51; 1,
 29, 4; 2, 1, 31; 2, 16, 6; 3, 3,
 44; 3, 8, 19; 4, 14, 42; C.s.
 54. Medum flumen *Euphrates*
 C. 2, 9, 21; -us acinaces C. 1,
 27, 5; -us rex C. 3, 5, 9
 Megylla *nomen fictum* C. 1, 27,
 11
 Meleager *Oenei filius* A. 146
 Melpomene *Musa* C. 1, 24, 3;
 3, 30, 16; 4, 3, 1. Cf. C. 3,
 1, 9

- Memnon *Aethiopum rex* S. 1, 10, 36
 Memphis C. 3, 26, 10
 Mena *v.* Vulteius
 Menander *poeta* S. 2, 3, 11; *Epi.* 2, 1, 57
 Menelaus S. 2, 3, 198. V. Atrides
 Menenius *homo stultus vel insanus* S. 2, 3, 287
 Mercurialis *Damasippi cognomen* S. 2, 3, 25
 Mercurius C. 1, 10, 1; 1, 24, 18; 1, 30, 8; 2, 7, 13; 3, 11, 1; S. 2, 3, 68. V. Maia
 Mercuriales viri C. 2, 17, 29 *sq.*
 Meriones *Idomenei auriga* C. 1, 6, 15; 1, 15, 26
 Messalla *exemplum nobilitatis* S. 1, 6, 42
 Messalla *Corvinus*, M. *Valerius*, *cos.* 31 S. 1, 10, 85; A. 371. V. *Corvinus*
 Messius *Cicirrus scurra* S. 1, 5, 52.54.58
 Metaurum *flumen in Umbria* C. 4, 4, 38
 Metella *Clodiae et Metelli Celeris filia* S. 2, 3, 239
 Metellus *Celer*, Q. *Caecilius*, *cos.* 60 C. 2, 1, 1
 Metellus *Macedonicus*, Q. *Caecilius*, *cos.* 143 S. 2, 1, 67
 Methymna *Lesbi oppidum*
 Methymnaea *uva* S. 2, 8, 50
 Mevius *Epo.* 10, 2
 Miletus *Epi.* 1, 17, 30
 Milonius *saltator in conviviis* S. 2, 1, 24
 Mimas 'Titan' C. 3, 4, 53
 Mimnermus *Epi.* 1, 6, 65; 2, 2, 101
 Minae C. 3, 1, 37
 Minerva C. 3, 3, 23; 3, 12, 5; 4, 6, 13; S. 2, 2, 3; A. 385. V. *Pallas*
 Minos *iudex apud inferos* C. 1, 28, 9; 4, 7, 21
 Minturnae *oppidum Auruncorum* *Epi.* 1, 5, 5
 Minuci via *Epi.* 1, 18, 20
 Misenum *Campaniae promunturium* S. 2, 4, 33
 Molossia *regio in Epiro*
 Molossus *canis* *Epo.* 1, 6, 5. -ssi *canes* S. 2, 6, 114 *sq.*
 Monaeses *dux Parthicus* C. 3, 6, 9
 Mors C. 1, 4, 13; S. 2, 1, 58
 Moschus *Torquati cliens* *Epi.* 1, 5, 9
 Mucius *Scaevola P.*, *cos.* 133, *ut vid.*, *iuris consultus* *Epi.* 2, 2, 89
 Mulvius *parasitus* S. 2, 7, 36
 Munatius *comes Tiberii* *Epi.* 1, 3, 31
 Murena *fort. A. Terentius Varro Murena* (*cf. Sumner HSCP* 82 (1978), 193) C. 3, 19, 11; S. 1, 5, 38. V. *Licinius*
 Musa C. 1, 6, 10; 1, 17, 14; 2, 1, 9.37; 2, 10, 19; 2, 12, 13; 3, 3, 70; 4, 8, [28].29; S. 1, 5, 53; 2, 3, 105; 2, 6, 17; *Epi.* 1, 3, 13; 1, 8, 2; 1, 19, 28; 2, 1, 133; A. 83.141.324.407. *Musae* C. 1, 26, 1; 1,

- 32, 9; 3, 1, 3; 3, 19, 13; 4, 9, 21; *Epi.* 2, 1, 27.243; 2, 2, 92.
 V. Camenae, Pieris, Pipleis
 Musa *v.* Antonius
 Mutus *dives Epi.* 1, 6, 22
 Mycenae C. 1, 7, 9
 Mygdonia *Phrygiae regio*
 Mygdoniae opes C. 2, 12, 22;
 -ii campi C. 3, 16, 41 *sq.*
 Myrtale *nomen fictum* C. 1, 33, 14
 Myrtoum mare *pars Aegaei* C. 1, 1, 14
 Mysi *populus Asiae minoris*
Epo. 17, 10
 Mystes *adulescens (nomen fort. fictum)* C. 2, 9, 10
 Mytilene *Lesbi caput* C. 1, 7, 1; *Epi.* 1, 11, 17
 Naevius *poeta Epi.* 2, 1, 53
 Naevius *homo in victu neglegens* S. 2, 2, 68
 Naiades C. 3, 25, 14
 Nasica *captator* S. 2, 5, 57.65. 67
 Nasidienus Rufus S. 2, 8, 1.58. 75.84
 Natta *homo sordidus* S. 1, 6, 124
 Natura S. 1, 2, 74.111.124; 1, 3, 37.113; 1, 6, 93; 2, 1, 51; 2, 2, 37.129; 2, 3, 178; 2, 7, 74; *Epi.* 1, 10, 24; A. 108
 Neaera *nomen fictum* C. 3, 14, 21; *Epo.* 15, 11
 Neapolis *Epo.* 5, 43
 Nearchus *nomen fictum* C. 3, 20, 6
 Necessitas C. 1, 35, 17; 3, 1, 14; 3, 24, 6
 Neobule *nomen fictum* C. 3, 12, 5
 Neptunus C. 1, 28, 29; 3, 28, 2.10; *Epo.* 7, 3; 17, 55; *Epi.* 1, 11, 10; A. 64. Cf. C. 1, 5, 16
 Neptunius dux *Sex. Pompeius Magnus* *Epo.* 9, 7 *sq.*
 Nereides C. 3, 28, 10
 Nereus C. 1, 15, 5
 Nereius nepos *Achilles* *Epo.* 17, 8
 Nerius *danista* S. 2, 3, 69
 Nero, *Tiberius Claudius* *Epi.* 1, 8, 2; 1, 9, 4; 1, 12, 26; 2.2.1. V. Claudius. Neronēs *Tiberius et Drusus* C. 4, 4, 28; 4, 14, 14
 Neronēs C. 4, 4, 37
 Nessus *Centaurus* *Epo.* 17, 32
 Nestor C. 1, 15, 22; *Epi.* 1, 2, 11. Cf. C. 2, 9, 14
 Nilus C. 3, 3, 48; 4, 14, 46
 Niobeā proles C. 4, 6, 1
 Niphates *Armeniae mons* C. 2, 9, 20
 Nireus *Achivorum pulcherri- mus* C. 3, 20, 15; *Epo.* 15, 22
 Noctiluca *Luna, Diana* C. 4, 6, 38
 Nomentanus *prodigus et luxu- riosus* S. 1, 1, 102; 1, 8, 11; 2, 1, 22; 2, 3, 175.224
 Nomentanus *Nasidieni parasi- tus* S. 2, 8, 23.25.60
 Noricum
 Noricus ensis C. 1, 16, 9 *sq.*; *Epo.* 17, 71

- Nothus *nomen fictum* C. 3, 15, 11
 Notus (Noti) *ventus* C. 1, 3, 14; 1, 7, 16; 1, 28, 22; 3, 7, 5; 4, 5, 9; *Epo.* 9, 31; 10, 20; 16, 22
 Novii *fratres* S. 1, 6, 121
 Novius *tribunus pl. libertinus* S. 1, 6, 40
 Novius *alius* S. 1, 3, 21
 Nox C. 3, 28, 18; *Epo.* 5, 51
 Numa *Pompilius* C. 1, 12, 34; *Epi.* 1, 6, 27; 2, 1, 86
 Numantia C. 2, 12, 1
 Numicius *Horatii amicus* *Epi.* 1, 6, 1
 Numida *Horatii amicus* C. 1, 36, 3
 Numidae C. 3, 11, 47
 Nymphae C. 1, 1, 31; 1, 4, 6; 1, 30, 6; 2, 8, 14; 2, 19, 3; 3, 18, 1; 3, 27, 30; 4, 7, 5. V. Lymphae
 Occidens *Epo.* 1, 13
 Oceanus C. 1, 3, 22; 1, 35, 32 *ruber*; 4, 5, 40; 4, 14, 48; *Epo.* 16, 41
 Octavia *Augusti soror*: cf. C. 3, 14, 7
 Octavius *scriptor* S. 1, 10, 82
 Ofellus *rusticus* S. 2, 2, 2.53. 112.133
 Olympia *ludi* *Epi.* 1, 1, 50
 Olympicus *pulvis* C. 1, 1, 3
 Olympus *mons* C. 3, 4, 52; *i.e. caelum* C. 1, 12, 58
 Opimius *dives avarus* S. 2, 3, 142
 Oppidius, Servius *Canusinus* S. 2, 3, 168. *Eius filii* Aulus et Tiberius S. 2, 3, 171.173
 Opus *caput Locrorum*
 Opuntia Megylla C. 1, 27, 10 *sq.*
 Orbilius *Pupillus, L., grammaticus* [S. 1, 10, 5]; *Epi.* 2, 1, 71
 Orbius *agri possessor* *Epi.* 2, 2, 160
 Orcus C. 1, 28, 10; 2, 3, 24; 2, 18, 30.34; 3, 4, 75; 3, 11, 29; 3, 27, 50; 4, 2, 24; S. 2, 5, 49; *Epi.* 2, 2, 178
 Orestes S. 2, 3, 133.137; A. 124
 Oriens C. 1, 12, 5
 Oricum *portus Epiri* C. 3, 7, 5
 Origo *mima* S. 1, 2, 55
 Orion *venator fabulosus* C. 2, 13, 39; 3, 4, 71. *sidus nautis infestum* C. 1, 28, 21; 3, 27, 18; *Epo.* 10, 10; 15, 7
 Ornytus *nomen fictum* C. 3, 9, 14
 Orpheus C. 1, 12, 8; 1, 24, 13; A. 392
 Osci S. 1, 5, 54
 Osiris *Epi.* 1, 17, 60
 Otho, L. *Roscius, tribunus pl.* 67 *Epo.* 4, 16. V. Roscia lex
 Pacideianus *gladiator nobilis* S. 2, 7, 97
 Pacorus *Parthorum regis filius* C. 3, 6, 9
 Pactolus *Lydiae flumen auriferum* *Epo.* 15, 20
 Pactumeius *Canidia filius subditivus* *Epo.* 17, 50

- Pacuvius *Epi.* 2, 1, 56
 Padus *Epo.* 16, 28
 Paeligni *populus Italiae*
     Paeligna anus *Epo.* 17, 60;
     -na frigora *C.* 3, 19, 8
 Palatinae arae *C.s.* 65; -nus
     Apollo *Epi.* 1, 3, 17
 Palinurus *ab Aeneae gubernato-*
     re nominatum promunturium
     Lucaniae *C.* 3, 4, 28
 Pallas *C.* 1, 6, 15; 1, 7, 5; 1, 12,
     20; 1, 15, 11; 3, 4, 57; *Epo.*
     10, 13. *V.* Minerva
 Panaetius *Stoicus* *C.* 1, 29, 14
 Panthoides *Euphorbus Panthi*
     filius Troianus, mox Pytha-
     goras, ut ille ipse praedicavit,
     renatus *C.* 1, 28, 10
 Pantilius *cimex litteratus* *S.* 1,
     10, 78
 Pantolabus *scurra* *S.* 1, 8, 11; 2,
     1, 22
 Paphos *Cypri urbs* *C.* 1, 30, 1;
     3, 28, 14
 Parca (-cae) *C.* 2, 6, 9; 2, 16,
     39; 2, 17, 16; *C.s.* 25; *Epo.*
     13, 15
 Parens *Iuppiter* *C.* 1, 12, 13
 Paris *C.* 3, 3, 40; *Epi.* 1, 2, 6.10.
     Cf. *C.* 1, 15, 1; 3, 3, 19.25 *sq.*;
     4, 9, 13
 Parmensis *v.* Cassius
 Paros *Aegaei insula*
     Parii iambi *Archilochi* *Epi.* 1,
     19, 23; -ium marmor *C.* 1, 9, 6
 Parrhasius *pictor* *C.* 4, 8, 6
 Parthus (-thi) *C.* 1, 12, 53; 1,
     19, 12; 2, 13, 18; 3, 2, 3; 4,
     5, 25; 4, 15, 7; *Epo.* 7, 9; *S.* 2,
     1, 15; 2, 5, 62; *Epi.* 1, 18,
     56; 2, 1, 112.256. *V.* Medus,
     Persae
 Patara *oppidum Lyciae*
     Patareus Apollo *C.* 3, 4, 64
 Pater *Iuppiter* *C.* 1, 2, 2; 3, 29,
     17.44. *Cf.* *C.* 1, 12, 49; 4, 6,
     22; *S.* 2, 1, 42
 Paulus *exemplum nobilitatis*
     S. 1, 6, 41
 Paulus, *L. Aemilius, cos.* *II* 216
     C. 1, 12, 38
 Paulus *Fabius Maximus cos.* 11
     a. C. *C.* 4, 1, 10 *sq.*
 Pausias *pictor*
     Pausiaca tabella *S.* 2, 7, 95
 Pax *C.s.* 57
 Pecunia *Epi.* 1, 6, 37
 Pediatia *Pediatius, catamitus,*
     ut vid. *S.* 1, 8, 39
 Pedius Poplicola, *Q.* (?), *Q. Pe-*
     dii, cos. 43, *filius, ut vid.* *S.* 1,
     10, 28
 Pedum *oppidulum olim prope*
     Tibur
     Pedana regio *Epi.* 1, 4, 2
 Pegasus *C.* 1, 27, 24; 4, 11, 27
 Peleus *Aeaci filius* *C.* 3, 7, 17;
     A. 96.104
 Pelides *Achilles* *C.* 1, 6, 6; *Epi.*
     1, 2, 12
 Pelion *mons Thessaliae* *C.* 3, 4,
     52
 Pelops *Tantali pater* *C.* 1, 6, 8;
     1, 28, 7; 2, 13, 37; *Epo.* 17,
     65
 Penates *C.* 2, 4, 15; 3, 14, 3; 3,
     23, 19; 3, 27, 49; *S.* 2, 3,
     176; 2, 5, 4; *Epi.* 1, 7, 94

- Penelope (-pa) C. 1, 17, 20; 3, 10, 11; S. 2, 5, 76.81; *Epi.* 1, 2, 28; 1, 16, 73
 Pentheus rex *Thebanus* C. 2, 19, 14; *Epi.* 1, 16, 73
 Perellius *faenerator* S. 2, 3, 75
 Pergama *Troia* C. 2, 4, 12
 Persae C. 1, 2, 22; 1, 21, 15; 3, 5, 4; 3, 9, 4; 4, 15, 23
 Persici apparatus C. 1, 38, 1
 Persius *dives negotiator* S. 1, 7, 2.4.19.22.33
 Petillius Capitolinus S. 1, 4, 94. 97; 1, 10, 26
 Petrinum '*vicus olim et lacus in agro Falerno*' *Porph.* *Epi.* 1, 5, 5
 Pettius *Horatii amicus* *Epo.* 11, 1
 Phaeax 1, 15, 24. *Cf.* *Epi.* 1, 2, 28 *sq.*
 Phaethon C. 4, 11, 25
 Phalanthus *Tarenti conditor* C. 2, 6, 12
 Phalaris *v.* Siculus
 Phidyle *nomen fictum* C. 3, 23, 2
 Philippi *regale nomisma* *Epi.* 2, 1, 234
 Philippi *oppidum Macedoniae ad quod Brutus et Cassius victi sunt* C. 2, 7, 9; 3, 4, 26; *Epi.* 2, 2, 49
 Philippus, L. Marcius, cos. 91, *ut putatur; sed v.* 'Profile of Horace', 58 n. 29 *Epi.* 1, 7, 46.52.64.66.78.89.90
 Philodemus *Epicureus* S. 1, 2, 121
 Phocaea *urbs Ioniae*
     Phocaei *Epo.* 15, 17
 Phocis *Graeciae regio*
     Phoceus Xanthias C. 2, 4, 2
 Phoebus C. 1, 12, 24; 1, 32, 13; 3, 3, 66; 3, 4, 4; 3, 21, 24; 4, 6, 26.29; 4, 15, 1; C.s. 1.62. 75. V. Apollo
 Pholoe *nomen fictum* C. 1, 33, 7.9; 2, 5, 17; 3, 15, 7
 Phraates *Parthorum rex.* C. 2, 2, 17; *Epi.* 1, 12, 27
 Phrygia C. 2, 12, 22
     Phryges C. 1, 15, 34. Phrygiae sorores *Troili* C. 2, 9, 16; -ius lapis C. 3, 4, 41
 Phryne *Epo.* 14, 16
 Phyllis *nomen fictum* C. 2, 4, 14; 4, 11, 3
 Picenum *regio Italiae*
     Picena poma S. 2, 3, 272; 2, 4, 70
 Pieria *Macedoniae regio*
     Pieris (-ides) *Musa(e)* C. 4, 3, 18; 4, 8, 20. Pieria paelex C. 3, 10, 15; -ii modi A. 405; -ium antrum C. 3, 4, 40
 Pindarus C. 4, 2, 1.8. V. Dircaeus, Thebanus
     Pindaricae Camenae C. 4, 9, 6–8; -cus fons *Epi.* 1, 3, 10
 Pindus *Thessaliae mons* C. 1, 12, 6
 Pipla *vel* Pimpla *fons Pieriae*
     Piplea *Musa* C. 1, 26, 9
 Pirithous *Ixionis filius* C. 3, 4, 80; 4, 7, 28
 [Pirria] *vinosa* *Epi.* 1, 13, 14
 Pisones *Calpurnii, pater et duo*

- filii* A. 6.235. Cf. A. 24. V.
 Pompilius sanguis
 Pitholeon *poetaster* S. 1, 10, 22
 Plato *philosophus* S. 2, 3, 11
 (*anne poeta comicus?*); 2, 4, 3
 Plautus *Epi.* 2, 1, 58; 170; A. 54
 Plautini numeri et sales A.
 270 sq.
 Pleiades *sidus* C. 4, 14, 21
 Plotius *Tucca, Vergilii amicus* S.
 1, 5, 10; 1, 10, 81
 Pluto C. 2, 14, 7
 Plutonia domus C. 1, 4, 17
 Poena C. 3, 2, 32
 Poenus (-ni) C. 1, 12, 38; 2, 2, 11;
 [2.13.15]; 3, 5, 34; 4, 4, 47.
 Poenus sanguis C. 2, 12, 3. V.
 Punicus
 Polemo *Xenocratis auditor* S.
 2, 3, 254
 Pollio, C. *Asinius, cos.* 40 C. 2,
 1, 14; S. 1, 10, 42.85
 Pollux C. 3, 3, 9; 3, 29, 64;
Epi. 2, 1, 5. Cf. *Epo.* 17, 43;
 S. 2, 1, 26. V. Tyndaridae
 Polyhymnia *Musa* C. 1, 1, 33. Cf.
 C. 1, 6, 10
 Polyphemus *v.* Cyclops
 Pompeius *Horatii amicus alias*
ignotus C. 2, 7, 5
 Pompeius *Grosphus Horatii*
amicus C. 2, 16, 8; *Epi.* 1,
 12, 22. 23
 Pompeius Magnus, Sex. *v.* Nep-
 tunius
 Pompilius *v.* Numa
 Pompilius sanguis *Pisones, ut-*
pote a Calpye Numae filio
orti A. 292
 Pomponius *prodigus* S. 1, 4, 52
 Pontica pinus C. 1, 14, 11
 Poplicola *v.* Pedius
 Porcius *Nasidieni parasitus*
 S. 2, 8, 23
 Porphyron 'Titan' C. 3, 4, 54
 Porsena rex *Etruscus* *Epo.* 16, 4
 Posilla S. 2, 3, 216
 Postumus *Horatii amicus* C. 2,
 14, 1
 Praeneste C. 3, 4, 23; *Epi.* 1,
 2, 2
 Praenestinus *i. e.* *Rupilius Rex*
 S. 1, 7, 28
 Priamides, Hector S. 1, 7, 12
 Priamus C. 1, 10, 14; 1, 15, 8;
 3, 3, 26.40; 4, 6, 15; S. 2, 3,
 195; A. 137. Cf. *Epo.* 17, 13
 Priapus *Epo.* 2, 21; S. 1, 8, 2
 Priscus *homo sibi inconstans*
 S. 2, 7, 9
 Procne *Pandionis filia* A. 187.
 Cf. C. 4, 12, 6
 Proculeius, C., *Terentiae, Mae-*
cenatis uxoris, frater C. 2, 2,
 5
 Procyon *sidus* C. 3, 29, 18
 Proetus *Stheneboeae maritus*
 C. 3, 7, 13
 Prometheus C. 1, 16, 13; 2, 13,
 37; 2, 18, 35; *Epo.* 17, 67.
 V. Iapetus
 Propertius cf. *Epi.* 2, 2, 91
 Proserpina C. 1, 28, 20; 2, 13,
 21; *Epo.* 17, 2; S. 2, 5, 110
 Proteus C. 1, 2, 7; S. 2, 3, 71;
Epi. 1, 1, 90
 Pthia *Thessaliae oppidum*
 Pthius Achilles C. 4, 6, 4

- Publius S. 2, 5, 32
 Pudor C. 1, 6, 9; 1, 24, 6; C.s. 57
 Pullia *Horatii nutrix* C. 3, 4, 10
 Punica bella *Epi.* 2, 1, 162; -ca delubra C. 3, 5, 18 *sq.*; -cus sanguis C. 3, 6, 34. V. Poenus
 Pupius *poeta tragicus Epi.* 1, 1, 67
 Puteal Libonis *in Foro* S. 2, 6, 35; *Epi.* 1, 19, 8
 Pylades *Orestis amicus* S. 2, 3, 139
 Pylius Nestor C. 1, 15, 22
 Pyrrha *Deucalionis uxor* C. 1, 2, 6
 Pyrrhus *Epiri rex.* C. 3, 6, 35
 Pyrrhus *nomen fictum* 1, 5, 3
 Pythagoras *Epo.* 15, 21; S. 2, 4, 3; 2, 6, 63. *Cf.* C. 1, 28, 14. V. Panthoides
 Pythagorea promissa *Epi.* 2, 1, 52
 Pythia *ludi* A. 414
 Pythia adyta C. 1, 16, 5 *sq.*
 Pythias *comoediae, ut vid., persona* A. 238

 Quinquatrus *Epi.* 2, 2, 197
 Quintilius *Horatii et Vergilii amicus* C. 1, 24, 5.12; A. 438 (?)
 Quintius *Hirpinus* C. 2, 11, 2; *Epi.* 1, 16, 1
 Quintus S. 2, 5, 32; *Horatius* S. 2, 6, 37
 Quirinus C. 1, 2, 46; 3, 13, 15; 4, 15, 9; *Epo.* 16, 13; S. 1, 10, 32. -ni collis *Epi.* 2, 2, 68.

Cf. Romulus
 Quiris C. 2, 7, 3; *Epi.* 1, 6, 7.
 Quirites C. 1, 1, 7; 3, 3, 57; 4.14.1

 Raeti C. [4, 4, 17]; 4, 14, 15
 Ramnes *equites Romani iuniores* A. 342
 Regulus, M. *Atilius, cos. II* 256
 C. 1, 12, 37; 3, 5, 13
 Remus *Epo.* 7, 19
 Rex *v.* Rupilius
 Rhenum *flumen* S. 1, 10, 37; A. 18
 Rhodanus *flumen* C. 2, 20, 20
 Rhode *nomen fictum* C. 3, 19, 27
 Rhodope *Thraciae mons* C. 3, 25, 12
 Rhodos C. 1, 7, 1; *Epi.* 1, 11, 17.21
 Rhodius Pitholeon *v.* Pitholeon
 Rhoetus 'Titan' C. 2, 19, 23; 3, 4, 55
 Roma C. 3, 3, 38.44; 3, 5, 12; 3, 29, 12; 4, 3, 13; 4, 4, 37; 4, 14, 44; C.s. 11.37; *Epo.* 2, 37; 16, 2; S. 1, 5, 1; 1, 6, 76; 2, 1, 59; 2, 6, 23; 2, 7, 13.28; *Epi.* 1, 2, 2; 1, 7, 44; 1, 8, 12; 1, 11, 11.21; 1, 14, 17; 1, 16, 18; 1, 20, 10; 2, 1, 61.103. 256; 2, 2, 41.65. [87]
 Romanus (-ni) C. 3, 6, 2; *Epo.* 7, 6, 17; S. 1, 4, 85; 2, 1, 37; 2, 4, 10; A. 54. Romana Ilia C. 3, 9, 8; -na iuventus S. 2, 2, 52; -na legio S. 1, 6, 48; -na

- lyra C. 4, 3, 23; -na militia S. 2, 2, 10 *sq.*; -na ora *Epi.* 1, 3, 9; -na pubes C. 4, 4, 46; -na res C.s. 66; *Epi.* 1, 12, 25; -ni equites peditesque A. 113; -ni poetae A. 264; -ni pueri A. 325; -ni scriptores *Epi.* 2, 1, 29 *sq.*; -ni vates *Epi.* 2, 2, 94; -ni viri *Epi.* 1, 18, 49; -nus habitus S. 2, 7, 54; -nus miles *Epo.* 9, 11–13; -nus populus *Epi.* 1, 1, 70
 Romulus C. 1, 12, 33; 2, 15, 10; 4, 8, 24; *Epi.* 2, 1, 5. Cf. Quirinus
 Romula gens C. 4, 5, 1 *sq.*; C.s. 47
 Roscia lex *Epi.* 1, 1, 62. V. Otho
 Roscius *ignotus* S. 2, 6, 35
 Roscius, Q., *comoedus* *Epi.* 2, 1, 82
 Rostra S. 2, 6, 50
 Rubi *vicus Apuliae* S. 1, 5, 94
 Rufa S. 2, 3, 216
 Rufillus S. 1, 2, 27; 1, 4, 92
 Rufus v. Nasidienus
 Rupilius Rex S. 1, 7, 1. 5.6.9. 19.25.35.
 V. Praenestinus
 Ruso *faenerator* S. 1, 3, 86
 Rutuba *gladiator* S. 2, 7, 96

 Sabaea *Arabiae Felicis pars* C. 1, 29, 3
 Sabelli S. 2, 1, 36. -lla anus S. 1, 9, 29 *sq.*; -lla carmina *Epo.* 17, 28; -lli ligones C. 3, 6, 38
 Sabellus *incertum qua significatione* *Epi.* 1, 16, 49
 Sabina *Epo.* 2, 41; -ni C. 2, 18, 14; *fundus Horatii* 3, 4, 22; *Sabinus ager* *Epi.* 2, 1, 25; -num *vinum* C. 1, 20, 1. -na diota C. 1, 9, 7 *sq.*; -na silva C. 1, 22, 9; -na vallis C. 3, 1, 47; -num arvum caelumque *Epi.* 1, 7, 77; -nus ager S. 2, 7, 118
 Sabinus *Horatii amicus* *Epi.* 1, 5, 27
 Sacra via *Epo.* 4, 7; 7, 8; S. 1, 9, 1
 Sagana *saga* *Epo.* 5, 25; S. 1, 8, 25.41.48
 Salamis C. 1, 7, 21.29
 Salaminus Teucer S. 1, 15, 23 *sq.*
 Salernum *oppidum in ora Campaniae* *Epi.* 1, 15, 1
 Salii *sacerdotes Martis*
 Salius mos C. 1, 36, 12; 4, 1, 28. Saliare carmen *Epi.* 2, 1, 86; -res dapes C. 1, 37, 2–4
 Sallustius *incertum quis* S. 1, 2, 48
 Sallustius Crispus, C., *historici nepos* C. 2, 2, 3
 Samnites *gladiatores* *Epi.* 2, 2, 98
 Samos *Epi.* 1, 11, 2.21
 Samius Bathyllus v. Bathyllus
 Sappho C. 2, 13, 25; *Epi.* 1, 19, 28. V. Aeolia, Lesbos
 Sardinia C. 1, 31, 4
 Sardum mel A. 375; -us Tigellius v. Tigellius

- Sardis *Epi.* 1, 11, 2
 Sarmentus *scurra* S. 1, 5, 52.
     55.56
 Satureianus (*Tarentinus*) *caballus* S. 1, 6, 59
 Saturnalia S. 2, 3, 5
 Saturnus C. 1, 12, 50; 2, 12, 9;
     2, 17, 23
     Saturnius numerus *Epi.* 2, 1,
     158
 Satyrus (-ri) C. 1, 1, 31; 2, 19,
     4; *Epi.* 1, 19, 4; 2, 2, 125;
     A. 221.226.233.
     Satyri *fabulae satyricae* A.
     235
 Scaeva *adulescens* (*fort. nomen*
     fictum) *Epi.* 1, 17, 1
 Scaeva *homo prodigus* S. 2, 1,
     53
 Scamander *flumen prope*
     Troiam *Epo.* 13, 14
 Scauri C. 1, 12, 37
 Scetanus *scortator* S. 1, 4, 112
 Scipiada *Africanus minor* S. 2,
     1, 17.72
 Scopas *sculptor* C. 4, 8, 6
 Scorprios *sidus* C. 2, 17, 17
 Scylla *monstrum* A. 145
 Scythes (-thae) C. 1, 19, 10; 1,
     35, 9; 2, 11, 1; 3, 8, 23; 3, 24,
     9; 4, 5, 25; 4, 14, 42; C. s. 55
     Scythicus *amnis Tanais* (?)
     C. 3, 4, 36
 Semele *Bacchi mater* C. 1, 19, 2
     Semeleius Thyoneus *v.* Thyo-
     neus
 Sempronius Rufus, C. Cf. S. 2,
     2, 60 *et H. Dahlmann, 'Zu*
     Fragmenten röm. Dichter'
     (1982), 11–14. *Sed. v. E. Ba-*
     dian PACA 2 (1968), 3 *sq.*
 Septembres horae *Epi.* 1, 6, 16
 Septicius *Horatii amicus* *Epi.* 1,
     5, 26
 Septimius *Horatii amicus* C. 2,
     6, 1; *Epi.* 1, 9, 1
 Seres C. 1, 12, 56; 3, 29, 7; 4,
     15, 23
     Sericae sagittae C. 1, 29, 9;
     -ci pulvilli *Epo.* 8, 15 *sq.*
 Servilius Balatro *v.* Balatro
 Servius *Sulpicius Rufus, iuris*
     consulti filius, ut vid., S. 1,
     10, 86
 Sestius, L., *cos. a. C.* 23 C. 1,
     4, 14
 Sextilis *Epi.* 1, 7, 2; -lis mensis
     Epi. 1, 11, 19
 Sibyllini versus C. s. 5
 Sicana (*i. e. Sicula*) *flamma*
     Epo. 17, 32 *sq.*
 Sicilia *v.* Triquetra
     Sicula unda C. 3, 4, 28; -lae
     dapes C. 3, 1, 18; -lae undae
     C. 4, 4, 44; -lae vaccae C. 2,
     16, 33 *sq.*; -li fructus *Epi.* 1,
     12, 1; -li tyranni *Epi.* 1, 2,
     58; -lum mare C. 2, 12, 2; -lus
     Epicharmus *v.* Epicharmus;
     -lus poeta *Empedocles* A. 463
 Sidon C. 3, 1, 42
     Sidonii nautae *Epo.* 16, 59;
     -nium ostrum *Epi.* 1, 10, 26
 Silenus A. 239
 Silvanus C. 3, 29, 23; *Epo.* 2,
     22; *Epi.* 2, 1, 143
 Simo *comoediae, ut vid., per-*
     sona A. 238

- Simois *flumen prope Troiam*
Epo. 13, 14
 Simonides *v.* Ceos
 Sinuessa *oppidum Latii* S. 1, 5,
 40
 Sinuessanum Petrinum *v.* Pe-
 trinum
 Siren (-nes) S. 2, 3, 14; *Epi.* 1,
 2, 23
 Sisenna *homo maledicus* S. 1,
 7, 8
 Sisyphus *Aeoli Filius* C. 2, 14,
 20; *Epo.* 17, 68; S. 2, 3, 21
 Sisyphus *pumilio* S. 1, 3, 48
 Sithonii *populus Thracicus* C.
 1, 18, 9
 Sithonia nix C. 3, 26, 10
 Smyrna *v.* Zmyrna
 Socrates *cf.* S. 2, 4, 3
 Socratica domus C. 1, 29, 14;
 -cae chartae A. 310; -ci serm-
 ones C. 3, 21, 9 *sq.*
 Sol C. s. 9
 Sophocles *Epi.* 2, 1, 163
 Soracte *mons apud Faliscos*
situs C. 1, 9, 2
 Sosii *bibliopolae* *Epi.* 1, 20, 2;
 A. 345
 Spartacus C. 3, 14, 19; *Epo.*
 16, 5
 Spes C. 1, 35, 21
 Staberius *dives avarus* S. 2, 3,
 84.89
 Stertinius *Stoicus* S. 2, 3, 33.296
 Stertinium acumen *Epi.* 1, 12,
 20
 Stesichorus C. 4, 9, 8. *Cf. Epo.*
 17, 44
 Sthenelus *Diomedis auriga* C. 1,
 15, 24; 4, 9, 20
 Stoicus S. 2, 3, 160.300
 Stoici libelli *Epo.* 8, 15
 Styx C. 1, 34, 10
 Stygia unda C. 2, 20, 8; -gii
 fluctus C. 4, 8, 25
 Suadela *Epi.* 1, 6, 38
 Subura *regio Romae*
 Suburanae canes *Epo.* 5, 58
 Sulcius *accusator, ut vid.* S. 1,
 4, 65.70
 Sulla, L. *Cornelius* S. 1, 2, 64
 Sulpicia horrea C. 14, 12, 18
 Sulpicius Rufus, Ser. V. Servius
 Surrentum *oppidum in ora*
Campaniae *Epi.* 1, 17, 52
 Surrentina vina S. 2, 4, 55 *sq.*
 Sybaris *nomen fictum* C. 1, 8, 2
 Sygambri gens *Germanica* C. 4,
 2, 36; 4, 14, 51
 Syra merx C. 1, 21, 12; Syrus
 Dama aut Dionysius S. 1, 6,
 38; Syrum malobathrum C.
 2, 7, 8
 Syrtes C. 1, 22, 5; 2, 6, 3; 2, 20,
 15; *Epo.* 9, 31
 Syrus *gladiator* S. 2, 6, 44
 Taenarus *mons Laconiae* C. 1,
 34, 10
 Tanais *flumen Scythicum* C. 3,
 10, 1; 3, 29, 28; 4, 15, 24. V.
 Scythicus
 Tanais *spado vel impotens* S. 1,
 1, 105
 Tantalus *Pelopis pater* C. 2, 18,
 37; *Epo.* 17, 66; S. 1, 1, 68.
Cf. C. 2, 18, 7. V. Pelops

- Tarentum C. 1, 28, 29; 3, 5, 56; S. 1, 6, 105; 2, 4, 34; *Epi.* 1, 7, 45; 1, 16, 11. V. Phalanthus, Satureianus
Tarentinum venenum *Epi.* 2, 1, 207
Tarpa v. Maecius
Tarquinius *Superbus* C. 1, 12, 35; S. 1, 6, 13
Tartarus (-ra) C. 1, 28, 10; 3, 7, 17
Taurus, T. Statilius, cos. II 26 a. C. *Epi.* 1, 5, 4
Teanum *Sidicinum*, *oppidum Campaniae* *Epi.* 1, 1, 86
Tecmessa *Aiacis captiva* C. 2, 4, 6
Teos *insula*
Teia fides C. 1, 17, 18; Teius Anacreon *Epo.* 14, 10
Telamon *Aiacis pater* C. 2, 4, 5
Telegonus *Tusculi conditor* 3, 29, 8
Telemachus *Ulixis filius* *Epi.* 1, 7, 40
Telephus *rex Mysorum fabulosus* *Epo.* 17, 8; A. 96.104
Telephus *nomen fictum* C. 1, 13, 1.2; 3, 19, 26; 4, 11, 21
Tellus C. 2, 12, 7; *Epi.* 2, 1, 143. V. Terra
Tempe *vallis Thessalica* C. 1, 7, 4; 1, 21, 9
Tempestates *Epo.* 10, 24
Terentius *poeta* S. 1, 2, 20; *Epi.* 2, 1, 159
Teresias *vates Thebanus* S. 2, 5, 1
Terminalia *Epo.* 2, 59
Terra C. 3, 4, 73. V. Tellus
Teucer *Telamonis filius* C. 1, 7, 21.27; 1, 15, 24; 4, 9, 17; S. 2, 3, 204
Teucus (*anne* Teucer?) (*i.e. Troicus*) pulvis C. 4, 6, 12
Thalia *Musa* C. 4, 6, 25
Thaliarchus *nomen fictum* C. 1, 9, 8
Thebae C. 1, 7, 3; 4, 4, 64; S. 2, 5, 84; *Epi.* 1, 16, 74; 2, 1, 213; A. 118. V. Dircaeus
Thebana Semele C. 1, 19, 2; -na urbs A. 394; -ni modi *Epi.* 1, 3, 13
Theon *homo dicax*
Theoninus dens *Epi.* 1, 18.82
Theseus C. 4, 7, 27
Thespis *artis dramaticae inventor* *Epi.* 2, 1, 163; A. 276
Thessala portenta *Epi.* 2, 2, 209; -la Tempe C. 1, 7, 4; -la venena C. 1, 27, 21 sq.; -la vox *Epo.* 5, 15; -li ignes C. 1, 10, 15; -lus victor *Achilles* C. 2, 4, 10
Thetis C. 1, 8, 14; 4, 6, 6; *Epo.* 13, 12. Cf. *Epo.* 13, 16
Thrace (-ca) C. 2, 16, 5; 3, 25, 11; *Epist.* 1, 3, 3; 1, 16, 13. V. Edonus, Sithonius
Thrax, *gladiatorum genus* S. 2, 6, 44; *Epi.* 1, 18, 36; Thrax Lycurgus C. 2, 19, 16; Thraces C. 1, 27, 2; *Epo.* 5, 14. Thraciae animae C. 4, 12, 2; -ius ventus C. 1, 25, 11 sq.
Threicia amystis C. 1, 36, 14; -ius Aquilo *Epo.* 13, 3; -ius

- Orpheus C. 1, 24, 13. Thres-
sa Chloe C. 3, 9, 9
- Thurii *oppidum Lucaniae*
Thurinus Ornytus C. 3, 9,
14; -nus Viscus S. 2, 8, 20
- Thyestes C. 1, 16, 17; A. 91
Thyesteae preces *Epo.* 5, 86
- Thyias (-ades) *Baccha* C. 2, 19,
9; C. 3, 15, 10
- Thyna (*Bithyna*) merx C. 3,
7, 3
- Thyoneus *Bacchus* C. 1, 17, 23
- Tiberis C. 1, 2, 13; 1, 8, 8; 1,
29, 12; 2, 3, 18; S. 1, 9, 18;
2, 1, 8; 2, 3, 292; *Epi.* 1, 11,
19. V. Tuscus
- Tiberinae undae C. 3, 12, 7;
-num flumen *Epi.* 1, 11, 4;
-nus lupus S. 2, 2, 31
- Tiberius *Oppidius* 2, 3, 173
- Tibur C. 1, 7, 21; 1, 18, 2; 2, 6,
5; 3, 4, 23; 3, 29, 6; 4, 2, 31;
4, 3, 10; *Epi.* 1, 7, 45; 1, 8,
12; 2, 2, 3
- Tiburs via S. 1, 6, 108; -rtia
poma S. 2, 4, 30
- Tiburnus *Tiburis conditor* C. 1,
7, 13. *Cf.* C. 2, 6, 5
- Tigellius *Sardus* S. 1, 2, 3; 1, 3, 4
- Tigellius Hermogenes S. 1, 3,
129; 1, 4, 72; 1, 9, 25; 1, 10,
18.80.90
- Tigris *flumen* C. 3, 14, 46
- Tillius *tribunus pl.* S. 1, 6,
24.107
- Timagenes *rhetor* *Epi.* 1, 19,
18
- Timor C. 3, 1, 37
- Tiresias *v.* Teresias
- Tiridates *Parthorum rex* C. 1,
26, 5
- Tisiphone *Furia* S. 1, 8, 34
- Titanes C. 3, 4, 43. V. Tellus,
Terra, Gigantes
- Tithonus *Aurorae maritus* C. 1,
28, 8; 2, 16, 30
- Titius *Tiberii Neronis comes*
Epi. 1, 3, 9
- Tityos *Terrae filius* C. 2, 14, 8;
3, 4, 77; 3, 11, 21; 4, 6, 2
- Torquatus, *Manlius* (?), *amicus*
Horatii C. 4, 7, 23; *Epi.* 1,
5, 3
- Trausius *pauper et luxuriosus*
S. 2, 2, 99
- Trebatius *Testa, C., iuris consul-*
tus S. 2, 1, 4.78
- Trebonius *moechus* S. 2, 1, 114
- Triquetra (*Sicula*) tellus S. 2, 6,
55
- Triumphus C. 4, 2, 49.50; *Epo.*
9, 21.23
- Trivicum *oppidulum in Samnio*
S. 1, 5, 79
- Troia 1, 8, 14; 1, 10, 15; 3, 3,
60.61; 4, 6, 3; 4, 15, 31; C.s.
41; S. 2, 3, 191; 2, 5, 18; *Epi.*
1, 2, 19; A. 141.
- Troes C. 4, 2, 15. Troiana tem-
pora C. 1, 28, 11 *sq.*; -num
bellum *Epi.* 1, 2, 1; A. 147.
- Troica sacerdos *Ilia* C. 3, 3,
32; -cus pulvis C. 1, 6, 14
- Troilus *Priami filius* C. 2, 9, 16
- Tullius, *Servius, rex* S. 1, 6, 9
- Tullus *Hostilius, rex* C. 4, 7, 15
- Tullus, L. Volcatius, *cos.* 66 S.
3, 8, 12

- Turbo *gladiator* (?) *corpore parvus* S. 2, 3, 310
 Turius *iudex iniustus* S. 2, 1, 49
 Tusca aequora C. 4, 4, 54; -cum mare *Epi.* 2, 1, 202; -cus alveus *Tiber* C. 3, 7, 28; -cus amnis *Tiber* S. 2, 2, 32 sq.; -cus Vicus S. 2, 3, 228. V. Etruscus, Tyrrhenus
 Tusculum *Epo.* 1, 29. V. Telegonus
 Tydeus *Diomedis pater* cf. C. 1, 15, 28
 Tydides *Diomedes* C. 1, 6, 16; 1, 15, 28
 Tyndaridae *Dioscuri* C. 4, 8, 31. Cf. C. 1, 3, 2; 1, 12, 25 et v. Castor, Pollux
 Tyndaris *nomen fictum* C. 1, 17, 10
 Typhoeus 'Titan' C. 3, 4, 53
 Tyriae merces C. 3, 29, 60; -iae vestes S. 2, 4, 84; -ii colores *Epi.* 1, 6, 18; -ii murices *Epo.* 12, 21
 Tyrrhena regum progenies C. 3, 29, 1; -na sigilla *Epi.* 2, 1, 180; -num aequor C. 4, 15, 3; -num mare C. 1, 11, 5 sq.; 3, 24, 4; -nus parens C. 3, 10, 12. V. Etruscus, Tuscus
 Tyrtaeus A. 402
 Ulixes C. 1, 6, 7; *Epo.* 11, 60; 17, 16; S. 2, 3, 197.204; 2, 5, 100; *Epi.* 1, 2, 18; 1, 6, 63; 1, 7, 40. V. Laertiades
 Ulubrae *vicus in paludibus Pomptinis* *Epi.* 1, 11, 30
 Umber aper S. 2, 4, 40 sq.
 Umbrenus *ignotus* S. 2, 2, 133
 Ummidius *dives avarus* S. 1, 1, 95
 Ustica *clivus in Sabinis* C. 1, 17, 11
 Utica *oppidum Africae* *Epi.* 1, 20, 13
 Vacuna *dea Sabina* *Epi.* 1, 10, 49
 Vala, Numonius (?) *Epi.* 1, 15, 1
 Valerius *Poplicola* S. 1, 6, 12
 Valgius Rufus, C., *poeta et amicus Horatii* C. 2, 9, 5; S. 1, 10, 82
 Varia *vicus in Sabinis* *Epi.* 1, 14, 3
 Varius, L., *poeta, amicus Vergilii et Horatii* C. 1, 6, 1; S. 1, 5, 40.93; 1, 6, 55; 1, 9, 23; 1, 10, 44.81; 2, 8, 21.63; *Epi.* 2, 1, 247; A. 55
 Varro Atacinus *poeta* S. 1, 10, 46
 Varus *amicus Horatii* (v. N.-H.) C. 1, 18, 1
 Varus *Canidiaae amator infidelis* *Epo.* 5, 73
 Vaticanus mons C. 1, 20, 7 sq.
 Veia *saga* *Epo.* 5, 29
 Veianius *gladiator* *Epi.* 1, 1, 4
 Veii *oppidum Tuscum*
     Veiens arvom *Epi.* 2, 2, 167.
 Veientanum *vinum* S. 2, 3, 143
 Velabrum *vicus in Aventino* S. 2, 3, 229

- Velia oppidum Lucaniae Epi.* 1, 5, 1
Velina tribus Epi. 1, 6, 52
Venafrum oppidum Campaniae C. 2, 6, 16; 2, 8, 45
Venafrana oliva S. 2, 4, 69; -ni agri C. 3, 5, 55
Vennuncula uva Campana S. 2, 4, 71
Venus dea C. 1, 4, 5; 1, 13, 15; 1, 15, 13; 1, 18, 6; 1, 19, 9; 1, 30, 1; 1, 32, 9; 1, 33, 10; 2, 8, 13; 3, 10, 9; 3, 11, 50; 3, 16, 6; 3, 18, 6; 3, 21, 21; 3, 26, 5; 3, 27, 67; 4, 1, 1; 4, 6, 21; 4, 10, 1; 4, 11, 15; 4, 15, 32; C.s. 50; *Epi.* 1, 6, 38: *i.q. iactus Venereus C.* 2, 7, 25: *i.q. amor vel coitus C.* 1, 27, 14; 1, 33, 13; 2, 5, 4; 3, 9, 17; 3, 13, 5; S. 1, 2, 119; 1, 3, 109; 1, 4, 113; 1, 5, 84; 2, 5, 80; *Epi.* 1, 18, 21; 2, 2, 56; A. 414: *i.q. venustas C.* 4, 13, 13; A. 42.320. Cf. 1, 3, 1; 1, 19, 1; 4, 1, 5. V. Cytherea, Erycina, Dionaeum antrum
Venusia oppidum Apuliae vel Lucaniae
Venusinae silvae C. 1, 28, 26 sq.; -nus colonus S. 2, 1, 35
Vergilius Maro, P. C. 1.3.6; 1, 24, 10; S. 1, 5, 40.48; 1, 6, 55; 1, 10, 45.81; *Epi.* 2, 1, 247; A. 55
Vergilius alius amicus Horatii, ut vid. (vix mercator, ut scho-
liastae vocabulo merce in carminis v. 22 decepti) C. 4, 12, 13
Veritas C. 1, 24, 7
Vertumnus (-ni) deus S. 2, 7, 14; *Epi.* 1, 20, 1
Vesper C. 2, 9, 10; 3, 19, 26
Vesta C. 1, 2, 16.28; 3, 5, 11; *Epi.* 2, 2, 114. Vestae (sc. aedes) S. 1, 9, 35
Vibidius, scurra S. 2, 8, 22.33. 40.80
Victoria Epi. 1, 18, 64
Villius Faustae adulter S. 1, 2, 64
Vindelici gens Celtica inter Alpes et Danuvium C. 4, 4, 18; 4, 14, 8
Vinnius Asina Epi. 1, 13, 2. Asinae cognomen *Epi.* 1, 13, 9 sq.
Virgo Diana C. 3, 22, 1
Virtus C. 2, 2, 19; 3, 2, 17.21; C.s. 58; *Epo.* 9, 26; S. 1, 3, 43; 2, 1, 70; *Epi.* 1, 16, 67
Viscus amicus Horatii S. 1, 9, 22; 2, 8, 20. Visci fratres S. 1, 10, 83
Visellius ignotus S. 1, 1, 105
Volanerius scurra S. 2, 7, 15
Voranus fur S. 1, 8, 39
Vulcanus C. 1, 4, 8; 3, 4, 59; S. 1, 5, 74
Vultei Mena Epi. 1, 7, 55.61. 64.91
Vultur mons Apulus C. 3, 4, 9
Xanthias amicus Horatii (fort. nomen fictum) C. 2, 4, 2

- Xanthus *flumen Lyciae* C. 4, 6, 26
Xenocrates *philosophus* cf. S. 2, 3, 257
Zephyri C. 3, 1, 24; 4, 7, 9; *Epi.* 1, 7, 13
Zethus *Epi.* 1, 18, 2
Zmyrna *Epi.* 1, 11, 3